

سُوخُوْر خَلَقِ
مَاقَالِ مَسَلَمِي

2

شَهَاتِ مَرَدِيْتِيَه نَه شَرِيَاتِيَه

ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرى

(2 - توم)

تۈزگۈچىلەر: ئادىل مۇھەممەت
روزىمۇھەممەد مۇتەللىپ
بېكىتكۈچى: ئوسمان ئىسمايىل تارىم

شىنجاڭ مەدەنىيەت نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔谚语集成(2): 维吾尔文 / 阿迪力·穆罕默德, 如则麦麦提·穆太力普编. -- 乌鲁木齐: 新疆文化出版社, 2016.9
ISBN 978-7-5469-8734-7

I. ①维… II. ①如… III. ①维吾尔族 - 谚语 - 汇编
- 中国 - 维吾尔语(中国少数民族语言) IV. ①I277.7

中国版本图书馆CIP数据核字(2016)第216862号

责任编辑: 迪丽努尔·阿布都热合曼
特约编辑: 哈斯亚提·依不拉音
责任校对: 克尤木·吐尔逊
制 版: 阿卜来提·阿伍提

责任复审: 阿迪力·穆罕默德
责任决审: 艾尼瓦尔·库迪力克
封面设计: 努尔买买提·艾买尔
责任印制: 刘伟煜

书 名: 维吾尔谚语集成(2)
编 者: 阿迪力·穆罕默德 如则麦麦提·穆太力普
出 版: 新疆文化出版社
地 址: 乌鲁木齐市经济技术开发区科技园路5号
发 行: 新疆新华书店
印 刷: 北京新华印刷有限公司
开 本: 880毫米 × 1230毫米 1/32
印 张: 22.5
版 次: 2016年9月第1版
印 次: 2017年1月第1次印刷
书 号: ISBN 978-7-5469-8734-7
定 价: 66.00元

网络出版 读读网(www.dudu-book365.com)
网络书店 淘宝网·新疆旅游书店(<http://shop67841187.taobao.com>)

مۇندەرىجە

———— * بىرىنچى توم * ————

- ۱ ۋەتەن، خەلق، ئەل - يۇرت توغرىسىدا 1
ئىش - ئەمگەك، مېھنەت، ئىشچانلىق - ھۈرۈنلۈك
توغرىسىدا 61
پەسىل، ۋاقىت، مەزگىل، تەبىئەت، ھاۋا رايى ھەققىدە ... 137
دېھقانچىلىق، ئورمانچىلىق، چارۋىچىلىق، بېلىقچىلىق،
باغۋەنچىلىك قاتارلىقلار توغرىسىدا 175
كىيىم - كېچەك، يېمەك - ئىچمەك، تۇرالغۇ جاي
توغرىسىدا 245
ئۆرپ - ئادەت، ئاچ - توقلۇق، مېھماندوستلۇق توغرىسىدا
263
توي - تۆكۈن، ئۆلۈم - يېتىم، بالا - قازا، بەخت -
تەلەي توغرىسىدا 307
سودا - سېتىق، بازار، تېجەمكارلىق، بەتخەجلىك
توغرىسىدا 341
ياخشىلىق - يامانلىق توغرىسىدا 375
سىياسەت - قانۇن، ئىجتىمائىي كەيپىيات، ھەقىقەت ۋە
قانۇنىيەت، ئۆملۈك - ئىناقلىق توغرىسىدا 417
سېنىپ، تەبىقە، دوست ۋە دۈشمەن توغرىسىدا 461

- باتۇرلۇق، جامارەت، مەردلىك ۋە يارىماسلىق،
 قورقۇنچاقلىق توغرىسىدا 511
 ھوشيارلىق، ئېھتىياتچانلىق ۋە ئالدىراغچىلىق توغرىسىدا ... 545
 پىتىنە - پاسات، ھەسەتخورلۇق، ھەسرەت - نادامەت
 توغرىسىدا 575
 ھەزىل - مەسخىرە، ئەيىبلەش - سۆكۈش، ھىيلە - مەكر
 توغرىسىدا 621
 قوشۇمچە (2):
 «ئەتەتۈلھەقايق» تىكى ماقال - تەمسىللەر 673

———— * ئىككىنچى توم * ————

- ئانا - ئانا ۋە قېيىنئانا - قېيىنئانلار توغرىسىدا 691
 ئۆي - ئائىلە، مۇھەببەت، نىكاھ، ئەر - خوتۇن
 توغرىسىدا 723
 ئۇرۇق - تۇغقاندارچىلىق توغرىسىدا 795
 قوشنىدارچىلىق توغرىسىدا 821
 پەرزەنت ۋە پەرزەنت تەربىيەسى توغرىسىدا 839
 يالغۇز - يېگانىلىق، غېرىب - يېتىملىق توغرىسىدا ... 895
 تازىلىق، سالامەتلىك، ئاغرىق - سىلاق، ھايات - مامات
 توغرىسىدا 917
 شەرم - ھايا، ئەخلاق - پەزىلەت توغرىسىدا 963
 بىلىم، ھۈنەر - كەسىپ، ئۇستاز - شاگىرتلىق
 توغرىسىدا 993
 ئىچكىلىك، چېكىملىك، قەرزدارلىق توغرىسىدا 1051

- 1063 ... خاتىرجەملىك ۋە ئوغرى - قاراقچىلىق توغرىسىدا ...
- 1097 راستچىلىق - يالغانچىلىق، پوچىلىق توغرىسىدا ...
- 1123 ئادىمىيلىك، ئۆزىنى بىلىش توغرىسىدا ...
- ئوي - خىيال، تەپەككۈر، مۇھەببەت - نەپرەت، غەيرەت -
جاسارەت، ئارزۇ - ئىستەك، تۇرمۇش ئەمەلىيىتى توغرىسىدا
- 1155
- 1181 سەزگۈرلۈك، بىخۇدلۇق ۋە يىراقنى كۆرەرلىك توغرىسىدا
- 1221 مۇھەببەت، گۈزەللىك ۋە سەتلىك توغرىسىدا ...
- 1259 ھەرخىل جىسمانىي ئەيىبلەر توغرىسىدا ...
- 1273 ... پەند - نەسەت، مەسلىھەت - مۇلاھىزىلەر توغرىسىدا ...
- قوشۇمچە (2):
- 1363 «تۈركىي تىللار دىۋانى»دىكى ماقال - تەمسىللەر

———— * ئۈچىنچى توم * ————

- 1405 شەخس ۋە ئۆزئارا مۇناسىۋەت توغرىسىدا ...
- 1429 گەپ - سۆز، تىل توغرىسىدا ...
- 1487 سەپەر، ھەمراھلىق ۋە قاتناش توغرىسىدا ...
- 1507 ... ئادەم ۋە ئۇنىڭ مېجەز - خۇلقى، تەبىئىتى توغرىسىدا ...
- كەمتەرلىك، ئېغىر - بېسىقلىق، ئاقىللىق، ئەخمەقلىق،
- 1531 نادانلىق توغرىسىدا ...
- ھەق - ناھەق، ھالال - ھارام، خۇشامەت، تەييارغا
- 1579 ھەييارلىق توغرىسىدا ...
- 1613 پۇل - بايلىق، باي - كەمبەغەللىك توغرىسىدا ...
- 1669 بېخىللىق، سېخىيلىق ۋە ئاچ كۆزلۈك توغرىسىدا ...

تەدبىركارلىق، پەم - پاراسەت، ئەقىلسىزلىك ۋە باشقا
 1711 بر قىسىم ئىجتىمائىي ئەھۋاللار توغرىسىدا
 1795 قازى، مولا، پالچى، باخشى قاتارلىقلار توغرىسىدا
 1817 تەڭسىزلىك، غەلىتىلىك ۋە تاپا - تەنلەر توغرىسىدا ...
 1903 ئۆمۈر سىناقلىرى ۋە تەجرىبە - ساۋاقلار توغرىسىدا ...
 قىياسىي ئىبارىلەر، سېلىشتۇرۇشلار ۋە دارىتما
 1967 مەزمۇنلار توغرىسىدا
 2051 ھايۋانات، نەرسىلەر ۋە ھادىسىلەر توغرىسىدا
قوشۇمچە (3):

«قۇتادغۇ بىلىك» داستانىدىكى ماقال - تەمسىللەردىن
 2065 تەرمىلەر
قوشۇمچە (4):

ئىدىقۇت خانلىقى دەۋرىدىكى ئاتلار سۆزى
 2081
قوشۇمچە (5):

پايدىلانغان ماتېرىياللار
 2091

»|| ❁ ||«
ءاتا - ءانا وه قېناتا -
قېناتلار توغر سسدا
»|| ❁ ||«

ئانا

ئات — ئاتىدىن،
ئادەم — ئانىدىن.

ئاتا - ئانا چۈمۈلىدەك يىغار،
بالا توخۇدەك چاچار.

ئاتا - ئانا ياپرسا باغ،
يۆلەنسە تاغ.

ئاتا - ئاناغىغا دېيەلمىسەڭ تۇۋرۇكۇڭگە يېزىپ قوي.

ئاتا - ئاناغىغا نېمە قىلساڭ،
بالىلىرىڭدىن شۇنى كۆرسەن.

ئاتا - ئاناڭنى باقمىساڭ،
بالاڭدىن تەمە قىلما.

ئاتا - ئاناڭنىڭ ھۆرمىتىنى قىل،
خەلقىڭنىڭ خىزمىتىنى قىل.

ئاتا - ئاندىن يامانلىغان ئەقىلنىڭ يوقلۇقى،
تامماقتىن يامانلىغان قورساقنىڭ توقلۇقى.

ئاتا بالىسى يۇرت بالىسى.

ئاتا بىر، ئانا بىر، بالا توققۇز،
خۇيلىرى توقسان توققۇز.

ئاتا بىلەن قالغان شۇم يېتىم،
ئانا بىلەن قالغان گۈل يېتىم.

ئاتا تۇڭلۇك يۈچۈقى،
ئانا يوتقان يۈپۈقى.

ئاتا دۇئاسىدا باغ كۆكلەر،
ئانا دۇئاسىدا ئەل كۆكلەر.

ئاتا رازى، ئانا رازى،
مۇھەممەد مۇستاپا رازى.

ئاتا رازى، ئانا رازى،
ئۇلاردىن ھەم خۇدا رازى.

ئاتا غەيرەتلىك بولسا،
بالا ئىبىرەتلىك بولار.

ئاتا قارغىشى ئوق،
ئانا قارغىشى پوق.

ئاتا قىساسى بالغا مىراس.

ئاتا كەسپى بالغا مىراس.

ئاتا كەسپىنى تاشلىغان پېشانىسىنى قاشلاپتۇ.

ئاتا كەسپىنى خار قىلما،

ۋىجدانىنى يار قىلما.

ئاتا كەسپى — دۆلەت كەسپى.

ئاتا كۆرگەن ئوق ئاتار،

ئاتا كۆرگەن تون پىچار.

ئاتا كۆرگەن ئوق ياساپتۇ،

ئاتا كۆرمىگەن پوق (ياساپتۇ).

ئاتا كۆرگەننى ئەزىز بىل.

ئاتا كۆيەر بالىسىغا،

بالا كۆيەر بالىسىغا.

ئاتا مېھرى چىراغ،

ئاتا مېھرى بۇلاق.

ئاتا نەسەبىنى ئالتۇندىن ئېغىر،

ئەستە تۇتمىغان كىشىنىڭ سۆڭىكى يېغىر.

ئاتا ھۈنرى ئوغۇلغا مىراس،

ئاتا ھۈنرى قىزغا (مىراس).

ئاتا ئوغلى رەھمەت ئالار.

ئاتا ئۆلۈپ بالا قالسا، مۇرادىغا يەتكىنى،
بالا ئۆلۈپ ئاتا قالسا، ئارمانى ئىچىدە كەتكىنى.

ئاتا ئۆيىنىڭ تۈۋرۈكى،
ئاتا ئۆيىنىڭ يۈرىكى.

ئاتا ئىشقا بۇيرۇسا،
نامىزىڭنى بۇزۇپ ماڭ.

ئاتا يوللۇققا ئاتتىن چۈش.

ئاتا - ئانا بالىنىڭ ئەينىكى.

ئاتا - ئانا تاغدەك پاناھ.

ئاتا - ئانا دۇئاسى ئوتقا، سۇغا پاتۇرماس.

ئاتا - ئانا دۆلىتىڭ،
پەرزەنتلىكىڭ سۆلىتىڭ.

ئاتا - ئاناڭغا چىنىدە بەرسەڭ،
پەرزەنتىڭ ساڭا تاغارلاپ بېرەر.

ئاتا - ئاناڭنى بېشىڭدا كۆتۈر،
بالىلىرىڭنى قولۇڭدا (كۆتۈر).

ئاتا - ئاناڭنىڭ چىرىغىنى ئۆچۈرمە.

ئاتا - ئانامدا بولغۇچە،
ئالقىنىمدا بولسۇچۇ.

ئاتا - ئانىسى بارلار ياشارغان دەرەخ،
ئاتا - ئانىسى يوقلار سارغايغان دەرەخ.

ئاتا - ئانىسىنى تونۇمىغان، تەڭرىسىنى تونۇماس.

ئاتا — ئەقىل، ئانا — ئىدراك.

ئاتاڭ ئاتقان پاتاڭدا پاختا ئات،
يۇمشىمىسا، تاشلىۋەتمەي يەنە ئات.

ئاتاڭ بار، ئاناڭ بار، بايلىقىڭ شۇ،
ئەتىگەندە بېرەر تاماق قايىمىقىڭ شۇ.

ئاتاڭ بارىدا بىلىم ئال.

ئاتاڭ بارىدا يول ئىزدە.

ئاتاڭ بىلەن گەپ تالاشساڭ، تەستەك يەيسەن.

ئاتاڭ دۇشمىنىنى دوست تۇتما.

ئاتاڭ شوتا بولسا، ئاناڭ بالدىقى.

ئاتاڭ قېرىسا قۇل قىلما،

ئاتاڭ قېرىسا تۇل قىلما.

ئاتاڭ كۆكبېشى بولغۇچە،
يېرىڭ باشتا بولسۇن.

ئاتاڭ ئۆلسە ئۆلسۇن،
ئاتاڭنى كۆرگەنلەر ئۆلمسۇن.

ئاتاڭدىن دۇنيا قالغۇچە، ھۈنەر قالسۇن.

ئاتاڭدىن قالسا ئەرزىن دېمىگىن،
قولۇڭدىن چىقىرىپ پۇشايمان يېمىگىن.

ئاتاڭغا مۇشت كۆتۈرمە،
يېتىمغا تاش (كۆتۈرمە).

ئاتاڭغا نېمە قىلساڭ،
بالاڭدىن شۇنى كۆرسەن.

ئاتاڭمۇ يەر، ئاناڭمۇ يەر.

ئاتاڭنى كۆرسەڭ ئاتتىن چۈش.

ئاتاڭنى مىراب قىلغۇچە،
ئېرىقىڭنى چوڭقۇر چاپ.

ئاتاڭنى ئورما ئوۋالى بار،
ئاخىرەتتە سوۋالى بار.

ئاتاڭنىڭ چار بەغدا قالغۇچە،
ئاتاڭنىڭ ئويمىقىدا قال.

ئاتاڭنىڭ دۈشمىنى ئۈزۈڭگە دوست تۇتما.

ئاتاڭنىڭ قېشىدا قالغۇچە،

ئاتاڭنىڭ قېشىدا قال.

ئاتاڭنىڭ نەسەتدە تېغىڭ كۆكلەر،

ئاتاڭنىڭ نەسەتدە بېغىڭ (كۆكلەر).

ئاتاڭنىڭ ئۆلگىنى — تېغىڭنىڭ كۆچكىنى،

ئاتاڭنىڭ ئۆلگىنى — چىرىغىڭنىڭ ئۆچكىنى.

ئاتاڭنىڭ ئىززىتىنى قىل،

ئاتاڭنىڭ خىزمىتىنى قىل.

ئاتاڭنىڭ ئىزىنى باساي دېسەڭ،

ئۈزۈڭگە ئىزچى تەييارلا.

ئاتاڭ — تارازا، ئاناڭ — تارازا.

ئاتامدىن قالغان دۇنيانى،

كونا كەتمەن يەپ بولدى.

ئاتامنىڭ تاپقىنى ئاتامنىڭ بارىكالىسىغا يەتمەپتۇ.

ئاتامنىڭ ئۆلگىنى ئانامغا ياراشتى،

تەلپىكىنى ئىتلار تالاشتى.

ئاتامنىڭ ئۆلۈشىنى بىلسەم،

بەش تاۋاق كېپەككە سېتىپ يەيتتىم.

ئاتمىشقا يەتكەن ئاتىدىن ئاش سورما.

ئاتىدىن قالغان دۇنيانى كونا كەتمەن يەپ بولدى.

ئاتىغا بېقىپ ئوغۇل،

ئاتىغا بېقىپ قىز.

ئاتىدىن ھىممەت،

ئوغۇلدىن خىزمەت.

ئاتىدىن — ئوغۇل،

ئانىدىن — قىز.

ئاتىسى «كورت» ئەتسە، بالىسى پوق ئېتىپتۇ.

ئاتىسى ئاتالمىغان قوڭغۇزنى،

بالىسى ئېتىپتۇ توڭغۇزنى.

ئاتىسى باشقا ئات بەرمەس.

ئاتىسى بۇدۇشقا قىزنىڭ ئوغلى ئۇرۇشقا،

ئانىسى بۇدۇشقا قىزى بۇدۇشقا.

ئاتىسى بۇزۇقنىڭ بىرى بۇزۇق،

ئانىسى بۇزۇقنىڭ بەرى بۇزۇق.

ئاتىسى تىككەن كۆچەت بالىسىغا سايە تاشلاپتۇ.

ئاتىسى غورا يېسە، بالىسىنىڭ چىشى قاماپتۇ.

ئاتىسى قۇل بولسا، بالىسى باي بولۇر.

ئاتىسى ئويلاپ يۈرىدۇ،
بالىسى ئويىناپ يۈرىدۇ.

ئاتىسى ئۆلگەن ئالتە يىل يىغلار،
ئاتىسى ئۆلگەن ئاتمىش يىل (يىغلار).

ئاتىسى ئۆلگەن تېغىدىن ئايرىلىپتۇ،
ئاتىسى ئۆلگەن بېغىدىن ئايرىلىپتۇ.

ئاتىسى ئۆلگەنگە يەتتە يىل ئەگەش.

ئاتىسى ئۆلگەننى يەتتە يىل نەس بېسىپتۇ.

ئاتىسى ئۆلگەننىڭ ياقىسى يىرتىق.

ئاتىسى ئۆلگەننىڭ بېشىنى سىيلا.

ئاتىسىدىن قارغىش ئالغان ئىلگىرى باسما.

ئاتىسىز بالا — قۇلۇپسىز ئىشك.

ئاتىسىز ئوغۇلنىڭ ئېغىزى چوڭ.

ئاتىسىغا يول قويغان سودىگەر پايدا تاپالماس.

ئاتىسىنى بالىسى دوراپتۇ،
گەپ ئاڭلىتالماي ئانىسى جوراپتۇ.

ئاتىسىنى تونۇمىغاننىڭ يېگىنى ھارام.

ئاتىسىنى رەنجىتكەن ئەل ئىچىدە خار بولار.
ئاتىسىنى رەنجىتكەن پارچە نانغا زار بولار.

ئاتىلار سۆزى — ئالماس.

ئاتىلار سۆزى — ئەقىلنىڭ كۆزى.

ئاتىلار سۆزى — ئۈزۈكنىڭ كۆزى.

ئاتىلىق ئوغۇل — بەختلىك ئوغۇل.

ئاتىلىق ئوغۇل — غوجىلىق ئوغۇل.

ئاتىلىق يېتىم — كۈل يېتىم،

ئاتىلىق يېتىم — گۈل يېتىم.

ئاتىنىڭ پەزىلىتى — ئوغۇلغا مىراس.

ئاتىنىڭ تەدبىرى — بالىنىڭ تەقدىرى.

ئاتىنىڭ كۆڭلى ئاغرىسا يەر تىترەر،

ئاتىنىڭ كۆڭلى ئاغرىسا ئۆت تىترەر.

ئاتىنىڭ ھورى — بالىنىڭ دولىسىنى ئىسسىتماس.

ئاتىنىڭ ئىلمى بىلەن ئالم بولماس.

ئاچلىقتىن ئۆلسەڭمۇ، ئاتا - ئاناڭنى تاشلىما.

ئاخىرەتتىن ئارتۇق بازار يوق،
نەپسىڭىدىن ئارتۇق بالا يوق.

ئارپا تاپساڭ ئاتقا بەر، سامان يېسۇن كالىلار،
تاپقىنىڭنى ئۆزۈڭ يە، ئىشلەپ يېسۇن بالىلار.

ئارقا تېمىڭ ئۇلۇق بولسا،
مۇشتۇمۇڭ بازغان بولۇر.

ئازىندا ئاناڭغا باق،
يەكشەنبىدە ئاناڭغا (باق).

ئالتە كۈن ئاچ قالساڭمۇ،
ئانا ئادىتىنى قويما.

ئانا ئايغىدا جەننەت بار،
ئانا ئايغىدا دۆلەت بار.

ئانا بىلەن ئۆي ئاۋات،
ئانا بىلەن ئەل ئاۋات.

ئانا قىلسا زورلۇقنى،
بالا تارتار خورلۇقنى.

ئانا مېھرى بۇلاق،
ئانا مېھرى چىراق.

ئاناڭ بولمىسا قازاندىن ئاش چىقماستىن.

ئاناڭ ئۆگەي بولسا،
ئاتاڭ ئوزۇڭنىڭ بولماس.

ئاناڭدىن ئاڭلىغاننى ئاتاڭغا ئېيتما.

ئاناڭمۇ بازار،
ئاتاڭمۇ بازار.

ئاناڭنى ئاتاڭغا پەردازسىز كۆرسەتمە.

ئاناڭنى ئاتاڭغا يامانلىما.

ئاناڭنى جاھان بىلسەڭ،
ئاتاڭنى خاقان بىل.

ئاناڭنى كىم ئالسا ئاتاڭ شۇ.

ئانىسى بالىسىنى داڭلاپ كەلسە،
بالىسى ھاڭراپ كەپتۇ.

ئانىسى پۇچۇقنىڭ بىرسى پۇچۇق،
دادىسى پۇچۇقنىڭ ھەممىسى پۇچۇق.

ئانىسى تاشلىغان تايىنى بۆرە يەيدۇ،
ئېلى تاشلىغان ئەرنى گۆر يەيدۇ.
ئانىسى پۈتمەسە، قىزى پۈتمەس.

ئانىسى ساغلام بولسا، بالىسى پاقلان بولۇر.

ئانىسى غادا يىغانغا ئامراق،
قىزى ياسانغانغا (ئامراق).

ئانىسى ماختىغان قىزدىن قاچ.

ئانىسىنى تاشلاپ، سەدىقە بەرگىلى غەرب ئىزدەپتۇ.

«ئانا»دىن ياخشى، ئۇلۇغ سۆز يوقتۇر.

ئانىغا يىغا، بالغا كۈلكە.

ئانىلىق ئۆينىڭ ئارى بار،

ئانىلىق ئۆينىڭ زارى بار.

ئانىنىڭ ئاچچىق سۆزى پەرزەنتنىڭ ئەقىل كۆزىنى ئاچار.

ئانىنىڭ ئادىتى قىزىغا ئۈلگە.

ئانىنىڭ كۆڭلى بالدا،

بالىنىڭ كۆڭلى دالدا.

ئانىنىڭ يۈرىكى كۆيىدۇ،

ئانىنىڭ يىلىكى (كۆيىدۇ).

دەرىجىلەر ۋە نەتىجىلەر

ئەجدادلار تىككەن دەرەختە ئەۋلادلار سايىدار.

ئەجدادلار ئۈچۈن ياش تۆك،
ئەۋلادلار ئۈچۈن تەر تۆك.

ئەسكى چاپان كىيىسمۇ،
ئاتا سۆزىگە قۇلاق سال.

دەرىجىلەر ۋە نەتىجىلەر

باغدا ئۆسكەن گىلاسەم،
ئاتامدىن قالغان مەراسىم.

بالا باقساڭ بالاسىنى ئۈنتۈما،
ئۆيگە كىرسەڭ تالاسىنى ئۈنتۈما.

بالا باققان كەپتەرنىڭ مەيدىسىنىڭ تۈكى يوق.

بالا خىزمەتتە،
ئاتا ئىززەتتە.

بالا كۆرگىنىنى قىلار،
ئاتا بىلگىنىنى (قىلار).

بالا لاي، ئانا كۇلال.

بالام ئۆلسە خۇدايىم بېرەر،
ئانام ئۆلسە كىم (بېرەر).

بالاڭ ئۇرغان زىيانغا يىغلىما،
بالاڭغا يېتىدىغان زىيانغا يىغلا.

بالىسى بارنىڭ قورسىقى چويلا،
بالىسى يوقنىڭ قورسىقى كويلا.

بالىسىنى ماختىغان ئاندىن قورق.

بالىقىنىڭ نەپسى چويلا،
بالىسىنىڭ نەپسى كويلا.

بەل تۇتۇشساڭ، ئاتاڭنىمۇ ئايما.

بورقىراق تۆگە — نارىڭ،
بورقىراق ئاتا — مادارىڭ.

بوۋاڭنىڭ گېپىگە كىرسەڭ روناق تاپسەن،
گېپىنى يىرساڭ زاۋال (تاپسەن).

بۆشۈكنى تەۋرەتكەن ئالەمنى تەۋرىتەر.

بىر ئاتا ئون بالىنى باقار،
ئون بالا بىر ئاتىنى باقالماس.

بىر ئاندىن ئارغامچىمۇ چۈشىدۇ،
توقۇناقمۇ چۈشىدۇ.

بىر ئۆينىڭ مۇڭگۈزىگە ئۇرسا،
مىڭ ئۆينىڭ مۇڭگۈزى سىرقىرار.

پاقا قېرىسا قەيرە باقار،
ئانا قېرىسا نەۋرە باقار.

پۇل يىغار مېنىڭ ئاتام،
سىرقىرار مېنىڭ يوتام.

پۇلدارنىڭ ئاتا - ئانىسى بولماس.

پېلەك يۈزى كۆرمىگەن خەمەك يۈزى كۆرمەس.

پېلەككە بېقىپ خەمسكى.

پىلە قۇرتى يىپەك ئۈچۈن جان بېرەر.

پىيازنىڭ كۆكىگە قارىما، بېشىغا قارا،
ئۆگەينىڭ گېپىگە قارىما، ئېشىغا (قارا).

ت

تاز بولسىمۇ مېنىڭ ئاتام.

تاغ يەردىن ئۆسۈپ چىقار،
ئادەم ئاتا - ئانىدىن.

تاي ئات بولسا، ئات تىنار،
ئوغۇل چوڭ بولسا، ئانا (تىنار).

تۈلپار بىيەدىن تۇغۇلار،
مەرد ئانىدىن (تۇغۇلار).

تىرىكلىكىدە قىلمىدىڭ ياد،
ئۆلگىنىدە نېمە قىلسەن پەرياد؟

ج

جەننەت نەدە؟

ئانا بار يەردە.

دەرىجە

چاينىڭ ئاخىرىنى ئاتاڭغىمۇ بەرمە.

چوڭنىڭ ئەقلى چوڭ بولۇر،
قىلغان ئىشى ئوڭ بولۇر.

چېچەن ئوغۇل ساقلار ئانا مالىنى،
گالۋاڭ ئوغۇل چاچار ئانا مالىنى.

چىرىغىڭ ئۆچسە ئۆچسۇن،
ئاتاڭنىڭ روھى ئۆچمىسۇن.

دەرىجە خ

خاماندا ئۇرۇق قالار،
ئاتىدىن نەسىل(قالار).

خەقنىڭ ئاتىسى بەگ بولسىمۇ، ئۆز ئاتاڭغا يەتمەيدۇ.

خەمەك پىلەكتىن يىراق چۈشمەس.

خىزمەت قىلساڭ ئاناڭغا،
ئىشنىڭ چۈشەر ئاسانغا.

د

دادا بولماي دادا دەردىنى بىلمەس،
ئانا بولماي ئانا قەدرىنى بىلمەس.

دادا تاپقىنىنى ئانا باقىدۇ.

دادا دېگەن تاغ،
ئانا دېگەن باغ.

دادا سۆزى ئوق،
ئانا سۆزى ئوزۇق.

داداڭ بولمىسا مورىدىن تۈتۈن چىقماس.

داداڭغا قىلساڭ، بالاڭدىن تارتىسەن.

داداڭنىڭ قېرىغىنىنى ئاناڭدىن سورا.

داداڭنىڭ مال - دۇنياسى بىلەن قالغىچە،
ئاناڭنىڭ قازان - قومۇچى بىلەن قال.

دادام بازارغا يېقىن، ئانام مازارغا (يېقىن).

دادام پالۋان، ئۆزۈم قاسساپ.

دادام جاپادا، ئۆزۈم تامادا.

دادام مازارغا شەيخ،
مەن تەييارغا شەيخ.

دادامغا يوق پۇرچاق، ئانامغا نەدە.

دادىسى ئۆلگەن يىلاننىڭ يەتتە يىل بەشى ئاغرىپتۇ.

دادىسىنى خورلىغان داردا ئۆلەر،
ئانىسىنى خورلىغان ياردا ئۆلەر.

داستىخان سال، كۆرپە تالاش،
ئەجىر قىل، پۇل تالاش.

دالانىڭ ئاسمىنىغا ئىشەنگۈچە،
داداڭنىڭ غارىغا ئىشەن.

دەرەخكە بېقىپ مېۋىسى،
ئاتا - ئانىغا بېقىپ بالىسى.

رازى قىلاي دېسەڭ ئاتا - ئانىنى،
بولما ھەرگىز پەرزەنتنىڭ يامىنى.

ز

زالىمنىڭ ئوغلى بولغىچە،
ئالىمنىڭ قولى بول.

زېرەك ئانا قىشتا ئوت،
يازدا مۇز ساقلا.

زېرەك پەرزەنت ئاتىسىنى بېشىدا كۆتۈرەر.

س

سەۋەبىنى ئاتىدىن ئىزدە،
نۇقسانىنى بالىدىن (ئىزدە).

سۇغا بېقىپ تال ئۆسەر،
ئانغا بېقىپ قىز (ئۆسەر).

سېمىز قوزنىڭ گۆشى ياخشى،
ئاقىل ئانىنىڭ قىزى.

ش

شال سۇغا قانماس،
ئاتا بالغا (قانماس).

شورلۇق يەرنىڭ ئاسمىنىدىكى بۇلۇتنىڭ ھالىغا ۋاي.
شۇڭقارنىڭ بالىسىمۇ شۇڭقار بولار.

غ

غەيرەت قىلدىڭ، خوپ قىلدىڭ،
مىننەت قىلدىڭ، يوق قىلدىڭ.

غورىنى ئانىسى بېسە، قىزىنىڭ چىشى قاماپتۇ.

ق

قايتىپ كېلەر ئىكەن كەتكەنلەر،
كەلمەس ئىكەن كەتمەنلەنگەنلەر.

قوزا قوچقاردىن نشان،
ئوغۇل ئاتىدىن (نشان).

قۇل ئاتىسىنى بىلمەس.

قېرى بىلگەننى پەرى بىلمەس.

قېيىنئاتىسىنى كۆرسە، كەتمەن چېپىپتۇ.

قېيىنئاتمۇ ئاتا،

قېيىنئانمۇ ئاتا.

قېيىنئانام كەلسە كەلسۇن،

بۆز خالتىسى كەلمسۇن.

قېيىنئانامنىڭ ئىتى قېيىناتام تەرەپكە قاۋايدۇ.

قېيىنئانىنىڭ نېنىنى يېيىش ئۈچۈن قۇلىقىنى

گاس، كۆزۈڭنى كور قىل.

قېيىنئانامنىڭ گېپى يامان،

قېيىنئىگىچەمنىڭ پوقى (يامان).

قېيىنئانىنىڭ نېنىنى يېيىش ئۈچۈن تۆمۈر چىش كېرەك.

قىز بەرسەڭ ئاتىسىغا قاراپ بەر،

قىز ئالساڭ، ئانىسىغا قاراپ ئال.

قىز تىزگىنى ئاندا،

ئوغۇل تىزگىنى ئاتىدا.

دەرىجىلىك ك

كەمچىلىكىڭنى دېگەننى ئاناڭدەك بىل.

كۆڭلۈڭنى پۈتۈن قىلغان ئانا ئاقساق ئەمەسمۇ؟
ئېنىڭنى پۈتۈن قىلغان سالۋا تۇماق ئەمەسمۇ؟

كۈرەش بىلمىگەن ئاتىسىنى يىقىتار.

كشىنىڭ قاشلىغىنىدىن،
ئۆز ئاناڭنىڭ مۇشتلىغىنى ياخشى.

دەرىجىلىك گ

گەپ كەلگەندە، ئاناڭنى ئايمىما.

دەرىجىلىك ل

لاناڭغا قارىغۇچە ئاناڭغا قارا،
ھارۋاڭغا قارىغۇچە كاناڭغا قارا.

م

ماتا داڭقى بىلەن بۆز ئۇتىدۇ،
ئاتا داڭقى بىلەن قىز ئۇتىدۇ.

مەن ئەزىز، ئاتام مەندىن ئەزىز.

مەن كۆيەرمەن بالامغا،
بالام كۆيەر بالىسىغا.

مۈشۈكۈمنىڭ پۇلى يوق، گۆشكە ئامراق،
قېيىنئانامنىڭ چىشى يوق تۆشكە ئامراق.

مېھرىنىڭ باھاسى بولماس،
ئاتا - ئانىنىڭ قېرىسى (بولماس).

مىڭلاپ يىغىنە يىغساڭمۇ تۈگمە بولماس،
مىڭ ھاممىنى يىغساڭمۇ ئاتا بولماس.

ن

نامەردنىڭ بالىسى بولغىچە،
مەردنىڭ كالىسى بول.

نامرات بولسىمۇ، ئاتاڭدىن نومۇس قىلما.
نىيىتى بۇزۇق ئاتىسىدىنمۇ ئەيبىب ئىزدەر.

ھەممە قەغەز لاتا بولماس،
قېيىنئانا ئاتا (بولماس).

ئوغاق تۇتۇپ ئاتاڭ قالدۇچە،
ئويماق تۇتۇپ ئاناڭ قالسۇن.

ئوغۇل ئاتىسى مەرد بولسا،
قىز ئاتىسى بىچارە.

ئوغۇل ئاتىسىغا ئوخشىمىسا، قېنى ھارام.

ئوغۇل - قىز ياخشى بولسا،
ئانا - ئانا خۇرسەن بولۇر.

ئۇ

ئۇچاڭ قىچىشمىسا تۈگمەن ئالدىغا بارما،
گەپكە گەپ كەلگەندە ئاتاڭدىن قالما.

ئۈرۈقىنى بىلمىگەن ئۆزى بىر تەلۋە.

ئۈستە ئالدىدا قولۇڭنى يىغ،
ئاتا ئالدىدا تىلىڭنى (يىغ).

ئۈيىڭ مۇڭگۈزىگە ئۇرسا، تۈيىقى سىر قىرار.

ئۇ

ئۆز ئاناڭ ئۆلدى كەلمەيدۇ،
ئۆگەي ئاناڭ ئاسان ئۆلمەيدۇ.

ئۆز ئانىسىغا ئايچان دەپتۇ،
قەيىن ئانىسىغا ۋايچان (دەپتۇ).

ئۆزۈڭنى قۇل قىل،
ئاناڭنى قۇل قىلما.

ئۆگەي ئانا نان بەرمەس،
نان بەرسىمۇ جان بەرمەس.

ئۆگەي ئانا ئوتتىن ئاچچىق.

ئۆگەي ئانىنىڭ قۇشلىغىنىدىن،
ئۆز ئاناڭنىڭ مۇشتلىغىنى ياخشى.

ئۆگەيلىك ئانىدىن ئەمەس، بالىدىن.

ئۆگەينىڭ دەردى يامان.

ئۆگەينىڭ سۆيگىنى — چىشلىۋالغىنى.

ئۆگەينىڭ ئېتى قۇرۇسۇن،
ئاپتاپتا يېتىپ كۆتى(قۇرۇسۇن).

ئۇ

ئۈنچە - مارجان تاش ئىكەن، ئارپا - تېرىق ئاش ئىكەن.
ئانا - ئانا ئېيتقىنى يالغان ئەمەس، راست ئىكەن.

ۋ

ۋاپا قىلساڭ ئاناڭغا،
ئىنساب بېرەر بالاڭغا.

ۋەجدانلىق ئوغۇل گەپتە ئازسىمۇ، ئاتىسىنى ساتماس.

ئى

ئېچىرىقىغان ئاتىسىنى تونۇماس.

ئېسىل رەختنىڭ باھاسى بولماس،
ئاتا - ئانىنىڭ قېرىسى (بولماس).

ئى

ئىچ سىرىڭنى ئاتاڭغىمۇ ئېيتما.

ي

يامغۇر ياغسا تۇڭلۇك ھۆل بولۇر،
ئاتاڭ ئۆلسە ئۆيۈڭ چۆل بولۇر.

يەلكە يېغىرى ئاتىغا مىراس،
ئاتا يېغىرى ئوغۇلغا مىراس.

يوقسۇزلۇقتىن ئارتۇق قازا يوق.

يېتىم بالا يەتتە يىلدا ئۇيالدۇرار.

يېتىم بولماي، ئاتا قەدرىنى بىلمەس.

يىپەك ساقلاشنى بىلمىگەن يۇڭ ئېتەر،
قىز ساقلاشنى بىلمىگەن ئاھ يۇتار.

يىغلىغۇسى كەلگەن بالا ئاتىسىنىڭ ساقىلىنى ئوينار.

ئۆي - ئائىلە، مۇھەببەت،
نىكاھ، ئەر - خوتۇن
توغرىسىدا

ئات

ئات ئازسا تايغا ئەگشەر،
خوتۇن ئازسا بايغا (ئەگشەر).

ئات ئالساڭ ئاي كېڭەش،
خوتۇن ئالساڭ يىل كېڭەش.

ئات ئالساڭ بويىنى كۆر،
خوتۇن ئالساڭ خۇيىنى (كۆر).

ئات ئالساڭ يېقىندىن ئال،
خوتۇن ئالساڭ يىراقتىن ئال.

ئات چىشى بىلەن قەدىرلىك،
ئەر ئىشى بىلەن قەدىرلىك.

ئات ئورۇقلۇقتا بۇزۇلسدۇ،
خوتۇن غەربىلىقتا (بۇزۇلسدۇ).

ئات ئۆلۈپ ئەر قاپتۇ،
ئەر ئۆلۈپ ئال (قاپتۇ).

ئات ئېگىرى بىلەن،
چوكان كىيىمى بىلەن.

ئاتقا ئىشىنىپ ئاتلانما،
خوتۇنغا ئىشىنىپ شادلانما.

ئاتنى قۇملۇق ئوڭلايدۇ،
خوتۇن كىشىنى تۇللۇق (ئوڭلايدۇ).

ئاتنىڭ تىزگىنىنى بوش تۇتساڭ ئويناقلار،
خوتۇننىڭ تىزگىنىنى بوش تۇتساڭ ئايناقلار.

ئاتنىڭ ياخشىسى ئورۇق،
خوتۇننىڭ ياخشىسى ئورۇق.

ئاتنىڭ يامىنى ئالا،
ئايالنىڭ يامىنى بالا.

ئاتىسى بۆلەكنى قۇدا قوشار،
ئويۇرى بۆلەكنى نوختا (قوشار).

ئاخساملىقتا قوي سويسا دىۋانە كاۋاب دەيدۇ،
ئەسكى خوتۇننى جىق ئۇرسا ساۋاب دەيدۇ.

ئاخشىمى ئېيتقان سۆز خوتۇننىڭ راست،
كۈندۈزى ئېيتقان سۆز ئەرنىڭ راست.

ئاخۇنۇمغا مەسە ئوبدان،
بۇ خېنىمغا بەرسە (ئوبدان).

ئارپا تاپساق ئاتقا بەر،
قىزىك بولسا ياتقا (بەر).

ئاشقا پۇرچاق، نانغا تۇز،
ھەركىمنىڭ يارى ئۆزىگە ئۇز.

ئاشكارىدا ئاش ياخشى،
پىنھاندا ئاداش (ياخشى).

ئاشناخقا ئىشىنىپ ئەرسىز قالما.

ئاشنى سىڭگەندە ماختا،
خوتۇننى ئۆلگەندە (ماختا).

ئاشق بولساق ئۆلۈمدىن قورقما.

ئاشق بولماق ئاسان، ئايرىلماق تەس.

ئاشىقتا كۆز يوق،
مەشۇقتا سۆز (يوق).

ئاشىقىڭغا نەزەر قىل، كۆز يېشىدىن ھەزەر قىل.

ئاغرىق تۈزۈلگۈچە،
مۇھەببەت ئۈزۈلگۈچە.

ئاق سۆيدۈرەر،
قارا كۆيدۈرەر.

ئالتە خوتۇن بىر ئۆيدە بولسا،
ئېشەك تېزىكى تۆرگە چىقىپتۇ.

ئالتۇنلۇق ئۆيدىن كۆڭۈلنىڭ تىنچلىقى ياخشى.

ئالدىرىغان خوتۇن ئېرىگە سالام قىلار.

ئالدىرىغان قالار،
بۇيرۇغان ئالار.

ئالدىرىغان قىز ئەر تاللىماس.

ئالدىرىغان قىز ھەمراھ تاپالماس.

ئالدىرىغانغا ئۆز بولدى،
قىرىغاندا قىز (بولدى).

ئاللا - ئاللىسىغا قىزىم كەتتى،
بارىكالىسىغا ئېشىم (كەتتى).

ئامانەتنى خار قىلغان ئايال ئەر ئالدىدا گۇناھكار،
ئامانەتكە خىيانەت قىلغان ئەر بالىلىرى ئالدىدا گۇناھكار.

ئاناڭنى ئاناڭغا پەردارسىز كۆرسەتمە.

ئانىسىغا بېقىپ قىز ئال،
قازانغا بېقىپ ئاش سال.

ئانسىنى ئالتۇنغا ئال،
قىزىنى كېپەككە (ئال).

ئاي ئۆتمەي ئېتىڭنى ماختىما،
يىل ئۆتمەي خوتۇنۇڭنى ماختىما.

ئاي يۈزلۈككە خال يارىشار،
قىز بالغا ناز (يارىشار).

ئاي يۈزىگە خال يارىشىپتۇ،
قىز خۇلقىغا ناز (يارىشىپتۇ).

ئايال خەقنىڭ يۇرتى يوق.

ئايال سورىغان شەھەر چۆل قاپتۇ.

ئايال قىزغانسا بۇلاپ - تالاپ يېگۈلۈك،
ئەر قىزغانسا، ئىتتىك قوپۇپ كەتكۈلۈك.

ئايال كىشى دۇنيانى قورقۇتار.

ئايال كىشى لايقا ماڭار،
ئۈستىرا كاپقا (ماڭار).

ئايال كىشى ئۆيدە ئاچ قالماس،
موزاي سامانلىقتا (ئاچ قالماس).

ئايال كىشىنى ئۇچۇرۇپ تۇر.

ئايال كىشىنىڭ چېچى سۈپۈرگە، قولى كۆسەي.

ئايال كىشىنىڭ دۇنياسى — ساداقەتمەن ئەر كىشىدۇر.

ئايال يۈرىدۇ، خېرىدارسىز،
ئەر يۈرىدۇ ئىنجاسىز.

ئايالسىز ئۆينىڭ تەمى يوق،
ئەرسىز ئۆينىڭ دەمى (يوق).

ئايالغا ئەر كېرەك،
دېھقانغا يەر (كېرەك).

ئايالنىڭ قىلغىنى ئەرگە بولىدۇ،
ئەرنىڭ قىلغىنى يەرگە (بولىدۇ).

ئايالنىڭ كەينىگە قارشى،
ئەرنىڭ يەرگە قارشى.

ئايالنىڭ كۈچى كۆز يېشىدا.

ئايالنىڭ ئوردىغا چىققىنى — ئىشىنىڭ بۇزۇلغىنى.

ئايالنىڭ ئىپپىتى — ئەرنىڭ زىنىتى.

ئايالنىڭ يېشىنى بىلىش تەس،
ئەرنىڭ قېرىسىنى بىلىش (تەس).

ئايالى سوقۇشقا ئادەم ئالەمنىڭ تىنچلىقىنى بىلمەس.

ئايالى گۇمانخور بولسا،
ئېرى يالغانچى كېلۇر.

ئايالىڭ دۈشمەن بولسا،
مىڭ دۈشمەندىن يامان.

ئايالىڭ ھۇرۇن بولسا،
ئاق ئۇندا يوبدان ئېتەر.

ئايالىڭغا بالاڭ يوق يەردە ئەقىل كۆرسەت،
بالاڭغا ئادەم يوق يەردە ئەقىل (كۆرسەت).

ئايالىڭغا چىرايىڭنى بەر، كۆڭلۈڭنى بەرمە.

ئايالىڭنى دەپ ئاناڭنى ئۇنتۇما.

ئايالىڭنى قېرىتاي دېسەڭ،
ھۆل ئوتۇن ئېلىپ بەر.

ئايال — ئات،
ئەر — چەۋەنداز.

ئايال — ئەرنىڭ يۈگىنى.

ئايدا كاككۇك،
يىلدا زەينەپ.

ئە

ئەتىگەندە ئۆي سۈپۈرمىسە كەچكىچە پۇشايما،
ياشلىقىدا ئەرگە تەگمىسە ئۆلگۈچە (پۇشايما).

ئەخلاقسىز خوتۇن تۈزسىز ئاش.

ئەر ئالمىغان خوتۇن بۇزۇلغان گۆش.

ئەر تاللاپ تاز قاپتۇ،
چاپان تاللاپ ماز (قاپتۇ).

ئەر تاللاپ مازغا ئۇچراپتۇ،
خوتۇن تاللاپ تازغا (ئۇچراپتۇ).

ئەر خوتۇن كىشىنىڭ «كەت» خۇداسى.

ئەر دېگەن يېرىم خۇدا.

ئەر غېرىب بولسا ناخشىچى بولۇر،
خوتۇن غېرىب بولسا يىغلاڭغۇ (بولۇر).

ئەر قانستى ئات.

ئەر قەيەردە بولسا، خوتۇن شۇ يەردە.

ئەر قېرىسا پىلىك ئېشەر،
خوتۇن قېرىسا غوزا تېشەر.

ئەر قېرىسا ئوڭغاق بولۇر،
ئايال قېرىسا دوڭغاق (بولۇر).

ئەر قېرىسا جاڭجالچى بولۇر،
خوتۇن قېرىسا يالغانچى (بولۇر).

ئەر قېرىسا قىز ئالار،
قىز قېرىسا كىم (ئالار).

ئەر قېرىسا كۈچىدىن قالار،
ئايال قېرىسا كۈنچىلىكتىن قالار.

ئەر قېرىسا كۈچىدىن قالار،
خوتۇن قېرىسا ئېسىدىن (قالار).

ئەر قېرىغىنىنى بىلمەس،
خوتۇن قويغىنىنى (بىلمەس).

ئەر قىلسا بالغا زىيان،
خوتۇن قىلسا ئۆيگە (زىيان).

ئەر كۆكەرسە يەر كۆكەرەر،
يەر كۆكەرسە ئەل (كۆكەرەر).

ئەر كۆكەرسە، يۇرت كۆكەرەر.

ئەر كۆكتىن چۈشكەن ئەمەس، ئايال ئۇنىڭ ئانىسى،
ئايال يەردىن ئۇنگەن ئەمەس، ئەردۇر ئۇنىڭ ئاتىسى.

ئەر كۈنلىسە ئۆي تۈزۈلەر،
ئايال كۈنلىسە ئۆي بۇزۇلار.

ئەر كىشى بۇزار،
خوتۇن كىشى تۈزەر.

ئەر كىشى بېلىدىن قېرىيدۇ،
خوتۇن كىشى گېلىدىن (قېرىيدۇ).

ئەر كىشى تۆشۈككە ئارىلاشسا،
سۇپرىسىدا ئۇن قالماس.

ئەر كىشى تۇڭلۇك ياپقۇچ،
ياخشى خوتۇن كۆڭۈل ئاچقۇچ.

ئەر كىشى چۈمۈلىدەك يىغىدۇ،
خوتۇن كىشى توخۇدەك چاچىدۇ.

ئەر كىشى قېرىسا، ھويلا - ئارانغا ھېزى بولمىش.

ئەر كىشى نامرات بولسا بولسۇن، قەرزدار بولمىسۇن.

ئەر كىشى ئۆيدە بىرنىڭ، تالادا مىڭنىڭ.

ئەر كىشى ئۆينىڭ تۈۋرۈكى،
خوتۇن كىشى ئىشىك ئىلغۇچىكى.

ئەر كىشى يوق ئۆي تۈۋرۈكى يوق قوتان.

ئەر كىشىدىن يىغىنە سورماڭ،
خوتۇن كىشىدىن تىغ (سورماڭ).

ئەر مالىسىز بولماس،
يىگىت يارسىز (بولماس).

ئەر نەدە بولسا،
خوتۇن شۇ يەردە.

ئەر نەدە بولسا،
نېنى شۇ يەردە.

ئەر ئوتتۇز يىلدا يېتىلەر،
ئات توققۇز يىلدا (يېتىلەر).

ئەر ئۆز ئېلىدا ياخشى،
گۈل ئۆز يېرىدە (ياخشى).

ئەر ئۆزى ئۈچۈن تۇغۇلۇپ،
ئېلى ئۈچۈن ئۆلەر.

ئەر ئۆلسە ئېتى قالار،
ئات ئۆلسە ئېگىرى (قالار).

ئەر ئېيتماس،
ئېيتسا قايتماس.

ئەر ئىشچان بولسا، چۈمۈلدەك تىرىشىپ تاپار،
خوتۇن ھۈرۈن بولسا، توخۇدەك چاچار.

ئەر ئىنسابلىق بولسا،
خوتۇن ۋاپادار بولۇر.

ئەر ياخشى،
يەر ياخشى.

ئەر - خوتۇن ئارىسىغا كىرگۈچە،
قىلىچ بىلەن قىلىچ ئارىسىغا كىر.

ئەر - خوتۇن دەۋاسى ياستۇققىچە.

ئەر - خوتۇننىڭ ئۇرۇشۇشى بىر چۆگۈن سۇ قاينىغۇچە.

ئەردىن ئايرىلساڭمۇ، ئەلدىن ئايرىلما.

ئەردىن ئايرىلغان خوتۇن بۇلبۇلسىز باغ.

ئەردىن تاپالمىساڭ، ئەلدىن تاپارسەن.

ئەردىن چىققان ئەرگە ئامراق،
يەردىن چىققان يەرگە (ئامراق).

ئەرسەك ئەرگە تېگەلمەس،
ئالدىراغۇ ئۆيگە يېتەلمەس.

ئەرسىز باغنىڭ گۈلى توزار،
بۇلبۇلى ئۇزار.

ئەرسىز خوتۇن يۈگەنسز ئات.

ئەرسىز خوتۇننىڭ ھالىغا ۋاي.

ئەركەكنىڭ كۆڭلى ئالەمچە بار.

ئەركەكنىڭ يېشى ئىچىگە ئاقار.

ئەركىلەتكىنىڭ قانچىلىك بولسا،
ئىسسىقنىڭ شۇنچىلىك.

ئەركىنلىكى يوق ئادەم باغلاقتىكى قوي.

ئەرگە باتىنسا ئانىسى،
ھەددىدىن ئاشار بالىسى.

ئەرگە بىر نۆۋەت،
يەرگە مىڭ نۆۋەت.

ئەرگە تەسلىم بولماي،
يەرگە تەسلىم بول.

ئەرگە تەگكۈچە گۈزەل،
تويىدىن كېيىن لايغەزەل.

ئەرگە تەگمىسىلا قىز دېمە،
تەمىنى تېتىماي تۇز (دېمە).

ئەرگە خوتۇننىڭ يېتى يوق،
ئوچاققا ئوتۇننىڭ يېتى (يوق).

ئەرگە دۆلەت ياقۇر بولسا، كېلەر ئاڭا مىڭلاپ تاش،
ئەردىن دۆلەت قاچۇر بولسا، تېپىلمايدۇ سايدىن تاش.

ئەرگە قىلغان ئەرسىز قالار.

ئەرگە ياققان ئەلگە ياقار.

ئەرلىك بىلەكتە ئەمەس، يۈرەكتە.

ئەرلىك خوتۇن شورپىلىق تاش،
ئەرسىز خوتۇن تۈزلۈك ئوماچ.

ئەرلىك خوتۇننىڭ يۈزى تۆۋەن.

ئەرلىككە قاش ئاتما،
قاراڭغۇدا تاش ئاتما.

ئەرنى ئەر قىلغانمۇ خوتۇن،
يەر قىلغانمۇ خوتۇن.

ئەرنى ئەمگەك ياشىنتار.

ئەرنى تونۇتقان خوتۇن،
خوتۇننى تونۇتقان ئوتۇن.

ئەرنى خارلىماڭ، ئەر خارلىقى تارتىسىز،
يەرنى خارلىماڭ، يەر خارلىقى تارتىسىز.

ئەرنى گۇۋاھلىققا ياراتقان،
قوينى قۇربانلىققا (ياراتقان).

ئەرنىڭ ئەردە قالماس،
ئارزۇ يەردە (قالماس).

ئەرنىڭ ئەسكىسى ھېساباتچى،
خوتۇننىڭ ئەسكىسى غەيۋەتچى.

ئەرنىڭ ئەينىكى — خوتۇن.

ئەرنىڭ بەختى ئەلدە.

ئەرنىڭ تاپقىنى بوسۇغدا تاشلاقلق،
خوتۇننىڭ تاپقىنى ئىشىك بېشىدا ھېسقلق.

ئەرنىڭ راھىتى خوتۇن،
قىشنىڭ راھىتى ئوتۇن.

ئەرنىڭ سەرخىلى ئەل ئارىسىدا،
گۈلنىڭ سەرخىلى گۈل ئارىسىدا.

ئەرنىڭ سۆزى ئۆلگۈچە، ئۆزى ئۆلسۈن.

ئەرنىڭ غەيرىتى تاغنى قۇم قىلار.

ئەرنىڭ غېمى ئەلدە،
خوتۇننىڭ غېمى ئۆيدە.

ئەرنىڭ غېمى ئەلنىڭ غېمى.

ئەرنىڭ قاپچىسى خانغا ياراق،
خوتۇننىڭ قاپچىسى ئەرگە (ياراق).

ئەرنىڭ قاننىتى ئات،
ئاتتىن قالساڭ يات.

ئەرنىڭ قېنى ئاقسا ئاقسۇن، يېشى ئاقمىسۇن.

ئەرنىڭ كۆڭلى ئەۋرىشىم.

ئەرنىڭ كۆڭلى ھىممەتلىك.

ئەرنىڭ مېھرى كۆپ بولسا،
خوتۇننىڭ ھۆسنى ئېچىلۇر.

ئەرنىڭ ئوبدىنى ئۆينى باقار،
خوتۇننىڭ ئوبدىنى ئەرنى (باقار).

ئەرنىڭ ئۇيالغىنى — ئۆلگىنى.

ئەرنىڭ ئۆزىگە ئەمەس، سۆزىگە باق.

ئەرنىڭ ئېزىتقۇسى خوتۇن.

ئەرنىڭ ئىچىدە ئارىسلان بار.

ئەر — باش،
خوتۇن — بويۇن.

ئەر — ئوت،
خوتۇن — سۇ.

ئەسكى بولسىمۇ ئۆزۈڭگە ياخشى.

ئەسكى خوتۇن ئالساڭ باشىڭ بولۇر كاساڭ،
ئەنەك ئەمەس ساغساڭ، ئېشەك ئەمەس ساتساڭ.

ئەسكى خوتۇن ئەر قېرىتار.

ئەسكى خوتۇن يامانلىسا ئوچاق بۇزۇلار.

ئەسكى ھارۋا يول بۇزار،
يامان خوتۇن ئۆي (بۇزار).

ئەقلى - ھوشى بولمىسا،
ئەيدەك جۇۋان ئىت يالقى.

ئەقىللىك ئېتىنى ماختار،
ئەخمەق خوتۇننى (ماختار).

ئەقىللىك خوتۇن باشقا قارايدۇ،
ئەقىلسىز خوتۇن ياشقا (قارايدۇ).

ئەقىللىك خوتۇننىڭ سەدىقىسى بول.

ئەل سۆيگەن ئەر مېۋىلىك دەرەخ.

ئەل سۆيىمگەن ئەر بولماس،
ئەلنى سۆيسە خار (بولماس).

ئەل سۆيىمگەن ئەردىن،
گىياھ ئۈنمەس يەر ياخشى.

ئەل غېمىدىن ئەر قاچسا،
ئەر غېمىدىن ئەل قاچار.

ئەل ئۈچۈن ئەر بول،
بولمىسا يەر (بول).

ئەل ئېغىرىنى ئەل كۆتۈرىدۇ،
يۈك ئېغىرىنى نار (كۆتۈرىدۇ).

ئەلدىن قالغۇچە ئەردىن قال.

ئەلگە قاققۇچىلىكىڭ بولسا ئەرگە تەگ.

ئەلگە قوشۇلساڭ ئەر بولمىسەن،
ئەلدىن ئايرىلساڭ يەر (بولمىسەن).

ئەلگە كەلسە ھالاكەت،
ئەرگە كېلەر پالاكەت.

ئەلگە ياخشىلىق قىلغىنىڭ، كۆكتە پەرۋاز قىلغىنىڭ،
ئەلدىن ئايرىلىپ قالغىنىڭ، گۆرگە كىرىپ قالغىنىڭ.

ئەلگەك كۆتۈرگۈدەك ماغدۇرۇڭ بولسا ئەرگە تەگ.

ئەلگەككە ئۇن تاپقان، تاماققا تۇز تاپار.

ئەلنى ئويلىغان ئۇخلىماس.

ئەلنىڭ بەختى — ئەرنىڭ بەختى.

ئەلنىڭ غېمىنى يېمىگەن ئەر ئەمەس.

ئەلنىڭ ئىشى — ئەرنىڭ ئىشى.

ب

بار دۇنيانى يېۋالغىن، تۇغماس خوتۇنغا قالغۇچە،
قاشاڭ ئېشەككە مىنىۋالغىن، يولدا پىيادە قالغۇچە.

بارغۇچە يېگەن تاماق ئوتۇنغا پايدا،
يانغۇچە يېگەن تاماق خوتۇنغا (پايدا).

بارغا خوتۇن ئىگە،
يوقىغا ئەر (ئىگە).

باغقا چۈشكەن توك قاپاقنىڭ،
ئۆزىگە تۇشلۇق ھالى بار.

باغلاقتا تۇرمىغان ئىت كەسكىدە تۇرار،
ياخشىدا تۇرمىغان خوتۇن ئەسكىدە (تۇرار).

باقمىساڭ مېلىڭ كېتەر،
خارلىساڭ خوتۇنۇڭ (كېتەر).

بالاڭ ئۆلسە ئەرگە باق،
ئېرىڭ ئۆلسە يەرگە (باق).

بالاشغا كۆڭلۈڭنى بەر،
چىرايىڭنى (بەرمە).

بالام خار بولسۇن دېسەڭ ئەركىلەت.

بالدۇر تەگكەن ئەر قارا كىگىز،
كېيىن تەگكەن ئەر ئاق كىگىز.

بالىنى باشتىن ئۆگەت،
خوتۇننى يېڭىسىدىن (ئۆگەت).

بەختنىڭ بېشى — خوتۇننىڭ ئوڭلۇقى.

بەرمەس خوتۇننىڭ ئېشى پىشماش.

بەڭگىگە تەگكەن خوتۇن كارغا كەلمەس،
زەگۈندە قىلغان ياغاچ كارغا كەلمەس.

بولماس خوتۇن ئالغۇچە،
بويىتاق يۈرگىن ئۆلگىچە.

بولۇشمايدىغان خوتۇن يامانلاشقا ئامراق.

بويتاق بازاردىن قالماس،
تۇل خوتۇن مازاردىن قالماس.

بويتاقنىڭ كۈشەندىسى كۆپ.

بۇ خېنىمنىڭ سەت قىلىقى ئالتە ئېشەككە يۈك.

بۇ خېنىمنىڭ ئۈزلۈقى،
ئاپتاپتا قايتۇ تۈزلۈقى.

بۇزۇق خوتۇن ئەرگە بالا،
بۇزۇق ئەر بالغا (بالا).

بېگىڭ ئۆچ بولسا بوز پاقلىنىڭغا قارا،
خوتۇنۇڭ ئۆچ بولسا قازىنىڭغا (قارا).

بېگىم قۇتۇلغانغا خۇش،
خېنىم يامانلىغانغا (خۇش).

بىچىقىم خوتۇن چاي قايناتقۇچە،
چەبدەس خوتۇن ئاش پىشۇرار.

بىر ئاخىلىق ئەر - خوتۇنچىلىقنىڭ مىڭ كۈنلۈك بېھرى قالىدۇ.

بىر ئەرگە تەگكەن ياخشى، ئىككى قېتىم تەگكىنى ياخشى،
ئۈچ قېتىم تەگكىنى ھەم ياخشى، ھەم ياخشى.

بىر باشقا بىر بۆك لازىم.

بىر خوتۇننىڭ ھىيلىسى قىرىق ئەرنى ئالدار.

بىر خوتۇننىڭ ھىيلىسى قىرىق ئېشەككە يۈك.

بىر خوتۇننىڭ ھىيلىسى قىرىق ئەرنىڭ بىڭىسىدىن يىمان.

بىر خوتۇننىڭ ئېرى ئۆلسە،
قىرىق خوتۇنغا كۈنداش بوپتۇ.

بىزنىڭ ئۆيدىن كۆنچى چىقتى،
ئۇنىڭ ئۆيىدىن ئوتۇنچى (چىقتى).

بىشەم خوتۇن بەش كۈنلۈك،
بېزەڭ يولداش بىر كۈنلۈك.

بىشەم خوتۇن كوچىغا چىقىپ توۋلار.

بىشەم خوتۇندىن ئالۋاستى قورقار.

بىشەم خوتۇننىڭ بازار بىلەن كارى يوق.

بىشەم خوتۇننىڭ ئېرى ھۆرمەتسىز بولۇر.

بىشەم خوتۇن ئىتى بىلەن تەڭ قاۋار.

بىكار خوتۇن — شېكەر خوتۇن،
ئىشلىق خوتۇن — پىتلىق خوتۇن.

بىلمەي ئاپتىمەن دەللىنى،
چۇۋۇپ قالايدۇ چەللىنى.

پ

پالتا بولسا ئوتۇن كەممۇ،
ئوغۇل بولسا خوتۇن كەممۇ.

پالتاڭ بولسا ئوتۇن بار،
پۇلۇڭ بولسا خوتۇن (بار).

پەرداز تويدا كېرەك،
مۇھەببەت كۈندە (كېرەك).

پەمى يوق ئەردىن نادان ئايال ياخشى،
ئەقىلسىز باشتىن سۈيى بار قاپاق (ياخشى).

پوشكالنى كۆرۈپ بالدىن كېچىپتۇ.

پۇل ياندا ياخشى،
خوتۇن ئۆيدە (ياخشى).

پۇلۇڭ يوق بازارغا بارما،
مەشۇقۇڭ يوق مەشرەپكە (بارما).

پېشكەل ئادەم بالاغا يېقىن،
يامان خوتۇن تالاغا (يېقىن).

پىچاق قىنىسىز قالماس،
ئەر خوتۇنسىز (قالماس).

دوۋىپە ت

تاز ياسانغۇچە توي تارقاپتۇ.

تازنى غوجام دەپتۇ،
پاخشەكنى خېنىم دەپتۇ.

تاشقا يامغۇر كار قىلماس،
ئاشققا بەند (كار قىلماس).

تاشلاپ قاچقۇدەك ئۆز بار،
ئېلىپ قاچقۇدەك سەت (بار).

تاشنىڭ ئېغىرى چۆلدە،
خوتۇننىڭ ئېغىرى ئۆيدە.

تاغنىڭ يارىشىقى قورام تاش،
خوتۇننىڭ يارىشىقى قەلەمقاش.

تاماقنىڭ تېز پىشىشى ئوتۇندا،
ئۆينىڭ ياخشى بولۇشى خوتۇندا.

تەرسا خوتۇننىڭ بەرگىنىدىن،
ھۇرۇن خوتۇننىڭ بەرگىنى ياخشى.

تەڭلىك بولماي دوستلۇق بولماس،
كەڭلىك بولماي مۇھەببەت (بولماس).

تەلەيسىزنىڭ خوتۇنى ئۆلەر،
تەلەيلىكنىڭ ئۆيى كۆيەر.

تەلەيلىكنىڭ ئېتى ئۆلەر،
تەلەيسىزنىڭ خوتۇنى (ئۆلەر).

تەييار تاپ ئەردىن مېكىيان توخۇ ياخشى.

تورۇسنىڭ ئېغىرىنى تام كۆتۈرەر،
ئۆيىنىڭ ئېغىرىنى ئايال (كۆتۈرەر).

تولا ئەرگە تەگكەن خوتۇننىڭ ياقىسى چىت،
تولا خوتۇن ئالغان ئەرنىڭ ياقىسى پىت.

تونۇر قىزىق نان ياخشى،
خوتۇن قىزىق ئەر ياخشى.

توي ئەنسىزلىكىدىن گۆر ئەنسىزلىكى ياخشى.

توي كۈنىدىكىدەك ئېرىم بولسا،
ھېيتتىكىدەك ئۆيۈم بولسا.

توينىڭ بولۇشىدىن «بولدۇ» سى قىزىق.

توينىڭ غوۋغاسى بار،
ئۆلۈمنىڭ سەۋرىسى بار.

تۇتقان يارىڭ شۇ بولسا،
كۆرگەن كۈنۈڭ نە بولغاي.

تۇخۇمنىڭ چېقىلغۇسى كەلسە تاشقا تېگەر،
قېرى خوتۇننىڭ ئۆلگۈسى كەلسە ياشقا تېگەر.

تۇرۇپ تېرىسام چامغۇر چىقتى،
قىز ئالسام جۇۋان (چىقتى).

تۇغماس خوتۇن شۈمەك يىغىپتۇ.

تۇغماس خوتۇننىڭ ئۆيى يوق.

تۇل خوتۇن ئايىماس.

تۇل خوتۇن ئەر چۈشەيمىش،
باي خوتۇن يەر (چۈشەيمىش).

تۇل خوتۇن كۈلۈڭغا كۆمەر،
نائىنساب بۇلۇڭغا (كۆمەر).

تۇل خوتۇننى ئىش باسار،
خوتۇنسىز ئەرنى پىت باسار.

تۇل خوتۇننىڭ دەردى تولا،
تۆھمەتخورنىڭ ئەرزى (تولا).

تۇل خوتۇننىڭ ئوتى يامان.

تۇنجى خوتۇندىن ئايرىلساڭ، ئۆلگۈچە پۇشايمان.

تۆگىنىڭ نارى ياخشى،
خوتۇننىڭ بارى (ياخشى).

تۈگمەن سۇدا چۆرگۈلەر،
خوتۇن كىشى پۇلدا (چۆرگۈلەر).

تۈگمىدەك قالغان كۆڭۈلنى تۆگە بېرىپمۇ ئالغىلى بولماس.

تېپىۋالسام ياخشىنى،
ئېيتار ئىدىم ناخشىنى.

تېزەك تەڭگە بولغاندا،
خوتۇنلار بەڭگى بولۇر.

تىرىشچان ئەر — ھوسۇللۇق يەر.

تىرىكچىلىكنىڭ بەرىكىتى — ياخشى خوتۇن بىلەن.

تىلى يامان ئەردىن تۇللۇق ياخشى.

تىرىناقچە ياخشى ئىش قىلسا ئەر،
ياخشى ئايال ئۇنى كۆپكە دەر.

ج

جامالىڭغا باقمايمەن،
ئۆي تۇتۇشۇڭغا باقمەن.

جاۋابخور خوتۇننىڭ ئوتتۇر چىشى بالدۇر چۈشىدۇ.
جۇۋان ئالمىساڭ جۇۋا ئال.

چ

چاچ تارىغان بىلەن خوتۇن ئەمەس،
بەل باغلىغان بىلەن ئەر (ئەمەس).

چاققان چوكاننى تۆشۈك ئۈستىدە كۆرۈڭ.

چوقۇر خوتۇننىڭ مېھرى ئىسسىق.

چوماق ئوتۇن ئوتۇن بولماس،
ئاغىچا خوتۇن خوتۇن (بولماس).

چۈشتە ناخشا ئېيتقان دەردى بار كىشى،
كەچتە ناخشا ئېيتقان يارى بار كىشى.

چۈشىدە كۆرگەن گۈل بولۇر،
ئاققان يېشى كۆل بولۇر.

چېچەن خوتۇننى ئوچاق بېشىدا سىنا.

چىرايلىق خوتۇن ئەر يارشىقى،
ئاقىل خوتۇن ئەل يارشىقى.

چىرايلىق خوتۇننىڭ ئېرى ئەنسىز.

چىرايلىق قىزىم بولغۇچە،
ئەدەپلىك قىزىم بول.

چىرايلىققا پەرداز كەتمەس.

چىرايلىقنى سۆيمەك ساۋاب.

خ

خارلىساڭ خوتۇنۇڭ كېتەر،
بويىتاقلىق ساڭا يېتەر.

خەقنىڭ تىكەن، ئۆزىنىڭ گۈل.

خوتۇن ئالدىغا ئۆتۈۋالسا،
ئەرنىڭ دۆلىتى (بۇزۇلار).

خوتۇن ئالدىڭ،
دۈمبەڭگە ئوتۇن ئالدىڭ.

خوتۇن ئالدىم بالادا قالدىم،
خوتۇن ئالدىم تالادا قالدىم.

خوتۇن ئالساڭ بازاردىن ئال، يىغىۋېلىش ئۇزۇڭدىن.

خوتۇن ئەرگە بولسا،
ئېرىگە جاپا بولۇر.

خوتۇن ئەرگە قارايدۇ،
ئەر يەرگە (قارايدۇ).

خوتۇن بۇزۇق بولسا ئەرگە قىلار،
ئەر بۇزۇق بولسا بالىغا (قىلار).

خوتۇن تاللىغان خوتۇنسىز قاپتۇ،
ئوتۇن تاللىغان ئوچاقسىز (قاپتۇ).

خوتۇن تۇل بولسا ئەر تاپار،
ئەر تۇل بولسا مال (تاپار).

خوتۇن جاۋاب قىلمىسا،
ئەر تاياق سالماس.

خوتۇن خەقنىڭ نازى بار،
ناز كەينىدە ئازى (بار).

خوتۇن خەقنىڭ نالىسى تولا،
ئىش بىلمەسنىڭ بانىسى (تولا).

خوتۇن سىرىڭنى ئالار،
دۈشمەن جېنىڭنى (ئالار).

خوتۇن غار بولسا،
ئېرى خار بولۇر.

خوتۇن قاننى ئەر،
ئەر قاننى ئات.

خوتۇن كىشى ئاپتاپ،
ئەر كىشى مۇزتاغ.

خوتۇن كىشى ئەردە ياخشى،
ئەردە بولمىسا يەردە ياخشى.

خوتۇن كىشى پېشكەل،
ئەرنىڭ پۇتىغا ئىشكەل.

خوتۇن كىشى تۇل بولسا،
بۇخارادىن ئىتلار كېلىپ بېشىغا چىچىتۇ.

خوتۇن كىشى تىلى بىلەن تۇل قالار.

خوتۇن كىشى قېرسا،
ئەر كىشىگە ۋەزىر بولمىش.

خوتۇن كىشى مۇھەببەتنى كۆڭلىدە قىرىق يىل ساقلا.

خوتۇن كىشى ئوۋغا يارماس،
جىگدە ياغىچى نوغا (يارماس).

خوتۇن كىشى ئۆچكە يېغى.

خوتۇن كىشىگە ئىلىنىپ قالساڭ،
بۇرنۇڭدىن لاي قۇرۇماس.

خوتۇن كىشىنى بەزىدە قۇشلا،
بەزىدە مۇشتلا.

خوتۇن كىشىنىڭ پاكىزلىقىنى ئېرىنىڭ ياقىسىدىن كۆرۈڭ.

خوتۇن كىشىنىڭ تۇللۇقىدىن،
ئەر كىشىنىڭ بويتاقلقى يامان.

خوتۇن كىشىنىڭ چېچى ئۇزۇن،
ئەقلى قىسقا.

خوتۇن كىشىنىڭ ئوچىقى بىلەن چاقىغا تەگمە.

خوتۇن كىشىنىڭ ئىچىگە بالا پاتىدۇ،
گەپ پاتمايدۇ.

خوتۇن ياقىدىن ئالۇر،
ئىت پاچاقتىن (ئالۇر).

خوتۇندا گۇناھ يوق، دەللال يامان،
ئاتتا گۇناھ يوق، ئېگەر (يامان).

خوتۇندەك ئەر بار،
ئەردەك خوتۇن بار.

خوتۇنسىز ئەر — قىرسىز يەر.

خوتۇنسىز ئۆيدىن بوران چىقار.

خوتۇنسىز ئۆي — جانسىز تەن.

خوتۇنغا ئامراق بالىغا ئۆچ،
قايماققا ئامراق كالىغا (ئۆچ).

خوتۇنغا خۇمارنىڭ نېمە ئىشى،
كالىغا تۇمارنىڭ نېمە (ئىشى).

خوتۇنغا ئىشەنمە،
قومۇشقا يۆلەنمە.

خوتۇنلۇق روزغار گۈلدۈر،
خوتۇنسىز روزغار چۆلدۈر.

خوتۇننى ئاۋايلىغان بالىسىز قالار،
موزايىنى ئاۋايلىغان كالىسىز (قالار).

خوتۇننىڭ پۇلى — پەنجىرە.

خوتۇننىڭ تىلى تالغۇچە،
ئەرنىڭ بېلى تالار.

خوتۇننىڭ جەمەتى ئوچاق بېشىدا ئولتۇرۇپ توق چىقار.

خوتۇننىڭ دۈشمەنلىكى مىڭ دۈشمەندىن يامان.

خوتۇننىڭ گېلى غار بولسا،
ئەرنىڭ كۈنى خار بولۇر.

خوتۇننىڭ ئوبدىنى ئۆيگە ئېتىدۇ سۇپرا تاختا،
ناچار خوتۇن مىدىرلايدۇ قورسىقى ئاچسا.

خوتۇننىڭ ئوبدىنى ئېرىنى باقار،
دېھقاننىڭ ئوبدىنى يېرىنى (باقار).

خوتۇننىڭ ياخشىسى جەننەت مىساللىق،
يامىنى دوزاخ (مىساللىق).

خوتۇننىڭ ياخشىسى ياقىنى كىر قىلدۇرمايدۇ.

خوتۇننىڭ ياخشىسىنى تىللا بېرىپ ئال،
يامىنىنى تىللا بېرىپ يولغا سال.

خوتۇنۇڭ ئەمچەكلىك بولسا بالاك بورداق،
كالاك ئەمچەكلىك بولسا موزىيىڭ سولاق.

خوتۇنۇڭ پىچەك بولسا،
مېھمىنىڭ لاۋزا بولۇر.

خوتۇنۇڭ جېدەلخور بولسا ئۆيۈڭنىڭ كەڭلىكى بىلىنمەس،
ئۆتۈكۈڭ تار بولسا جاھاننىڭ كەڭلىكى (بىلىنمەس).

خوتۇنۇڭ ئوبدان بولسا قازىنىڭ ياغ،
خوتۇنۇڭ يامان بولسا يۈرىكىڭ داغ.

خوتۇنۇڭ ئۇرۇشقا بولسا ياقاڭ ساق تۇرماس،
بېشىڭ تاز بولسا قولۇڭ پاك (تۇرماس).

خوتۇنۇڭغا ئىشەنگۈچە،
بوسۇغاڭغا ئىشەن.

خوتۇنۇڭنى خۇش قىلاي دېسەڭ لاپ ئۇر،
ساراڭنى خۇش قىلاي دېسەڭ داپ (ئۇر).

خوتۇنۇڭنىڭ قانداقلىقىنى بىلەي دېسەڭ،
قوشناڭ بىلەن ئۇرۇشقاندا كۆر.

خوتۇنۇم ئۆلدى،
قامچام سۈندى.

خوتۇنى ياخشى شۈمشمەيمەس.

خوتۇنى ياخشىغا راھەت،
خوتۇنى يامانغا قىيامەت.

خوتۇنى يامان بولسا ئەرنى باشلار،
ئەر يامان بولسا خوتۇنى تاشلار.

خوتۇنى يوقنىڭ خوتۇنى تولا،
ئېرى يوقنىڭ ئېرى (تولا).

خوتۇنۇڭ ئۇرۇشقا بولسا،
جاھاننىڭ تىنچلىقىنى بىلمەيسەن.

خوتۇننى ماختىغان بىرىنچى ئەخمەق،
ئۆزىنى ماختىغان ئىككىنچى (ئەخمەق).

خوئا - يانتاق يەرنى بۇزىدۇ،
يامان خوتۇن ئەرنى (بۇزىدۇ).

خۇلقى يوق ئايال — پۇرىقى يوق گۈل.

خېنىم سۇغا چىقسا، مارقىچىسى بىللە.

خېنىم كىيگەنگە خۇش،
يىگىت سۆيگەنگە (خۇش).

خېنىمنىڭ قېشىغا باقماي ئەتكەن ئېشىغا باق.

خېنىمنىڭ قېشىنى كۆرۈڭ،
تاۋىقىنىڭ تېشىنى كۆرۈڭ.

خېنىمنىڭ قېشىغا قارىغۇچە،
قاچىسىنىڭ تېشىغا قارا.

خېنىمنىڭ كۆڭلى تىندى،
سۇ ئەكېلىدىغان قاچىسى سۇندى.

خېنىمنىڭ كۈلگىنى — كۆڭلۈمنى بىلگىنى.

خېنىمنىڭ ئوسمىسىغا قارىماي،
بېشىدىكى پوسمىسىغا قارا.

دامبىغا تاش ياخشى،
ئىشارەتكە قاش (ياخشى).

داۋان ئېشىپ خوتۇن ئالما،
دەريا ئېشىپ ئوتۇن (ئالما).

دەردى يوق كېسەك،
ئىشقى يوق ئېشەك.

دەۋاسىز دەرد بولماس،
ھەۋەسىز قېرى (بولماس).

دوكنى گومۇش ئوڭشايدۇ،
گومۇشنى خوتۇن (ئوڭشايدۇ).

دېھقاننىڭ كۆڭلى بىر يەردىن خۇش بولۇر،
بىر خوتۇندىن خۇش بولۇر.

دنتسىز ئايالنىڭ پەمى يوق،
ئەتكەن ئېشىنىڭ تەمى (يوق).

دنتى يوق ئەردىن،
زۇۋانسىز يەر ياخشى.

رەمالغا پال ياخشى،
چوكانغا خال (ياخشى).

زەن سالغانغا زىبا جىق.
زېمىننىڭ چىرايى ئەلگە،
ئايالنىڭ چىرايى ئەرگە.

ساتىراش ئۆلمىسە، ئەركىشى قېرىمايدۇ.

ساددا قىز كۆڭۈل بەرمەس،
كۆڭۈل بەرسە ئاسان ئۈزمەس.

ساراڭ خوتۇن داپقا ئامراق،
تەنتەك خوتۇن لاپقا (ئامراق).

سارىخان ئەرگە تەگسە،
بارىتاخۇن ھۆمۈدەپتۇ.

سانى بار، ساپاسى يوق،
يارى بار ۋاپاسى يوق.

سەت بولسىمۇ قىز ياخشى،
تاز بولسىمۇ ئەر (ياخشى).

سەت چوكاننى ئۆز قىلغان ئۇنىڭ پەردىزى.

سەت خوتۇن ئايدىڭدا ئاي كۆرۈنەر.

سەكسەن ياشلىق قېرىنىڭ ئون بەش ياشلىق ئوتى بار،
ئون بەش ياشلىق بالىنىڭ سەكسەن ياشلىق كۆڭلى بار.

سەمەندىن ئېشەك ئالماڭ،
نەمەنگاندىن خوتۇن (ئالماڭ).

سەن دېگىنىم — قەنت دېگىنىم،
سەز دېگىنىم — ياق دېگىنىم.

سەنەمنى سەنەم قىلغان غەرب دەرۋىش.

سۇنماس ئەر يوق،
چىقىلماس تاش (يوق).

سۆزىدىن يانغان ئەر ئەمەس.

سۆيگۈ سېتىلماس،
ۋاپا تېپىلماس.

سۆيگىنىڭگە يۇمشىقىڭنى بەرگۈچە، تۇمشۇقۇڭنى بەر.

سۆيگىنىمنىڭ كۆڭلى ئۈچۈن،
سويمىسىنى سويارمەن.

سۆيمەيدىغان خوتۇن يوق،
كۆيمەيدىغان ئوتۇن (يوق).

سۆيۈشكىلى تالا ياخشى،
ئوينىغىلى نەغمە - ناۋا (ياخشى).

سېرىقتالدا ئەر سارغىيىپتۇ.

سىم - سىم يامغۇر ھۆل قىلار،
قىسىر خوتۇن گۈل (قىلار).

ش

شاللاق خوتۇن — ئويۇنچۇق،
يۇمشاق ئەر — قارانچۇق.

شەرتى كۆپنىڭ دەردى كۆپ.

شورلۇق يەرگە سۇ ئاچساڭ پاتقاق بولۇر،
تول خوتۇندىن قىز ئالساڭ قاچقاق (بولۇر).

غ

غەزەل چىقسا شوخلۇقتىن،
جەدەل چىقار يوقلۇقتىن.

غوجام ئەتە بىلەن،
خېنىم پەتە بىلەن.

غوجامنىڭ ئالماسلىقىنى بىلىپ،
خېنىم تەگمەس بولۇپ قاپتۇ.

ق

قازان ئالساڭ چېكىپ ئال،
خوتۇن ئالساڭ بېقىپ (ئال).

قاسساپقا پىچاق كېرەك،
مۇھەببەتكە قۇچاق (كېرەك).

قاشاڭ پىچاق تۇتقۇچە، چىشلەپ يېگىن تويغۇچە،
يامان خوتۇن ئالغۇچە، بويتاق يۈرگىن ئۆلگۈچە.

قاغا جىگدىنىڭ مېۋىسى تولا،
ھۇرۇن خوتۇننىڭ ھىيلىسى (تولا).

قالاي دېسەم ئوتۇن يوق،
ئۆيگە كىرسەم خوتۇن (يوق).

قانائىتىز قۇش بولماس،
ئىشقىسىز بۇلبۇل (بولماس).

قەدىناس ئۆيدىن قۇت كەتمەس.

قەرزىڭ بولسا بېرىپ قۇتۇل،
يامان خوتۇندىن ئۆلۈپ قۇتۇل.

قوغۇننى تاتلىق قىلغان پېلەك،
ئەر كىشىنى نوچى قىلغان يۈرەك.

قوغۇمنىڭ سۆلى يوق،
چېكەم گۈل قىسىدۇ.

قوناقلقتا ماش بولماس،
قېرى خوتۇن ياش (بولماس).

قۇرۇق ئوتۇنغا ئوت كېتىدۇ،
بۇزۇق خوتۇنغا سوت (كېتىدۇ).

قۇشقاچ قېرىسا، جاغجاق بولار،
جۇۋان قېرىسا شاللاق (بولار).

قۇشقاچنىڭمۇ كۆڭلى بار.

قۇشۇم بولسا قۇشلايمەن،
خوتۇن ئالسام مۇشتلايمەن.

قېرىشقاننىڭ قىزىنى ئال.

قېرىلىق بېشىڭغا يەتسە، تاڭ ئاتمىغان تۇن بىلەن،
خوتۇنۇڭ ئۇرۇشقا بولسا، بۇلۇتلىغان كۈن بىلەن.

قېشى يوق قاشلىققا ئامراق،
خوتۇنى يوق ئاشلىققا (ئامراق).

قىرىپ يېسە، قىرىق كۈن يېتەر،
ئويۇپ يېسە، ئون كۈن يېتەر.

قىرىق قوتان مېلىڭ بولسىمۇ،
ياخشى خوتۇنۇڭ بولمىسا بىكار.

قىز ئال — كۈز ئال.

قىز بالا سالغا تېشى،
نەگە چۈشۈشنى بىلگىلى بولماس.

قىز بەرگۈچىنىڭ سۆزى بار،
ئالغۇچىنىڭ كۆزى (بار).

قىز بىلەن قاملاشسا،
ئانىسىنىڭ كارى چاغلىق.

قىز تارتىنماس،
يىگىت غەم يېمەس.

قىز دېگەن — قىزىل قوماچ.

قىزغانچۇق ئادەم ئىشكىنى يېپىپ تۇرار،
كىشى كىرگەندە چۆمۈچنى قازانغا ئۇرار.

قىزلىقتىن خەۋەر يوق،
ئوغۇللۇق ناغرا چاپتۇ.

قىزنى بۇزغان دەللە،
قازىنى بۇزغان زەللە.

قىزنىڭ سۆيگۈسى قىرىق يىل.

قىشنىڭ يارشىقى ئوت بىلەن ئوتۇن،
ئۆيىنىڭ يارشىقى ھەر بىلەن خوتۇن.

كاداڭ خوتۇن ساندۇقتا ئۇن ساقلار،
زىتى يامان قورسىقىدا غۇم ساقلار.

كەپە بولسىمۇ ئۆز ئۆيۈم ياخشى،
ئېيىق بولسىمۇ ئېرىم (ياخشى).

كەتكەننى كەلتۈرگەن مۇز گەدەن.

كەتمەن ئەرنىڭ قولىدا بولغىنى بىلەن،
چۆمۈچ خوتۇننىڭ قولىدا.

كۆرمىسەم كۆرگۈم كېلۈر،
كۆرسەم ھۆ بولغۇم (كېلۈر).

كۆرۈشكە قىز ياخشى،
ئويناشقا جۇۋان (ياخشى).

كۆز كۆرگەننى كۆڭۈل تىلەر.

كۆز كۆرگەننى كۆڭۈل تىلەيدۇ،
كۆز كۆرمەي كۆڭۈل سۆيمەيدۇ.

كۆز كۆزگە چۈشسە يۈز ئۇيىلار.

كۆز كۆزگە چۈشسە، مېھىر قوزغىلار.

كۆز ئۇخلىسا، كۆڭۈل ئۇخلىماس.

كۆپكەن يامانمۇ، كۆنگەنمۇ؟

كۆزدىن كۆزۈڭ قايسا،
سۆزدىن كۆڭۈل قايدۇ.

كۆز — نۇرنىڭ ئۇۋىسى،
كۆڭۈل — سىرنىڭ (ئۇۋىسى).

كۆكسى كېرىك خوتۇن ئەر ئۆلتۈرەر،
ئاق تۇمشۇق ئارقال ئات ئۆلتۈرەر.

كۆڭلەكنى بۇزغان تەر،
خوتۇننى بۇزغان ئەر.

كۆڭلۈمدىكى يارىم بولسا،
گوبىيدا جايىم بولسا.

كۆڭۈل دېگەن پادشاھ،
كۆيۈپ قالسا تارتشا.

كۆڭۈل كۆڭۈلگە ئەلچى.

كۆڭۈل ئېزىلمىسە،
كۆزگە ياش كەلمەيدۇ.

كۆڭۈلنى پۇلغا سېتىۋالغىلى بولماس.

كۆڭۈلنى دەپ، ۋاپاسىزنى يار تۇتما.

كۆڭۈلنىڭ ئىشى كۆڭۈلگە تايىن.

كۆيۈمى يوق ياردىن،
ئىسسىق ئوچاق ياخشى.

كۈل تام بولسا تۇۋى بوش بولۇر،
كۈيۈۋوڭۇل ئوڭۇل بولسا كۆڭۈل خۇش (بولۇر).

كۈنداشلىق ئۆيدە كۈندە جەدەل.

كۈنداشلىققا داۋا يوق.

كۈنداشلىق — كۆڭۈل غەشلىك.

كۈنداش — بېشىغا تاش،

كۆزۈڭدە ياش.

كېچىلىرى يول يۈرسەڭ، ئەگرى يوللار تۈز كۆرۈنەر،
گىجىم رومال ئىچىدە قېرى خوتۇن قىز كۆرۈنەر.

كېلىننى كەلگەندە كۆرۈڭ،

يېلىنى سالغاندا (كۆرۈڭ).

كېلىننىڭ ئايغىدىن ساقلان،

قويچىنىڭ تايقىدىن (ساقلان).

كىمىنىڭ خوتۇنى ئەسكى بولسا،

شۇ بالدۇر قېرار.

كىيىم كەسكەندە بويىغا قارا،

خوتۇن ئالغاندا خۇيىغا (قارا).

دەرىجى گ

گۇۋاھلىق خوتۇن — نىكاھلىق خوتۇن.

گۆشنىڭ كاۋىپى تاتلىق،
خوتۇننىڭ سۇلۇقى (تاتلىق).

گۈرۈچتىن خەۋەر يوق، سەۋزە دەم يەپتۇ،
يىگىتتىن خەۋەر يوق، كېلىن غەم يەپتۇ.

گۈزەل يولدا تاشلار،
قاراقچى چۆلدە (تاشلار).

گېپىدە تۇرمىغان ئەر ئەمەس،
ھوسۇل بەرمىگەن يەر (ئەمەس).

دەرىجى ل

لەقەمسىز ئەر بولماس،
ئويماقسىز خوتۇن (بولماس).

لەقۇا خوتۇن ئېرىدىن يامانلاپتۇ،
ھۇرۇن دېھقان يېرىدىن (يامانلاپتۇ).

لەيلىنىڭ ھۆسننى كۆرۈشكە،
مەجنۇننىڭ كۆزى كېرەك.

لىڭشىغان ئوتۇندىن قورق،
غىڭشىغان خوتۇندىن (قورق).

م

مەستانە قىلغاننىڭ قارادۇر كۆزى،
جېنىڭنى ئالغاننىڭ شېرىندۇر سۆزى.

مۇھەببەتسىز كۆڭۈل مېۋىسىز دەرەخ.

مۇھەببەتنى سېتىۋالغىلى بولماس.

مىدىرلىغان كۆتەكنى يارماڭ،
يېپىشقاق خوتۇننى ئالماڭ.

ن

ناچار خوتۇننىڭ قىزىغا ئەر چىقماس.

نازىڭنى ئەر كۆتۈرەر،
ئەر كۆتۈرمىسە يەر (كۆتۈرەر).

نامەرد ئەردىن،
مەرد ئايال ياخشى.

نامسىز ئەردىن،
نامى بار دۆڭ ياخشى.

ناننىڭ قەدرى تەر بىلەن،
خوتۇن قەدرى ئەر بىلەن.

نىكاھ غايىب — رىزىق غايىب.

نىكاھ ئىشى — كۆڭۈل ئىشى.

نىكاھنىڭ مېھرى ئىسسىق.

نىكاھ — ئۆمۈر سودىسى.

ھامماچامنىڭ ئون كۆڭلىكى بار،
بىر كۆڭلەكچىلىك ۋەسلى يوق.

ھاۋايى ھەۋەسنىڭ بېشى كۆل،
ئايىغى چۆل.

ھايات مۇھەببەتسىز بولماس،
مۇھەببەت دۈشمەنسىز (بولماس).

ھايالىق خوتۇن ئىشىغىغا باقمىدۇ،
ھاياسىز خوتۇن يېشىغىغا (باقمىدۇ).

ھەر كىشىنىڭ ئۆزىگە،
گۈل كۆرۈنەر كۆزىگە.

ھەركىمنىڭ سۆيگىنى ئۆزىگە چىرايلىق.

ھەممە چوكان يازدا چوكان،
ئەسلىي چوكان قىشتا چوكان.

ھەۋەس قېرىماس،
ئىشقى ئۆلمەس.

ھۇرۇن بولساڭ ئەردىن ئۇيات،
تىلەمچى بولساڭ ئەلدىن (ئۇيات).

ھۇرۇن تېرىمچى يەردىن ئاغرىنار،
بۇجۇمبۇش خوتۇن ئەردىن (ئاغرىنار).

ھۇرۇن خوتۇنغا ئورۇن يارماپتۇ،
ھۇرۇن يىگىتكە خوتۇن (يارماپتۇ).

ھۇرۇن خوتۇن ئەردىن يامانلار،
ھۇرۇن دېھقان يەردىن (يامانلار).

ھۇرۇن خوتۇنغا ئوتۇن يارماپتۇ،
ھۇرۇن يىگىتكە خوتۇن (يارماپتۇ).

ھۇرۇن خوتۇننىڭ ئەتىگىنى — ئۇلۇغ ئاش ۋاقتى.

ھۇرۇن خوتۇننىڭ پۇتى كۇلۇڭدا،
ئەخلىتى بۇلۇڭدا.

ھۆل ئوتۇن ئوچاقنى كاردىن چىقىرىدۇ.

ئوت

ئوت دەردىنى كۆيسەڭ بىلەرسەن،
يار قەدرىنى سۆيسەڭ (بىلەرسەن).

ئوتسناي دېسەڭ قولۇڭنى ئاچ،
كۆيدۈرەي دېسەڭ نېرى قاچ.

— ئوت نەدە كۆيدۇ؟
— تۇل خوتۇننىڭ بېشىدا.

ئوتتا كۆيۈپ كۈل بولدۇم،
سۇدا ئېقىپ لاي (بولدۇم).

ئوتتۇرا يولدا ئېتىڭ ئۆلمسۇن،
ئوتتۇرا ياشتا خوتۇنۇڭ (ئۆلمسۇن).

ئوچاققا لايىق ئوتۇن سال،
ئۆزۈڭگە لايىق خوتۇن ئال.

ئورۇق ئاتنىڭ يورغىسى بۇزۇق،
خوتۇن كىشىنىڭ ئوغرىسى (بۇزۇق).

ئوسال خوتۇن ئەرنى كاردىن چىقىرىدۇ.

ئوسامغا لايىق قېشىم يوق،
باداڭغا لايىق ئېشىم يوق.

ئوغلۇڭ ئاشىقلىق قىلسا كۆككە باق،
قىزىڭ ئاشىقلىق قىلسا يەرگە (باق).

ئوغلۇڭنى بايدىن ئۆيلە،
قىزىڭنى كەمبەغەلگە بەر.

ئوغۇل ئاتىسىنى دورار،
قىز ئانىسىنى (دورار).

ئولتۇرغان قىز ئورنىنى تاپار.

ئون ئوغلۇم بولغۇچە،
بىر ئوسۇرغاق ئېرىم بولسىچۇ.

ئويلماي قىلىنغان توي كېيىن بۇزۇلار.

ئويماقسىز خوتۇن بولماس،
تىغىسىز ئەر (بولماس).

ئويناقلماغان ئايالغا ئىشەنمە،
يىغلىغان ئەرگە ئىشەنمە.

ئوينىغىلى قىز ياخشى،
تېيىلغىلى مۇز ياخشى.

ئويۇن دېگەن ئەمەك،
خوتۇن دېگەن چەمەك.

ئۇ

ئۇرۇشقاق خوتۇن تۇل قالار.

ئۇرۇشقاق ئايالنىڭ ئېرى تېز قېرىدۇ.

ئۇرۇشقاق خوتۇن ئەرنى قېرىتار،
ئاغۇاقار يىلتىزى يەرنى (قېرىتار).

ئۇز خوتۇنغا جىتاق ئەر،
سەت خوتۇنغا نەدە ئەر.

ئۇلاغ ئالساڭ چىشىنى كۆر،
لايىقىڭنىڭ ئىشىنى (كۆر).

ئوياتسىز خوتۇن تۈزسىز ئاش.

ئۆ

ئۆپچۆرەم ئېيتىدۇ: خوتۇن ئالغانغا تويۇڭ،
قېيىنئانام ئېيتىدۇ: قىزىمنى جايدا قويۇڭ.

ئۆتمەس پىچاقنىڭ غىرتاڭ بىلەيى،
پۇچۇق قىزنىڭ جىرتاق كۈيۈسى.

ئۆچكە باشلىسا قوي ھارىدۇ،
خوتۇن باشلىسا ئەر (ھارىدۇ).

ئۆچكە باشلىغان قوي توزار،
خوتۇن باشلىغان ئەر ئازار.

ئۆرۈك ئوتىنىڭ چوغى يامان،
قارا قىزنىڭ ئوتى (يامان).

ئۆزئارا ماس ئەمەس جۈپتىن تاق ياخشى.

ئۆزى كاپىرنىڭ خوتۇنى تالاق.

ئۆزى ياماننىڭ ئوتى يامان.

ئۆستەڭ بويىغا تال يارشىپتۇ،
خوتۇن كىشىگە خال (يارشىپتۇ).

ئۆلۈمدىن قورقمساڭ قوي قىل،
چىقىمىدىن قورقمساڭ توي (قىل).

ئۆلۈمنىڭ يىغىسى بولىدۇ،
تويىنىڭ نەغمىسى (بولىدۇ).

ئۆي تۇتۇڭ،
ئوت تۇتۇڭ.

ئۆي تۇتساڭ بالادا قالدىڭ،
تۇتمىساڭ تالادا (قالدىڭ).

ئۆي تۇتماس خوتۇننىڭ جېدىلى تولا.

ئۆي تۇتمىغاننى ئۆيگە كىرگۈزمە،
پۇت - قولىنى يەرگە تەگكۈزمە.

ئۆي سالىساڭ ساي تالاش،
خوتۇن ئالساڭ باغ (تالاش).

ئۆي سالىساڭ ئېگىزگە سال، قۇمىساڭ بولسىمۇ،
خوتۇن ئالساڭ قىز ئال، ئاقساق بولسىمۇ.

ئۆي يېقىن، كۆڭۈل يىراق،
كۆڭۈل يېقىن، ئۆي يىراق.

ئۆيلەنمىگەن يىگىتنىڭ كۆزىگە سەتمۇ ئاي كۆرۈنەر،
ئەرگە تەگمىگەن قىزنىڭ كۆزىگە گادايمۇ باي كۆرۈنەر.

ئۆيلۈك - ئوچاقلىق بولماي،
ئىسسىق قۇچاقلىق بولماس.

ئۆينى گۈل قىلغانمۇ خوتۇن،
كۈل قىلغانمۇ خوتۇن.

ئۆينىڭ بەرىكىتى خوتۇندىن،
قازاننىڭ بەرىكىتى ئوتۇندىن.

ئۆينىڭ خوۋلۇقى ئەر بىلەن خوتۇن،
قىشنىڭ خوۋلۇقى — گۆش بىلەن ئوتۇن.

ئۆينىڭ گۈلى خوتۇن،
چىرىغى ئەر.

ئۆيۈڭ ھېيت كۈنىدىكىدەك تۇرماس،
ئېرىڭ توي كۈنىدىكىدەك (تۇرماس).

ئۇ

ئۈزۈلمەس سالمىنى بوينۇڭغا سالما،
يامان خوتۇننى ھەرگىز ئالما.

ئۈمىدىسىز كىشىدىن ئامەت قاچار،
ئىناقسىز ئۆيدىن بەرىكەت (قاچار).

ۋ

ۋاپاسزنىڭ ھاياسى يوق.

ئى

ئېپىدە بىر ئەر تاپسا قاراپ باقماس ئانىسىغا،
ئۈچ كۈنلۈك يەرگە بېرىپ سالام دېگەي ئاتىسىغا.

ئېتىڭ سېمىز يەم ياخشى،
خوتۇن سېمىز ئەر (ياخشى).

ئېرى تاتۇقنىڭ خوتۇنى پۇچۇق.

ئېرى راۋاب چالسا،
خوتۇنى پەدە بېسىپتۇ.

ئېرى قېرىپ چۆنەكچى بوپتۇ،
خوتۇنى قېرىپ مونەكچى (بوپتۇ).

ئېرى كەتسە ئۆي بوشايدۇ،
خوتۇن كۈشادە ئوينايدۇ.

ئېرى ماز بولسا،
خوتۇنغا كۈن يوق.

ئېرى ياماننى ئوڭىدىن بىل،
خوتۇنى ياماننى يېڭىدىن (بىل).

ئېرى يوقنىڭ خۇدى يوق،
خوتۇنى يوقنىڭ خۇبى (يوق).

ئېرىدىن يامانلىغان ئەرسىز قالار،
يېرىدىن يامانلىغان يەرسىز (قالار).

ئېرىڭ ئايلانغۇچە يېرىڭ ئايلانسۇن.

ئېرىڭ بولسا پىرىڭ شۇ.

ئېرىڭ بىلەن ئەل بولغۇچە،
ئېلىڭ بىلەن ئەل بول.

ئېرىڭ بىلەن چىقىشقۇچە،
ئېلىڭ بىلەن چىقىش.

ئېرىڭدىن يامانلىماي،
ئەيىبىڭدىن يامانلا.

ئېرىم تەگكەندىكىدەك ئەمەس،
ئۆيۈم ھېيتتىكىدەك (ئەمەس).

ئېرىم سۆيىمىسىمۇ قۇچقىمدا ياخشى،
ئوتۇم كۆيىمىسىمۇ ئوچقىمدا ياخشى.

ئېرىنىڭ شۆلگىيى ئاقسا،
خوتۇننىڭ كۈنداشلىقى تۈتۈپتۇ.

ئېشەك ئالدىغا ئۆتۈۋالسا،
ئاتنىڭ سۆلىتى بۇزۇلار.

ئېشەك ئالساڭ قىممەتنى ئال،
خوتۇن ئالساڭ ئەرزاننى (ئال).

ئېشى ئوخشىمىغان خوتۇن تۈزدىن كۆرۈپتۇ،
گەپ تاپالمىسا قىزىدىن كۆرۈپتۇ.

ئېغىز يېسە، يۈز ئۇيىتار،
توي كۈنىسى قىز (ئۇيىتار).

ئېگىز شاخقا قولۇم يەتمەس،
يارسىز ئۆمرۈم ئۆتمەس.

سۆيۈش

ئىتىڭ قاۋىسا خوتۇنۇڭدىن سورا،
كېلىنىڭ تۇرمىسا ئوغلۇڭدىن (سورا).

ئىش كۆرگەننى ئالما،
بۆشۈك كۆرگەننى ئال.

ئىشچان خوتۇن ياماققا ئامراق،
ھۇرۇن خوتۇن تاياققا (ئامراق).

ئىشچان خوتۇن — ئېشەك خوتۇن،
بىكار خوتۇن — شېكەر خوتۇن.

ئىشچان كالا سەرمەس،
ھۇرۇن خوتۇن تەۋرىمەس.

ئىشقى يوقنىڭ كارى يوق،
مەيلى يوققا چارە يوق.

ئىشلىگەن ئەر چىشلەپ يەر.

ئىككى ئاياغ بىر ئۆتۈككە سىغماس،
ئىككى يار بىر كۆڭۈلگە (سىغماس).

ئىككى ئايال پاتىمغان يەرگە،
ئىككى يۈز ئەر سىغار.

ئىككى ئەر بىر يەرگە كەلسە خوتۇننىڭ گېپى،
ئىككى ئايال بىر يەرگە كەلسە كىيىمنىڭ (گېپى).

ئىناق ئەر - خوتۇن پاراغەتلىك،
ئۇرۇشقا ئەر - خوتۇن مالا مەتلىك.

ئىندەككە كەلمەيدىغان قارچىغا يوق.

دو ي

يا جاندىن كەچ،
يا جاناندىن (كەچ).

يا كۆڭلۈڭنى بەر،
يا كۆڭلۈمنى ئال.

ياتنى تۇغقان قىلاي دېسەڭ ئارىغا پۇل قوي،
تۇغقاننى يات قىلاي دېسەڭ ئارىغا قىز قوي.

ياخشى ئات ئەر قانتى،
ياخشى ئەر ئەل (قانتى).

ياخشى ئات قامچا سالدۇرماي مەنزىلىگە يېتەر.

ياخشى ئايال ئەرنى ئەر قىلۇر،
يامان خوتۇن ئەرنى بەر (قىلۇر).

ياخشى ئايال ئەرنىڭ دۆلىتى.

ياخشى ئەر ئەلگە ئورتاق،
يامان ئەر مالغا (ئورتاق).

ياخشى ئەر خوتۇن خارلىماس.

ياخشى بىلەن يۈردۈڭ — يەتتىڭ مۇرادقا،
يامان بىلەن يۈردۈڭ — قالدىڭ ئۇياتقا.

ياخشى خوتۇن ئەر ئىلكىدە.

ياخشى خوتۇن ئەرنى تۈزەيدۇ،
يامان خوتۇن پۇلنى كۆزلەيدۇ.

ياخشى خوتۇن ئەرنىڭ كۆركى،
ئۆيىنىڭ زىنىنتى.

ياخشى خوتۇن تاياق سالدۇرماي ئۆمرى ئۆتەر.

ياخشى خوتۇن تۇل قالماس،
تۇل قالسىمۇ يىل قالماس.

ياخشى خوتۇن تۇل ئەمەس،
قوناقلقنىڭ ئىچى يول (ئەمەس).

ياخشى خوتۇن جەننەتنىڭ گۈلىدۇر،
يامان خوتۇن دوزاخنىڭ كۈلىدۇر.

ياخشى خوتۇن ساندۇقىدا ئۇن ساقلایدۇ،
ناچار خوتۇن قورسىقىدا غۇم (ساقلایدۇ).

ياخشى خوتۇن سەھەر تۇرۇپ چاقنى توۋلايدۇ،
يامان خوتۇن چۈشتە قوپۇپ ئېرىنى ساۋايدۇ.

ياخشى خوتۇن قۇرۇق ئوتۇن،
ناچار خوتۇن كۆيمەس ئوتۇن.

ياخشى خوتۇن قىشتا تۇغۇپ ئىسسىق ياتار،
ئەسكى خوتۇن يازدا تۇغۇپ سېسىپ (ياتار).

ياخشى خوتۇن مۇز ئۈستىدە قازان قاينىتار،
يامان خوتۇن ياخشى ئەرنى مەڭ ئوينىتار.

ياخشى خوتۇن ناخشىغا ئوخشار،
يامان خوتۇن باخشىغا (ئوخشار).

ياخشى خوتۇن ھارغىنىڭدا ئاش قىلار،
يامان خوتۇن سىرىڭنى پاش (قىلار).

ياخشى خوتۇن ئۆي بۇزماس،
ئەقىللىك كىشى ئىش (بۇزماس).

ياخشى خوتۇن ئۆيىنى گۈل قىلار،
ناچار خوتۇن ئۆيىنى كۈل (قىلار).

ياخشى خوتۇن ئۆيىنىڭ چىرىغى،
ياخشى بالا ئۆيىنىڭ زىننىتى.

ياخشى خوتۇن ئۆيىنىڭ راھىتى،
ناچار خوتۇن جاننىڭ ئاپىتى.

ياخشى خوتۇن ئۆيىنىڭ گۈلىستانى،
ناچار خوتۇن ئۆيىنىڭ گۆرىستانى.

ياخشى خوتۇن ئىككى ئەرگە تەگمەس،
تەگسىمۇ ھېچ ئازار يەتمەس.

ياخشى خوتۇن ياتنى ئۆز قىلار،
يامان خوتۇن ئۆزنى يات (قىلار).

ياخشى خوتۇننىڭ كۆڭلى باغ،
يامان خوتۇننىڭ كۆڭلى زاغ.

ياخشى خوتۇننىڭ ھىممىتى تېگەر ئەلگە،
ياغدا ئەتكەن كۆمەچلىرى قۇۋۋەت بەلگە.

ياخشى خوتۇننىڭ ئوسۇرۇقى يوتقاندا پۇرماپتۇ،
ئوسۇرسىمۇ ئېرى سورماپتۇ.

ياخشى خوتۇن — خەزىنە.

ياخشى يىگىت مالىسىز بولسىمۇ،
يارسىز بولماس.

ياخشىلارنىڭ بالىسى غېرىب بولسا بولۇر،
قۇل بولماس.

ياد ئەتسەڭ يېنىڭدىمەن،
ياد ئەتمسەڭ يەمەندىمەن.

يار قەدرىنى يار بىلەر،
ئالتۇن قەدرىنى زەرگەر (بىلەر).

يارنى تاپقاندا گەپ يوق،
گەپنى تاپقاندا يار (يوق).

يارنى تاپقۇچە باغرىم كاۋاپ بولدى،
ئېلىپ قويۇپ ھالىم خاراب بولدى.

يارىم مېھرى بىلەن كۆيدۈرىدۇ،
نازى بىلەن ئۆلتۈرىدۇ.

يارىم مېھىر بىلەن سۆيدۈرەر،
ئىشقى بىلەن كۆيدۈرەر.

يارىمنىڭ تىللىغىنى تىللادۇر،
ياندۇرۇپ تىللىغىنى تەيتىللادۇر.

يارىمنىڭ تالاغا چىققىنى — مېنى بالاغا تىققىنى.

يازنىڭ قىشى بار، قىشنىڭ يازى بار،
سەتنىڭ ھالى بار، چىرايلىقنىڭ نازى (بار).

ياش چېغىڭدا خوتۇنۇڭ بولسۇن،
قېرىغاندا، ھەمراھىڭ بولسۇن.

ياشلىق تۇرماس،
مۇھەببەت قېرىماس.

يالغۇز جانغا گۆر ياخشى.

يالغۇز ئوتۇن يانمايدۇ،
يالغۇز قويۇن ئىسسىمايدۇ.

يامان خوتۇن ئالغاننىڭ دۈشمىنى ئۆيدە.

يامان خوتۇن خوتۇن بولماس،
چاۋار ئوتۇن ئوتۇن (بولماس).

يامان خوتۇن گولدا توختايدۇ،
بولمىسا گوردا (توختايدۇ).

يامان خوتۇن ئۈزۈلمەس تاسما،
ئۇنداق تاسمىنى بوينۇڭغا ئاسما.

يامان خوتۇن ياقىدا.

يامان خوتۇننىڭ ھىيلىسى قامچىدۇر،
پۈت - قولۇڭنى باغلىغىلى ئارغامچىدۇر.

ياماننى يار قىلما،
سۆيگەننى خار (قىلما).

ياماننىڭ يامانلىقى سۆزىدىن بىلىنەر،
ئايالنىڭ يامانلىقى كۆزىدىن (بىلىنەر).

يان يەردىن شامال چىقار،
چىرايلىققا ھەركىم باقار.

يانداشقاندىن قاچ،
قاچقاننى قوغلاش.

يانمىسا ئوتۇن يامان،
ياقالمىسا خوتۇن (يامان).

يەر ئالساڭ سايدىن ئال، يېرىڭگە يەر قوشۇلار،
خوتۇن ئالساڭ بايدىن ئال، مېلىڭغا مال قوشۇلار.

يەر بۇزۇلسا بۇدۇشقا بولۇر،
خوتۇن بۇزۇلسا ئۇرۇشقا (بولۇر).

يەر بۇزۇلسا تۈزىلەر،
ئەر بۇزۇلسا ئۈزۈلەر.

يەر يەرلىكنىڭ،
خوتۇن شەھەرلىكنىڭ.

يەرگە ئەرنىڭ ئۆگىيى يوق.

يەرگە باقماي ئەرگە باق.

يەرگە تەرنىڭ ئۆگىيى يوق،
خوتۇنغا ئەرنىڭ ئۆگىيى يوق.

يوقسۇزلۇق ھەممىدىن قاتتىق،
ئەر - خوتۇنچىلىق ھەممىدىن تاتلىق.

يول ماڭساڭ تۈزدە ماڭ، ئۇزۇن بولسىمۇ،
تۇغماس خوتۇن ئالمىغىن پۈزۈر بولسىمۇ.

يول ماڭماي ھېرىپسەن،
ئەرگە تەگمەي قېرىپسەن.

يولنى سۇ بۇزار،
خوتۇننى پىتنە (بۇزار).

يۇرت كەزسەڭ پىيادە كەز، يىراق بولسىمۇ،
خوتۇن ئالساڭ ياشنى ئال، ئورۇق بولسىمۇ.

يۇرتنى باشلىق سورايدۇ،
باشلىقنى خوتۇن (سورايدۇ).

يۇلغۇن بولسىمۇ ئوتۇن ياخشى،
ساراڭ بولسىمۇ خوتۇن (ياخشى).

يۈرەكنىڭ سۆزى يۈرەككە ياقار.

يۈز يۈزگە چۈشەر،
مېھىر كۆزگە چۈشەر.

يېقىن بارسام تىللايدۇ،
يىراق كەتسەم مارايدۇ.

يېقىندىن خوتۇن ئالساڭ قۇلقىڭ تىنماس،
يىراقتىن خوتۇن ئالساڭ ئۇلىڭ (تىنماس).

يېقىندىن ئۆيلەنسەم گېپى يامان،
يىراقتىن ئۆيلەنسەم يولى (يامان).

يېقىندىن ئېشەك ئالما،
يىراقتىن خوتۇن (ئالما).

يېڭىسى ياندا،
كونىسى جاندا.

يېڭى كۆلنىڭ سۈيى سوغۇق.

يېڭىسى ياندا،
كونىسى جاندا.

يېڭىنىڭ نادانلىقى بار،
كونىنىڭ قەدىردانلىقى (بار).

يىراقتىن خوتۇن ئالساڭ ئال، ئۇلاغ ئالما،
يېقىندىن خوتۇن ئالساڭ ئال، قۇلاق سالما.

يىگىت ئاشىق بولسا قىزغا قارار،
قىز ئاشىق بولسا تمىزغا قارار.

يىگىتكە كۆز كېرەك،
قىزغا بۆز (كېرەك).

يىگىتنىڭ بەختى ئوت خوتۇن،
جان قىيىنغان توك خوتۇن.

يىگىت سۆيسە ئالار،
قىز سۆيسە قالار.

ئۈرۈغ - تۇغقاندار جەلسە
توغرىسىدا

ئا

ئات كىشىنى تېپىش،
تۇغقان ئىزدەش تېپىش.

ئاتا — خەزىنە،
ئانا — ئايانچى.

ئاتا — ئۆلمەك مىراس،
قېرىنداشنىڭ ئۆلۈمى قىيامەت.

ئاتاغنى سېغىنساڭ، تۇغقاننى كۆر.

ئاتقا تۆمۈر پاتقاننى،
ئېگەر بىلمەس، ئات بىلەر.

ئاتداشم ئاتقا مىن،
ئاتسى باشقا، ئاتتىن چۈش.

ئاتمى چىققاننى ياتمۇ تۇغقىنىم دەر،
چاتىقى چىققاننى تۇغقانمۇ يات (دەر).

ئاچچىقلانسا ئاتىسى يېڭەر،
ھەزىللەشسە بالىسى (يېڭەر).

ئارپا - بۇغداي ساماننى سەلكىن ئايرىيدۇ،
ئۇرۇق - تۇغقان قېرىنداشنى ئۆلۈم ئايرىيدۇ.

ئاغا - ئىنى ئىناق بولسا ئات تولا،
ئىگىچە - سىڭىل ئىناق بولسا ئاش(تولا).

ئاغرىپ باش ياستۇققا تەگسە،
ئۆز قېرىنداش ئۆزگىدۇر.

ئاغرىپ ساقايغان جان ئولجا،
يوقىلىپ تېپىلغان مال ئولجا.

ئاغدا قالدىڭ - ئېغىلدا قالدىڭ،
يەڭگىدە قالدىڭ - يېغىدا قالدىڭ.

ئاق قۇشقاچنىڭ تۇغقىنى يوق،
تۇغقانسىزنىڭ ئۆلگىنى يوق.

ئاكا - ئۇكا ئازغاننى ئۆزى بىلمەس، يات بىلەر.

ئاكا - ئۇكىنىڭ ئازارى بولسىمۇ، بىزارى بولماس.

ئاكا - ئىنى يامان دەپ، تۇغقاننى نەدىن تاپسەن؟

ئاكاڭ بىلەن ئويناشما، شىللى پاتالڭ يەيسەن،
ھەدەڭ بىلەن ئويناشما، خېمىرتۇرۇچ يەيسەن.

ئاكاڭ كىمنى ئالسا، يەڭگەڭ شۇ.

ئاكاڭنى كۆرسەڭ ئاتتىن چۈش.

ئاكام چوڭ، مەن زور.

ئاكامنى تەلۋە قىلغان يەڭگەمنىڭ خىيالى.

ئاكامنىڭ ئېقىپ ئۆلگىنىگە يىغلىمايمەن،
ئېشەكنىڭ ئۆلگىنىگە يىغلايمەن.

ئالتە قېرىنداش ئالا بولسا،
ئالدىدىكىدىن قۇرۇق قالار.

ئالدىدىكى ئۆزىنى كۆرمەي،
يىراقتىكى ياتنى كۆرۈپتۇ.

ئاناڭنى ئالغاندا تۇتساڭ،
سىڭلىڭنى بېشىڭدا كۆتۈر.

ئاناڭنى سىرتتا ساقلىساڭ،
سىڭلىڭنى ئالغاندا ساقلا.

ئايالنىڭ تۇغقىنى كەلسە ياغ بىلەن گۈرۈچ،
ئەرنىڭ تۇغقىنى كەلسە كۈندە ئۇرۇش.

دەرىجىسى ئىككىنچى ئىسىم

ئەر قېرىنداش پىچاقلىشۇر،
قىز قېرىنداش قۇچاقلىشۇر.

ئەرنىڭ تۇغقىنى تۆردە يېتىپ ئاچ قالار،
خوتۇننىڭ تۇغقىنى ئوچاق تۈۋىدە كۆپ بولار.

ئەسكى چاپان يامغۇردا ياخشى،
يامان تۇغقان ئۆلگەندە (ياخشى).

ب

باجا باجىغا بۆز بەرمەيدۇ، سۆز بېرىدۇ.

باجا باجىنى كۆرسە كۆتى قىچىشار.

بار تاۋىقىم، يان تاۋىقىم،
ھۆل بېرىپ قۇرۇق يانساڭ،
يېرىم يولدا سۇن تاۋىقىم.

بار تۇغقان خىزمەتتە،
يوق تۇغقان ئىززەتتە.

بارار يېرى قالمىغان باجسىنىڭ ئۆيىگە بېرىپتۇ.

باش يېرىلسا بۆك ئىچىدە،
قول سۇنسا يەڭ ئىچىدە.

باي تۇغقاندىن بۇلۇت يېقىن.

بەرسەڭ — قېرىنداش،
بەرمىسەڭ — يات.

بۇغداينى ئۇن قىلغان ئىككى تاشتۇر،
يۈرەكنى خۇن قىلغان قېرىنداشتۇر.

بىر تاغا يەتتە ئانا ئورنىغا ئۆتەر.

بىر تۇغقاننىڭ بېغىشى چىڭ.

بىر تۇغۇلغاندىن، بىر تۇتۇنغاندىن.

بىر قورساق قۇچاقلىشۇر،
يات قورساق پىچاقلىشۇر.

بىر كۆرگەن - تونۇش،
ئىككى كۆرگەن ئاشنا،
ئۈچ كۆرگەن قېرىنداش.

بىرىنى بەرسەڭ ئاتاڭغا،
مىڭنى ئالسەن بالاڭدىن.

بىگانە سۆز بېرەر،
بۆز بەرمەس.

پ

پۇختا ئىشتىن كاۋاك چىقماس،
تەنھا قولدىن چاۋاك چىقماس.

پۇلۇڭ بار چاغدا ئەھۋال سورايدۇ،
پولۇڭ يوق چاغدا ئارقاڭدىن غاجايدۇ.

ت

تاش پاناھ بولۇر،
كۈيۈتۈغۈل پاناھ بولماس.

تاغدا بولغىچە،
تاغرىڭدا بولسۇن.

تاغامدىن تاغار ياخشى،
ھامامدىن باداڭ (ياخشى).

تاماقتىن يامانلىغان قورساقنىڭ توقلۇقى،
تۇغقاندىن يامانلىغان ئەقىلنىڭ يوقلۇقى.

تەن بىلەن يۈرەك،
گۆش بىلەن سۆڭەك،
ياغ بىلەن بۆرەك،
پېلەك بىلەن خەمەك،
بولمايدۇ بۆلەك.

توغرا سۆز تۇغقىنىڭغا يارىماس.

تويار ئاشنى كۆز تونۇيدۇ،
قېرىنداشنى كوڭۇل (تونۇيدۇ).

تۇخۇمى بىرىنىڭ بېرى بىر.

تۇغقان بىلەن تۇغقان بولاي دېسەڭ، ئوتتۇرىدا پۇل قوي.
تۇغقان بىلەن يات بولاي دېسەڭ، ئوتتۇرىدا قىز قوي.

تۇغقان يىراق بولسا كىشىشەر،
يېقىن بولسا چىشلشەر.

تۇغقانغا تۇغقان يېپىشار،
ياتقا بالا (يېپىشار).

تۇغقانلار ئامانلىقتا ئەمەس،
يامانلىقتا بىلىنەر.

تۇغقاننى تاشلىسا يات بولۇر،
كەتمەننى تاشلىسا دات بولۇر.

تۇغقاننىڭ ئازارى بار،
بىزارى يوق.

تۇغقاننىڭ ئەتى تۇغقان، دۇمبالسىمۇ تۇغقان.

تۇغقىنى يوقنىڭ يۈكى يوق،
دوستى يوقنىڭ يولى يوق.

تۇڭ ئايرىغان ماي يەر،
قېرىنداش ئايرىغان لاي (يەر).

تېرەكتىن كات چىقار،
تۇغقاندىن يات چىقار.

تىرناقنى گۆشتىن ئايرىپ بولماس.

ج

جان تارتمىسا، قان تارتار.

جان قېرىنداش مال قېرىنداش ئەمەس.

جانغا ئارا تۇرغان، تۇغقاندىن ئەلا.
جېنى باشقىنىڭ تېنى باشقا.

جىيەنى ئىشىكتىن كىرسە،
يەتتە بۆرە تۆشۈكتىن كىرەر.

چ

چاپتۇرغىلى ئات ياخشى،
لاپ ئۇرغىلى يات ياخشى.

چەيلەنگەن باراڭ بولماس،
يات ئادەم داداڭ بولماس.

چىچەن ئوغۇل قېرىنداشتىن ياتلاشماس.

چىچەن ئۇكا ئاكىسىنىڭ نامىنى ساقلار.

خ

خوتۇن قويىنۇمدا،
تۇغقان يېنىمدا.

خوتۇننىڭ تۇغقىنى كەلسە، شورپا - گۈرۈچ،
ئەرنىڭ تۇغقىنى كەلسە، كۈندە ئۇرۇش.

خوتۇنىنىڭ تۇغقىنى كەلسە، قازاندا ۋاژ - ۋاژ قاينايدۇ.
ئەرنىڭ تۇغقىنى كەلسە، ئۆيدە غاز - غاز قاينايدۇ.

خۇدا قېرىنداشنى بىر ياراتقان، خالتىسىنى ئايرىم ياراتقان.

دەرەخ يىلتىزغا تايىنار،
ئادەم قېرىنداشىغا (تايىنار).

زەردار مېنىڭ تۇغقىنىم،
نامراتنى مەن كۆرمىسەم.

ساپال چىنى بولماس،
يات ئىنى (بولماس).

سەۋر قىلساڭ تايچاق ئات بولۇر،
نامەرد بولساڭ تۇغقان يات (بولۇر).

سوتقا چۈشكەن قەرىنداش بولماس.

سۇ ئاقىدۇ ئېقىندىن،
بالا كېلىدۇ يېقىندىن.

سۇغا چۈشسە ساق چىقماس.

سۇنغان قولىنىڭ ئېغىرى بوينۇڭغا چۈشەر.

سۈرەن چىقسا ئۇرۇق - تۇغقان جەملىنەر،
يىغا چىقسا خەلق توپى تەۋرىنەر.

سىلاشقاندا يات ياخشى،
يىغلاشقاندا ئۆز (ياخشى).

ش

شاپتۇل قوي ئۆزۈڭگە،
ئۆرۈك قوي بالاڭغا،
ئامۇت قوي نەۋرەڭگە،
ياڭاق قوي چەۋرەڭگە.

شەيتان پوستۇڭدىن چىقار.

غ

غەلۋىسى جىق ئۆينىڭ شېكىرىمۇ ئاچچىق.

ق

قاراڭغۇدا قىچقارساڭ،
قېرىنداش تاۋۇش بېرەر.

قارلىغاچ قارلىغاچقا دان بېرەر،
قېرىنداش قېرىنداشقا جان بېرەر.

قازانغا قارىغان قېرىنداش بولماس.

قازىنى باشقىنىڭ قايغۇسى باشقا.

قان يىغلىغاندا قېرىنداش،
ياغ يالىغاندا يات ياخشى.

قان - قېرىنداش — جان قېرىنداش.

قۇداڭدىن قورققىچە،
خۇدادىن قورق.

قېرىنداش بىر ئۆلۈمدە،
بىر كۆرۈمدە سىنىلار.

قېرىنداش دېسە قارىمىغان، قۇدا دېسە قارايتۇ.

قېرىنداش قېرىنداشقا جان بېرەر،
قارلىغاچ بالىسىغا يەم بېرەر.

قېرىنداشتىن قارىنىم ياخشى.

قېرىنداشتىن قەرز ئالما،
قېرىنداشقا قىز بەرمە.

قېرىنداشلار يىقىلسا يۆلىگىن،
ئۆتنە ئالساڭ تۆلىگىن.

قېرىنداشلىقنى قاراڭغۇ كۈندە بەلگىلە.

قېرىنداشنىڭ ئازارى بولسىمۇ،
بىزارى بولماس.

قېرىنداشنىڭ تاۋۇشى قاراڭغۇدا بەلگىلىك.

قېرىنداشنىڭ ئوتى يامان.

قېرىنداشنىڭ ئۆلسە ئۆلسۈن،
قەدىردانىڭ ئۆلمىسۈن.

قېرىندىشىڭغا قەرز بەرمە،
بەرسەڭ سورىما.

قېرىندىشىڭنى چايغا چاقىرما،
ئىشقا چاقىر.

قېرىندىشىڭدا بولغىچە،
چىراغدىننىمدا بولسۇن.

قېيىنىڭنىم - قايماق ياغىم،
قېيىنىڭلىم - يۈرەك داغىم.

قېيىنىڭنىڭ - يېرىم كۈنداش.

قىزلىق ئۆي قۇدىسىز بولماس.

ك

كالىنىڭ مۇڭگۈزىگە ئۇرساڭ،
تۇيىقى سىر قىرار.

كۆيۈمى يوق قېرىنداشتىن،
ئىسسىق ئوچاق ياخشى.

كۈرەش بىلمىگەن ئاتىسىنى يىقىتار.

كۈزنىڭ ئاپتېپىغا قىزىغىنى سال،
ئەتىيازنىڭ ئاپتېپىغا كېلىنى (سال).

كۈيۈتۈغۈل بالا بولماس،
ئۆپكە - قېرىن گۆش بولماس.

كېسەل ئاشتىن،
داۋا — قېرىنداشتىن.

كېلىن ئالساڭ كەمبەغەلدىن ئال،
قىز بەرسەڭ بايغا بەر.

كېلىن بالا — كىشىنىڭ ئۆيىدىكى ئامانەت.

كېلىننىڭ كۆڭلى كەڭ بولماس،
ئۆز بالىسىغا تەڭ بولماس.

كېلىننىڭ كەلدى ئاي كەلدى.

كېلىننىڭگە نېمە قىلساڭ،
قىزىڭدىن شۇنى كۆرسەن.

گۆش بىلەن ياغ بىر تۇغقان،
پىيازنىڭ كۆيگىنى كۆيگەن.

گۆش ئىرناقتىن ئايرىلماس.

ل

لايدىن ياسالغان خام كوزا،
سۇغا چۈشسە ساق چىقماس.

لايغەزەل قېرىنداشتىن چېچەن دوست ئەلا.

م

ماڭلىيىغا ئۇرىدىغان تاشمۇ ئۆزۈڭدىن بولسۇن.

مۇڭ تۆككىلى قېرىنداش ياخشى.

مېھرىسىز قېرىنداشتىن،
مېھىر بىلگەن يات ياخشى.

ن

نېنىڭ پۈتۈن بولسا،
تۇغقىنىڭ يېقىن بولار.

ھايات - ماماتلىق پەيتتە قېرىنداشلىق كارغا كەلمەپتۇ.

ئوزۇقلۇق ئات خورماس،
قېرىنداشلىق قېرىماس.

ئوسما كېتەر قاش قالار،
يات كېتەر، قېرىنداش قالار.

ئوڭ قولۇم، سول قولۇم،
ھەر ئىككىسى ئۆز قولۇم.

ئون ياتتىن بىر تۇغقان ئەلا.

ئويناشسا ئۈكىسى يېڭەر،
مۇشتلاشسا ئاكىسى (يېڭەر).

ئۇ

ئۇرۇق - تۇغقاننىڭ ئۇرۇشۇشى — تاۋار - دۈردۈننىڭ قۇرۇشى.

ئۇرۇق - تۇغقان بولسا ئەپ،
تېگەر ئۇندىن نۇرغۇن نەپ.

ئۇرۇق - تۇغقان تېپىشار،
ياتقان بالا يېپىشار.

ئۇرۇق - تۇغقان يات بولماس،
ئالتۇن - كۈمۈش دات بولماس.

ئۇرۇق - تۇغقان يامانلاشسا،
ياتنىڭ مېھرى قاچار.

ئۇرۇق - تۇغقان يىراقتا ياخشى،
ئوتۇن - ياغاچ يېقىندا ياخشى.

ئۇ

ئۆز خورلۇقۇڭ جاندىن ئۆتەر،
يات خورلۇقى ياندىن (ئۆتەر).

ئۆز قېرىندىشىڭنى دادلىساڭ،
ياتنىڭ مېھرى كېتەر.

ئۆز ئۆيىنى يورۇتمىغان چىراغ،
ئۆزگىنىڭكىدە مەشئەل بولالماس.

ئۆز — ئۆلگىچە،
يات — يېگۈچە.

ئۆزگە ئۆزۈڭدەك بولماس،
يات قېرىندىشىڭدەك (بولماس).

ئۆزگىنىڭ بالىسىغا كىشىمىش بەرسەڭمۇ تۇرماس.

ئۆزۈڭنىڭ ئېتىڭغا مەن،
ئۆزۈڭنىڭكىدىن چۈش.

ئۆزۈمدىن چىققان بالاغا،
قاياغا باراي داۋاغا.

ئۈ

ئۈجىمىنىڭ يىلتىزىنى يىراقتىن ئىزدە.

ئۈچ بىر تۇغقان بىرلەشسە، يولۋاس قورقۇپتۇ.

ئۈچ قىز چوڭ قىلغان جەننەتكە كىرەر.

ئۈزۈلگەن يىپنى ئۇلساڭ، تۈگۈنچەك قالار.

ئۈزۈم قىلساڭ، باراڭغا ئال،
توي قىلساڭ، مەسلىھەت سال.

ئۈسكەك كالىنىڭ مۇڭگۈزى قىسقا.

ۋ

ۋاپا بىلمەس قېرىنداشتىن يېقىندىكى يات ياخشى.

ۋاپاسىز قېرىنداشتىن ۋاپادار ئاشنا ياخشى.

ئې

ئېشەكنىڭ قاشىقى سالپاڭ قۇلاق - ھارغاق،
كۈيۈتۈگۈلنىڭ قاشىقى قېيىنئانىسىنىڭكىدە قونغاق.

ئېغىر كۈندە قېرىنداش ياخشى،
ئوينىغاندا دوست - ئاداش (ياخشى).

دەروازى ئى

ئىت قىلغاننى ئىگىسى بىلەر،
ئوكا قىلغاننى ئاكىسى (بىلەر).

ئىزدەشسە تۇغقان،
ئىزدەشمىسە توشقان.

ئىزدەشمىگەنچە ئارىلىق ئۇزىرار.

ئىسىمىمىغان كاڭدىن كات ياخشى،
كۆيۈمى يوق تۇغقاندىن يات (ياخشى).

ئىش ئۈستىدىن قورقىدۇ،
يامان پۈشتىدىن (قورقىدۇ).

ئىككى بىر تۇغقاندىن دۆ قورقار.

ئىككى تۇغقاندىن يولۋاس قورقىدۇ.

دەروازى ي

يات ئاتقان تاشتىن، قېرىنداش ئاتقان گۈل قاتتىق تېگەر.

يات سېنى ياتقۇزار،
غم - قايغۇغا پاتقۇزار.

يات يېگۈچە،
قېرىنداش ئۆلگۈچە.

ياتتىن يامان كەلمسۇن،
ئۆزۈڭدىن يامان چىقمسۇن.

ياتقا يېلىنغۇچە، تېمىڭغا يېلىن.

ياتنىڭ تۆرىدە ئولتۇرغۇچە،
تۇغقاننىڭ بوسۇغىسىدا ئولتۇر.

ياتنىڭ تۆرىدە ئولتۇرغۇچە،
تۇغقاننىڭ كۈلۈڭىدا ئولتۇر.

ياتنىڭ سۆزى ياندىن ئۆتەر،
تۇغقاننىڭ سۆزى جاندىن (ئۆتەر).

ياتنىڭكى ياندىن ئۆتەر،
ئۆزىڭكى جاندىن (ئۆتەر).

ياتنىمۇ تۇغقان قىلغان قارا قازاننىڭ ئېشى.

ياردىمى يوق قېرىنداشتىن يەتتە يات بىگانە ياخشى.

ياغ يېگەندە يات،
دەرد تارتقاندا قېرىنداش.

ياغاچ كەسەڭ ئۇزۇن كەس، ئۇلىغىلى بولماس،
كۈيۈتۈغۇل بىلەن ئۇرۇشما، تىللىغىلى بولماس.

ياغاچنىڭ شوتىسى ئۆزىدىن.

يالغۇزلۇقتا يار ياخشى،
مۇڭلانغاندا قېرىنداش (قېرىنداش).

يامان قېرىنداشقا يېلىنغۇچە،
قارا قازىنىڭغا يېلىن.

يەتتە باجىنى بىر بۆرە يەر.

يەڭگە - كېلىن دوست ئەمەس،
ئۆپكە - قېرىن گۆش ئەمەس.

يەڭگە - كېلىن ئىناق بولسا،
ئاكا - ئۇكا يىراق بولماس.

يوبداننىڭ ئېتى يوبدان،
گۆش توغرىسىمۇ يوبدان.

يۈرەك يۈرەكنى تونۇيدۇ.

يېقىنلىقنىڭ بەلگىسى — كېلىپ كېتىپ تۇرغىنى،
يىراقلىقنىڭ بەلگىسى — ئانچە كەلمەي يۈرگىنى.

يىغا يانداشتىن كېلەر،
بالا قېرىنداشتىن (كېلەر).

يىغا ياندىن قوپار،
دۈشمەن تاپاندىن (قوپار).

— پۇل نەگە بارسەن؟
— تۇغقاننى يات قىلغىلى.

قوشندار جېلىق توغرىسىدا

تات ئالساڭ دوستۇڭ بىلەن كېڭەش،

قوي ئالساڭ قوشناڭ بىلەن (كېڭەش).

ئاداۋەت يىراق بولسۇن،
قوشنىلار ئىناق (بولسۇن).

ئايرىلماس قوشناڭغا ئۇياتلىق سۆز قىلما.

ئەتە قوپۇپ قوشناڭغا باق.

ئەرنىڭ ئەسكىسى قاراقچى،
قوشنىنىڭ ئەسكىسى مارقاچى.

ئەقىلسىز قوشنىدىن،
بىر قېتىم ھىممەت ياخشى.

ئەۋلىيامۇ قوشنىنى قوللار.

ب

بەش قولۇڭ ياغ بولسا، قوشناڭغا سۇۋا.

بۆرە قوشنىسىنى يېمەس.

بېخىل بىلەن دوست بولغۇچە،
سېخىغا قوشنا بول.

بىر قوشنا بولۇپ سىناش،
بىر قۇدا بولۇپ سىناش.

بىر قىزغا يەتتە قوشنا — ئاتا — ئانا.

بېگىمگە قوشنا بولساڭ ئەركىن قۇل بولىسەن.

پ

پەيلى بۇرۇق قوشنىدىن،
قوتاندىكى قوي ياخشى.

پۇراقسىز گۈلدىن غازاڭ ياخشى،
كۆيۈمسىز قوشنىدىن سازاڭ (ياخشى).

پۇل بېرىپ ئۆي ئالغۇچە،
ئالتۇن بېرىپ قوشنا ئال.

ت

تالادا قوشنىسىنى ياراتماپتۇ،
ئۆيدە ئۆزىنى (ياراتماپتۇ).

تەلەپلىكنىڭ قوشنىسى قوش.

توڭگۇزنى ماشقا ئۆگەتمە،
قوشنىنى ئاشقا (ئۆگەتمە).

تويدا كۈلگەن قوشناڭنى ئۆلۈمدە سىنا.

تۇخۇمنىڭ سېسىقى پالاق،
قوشنىنىڭ يامىنى شالاق.

تۈگمەنگە بارساڭ قوشناڭغا دېمە،
بازارغا بارساڭ خوتۇنۇڭغا (دېمە).

ج

جانغا ئارا تۇرغان قوشنا تۇغقاندىن ئەلا.
جېدەلخور قوشنا بېشىڭنى ئۇماچ قىلا.

چ

چىقىمچى قوشنىدىن چىلىمچى قوشنا ئەلا.

خ

خىيانەتكار قوشنىدىن كاپ - كاپ كۈچۈكۈڭ ياخشى.

د

دۈشمەننى دوستۇم دەپمە،

چاياننى قوشنام دەپمە.

دۈشمەننىڭ گاس بولسا تىلىڭنى يىغ،

قوشنىڭ كور بولسا، كۆزۈڭنى قىس.

ر

رەزىل ئادەم باي بولسا،
يېنىغا قوشنا يولاتماس،
يولاتسىمۇ تىنچىتماس.

رەزىل بىلەن يەر قوشنىمۇ بولما،
گۆر قوشنىمۇ بولما.

رەزىللەرگە گۆر قوشنا قىلما،
ئىغۇگەرگە يان قوشنا (قىلما).

ز

زەردار قوشناڭدىن سورىغىچە،
يوق ئۆيۈڭنى ئاختۇر.

زېمىننى كېپەككە ئالساق،
قوشناڭنى ئالتۇنغا ئال.

س

سالىمى يوق قوشنا،
كۆڭلۈڭنى خىرە قىلار.
سەن تىنچ، قوشناڭ تىنچ.
سەھەر قوپۇپ قوشناڭغا باق.

ش

شاپائەت قىل قوشناڭغا،
يەتسەڭ ئەگەر بىر ئانغا.

غ

غەرەزلىك قوشنا — ھاياتقا ئاپەت.
غەيۋەتچىنى قوشنا قىلساڭ، ئابرويۇڭ چۈشەر،
ياخشىنى قوشنا قىلساڭ، ئابرويۇڭ ئۆسەر.

ق

قوشنا بولساڭ يۆلك بول،
بولمسا بۆلك بول.

قوشنا قوشنىدىن سەھەر تۇرۇشنى ئۆگىنەر.

قوشنا ھەققى — خۇدا ھەققى.

قوشنا ياخشى ئەينەك.

قوشنا يامان بولسا، ياخشى قوشنىنىڭمۇ ئىناۋىتى چۈشۈپ كېتەر.

قوشناڭ بولسا كۆكەرمە،
جېدەلگە مۇشت كۆتۈرمە.

قوشناڭ بىلەن ئوبدان ئۆتسەڭ بېشەڭ ساق بولۇر،
قوشناڭ بىلەن يامان ئۆتسەڭ چېچەڭ ئاق بولۇر.

قوشناڭ تاز بولسا بېشىڭنى قاشلىما.

قوشناڭ جەبىر قىلسا سەۋر قىل.

قوشناڭ ساقلىنى ئالسا، سەنمۇ ساقلىڭنى قىسقارت.

قوشناڭ ساڭا باقمسا سەن قوشناڭغا باق.

قوشناڭ شوتىنىڭ ياغچى بولسا،
سەن شوتىنىڭ بالدىقى بول.

قوشناڭ قارىغۇ بولسا،
بىر كۆزۈڭنى قىمسۇال.

قوشناڭ كەلسە ئاشقا،
چىرايىڭ بولمىسۇن باشقا.

قوشناڭ گاچا بولسا، گاس بولۇۋال.

قوشناڭ يىغلىسا سەن كۈلمە.

قوينۇڭدىن تۆكۈلسە قونچۇڭغا.

قوشناڭدىن ئوغرىلىغان مونچاقنى گۆرگە كىرگەندىلا تاقىيالايسەن.

قوشناڭغا قاراپ يول تۇت.

قوشناڭنى ياخشى كۆرسەڭمۇ،
توسۇقنى بۇزۇۋەتمە.

قوشناڭنىڭ غەيۋىتىنى قىلسا گاس بولۇۋال.

قوشناڭنىڭ قىزىنى كېلىن قىلما،
نېپىز يۈزۈڭنى قېلىن قىلما.

قوشناڭنىڭ ئۆيىگە قاراپ تۈكۈرمە.

قوشنامنىڭ قوشنامغا قوش كۆرۈنەر.

قوشنامنىڭ ئېشىنى ئوخشاتقان موللامنىڭ ئوتتېشى.

قوشنىسىغا بەرمىگەن ئەلگەككە، سۇ ئېلىپ قويۇپتۇ.

قوشنىسىنىڭ قوش كۆرۈنۈپتۇ،

پوققى مۇشت كۆرۈنۈپتۇ.

قىزىقچىنىڭ قوشنىسى قېرىماس.

قىزىڭنى ئەر ئالمىسا قوشناڭدىن كۆر.

ك

كۆرۈشكەندە قوشنا ياخشى،

ئۇرۇشقاندا ھەممىسى (ياخشى).

كۆڭلى قارا قوشنا بېغىڭنى پايخان قىلار.

كۈلمە قوشناڭغا،

كېلەر بېشىڭغا.

كىگىزنى قوشناڭغا سات،
بىر يېنىدا ئۆزۈڭ يات.

گ

گىلەم ساتساڭ قوشناڭغا سات،
بىر چېتىدە ئۆزۈڭ ئولتۇرسەن.

ل

لوقما يېسەڭ، قوشنا ھەققىنى ئۇنتۇما.

لېۋىڭنى گەز باغلاپ كەتسىمۇ،
سۈيۈڭنى قوشناڭغا سۇن.

م

مېلىڭنى ئوغرىغا تاپشۇر،
قوشناڭ تىنچ - ئامان بولسۇن.

ن

نادانلارغا باشچى بولغىچە،
ئاقىللارغا يان قوشنا بولغىن.

ھ

ھەسەتخور قوشنىدىن تالاپەت كېلەر.
ھۇرۇن قوشنىنىڭ ئەخلىتى تولا.

ئ

ئوتنى كوچىلىساڭ ئۆچەر،
قوشنىنى كوچىلىساڭ كۆچەر.
ئوغلۇڭ چوڭ بولسا دانالار بىلەن قوشنا بول،
قىزىڭ چوڭ بولسا خۇيلۇقلار بىلەن (قوشنا بول).

ئون كويغا جاي سېتىۋال،
مىڭ كويغا قوشنا (سېتىۋال).

ئۇ

ئۇ قوشنامنىڭ توخۇسى بۇ قوشنامغا غاز كۆرۈنەر.

ئۇيانغا باق، بۇيانغا باق،
سەھەر تۇرۇپ قوشنامغا (باق).

ئۇ

ئۆزۈڭ تىنچ — قوشنامنىڭ تىنچ.

ئۆزۈڭدە بولسا سۇنمايسەن،
قوشنامدا بولسا، تىلەيسەن.

ئۆزۈڭنى چىڭ تۇت،
قوشنامنى ئوغرى تۇتما.

ئۆي ئاپقۇچە قوشنا تاپ.

ئۆي كۆچۈشتىن ئىلگىرى قوشنا ئىزدە،

ۋ

ۋاپادار قوشنا — تېپىلماس گۆھەر.

ئې

ئېشىغنى قوشناغدىن ئايما.

ئىگىسىگە كېرەك بولسا،
قوشنىسى غىك قىلماس.

ئى

ئىتىڭ يامان بولسا، ئېتىپ قۇتۇلسەن،
ئېتىڭ يامان بولسا، سېتىپ قۇتۇلسەن،
قوشناڭ يامان بولسا قېچىپ قۇتۇلسەن،
كېرىڭ يامان بولسا، كېتىپ قۇتۇلسەن،
يېئىلىڭ يامان بولسا، ئۆلۈپ قۇتۇلسەن.

ئىگىسى يەكلىگەننى قوشنىسى يەكلەپتۇ،
ئەر يەكلىگەننى يەر (يەكلەپتۇ).

ئىناق ئۆت قوشناڭ بىلەن دائىما،
ھەتتاكى جاننى دېسە ئايىما.

ي

ياخشى قوشنا ئامەت،
يامان قوشنا ئاپەت.

ياخشى قوشنا خوشلىشىپ كۆچەر،
يامان قوشنا مۇشتلىشىپ (كۆچەر).

ياخشى قوشنا دەردكە ھەمدەم،
يامان قوشنا باشقا مۇڭ - غەم.

ياخشى قوشنا ياخشى يولغا باشلايدۇ.

ياخشى قوشنا — جان قوشنا،
يامان قوشنا — نان قوشنا.

ياخشى قوشنا — دەردكە داۋا،
ئەسكى قوشنا — باشقا بالا.

ياخشى قوشنا — يېرىم بايلىق.

ياخشى قوشنا — يىراق قېرىنداشتىن ئەلا.

يامان قوشنا سۇغۇرۇپ ئالار قومۇشنى،
ياخشى قوشنا چېڭىتىپ قوپار بوشنى.

يامانغا گۆردىمۇ قوشنا تېپىلماس.

يان قوشنا — جان قوشنا.

يانداشمۇ — قوشنا،

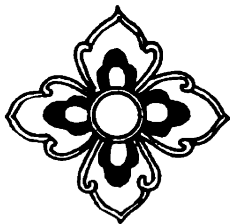
ئۇدۇلمۇ — قوشنا.

يەر قوشنا تام قوشنىدىن يېقىن.

يۇرتۇڭدا نېمە بارلىقىنى باشقا يۇرتتىن سورا،
ئۆيۈڭدە نېمە بارلىقىنى قوشناڭدىن سورا.

يىراقتىكى تۇغقاندىن،

يېقىندىكى قوشنا ياخشى.

بیرزهنت وە بیرزهنت
تربییسی توغرسیدا

ئانا

ئانا باشلىمىغاننىڭ پوردىقى چوڭ،
ئانا باشلىمىغاننىڭ ئەمچىكى (چوڭ).

ئانا بالا ئۈچۈن تەخت ياسار،
بەخت ياستالماس.

ئانا بولمىغان ئاتا قەدرىنى بىلمەس.

ئانا - ئانا ياپرسا باغ،
يۈلەنسە تاغ.

ئانا - ئانا يوشۇرغاننى بالا ئاشكارىلار.

ئانا - ئاناڭ بار بولسا،
مىڭ قويۇڭ تاغدا.

ئانا - ئاناڭ بارىدا كۈندە ھېيت،
ئانا - ئاناڭ بولمىسا، نەدە ھېيت.

ئانا - ئاناڭ بولسا، قوينۇڭغا بۆرە كىرەلمەس.

ئاتا - ئاناڭدىن مىراس قالسۇن دېسەڭ،
ھۈنرىڭگە ئىخلاى قىل.

ئاتا - ئاناڭدىن ئۇلۇغ مازار يوق،
ئاخىرەتتىن ئۇلۇغ بازار يوق.

ئاتا - ئاناڭغا جېنىڭنى پىدا قىل.

ئاتا - ئاناڭغا نېمە قىلساڭ،
پەرزەنتىڭدىن شۇنى كۆرسەن.

ئاتا - ئاناڭنى باقمىساڭ،
پەرزەنتىڭدىن تاما قىلما.

ئاتا - ئاناڭنىڭ دۇئاسىنى ئالساڭ، خورلۇق تارتمايسەن.
ئاتا - ئاناڭنىڭ قارغىشىنى ئالساڭ، خوۋلۇق كۆرمەيسەن.

ئاتا - ئاناڭنىڭ ھۆرمىتىنى قىل،
كۈندە كېلىپ خىزمىتىنى قىل.

ئاتا - ئانام بار يانچۇقۇمدا،
خوتۇن - بالام بار ساندۇقۇمدا.

ئاتا - ئانام بولسكەن،
ئاغزى - بۇرنى بولمىسكەن.

ئاتا - ئانا - ھايات مازار.

ئاتا - ئانىنى باققان كىشى،
ئوڭ بولۇر دائىم ئىشى.

ئاتا - ئانىنىڭ ھاياتى بالىسىدا.

ئاتىسى بار لەۋەن بالا،
ئانىسى بار بەلەن (بالا).

ئاتىسى بولۇشقا قىزىڭ ئوغلى ئۇرۇشقا،
ئانىسى بولۇشقا قىزىڭ قىزى بۇدۇشقا.

ئاتىسى تۇرۇپ سۆزلىگەن ئوغۇلدىن بەز،
ئانىسى تۇرۇپ سۆزلىگەن قىزدىن بەز.

ئاتىنىڭ كۆڭلى بالىدا،
بالىنىڭ كۆڭلى دادادا.

ئادەمنىڭ مېۋىسى — بالا.

ئارپا تېرىسالىڭ ئاتقا بەر، سامان يېسۇن كالىلار،
ناننى تاپسالىڭ ئۆزۈڭ يە، ئىشلەپ يېسۇن بالىلار.

ئاتا بىلەن بالا — گۈل بىلەن لالە.

ئاتا سۈتى بىلەن كىرگەن خۇي ئۆلگەندە تۈزىلەر.

ئاتا قۇشقاچ پاتقان كامارغا بالا قۇشقاچ پاتماپتۇ.

ئانا كۆرۈپ قىز ئال،
قىرغاق كۆرۈپ بۆز ئال.

ئانا ئۆگەيلىمىسە، بالا ئۆگەيلىپتۇ.

ئانا — دەرەخ، بالا — مېۋە.

ئانا — مېھرىبان، ئانا — غەمگۈزار.

ئاناڭ ئۆگەي بولسا، ئۆيۈڭ بۇزۇلار.

ئاناڭنى جاھان بىلسەڭ،
ئاناڭنى خاقان بىل.

ئاناڭنى قۇياش بىلسەڭ،
ئاناڭنى ئاي بىل.

ئاناڭنى ئۇرغان قولۇڭنى كەس.

ئاناڭنىڭ دۈشمىنىنى ئۆزۈڭگە دوست قىلما.

ئانامنىڭ ئۆلۈشىنى بىلگەن بولسام،
ئىششەك كېپەككە سېتىۋالار ئىدىم.

ئانىسى غادايدىغانغا ئامراق،
قىزى ياسانغانغا (ئامراق).

ئانىسى باشلىمىغاننىڭ ئالمىسى چوڭ.

ئانىسى بالىسىنى داڭلاپ كەلسە،
بالىسى ھاڭغراپ كەپتۇ.

ئانىسى تەپكەن موزاينىڭ جېنى ئاغرىماس.

ئانىسى ساغلام بولسا،
بالىسى پاقلان بولۇر.

ئانىسى ماختىغان قىزدىن كەچ.

ئانىسى ئويلاپ يۈرىدۇ،
بالىسى ئويىناپ يۈرىدۇ.

ئانىسى ياللىمىغانغا ئاتىسى قارىماس.

ئانىسىز كېلىن — ياۋاش،
ئانىلىق كېلىن — بەڭباش.

ئانىسىغا كەلگەن ئاپەت موزايىغىمۇ كەپتۇ.

ئانىسىنى تاشلاپ سەدىقە بەرگىلى غەربب ئىزدەپتۇ.

ئانىغا ئوخشاش قىز تۇغۇلماس،
ئانىغا ئوخشاش ئوغۇل (تۇغۇلماس).

ئانىغا يىغا، بالىغا كۈلكە.

ئانىلىق كېلىن — قارقارا،
ئانىسىز كېلىن — تازقارا.

ئانىنىڭ ئاچچىق سۆزى پەرزەنتنىڭ ئەقىل كۆزىنى ئاچار.

ئانىنىڭ ئادىتى قىزغا ئۈلگە.

ئانىنىڭ ئەركە بالىسى،
دادىنىڭ ئەسكى بالىسى.

ئانىنىڭ كۆڭلى ئاغرىسا، زېمىن تىترەر.

ئانىنىڭ كۆڭلى بالدە،
بالىنىڭ كۆڭلى تالادا.

ئانىنىڭ يۈرىكى كۆيدۇ،
ئاتىنىڭ يىلىكى (كۆيدۇ).

ئائىلە نامرات بولسا ئوغۇل ۋاپادار بولۇر.

ئائىلىنىڭ يىلتىزى — بالا.

ئايغىرى ئالا بولسا،
قۇلۇنى ئالا ئاياغ بولۇر.

ئەخلاقسىز بالا — مۇڭگۈزى يوق كالا.

ئەركە بالا — ئىشقا چالا.

ئەركىلىتىۋەرسەڭ ئېشەككىمۇ مۇڭگۈز چىقىدۇ.

ئەل بار سورۇندا ئوغلۇڭنى چۆكۈرمە،
ئەر بار سورۇندا قىزىڭنى (چۆكۈرمە).

ب

بال تاتلىق،
بالدىن بالا تاتلىق.

بالا ئارىسىغا كىردىڭ،
دوستلۇقنى بۇزدۇڭ.

بالا ئالتە ئايلىقتا ئاتا ئولتۇرار،
يەتتە ئايلىقتا يەردە ئولتۇرار.

بالا ئانىسى بىلەن ياخشى،
دۇنيا ئىگىسى بىلەن (ياخشى).

بالا ئانىسىنى يامان دېمەس،
ئىت ئىگىسىنى يامان دېمەس.

بالا ئەمگەك سۆيىمىدى،
دېمەك ساڭا كۆيىمىدى.

بالا باقساڭ قۇملۇقتا باق،
مالنى باقساڭ چۆپلۈكتە باق.

بالا بالا بولغىچە،
ئانىسى موماي بولار.

بالا بولسا شوخ بولسۇن،
شوخ بولمىسا يوق بولسۇن.

بالا بولسا، بۆشۈك تېپىلار.

بالا بۆشۈكتىن يىقىلغۇچە،
پادىشاھ تەختتىن يىقىلسۇن.

بالا بېقىش پەرز،
ئانا - ئانىسىنى بېقىش قەرز.

بالا بىزنىڭكى،
ئەقلى - ھوشى ئۆزىنىڭكى.

بالا پادىشاھتىنمۇ قەدىرلىك.

بالا تۇغقان بارمىقىنى يالاپتۇ.

بالا چوڭ بولمىغۇچە ئانا چوڭ بولماس.

بالا خام بولسا ئىشتىن يانار،
ئاش خام بولسا گالدىن يانار.

بالا غەم يېگۈچە،
ئانا - ئانا ئەلەم يەپتۇ.

بالا قۇچاقتىكى چاغدا سۆيدۈرەر،
ئۆسكەن چاغدا كۆيدۈرەر.

بالا قۇچاقتىكى چاغدا سۆيدۈرەر،
چوڭ بولغاندا كۆيدۈرەر.

بالا قۇش ئۇچۇشنى بىلىپ،
قونۇشنى بىلمەس.

بالا كۆرگەننى دورايدۇ،
قېرى كۆرگەننى سورايدۇ.

بالا كۆڭلى — پادشاھ.

بالا كىچىك، ئىشتان پوق.

بالا كىچىكىدىن مەلۇم،
تېرىق قۇلقىدىن (مەلۇم).

بالا گەپ ئاڭلىمىسا باشقا بالا.

بالا ئۆز زامانىسىغا ئوخشاش تۇغۇلار.

بالا ئۆمىلىگەندە ئۆمىلىتىدۇ،
ماڭغاندا يۈگۈرتىدۇ.

بالا يەتتە ياشقىچە يەردىن تاياق يەيدۇ.

بالا يۈگۈرسە، قاراپ تۇرغان بوۋاينىڭ پۈتى ئاغرىپتۇ.

بالا يىغلاپ چوڭ بولۇر،
قاپاق ساڭگىلاپ (چوڭ بولۇر).

بالا يىغلاپ قورقۇتار،
قېرى يىقىلىپ (قورقۇتار).

بالا يىغلار ئەمچەك دەپ،
ئانا كۈلەر «رەھمەت» دەپ.

بالا يىغلىمىسا، ئانا ئەمچەك سالماس.

بالا — خاندىن ئۇلۇغ.

بالاڭ ئادەم بولمىسا ئۆزۈڭدىن سورا.

بالاڭ دۆت بولسا بولسۇنكى،
يالغانچى بولمىسۇن.

بالاڭ كاردىن چىقسا نەسلىڭ قۇرۇيدۇ.

بالاڭ كەلتۈرگەن زىيانغا يىغلىما،
بالاڭغا يېتىدىغان زىيانغا يىغلا.

بالاڭ كۆپ بولسا باغ ياسا،
مېلىڭ كۆپ بولسا تاغ ياسا.

بالاڭ ئۆلسە خۇدايىم بېرەر،
ئاناڭ ئۆلسە كىم (بېرەر).

بالاڭ يامان بولسىمۇ، ئامان بولسۇن.

بالاڭ — ئۆسكۈچە،
نەۋەرەڭ — ئۆلگۈچە.

بالاڭغا بېرىپ باق،
ئارقىدىن سوراپ باق.

بالاڭغا تۇۋرۇك بول،
بولالمىساڭ چىۋىق بول.

بالاڭغا كۆڭلۈڭنى بەر،
چىرايىڭنى بەرمە.

بالاڭغا كۆيسەڭ يامان ئىشتىن توس.

بالاڭغا كۆيۈنسەڭ تاپقىنىڭنى ئۆزۈڭ يە.

بالاڭغا ماياق تۇتقۇزما،
مۇتتەھمىگە تاياق (تۇتقۇزما).

بالاڭغا ئىنساب تىلە،
ئۆزۈڭگە ئىمان تىلە.

بالاڭنى ئايساڭ بالاغا قالمىسەن.

بالاڭنى ئەركە باقساڭ تاشلايدۇ،
چوڭ بولغاندا كۆرۈڭنى ياشلايدۇ.

بالاڭنى كۆر، جېنىڭنى كۆر.

بالاڭنى مەيلىگە قويساڭ، بېشىڭغا چىچار،
چىۋىنى مەيلىگە قويساڭ ئېشىڭغا چىچار.

بالاڭنى مەيلىگە قويساڭ،
چەللىدە ئات چاپار.

بالاڭنى مەيلىگە قويساڭ،
ئوچىقىڭنى بۇزار.

بالاڭنى ئىشقا بۇيرۇساڭ،
ئارقىسىدىن ئۆزۈڭ مالڭ.

بالاڭنىڭ بېشىغا چۈشمسۇن يوغان تامدىكى كەكە.

بالاڭنىڭ قولىنى تاشقا ئۆگەتمە،
ئاغزىنى تىللاشقا (ئۆگەتمە).

بالاڭنىڭ كەپسىزلىكى ئەيب ئەمەس، نادانلىقى ئەيب.

بالاڭنىڭ كەينىگە كىرىپ ئۇرۇشما،
توخۇيۇڭنىڭ كەينىگە كىرىپ سوقۇشما.

بالاڭنىڭ ئوينىشىغا باق،
قازىنىڭنىڭ قاينىشىغا باق.

بالام خار بولسۇن دەسەڭ ئەركىلەت.

بالام دەپ يۈگۈرمىگىن تالاغا،
بالا ئۈچۈن قالۇرسەن بالاغا.

بالام مەندىن نېرى،
مەن غەمدىن (نېرى).

بالامنىڭ بالىسى — كۆزۈمنىڭ قارىسى.

بالا — قەلبى گۈل.

بالىسى بارنىڭ بالىسى ماڭار،
بالىسى يوقنىڭ ئۆزى (ماڭار).

بالىسى بارنىڭ بالىسىنى باققۇچە،
ئىشىنى قىلىپ بەر.

بالىسى بارنىڭ قورسىقى چويلا،
بالىسى يوقنىڭ قورسىقى كويلا.

بالىسى كۆپ بولار باي،
بالىسى يوق - قۇرۇق ساي.

بالىسى كۆپ نان غېمىدە،
بالىسى يوق جان غېمىدە.

بالىسى ئۆلگەننىڭ باغرى كۆپەر،
خوتۇنى ئۆلگەننىڭ خانىسى (كۆپەر).

بالسى يوق بالىنىڭ مېھرىنى بىلمەيدۇ،
ئاتا بولماي، ئاتىنىڭ مېھرىنى بىلمەيدۇ.

بالسى يوقنىڭ جېنى يوق.

بالسىز خوتۇن شۈمەككە تويماس.

بالسىز قالغانمۇ يىغلايدۇ،
بالسى يامانمۇ يىغلايدۇ.

بالسىز ئۆيدە بەخت يوق.

بالسىزنىڭ باغرى تاش،
باللىقنىڭ باغرى ياش.

بالسىزنىڭ بالسى يىغلىماس.

بالسىزنىڭ مېلى ھارام،
ئانىسىزنىڭ جېنى ھارام.

باللىق ئانا نانغا تويماس،
باللىق غاز دانغا (تويماس).

باللىق خوتۇن — گۈل خوتۇن،
بالسىز خوتۇن — تۈل خوتۇن.

باللىق قاغىغا يەم كېرەك.

بالملىق ئۆي بازار،
بالمىز ئۆي مازار.

بالملىق ئۆي گۈلىستان،
بالمىز ئۆي گۈرىستان.

بالملىق ئۆيدە سىر ياتماس،
بالمىز ئۆيدە كىر ياتماس.

بالملىق ئۆيدە غەيۋەت يوق.

بالملىقنىڭ بېلى چىنار،
بالمىزنىڭ بېلى سۇنار.

بالملىق — پادشاھلىق.

بالىنى ئەركە ئۆگەتسەڭ كۆرپىگە سىپەر.

بالىنى تەربىيەلىمىسەڭ ئادەم بولماس،
كۆچەتنى تەربىيەلىمىسەڭ ئورمان بولماس.

بالىنى تۇغماق ئوڭاي،
بېقىپ چوڭ قىلماق تەس.

بالىنى كىم باقسا ئانىسى شۇ.

بالىنى ئۇرساڭ گۆشى قاتىدۇ،
تىللىساڭ يۈزى قاتىدۇ.

بالىنى ياشتىن ئۆگەت،
خوتۇنى باشتىن ئۆگەت.

بالىنىڭ ئارقىسىدىن ئانا بارار،
ئانىنىڭ ئارقىسىدىن بالا بارار.

بالىنىڭ ئەقلىنى يېتىم قالغاندا كۆر.

بالىنىڭ بارمىقى ئاغرىسا،
ئانىنىڭ يۈرىكى سىرىقىرار.

بالىنىڭ بويىنى تۇغقۇلۇق،
خۇيىنى تۇغمىغۇلۇق.

بالىنىڭ جىم بولغىنى — ئىش تېرىغىنى.

بالىنىڭ كۆڭلى پادىشاھ.

بالىنىڭ كىچىكى بولغۇچە،
ئىتىنىڭ كۈچۈكى بول.

بالىنىڭ ئىچ ئاغرىقى — دوزاخ ئوتىدىن يامان.

بەش قول تەڭ بولماس.

بەش قولىنىڭ قايسىسىنى چىشلىسەڭ، ئوخشاش ئاغرىيدۇ.

بەغباش بالا ئاتا - ئانىسىنى بۇرۇن قېرىتار.

بەئباشنىڭ بىر ئايىغى سەككىز،
بىر ئايىغى توققۇز.

بەڭگىنى بالام دەپمە،
بۇقنى كالام(دېمە).

بوۋاق ئانىسىنىڭ ئەمچىكىگە ئامراق،
چوڭ بولغاندا دادىسىنىڭ يانچۇقىغا ئامراق.

بوۋاق ئەللەيدە ئەزىز.

بوۋاق تويغىنىنى بىلمەس،
چال قويغىنىنى (بىلمەس).

بوۋاق دادىسىنى ئۈچ كۈندە تونار،
ئانىسىنى قىرىق كۈندە (تونار).

بوۋاق سۆيگەننى بىلمەس،
نادان كۆيگەننى (بىلمەس).

بوۋاق ئاسماندىكى قۇشنىڭ سايىسىدىمۇ توڭلار.

بويلۇق قىزنىڭ ئايىغى يېنىك،
خۇيلۇق قىزنىڭ ئاغزى يېنىك.

بۇقنى كالام دەپمە،
بەڭگىنى بالام (دېمە).

بۇلۇت يىغلىسا چىمەن كۆكلەيدۇ،
بالا يىغلىسا ئانا دادالايدۇ.

بۆشۈك بالىسى خان بالىسى،
يوتقان بالىسى پوق بالىسى.

بۆشۈك بالىسى — بەگ بالىسى.

بېخلىنىڭ بالىسى چىڭگىز چىقار،
جالاتنىڭ بالىسى بىگىز(چىقار).

بېغىڭنى چىت بىلەن قاشالا،
بالاڭنى كىچىكىدىن باشلا.

بىر بالا، بېشىدا مىڭ بالا.

بىر پېلەكتە مىڭ خەمەك،
ھەممىسىنىڭ تەمى بۆلەك.

بىر شاختا تىكەنمۇ بولۇر، گۈلمۇ بولۇر.

بىردە كالىسى بىر پاتمايدۇ،
بىردە بالىسى بىر پاتمايدۇ.

بىرى، قارغىش ئالغان ئىشلىمىسۇن،
بىرى، دۇئا ئالغان (ئىشلىمىسۇن).

بىلەك بىر بولسىمۇ، بارماق باشقا - باشقا.

پ

پادشاھنىڭ ھۆكىمىدىن بالىنىڭ ھۆكىمى چوڭ.

پەرزەنت باققان ئانا،

جاننى باققان ئانا.

پەرزەنت بەختى — ئانا تەختى،

پەرزەنت كامالى — ئانا جامالى.

پەرزەنت داغى كۆيدۈرەر،

پەيتى كەلسە ئۆلتۈرەر.

پەرزەنت كۆردۈڭمۇ، كۆچەت تىك.

پەرزەنت — جانغا پەيۋەند.

پەرزەنت — ھايات،

پەرزەنت — قانات.

پەرزەنتتىن يۈرگەك ئايىما.

پەرزەنتسىز كىشى — مېۋىسىز دەرەخ.

پەرزەنتنىڭ جېنى تەڭرىدىن،
ۋۇجۇدى ئاتا - ئانىدىن،
ئىستىقبالى مەرىپەتتىن.

پەرزەنتنىڭ ۋاپاسىنى ئاغرىغاندا (سەنا).

پەرزەنتنىڭ — دۆلىتىنىڭ،
پەرزەنتنىڭ — زىنىتىنىڭ.

پەرزەنتىڭنى بېقىش قىيىن،
پەرزەنتىڭگە بېقىش قىيىن.

پەرزەنتىم — ھەسەل، قەنتىم.

پەرزەنت — بەلىنىڭ قۇۋۋىتى.

پۇلنى پۇل تاپار،
ئوغۇلنى قىز (تاپار).

تاشلىۋەتكەن بالا پالۋان بوپتۇ.

تام ساڭا گەپ قىلدىم، تورۇس سەن ئاڭلا،
قىزىم ساڭا گەپ قىلدىم، كېلىنىم سەن ئاڭلا.

توخۇ دەرمىش: قىز تۇغسام قېشى يوق،
ئوغۇل تۇغسام بېشى (يوق).

تويغا بارساڭ تويۇپ بار،
بەش بالاڭنى قويۇپ بار.

تۇخۇمۇ ئۆز بالىسى ياخشى كۆرىدۇ.

تۈز ئاسرىما، سۇ بولار،
قىز ئاسرىما، قۇۋ بولار.

تۇغقان ھېساب ئەمەس،
باققان ھېساب.

تۇغقىنىغا سۆيۈنمە،
تۇرغىنىغا سۆيۈن.

تۇغۇۋالمىغىچە بالا بولماس،
سېتىۋالمىغىچە قۇل (بولماس).

تۈلپاردىن تۇياق قالار،
قاغىدىن «قاق، قاق» (قالار).

تۇنجى بالا تۇغ بولار.

تۆمۈرنى تاۋلاپ ئىشلەت،
بالاڭنى ئالداپ (ئىشلەت).

تېكىنى پىچسا، سەر كە بولۇر،
ئارزۇلىغان بالا ئەركە (بولۇر).

ج

جاننى قاقشتار بالىنىڭ ئەسكىسى،
كۆڭۈلنى ياشىنتار بالىنىڭ ياخشىسى.

جەبرائىل جان دەيدۇ،
بالىلار نان (دەيدۇ).

جىگدىدىن گۈلى تاتلىق،
بالىدىن نەۋرە (تاتلىق).

چ

چاشقانغا تۆشۈكتە ئارام،
بالىغا بۆشۈكتە ئارام.

چاشقاننىڭ جاجىسى تۆشۈك،
بالىنىڭ جاجىسى بۆشۈك.

چاقماقتەك ئوغلۇڭ بولسا،
چىراغدەك قىزلار كېلۇر.

چوڭ باشنى ئاچسا،
كىچىك قوڭغىنى ئاچار.

چوڭ دادىسى باققان بالىدىن قورق،
تامدىن سەكرىگەن كالىدىن (قورق).

چوڭى نېمە قىلسا،
كىچىكىمۇ شۇنى قىلۇر.

خ

خاماندا ئۇرۇق قالدۇر،
دۇنيادا نەسل (قالدۇر).

خوتۇن ئۆينىڭ گۈلى،
بالا — دىلىنىڭ (گۈلى).

خوتۇنسىز ئۆتۈش — خاتا،
بالىسىز ئۆتۈش — جاپا.

خوتۇننى ياخشى كۆرسەتكەن قولىدىكى بالىسى،
دەرەخنى ياخشى كۆرسەتكەن شېخىدىكى مېۋىسى.

خوتۇنۇم قىز تۇغدى دەپ ئەپسۇسلانما،
شىرنىڭ ئەركەك - چىشىسى ئوخشاش.

خۇي قىلغان قىز ئۆي تۇتالماس.

خېنىم بالام ئۆز،
ئەتكەن ئېشى تۈز.

دادا تاپقىنى ئانا باقىدۇ،
«ۋاي بالام» دەپ كۆكرەك ياقىدۇ.

دادىسى ھاراق ئىچسە،
بالمىسى مەست بوپتۇ.

دادىنىڭ بالا تەربىيەلىمىگىنى — ئۆزىگە دۈشمەن يې-
تىشتۈرگىنى.

دۇئا ئالغان ئاسان،
قارغىش ئالغان يامان.

دۇنيادا بالىدىن ئارتۇق بايلىق يوق.

دۆلەتنىڭ بېشى — پەرزەنت.

ر

رازى قىلساڭ ئاتا - ئانىنى،
ساڭا كەلمەس كۈننىڭ يامىنى.

ز

زېرەك بولسا پەرزەنتنىڭ،
ھۇرۇن بولسا پەرزەنتنىڭ،
يەردىن دان تەرمەس.

س

سا چۈجىنىڭ چۈكۈلدىغىنىغا خوش.

سادىن شۇڭقار تۈرىلەر.

«سادىق» دەپ ئىسىم قويسا،
«تۈلكە» دەپ لەقەم ئايتۇ.

سادىن لاچىن تۇغۇلار،
لاچىندىن سا (تۇغۇلار).

سانىڭ ئۇۋىسىدىن لاچىن چىقىپتۇ.

سەللىنى ساغراڭغا ئورما،
كىچىك بالىنى ئىشقا بۇيرۇما.

سەن تېرىسەن،
بالىلىرىڭ ئورۇيدۇ.

سەن يالۋۇرۇپ ئۆتسەڭ،
بالاڭ يىغلاپ ئۆتىدۇ.

سەۋەبىنى ئاتىدىن ئىزدە،
نۇقسانىنى بالىدىن (ئىزدە).

دوۋىچىرىش

شاتۇتنى قاقما،
نەۋرىنى باقما.

غ

غۇرۇرنى چىڭىتىقان پانىسى،
قىزىنى چىڭىتىقان ئانىسى.

غېزىك ئوتتۇز بولغىچە،
تېزىك ئىككى بولسىچۇ!

ق

قاپاق ساڭگىلاپ چوڭ بولار،
بالا يىغلاپ (چوڭ بولار).

قارا توخۇمۇ ئاق توخۇم تۇغار.

قاراي دېسەم يالماۋۇز بالام،
قارماي دېسەم، يالغۇز بالام.

قارىغۇ بالىسىنىڭ كۆزىنى سىلاپتۇ،
سىلاۋىرىپ قارىغۇ قىلىپ توختاپتۇ.

قاغا بالام ئاپپاق، كىرىپە بالام يۇمشاق.

قاغا بالسىغا: «ئىككى قاراپ بىر چوقۇ» دېسە،
بالسى: «ئىككى قاراپ بىر چوقۇ» دەپتۇ.

قاغا بالسىنى ئاپىنىقىم دەر،
كىرىپە بالسىنى يۇمشىقىم دەر.

قاغا بالسىنى قەقنۇس چاغلار.

قوزا مەرەپ ئۆسەر،
بالا يىغلاپ (ئۆسەر).

قۇش نېمە تاپسا،
بالسىنىڭ ئېغىزىغا تىقار.

قىرىغاندىكى بالا — ئەرمەك.

قىز ئانىنى تارتىدۇ،
ئوغۇل دادىنى (تارتىدۇ).

قىز بالا ئەردە ياخشى،
بولمىسا يەردە ياخشى.

قىز بالا بىلەن چېلىشما،
غۇنان بىلەن چېپىشما.

قىز بالا دادىغا ئامراق،
ئوغۇل بالا ئانىغا (ئامراق).

قىز بالا — ئۆي زىننىتى.

قىز بالا — سالغا تېشى،
نەگە چۈشۈشنى بىلگىلى بولماس.

قىز بالا — ئۆي زىننىتى.

قىز بالغا ئەر تاپماق،
پالتىغا ساپ تاپماق.

قىز بالغا ئىنساب بەرمىسە ئېشەك تېزىكى دالدا.

قىز بالىنى ئاشقىغا بەر،
بولمىسا قىلىدۇ يەر.

قىز بالىنىڭ كۆڭلى نازۇك.

قىز بالىنىڭ يىغلىغىنى — ناز قىلغىنى.

قىزنى بۇزغان دەللە،
قازىنى بۇزغان زەللە.

قىز تارتىنچاق كېلەر،
يىگىت غەم يېمەس كېلەر.

قىز تاللىغان تازغا ئۇچراپتۇ،
ئەر تاللىغان مازغا (ئۇچراپتۇ).

قىز تەرەپتىن خەۋەر يوق،
ئوغۇل تەرەپ ناغرا چاپتۇ.

قىز تۇغقان ئانا كۈيۈتۈغۇلىنى ئويلماس.

قىز تۇغقانغا مۇز تۇغار،
ئوغۇل تۇغقانغا كۈن تۇغار.

قىز تۇغۇلسا نېمە دەيدۇ؟
ئوغۇل تۇغۇلسا ھەببەللى.

قىز چوڭ بولسا خۇيلۇق بولىدۇ،
ئوغۇل چوڭ بولسا بويلۇق بولىدۇ.

قىز چوڭ بولسا كۆز تولا،
ئوغۇل چوڭ بولسا سۆز تولا.

قىز چوڭ بولسا گەپ تولا،
ئوغۇل چوڭ بولسا، نەپ تولا.

قىز دېگەن خان كۆۋرۈكى،
ساقمۇ ئۆتمىدۇ، ئاقساقمۇ ئۆتمىدۇ.

قىز ساقلىساڭ ئۆز ساقلا.

قىز ساقلىغۇچە،
بىر سىقىم تۈز ساقلا.

قىز سوراپ كېلىش ئەيىب ئەمەس،
پۈتۈشلەمەي چىققان غوۋغا ئەيىب.

قىز قېرىسا نازى بولۇر،
قېرىغىنىغىمۇ رازى بولۇر.

قىز مېنىڭكى، بەختى ئۆزگىنىڭ.

قىز ئولتۇرسا جۇۋاننىڭ بەختى كەلگۈدەك،
جۇۋان ئولتۇرسا قىزنىڭ بەختى كەلگۈدەك.

قىز ئويلىغان يېرىگە تارتىدۇ،
يىگىت تۇغۇلغان يېرىگە (تارتىدۇ).

قىز ۋاقتىم — سۇلتان ۋاقتىم،
جۇۋان ۋاقتىم — شەيتان ۋاقتىم.

قىز يېتىلىپ قىرغاققا كېتەر،
ئوغۇل يېتىلىپ يىراققا كېتەر.

قىز يېتىم بولسا بېشى تاز بولۇر،
ئوغۇل يېتىم بولسا كىيىمى ماز بولۇر.

قىزدىن ئارتۇق جۇۋان بار،
ئاتتىن ئارتۇق غۇنان بار.

قىزغا قۇچاق لازىم،
قويغا پىچاق (لازىم).

قىزغا ناز كېرەك،
مەشرەپكە ساز كېرەك.

قىزلارنى چۆرگۈلەتكەنمۇ پۇل،
ئوغۇللارنى ئۆمىلەتكەنمۇ پۇل.

قىزلارنىڭ دوستلۇقى — ياتلىق بولغۇچە.

قىزلىق كىشى قىر ئاشار.

قىزلىق ئۆي — بوستان،
قىزسىز ئۆي — زىمىستان.

قىزلىق ئۆيگە خىزىر ئامراق.

قىزلىق ئۆيگە قىرىق ئات باغلىنىپتۇ.

قىزلىق ئۆي — قۇدىسىز بولماس.

قىزلىق ئۆي — كارۋانساراي.

قىزنى ئانىسى ساقلىسۇن،
ئوغۇلنى ئاتىسى (ساقلىسۇن).

قىزنى بىلەزۈككە قاراپ ئالماي،
بىلىكىگە قاراپ ئال.

قىزنى كۆرسە خىزىرمۇ يولدىن ئېزىپتۇ.

قىزنىڭ تويى قىرىق كۈن.

قىزنىڭ تۈل ئولتۇرۇشى خېرىدارنىڭ يوقلۇقىدىن،
ئەرنىڭ بويتاقلقى ئىنجاننىڭ يوقلۇقىدىن.

قىزنىڭ جېنى قىرىق.

قىزنىڭ سۆيگىنىگە ئىشەنمە،
كۆيگىنىگە ئىشەن.

قىزنىڭ سىرىنى بىلەي دېسەڭ،
تەڭتۇشى بىلەن سىرداش.

قىزنىڭ كۆزى ئالماس،
ماڭسا پىيادە قالماس.

قىزنىڭ كۆزى قىزىلدا.

قىزنىڭ كۆزى ئوسمىدا،
تازىنىڭ كۆزى پوسمىدا.

قىزنىڭ مەيلى بولسا،
يىرتىق چاپانلىق گۈل كۆرۈنەر.

قىزنىڭ مېجەز - خۇلقى ئانىسىدىن،
ئوغۇلنىڭ مېجەز - خۇلقى ئاتىسىدىن.

قىزنىڭ ياخشىسى كېلىن بولغاندا بىلىنەر.

قىزى بار ئۆي، گۈلى بار باغ.

قىزى بار ئۆي — سەرەمجانلىق.

قىزى بارغا تۆمۈرمۇ ئېگىلىدۇ.

قىزى بارنىڭ بەختى بار،
ئوغلى بارنىڭ تەختى بار.

قىزى بارنىڭ جېنى بار.

قىزى بارنىڭ نازى بار،
ئايىغى بارنىڭ ئىزى بار.

قىزى بىلەن قاملاشا،
ئانىنىڭ كارى چاغلىق.

قىزى كۆڭۈلگە ئەرزىسە،
ئۇنىڭ ئاتىسىنى سورىما.

قىزىڭ بويىغا يەتتى،
بېشىڭغا ياۋ يەتتى.

قىزىڭ چوڭ بولسا قىزلىقىڭنى ئالار،
ئوغلۇڭ چوڭ بولسا يىگىتلىكىڭنى.

قىزىڭ ئۆسسە ئۆيگە يۇرت كېلەر،
ئوغلۇڭ ئۆسسە ئۆيگە قۇت كېلەر.

قىزىڭنى بەرمىگىن تۇغقانغا، يات بولسەن،
سىرىڭنى بەرمىگىن دۈشمەنگە، مات بولسەن.

قىزىڭنى ئالادىن توس،
ئوغلۇڭنى بالادىن (توس).

قىزىڭنى كۈزنىڭ ئاپتىپىغا سال،
كېلىنىڭنى ئەتىيازنىڭ ئاپتىپىغا (سال).

قىزىڭنى ماختىما،
ئىشىدىن دادلىما.

قىزىڭنى نومۇسچان قىل،
ئوغلۇڭنى تىرىشچان (قىل).

قىزىڭنىڭ تۆرىدە ئولتۇرغۇچە،
ئوغلۇڭنىڭ بوسۇغىسىدا ئولتۇر.

قىزىڭنىڭ قولىغا باق،
ئوغلۇڭنىڭ يولىغا (باق).

قىزىم بار يۈزۈم بار،
ئوغلۇم بار ئورنۇم بار.

قىزىم ساڭا ئېيتاي،
كېلىنىم سەن ئاڭلا.

قىزىم سەن تېگەي دەيسەن،
ئالغۇچىنىڭ كۆزى بار.

قىزىم يەپ قىرغا چىقتى،
ئوغلۇم يەپ ئوۋغا (چىقتى).

قىزىمنىڭ بالىسى قىرغاۋۇل بالىسى،
ئۆز قىلىپ تۇرغان ئۇنىڭ ئانىسى.

قىزىمنىڭ بالىسى قىزىلگۈل كۆرۈنەر،
ئوغلۇمنىڭ بالىسى ئوغرىتىكەن (كۆرۈنەر).

قىزىمنىڭ بالىسى ئوغلۇل بولماس.

قىزىمنىڭ بالىسى ئۈچكىنىڭ مېخىزى،
ئوغلۇمنىڭ بالىسى ۋاي ئۇنىڭ ئانىسى.

قىزىمنىڭ بالىسى — قىرغاۋۇل بالىسى،
ئوغلۇمنىڭ بالىسى — ئوغلاق بالىسى.

قىزىنىڭ بالىسى — قىرغىزنىڭ بالىسى،
ئۆز قىلىپ تۇرغان ئانىسى.

كالا ئۆز موزىيىنى دەسسەس.

كالاڭ يەم يېمىسە يانپېشىنى سىلا،
بالاڭ گەپ يېمىسە باش - كۆزىنى (سىلا).

كالاڭغا كۆڭۈل بۆلگچە،
بالاڭغا كۆڭۈل بۆل.

كالاڭنى ياخشى كۆرسەڭ باغلا،
بالاڭنى ياخشى كۆرسەڭ باشلا.

كەتمىنىڭنى ساپلىق قىل،
قىزىڭ بولسا ياتلىق قىل.

كەنجى بالا چوڭ بولسىمۇ بالا.

كۆچەت تىكسەڭ سايىسى بالاڭنىڭ.

كۈيۈڭلۈك كەلدى خان كەلدى،
پۈت - قولۇڭغا جان كەلدى.

كۈيۈڭلۈك مىراب بولغۇچە،
يېرىڭ ئەن بولسۇن.

كۈيۈڭلۈك يامان بولسا قىزىڭدىن كۆر،
كېلىنىڭ يامان بولسا ئوغلۇڭدىن (كۆر).

كۈيۈڭلۈمنى ئوغلۇم دېسەم كۆڭلۈڭ خۇش بولۇر،
قۇم بىلەن تام قوپۇرساڭ ئۇلى بوش بولۇر.

كۈيۈڭلۈ قالدى — خان قالدى.

كۈيۈڭلۈ ئىشك ئالدىغا كەلگەندە،
ئاندىن قوي بورداپتۇ.

كۈيۈتۈڭۈلدىن نەۋرە قالار،
نەۋرىدىن ئەۋرە قالار.

كۈيۈتۈڭۈلنى ئوغۇل بىل،
كېلىننى قىز (بىل).

كۈيۈتۈڭۈلنىڭ پۇلۇسىدىن،
ئوغۇلنىڭ مەنتىڭى ياخشى.

كۈيۈتۈڭۈلنىڭ كىرى بار.

كېلىن تاپتىم دەپ كېرىلمە،
ئىشقا بۇيرۇسا، ئېرىنمە.
ئىشقا بۇيرۇسا ئېرىنسەڭ،
ئوغلۇڭنىڭ كۆزىگە كۆرۈنمە.

كېلىن قىز بولماس،
كۈيۈتۈڭۈل ئوغۇل (بولماس).

كېلىننىڭ سۆزى كەتمەندەك پاتار،
بالىنىڭ سۆزى بازغاندەك پاتار.

كېلىن — يامان،
نەۋرە — تاتلىق.

كىچىك بالا نومۇرچى كېلىدۇ.

كىچىك بالا يالغان سۆزلىمەس.

كىچىك بالا يېنىپ تۇرغان چىراغ.

كىچىك بالا — ئۆيىنىڭ چىرىغى.

كىچىك بالغا پوسما ياخشى،
قىز - چوكانغا ئوسما (ياخشى).

كىچىك بالىنى بازارغا ئەۋەتمە،
ئايال كىشىنى تۈگمەنگە (ئەۋەتمە).

كىچىك بالىنىڭ باھانىسى لەگلەك،
خوتۇن كىشىنىڭ باھانىسى ئەلگەك.

كىچىك بالىنىڭ بېشى «تاش» دېگەندە قاتىدۇ.

كىچىك بالىنىڭ جېنى — ئاتىسى بىلەن ئانىسىنىڭ قولىدا.

كىچىك بولسا چوڭ بولۇر،
سەۋدا بولسا ئوڭ بولۇر.

كىچىك پېئىل بولغانغا كىچىكلەپ كەتمەيسەن.

كىچىك دېمەك بالىنى،
ئەقىل تاپار ھامىنى.

كىچىكىدە لاتا خارلىقى،
چوڭ بولغان ئاتا خارلىقى.

كىچىكىدە ھاي بالام،
چوڭ بولغاندا ۋاي بالام.

كشنىڭ بالىسى كىشىگە ئۆز كۆرۈنمەس.

كشنىڭ بالىسى ساراڭ بولسا، كۈلگۈڭ كېلىدۇ،
ئۆز بالاڭ ساراڭ بولسا، ئۆلگۈڭ كېلىدۇ.

كشنىڭ بالىسى كىشىگە دوزاخ كۆرۈنەر.

گ

گاچا بالىنىڭ تىلىنى گاس ئانىسى چۈشىنەر.

گاچا قىزنىڭ تىلىنى ئانىسى بىلەر.

ل

لايىقى ياراشا قىزىڭنى تويۇقسىز بەر.

م

ماي ئالاي دېسەڭ، قوچقار، سەرگە باق،
خاپىلىقتا ئۆتەي دېسەڭ، بالاڭنى ئەرگە باق.

مايسنى باھاردا كۆر،
بالاڭنى كىچىككە (كۆر).

مەكتەپ كۆرمىگەن بالا — پادا كۆرمىگەن كالا.

مەن دەيمەن بالامنى،
بالام دەيدۇ بالامنى.

موزايلىق كالا بوتىسىز تۆگىدىن ياخشى.

مومام باققان بالا،
تامدىن سەكرىگەن كالا.

مۆرىمەيدىغان كالا يوق،
ئازمايدىغان بالا (يوق).

مېنىڭ بالام بار، مولا خېلىل،
ئىشقا خوشى يوق، نانغا دەلىل.

ن

نارەسىدە سۆيگەننى بىلمەس،
نادان كۆيگەننى (بىلمەس).

نارەسىدىگە پەرىشتە ھەمراھ.

ناز قىزغا يارىشار،
غاز كۆلگە يارىشار.

نەپسىڭدىن يامان بالا يوق،
يوقسۇزلۇقتىن ئارتۇق قازا يوق.

نەۋرەڭ نېمىنى بېرىدۇ،
چىچىپ پوقىنى (بېرىدۇ).

ھارۋىنىڭ ئالدى چاقى قەيەردە ماڭسا،
ئارقا چاقى شۇ يەردە ماڭىدۇ.

ھايالىق باق قىزىڭنى،
يەرگە تۆكمەس يۈزۈڭنى.

ھايۋان بالىسى باقساڭ، ئاغزى - بۇرنۇڭنى ياغ ئېتەر،
ئادەم بالىسى باقساڭ، ئاغزى - بۇرنۇڭنى قان ئېتەر.

ھايۋان چېغىدا ئۆز بالىسىنى تونۇيدۇ.

ھەر بالىنىڭ ئوتى باشقا.

ھەر كىمگە ئۆز بالىسى ئەزىز.

ھەر ئىشنىڭ ئۆز ۋاقتى بار،
ھەر قىزنىڭ ئۆز بەختى (بار).

ئو

ئوتتۇزغا كىرگەن يىگىتنىڭ ئالتۇن ئالغۇدەك ئوغلى بولسۇن.

ئوغلۇڭ ئاشىق بولسا كۆككە باق،
قىزنىڭ ئاشىق بولسا يەرگە باق.

ئوغلۇڭ باقسۇن،
كېلىنىڭ ساغسۇن.

ئوغلۇڭ بوشاڭ بولسا،
كېلىنىڭ بىشەم بولۇر.

ئوغلۇڭ بولسا ئوچاقتەك،
قىزلار كېلەر قورچاقتەك.

ئوغلۇڭ چوڭ بولسا يىگىتلىكىڭنى ئالار،
قىزنىڭ چوڭ بولسا چوكانلىقىڭنى (ئالار).

ئوغلۇڭ كۆپ بولسا تىلىڭدىن قېرىيسەن،
قىزنىڭ كۆپ بولسا دىلىڭدىن قېرىيسەن.

ئوغلۇڭ مەھكەم بولسا،
كېلىنىڭ ئىشچان بولۇر.

ئوغلۇڭ ئوغلۇق بولمىسا نامىڭ ئۆچەر.

ئوغلۇڭ ۋايىغا يەتسە،
ئارزۇيۇڭ جايىغا يېتەر.

ئوغلۇڭغا كىيىم ئىزدىگۈچە، ئۈستاز ئىزدە.

ئوغلۇڭنى ئاچ قويما،
قىزىڭنى باشتاق قويما.

ئوغلۇڭنى بەڭگە ئۆگەتمە،
قىزىڭنى رەڭگە (ئۆگەتمە).

ئوغلۇڭنى مەيدىن قاچۇر،
تېمىڭنى زەيدىن (قاچۇر).

ئوغلۇڭنى ئېگىزدىن ئۆيلە،
قىزىڭنى پەسكە بەر.

ئوغلۇم قالدى، ئورنۇم قالدى،
قىزىم قالدى، ئىزىم قالدى.

ئوغلۇمنىڭ بالىسى — ئۆزۈمنىڭ بالىسى،
يات قىلىپ تۇرغان ئۇنىڭ ئانىسى.

ئوغلۇمنىڭ ئېشى ئوخشايدۇ كېلىن بىلەن،
كېلىننىڭ ئېشى ئوخشايدۇ خۇرۇچ بىلەن.

ئوغلى بار ئوغلدىن كۈلمەس،
قىزى بار قىزىدىن (كۈلمەس).

ئوغلى بار ئويلاپ سۆزلەر،
قىزى بار سېزىپ (سۆزلەر).

ئوغلى بارنىڭ ئورنى بار،
قىزى بارنىڭ قەدرى (بار).

ئوغلى بارنىڭ ئۆزى بار،
قىزى بارنىڭ ئىزى (بار).

ئوغلۇ ئاتىنى دورايدۇ،
قىزى ئانىنى (دورايدۇ).

ئوغلۇ ئاتىنىڭ، قىزى ئانىنىڭ.

ئوغلۇ باقسام خەقنىڭ بولدى،
قىزى باقسام ئەرنىڭ (بولدى).

ئوغلۇ بالا قەرز كۆتۈرەر،

ئوغلۇ بالا نان دەيدۇ،
قىزى بالا چاپان (دەيدۇ).

ئوغلۇ بالا ئوتتۇزغا كىرگەندە بىر ئارغىماق توقۇقلۇق.

ئوغۇل بالا ئوغا يەپمۇ سىڭدۈرەر.

ئوغۇل بالغا ھەممە ھۈنەر يارىشىدۇ.

ئوغۇل بالغا يەتمىش ئىككى خىل ھۈنەر ئازلىق قىلىدۇ.

ئوغۇل بالىنىڭ بېشى بار — مىڭ تەڭگىسى بار.

ئوغۇل بالىنىڭ قورسىقىغا تاغ سىڭەر.

ئوغۇل بىلەن قىزنىڭ — بەئەينى ئىككى كۆزۈڭ.

ئوغۇل تاغقا ئوخشار،
قىز ئالمىغا (ئوخشار).

ئوغۇل تاغقا ئوخشار،
قىز باغقا (ئوخشار).

ئوغۇل تاغنى دورايدۇ،
قىز ھامىنى (دورايدۇ).

ئوغۇل تۇغۇلسا سايدىكى قارا تاشمۇ سۆيۈنۈپتۇ.

ئوغۇل تۇغۇلسا ئۆزىدىن كۆرەر،
قىز تۇغۇلسا خوتۇنىدىن (كۆرەر).

ئوغۇل تۇغۇلسا يۇرت خۇش بولىدۇ،
قىز تۇغۇلسا ئوچاقبېشى (خۇش بولىدۇ).

ئوغۇل شامغا ئوخشار،
قىز ئالمىغا (ئوخشار).

ئوغۇل قاناتلىق ئات بولسا،
قاناتلىق قۇشتۇر.

ئوغۇل قېرىسا قىز ئالار،
قىز قېرىسا كىم (ئالار)؟

ئوغۇل ياققان چىراغنى قىزمۇ ياقار.

ئوغۇل - قىز ياخشى بولسا،
ئانا - ئانا خۇرسەن.

ئوغۇل - قىز دانا بولسا،
ئەل - يۇرت خۇرسەن.

ئوغۇل — ئۆينىڭ بۇلبۇلى،
قىز — ئۆينىڭ گۈلى.

ئوغۇللارنى چۆرگۈلەتكەنمۇ ياشلىق،
قىزلارنى ئەركىلەتكەنمۇ ياشلىق.

ئوغۇلنى جەڭگە ياراتقان.

ئوغۇلنىڭ بالىسى — ئەينا ئانىسى،
قىزنىڭ بالىسى — ئىنا ئانىسى.

ئوغۇلنىڭ مەردلىكى ئاتىغا باغلىق،
قىزنىڭ چېچەنلىكى ئانىغا (باغلىق).

ئوڭ قولۇم، سول قولۇم،
ھەر ئىككىلىسى ئۆز قولۇم.

دورمى ئۇ

ئۇراي دېسەم يالغۇز بالام،
ئورماي دېسەم ياۋۇز بالام.

ئۈرۈپ - تىللاش ئاسان،
تەربىيەلەش قىيىن.

ئۇلاغ بولسا، يېغىرى بولمىسا،
ئوغۇل بولسا، قەرزى بولمىسا.

دورمى ئۇ

ئۆز بالاڭدىن ئەيب ئۆتسە،
ياتقا شىكايەت قىلما.

ئۆز بالاڭنى كۆسەي بىلەن ئۇرساڭ، كۆسەينى ئېلىپ
لىپ ئۆيگە كېلەر.
كىشىنىڭ بالىسىنى نان بىلەن ئۇرساڭ، ناننى ئېلىپ
قېچىپ كېتەر.

ئۆزى كىچىك، گېپى چۈچۈك.

ئۆزى ياۋاش، ئاغزى بەغباش.

ئۆزى يىقىلغان بالا يىغلماس.

ئۆگەيلىك ئاندىن ئەمەس بالىدىن.

ئۆلۈكىنى يەر كۆتۈرەر.

ئۆي كۆركى — بالا،

داستىخان كۆركى — مېھمان.

ئۇ

ئۈزۈككە كۆز كېرەك،
قىزغا سۆز (كېرەك).

تې

ئېرىقنىڭ تۈز بولسا، سۈيۈڭ كۆپ بولۇر،
بالاڭ كۆپ بولسا، قىزىڭ كۆپ (بولۇر).

ئېمىزگۈ سېلىپ بالاڭنى گۈل قىل،
بورداپ بېقىپ كالاڭنى پۇل قىل.

تى

ئىزىڭدىن تىكەن ئۈنسە،
ئەۋلادىڭنىڭ پۈتى يارا بولۇر.

ئىشىڭنى قىل ئەپ بىلەن،
بالاڭنى باشقۇر گەپ بىلەن.

ئىككى بالىنىڭ ئارىسىدىكى بوۋاي بالا بولۇر،
ئىككى بوۋاي ئارىسىدىكى بالا دانا بولۇر.

ئىككى سەتتىن بىر گۈل.

ئىمانسىزنىڭ جانى ئۇۋال،
بالىسىزنىڭ مالى (ئۇۋال).

ي

ياخشى بالا تەربىيەلەشكە باغلىق.

ياخشى ئات كۆندۈرۈشكە باغلىق.

ياخشى ئات لەۋلىك كېلۈر،

ياخشى يىگىت پەملىك كېلۈر.

ياخشى بالا تېپىپ يەيدۇ،

يامان بالا سېتىپ (يەيدۇ).

ياخشى بولسا بالا بولۇر،

يامان بولسا بالا (بولۇر).

ياخشى پەرزەنت بەشىغىنى كۆككە كۆتۈرەر.

ياخشى پەرزەنت تۆرگە ئۆتەر،

يامان پەرزەنت پەگاھقا (ئۆتەر).

ياخشى پەرزەنت — گۈل،

يامنى بىر پۇل.

ياخشى ئوغۇل كۈلدۈرەر،

يامان ئوغۇل ئۆلتۈرەر.

ياخشى ئوغۇل ئۆي تۈزەر،
يامان ئوغۇل ئۆي بۇزار.

ياخشى ئوغۇل — ئەل ئابروۋى،
ياخشى قىز — ئۆي ئابروۋى.

ياخشى ئوغۇلدىن رەھمەت يېتەر،
يامان ئوغۇلدىن لەنەت (يېتەر).

ياغاچنى رەندە تۈزەيدۇ،
بالىنى تەربىيە (تۈزەيدۇ).

ياغاچنى نوتا ۋاقتىدا ئەگ.

يالغۇز بالا ياۋدىن يامان.

يالغۇز بالا يىغلىغاق بولار،
يالغۇز تۆگە بورقىراق (بولار).

يالغۇز بالا — باشقا بالا.

يالغۇز قىز — يالما تۈز.

يالغۇز ئوغۇل ياۋدىن قاتتىق،
خوتۇنى تاشتىن قاتتىق.

يامان بالا ئاتا - ئانىسىنىڭ بېشىغا بالا.

يامان بالا — يامان ئاتا ئۈچۈن بېرىلگەن جازا.

يامان قىزنىڭ بولغىچە،
ياخشى كېلىنىڭ بولسۇن.

يامان ئوغۇل باققۇچە ئېتىڭكىڭنى قاق،
يامان قىزنى باققۇچە دوپپاڭنى قاق.

يامان ئوغۇل مالغا ئورتاق،
ياخشى ئوغۇل جانغا (ئورتاق).

يەتتە قىزى بارغا دوزاخ ئوتى ھارام.

ياۋاش بالا قۇيرۇق يەپتۇ،
كەپسىز بالا قوۋۇرغا (يەپتۇ).

يۈگۈرۈشنى بىلگەن بالا،
يىقىلىشنى بىلمەپتۇ.

يېڭى كەشنى كىيمەك تەس،
يالغۇز ئوغۇلنى باقماق (تەس).

يىگىتنىڭ چىرىغى — قىز بىلەن ئوغۇل.

يىلانباش قىزىڭدىن خاپانباش كېلىنىڭ ياخشى.

يىلانمۇ ئۆز بالىسىنى يېمەيدۇ.

يالغۇز - يېگانىلىق، غەرب -
يېتىملىق توغرىسىدا

ئا

ئات ئورۇقلۇقتا كۆرۈمسز،
قىز يېتىملىقتا (كۆرۈمسز).

ئاتمۇ ياخشى، يولمۇ ياخشى، غېربىلىق يامان.

ئارسالدى ئېشەكنى بۆرە يەپتۇ.

ئاۋارە بولدى يەككە،
ھوسۇلدىن يېدى دەككە.

ئايرىلغاننى قار باسار، بۆلۈنگەننى بوران.

ئايرىلغاننى ئېيىق يەر،
بۆلۈنگەننى بۆرە (يەر).

ئايرىلغاننىڭ ئەيىبى بار،
بىرلەشكەننىڭ كۈچى (بار).

ئە

ئەمىرنىڭ ئېشىدىن پېقىرنىڭ مۇشتى ياخشى.

ب

باشبالمىقتا بەش قورغان، خانبالمىقتا چوڭ قورغان.

بەش بارماق تەڭ ئەمەس.

بەش بارماقنىڭ قايسىسىنى چىشلىسەڭ ئاغرىيدۇ.

بەش بارماقنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق ھۈنرى بار.

بەش قولىنى بىر يولى ئاغزىغا تىققىلى بولماس.

بوران - چاپقۇن يالغۇز دەرەخنى سۇندۇرار،
قېلىن ئورمان ئۇنىڭ ھەيۋىسىنى سۇندۇرار.

بولۇشساڭ، نانغا بولۇشماي جانغا بولۇش.

بۇغداي تېرىدى يېتىم،
ئاق نان يېدى بېگىم.

بولۇشساڭ جانغا بولۇش.

بۇۋۇمگە بازار بولماس،
يېتىمگە ھېيت (بولماس).

بېخىل قارىماي كېتەر.

بىر تارىدا راۋاب چالسا، سادا چىقماس.

بىر توخۇنى تاخ دېسە،
ھەممە توخۇ بېشىنى كۆتۈرۈپتۇ.

بىر گۆرنى سۇ باسسا،
مىڭ گۆردە ئەنسزچىلىك.

بىر ئىت قاۋسا ھەممە ئىت تەڭ قاۋاپتۇ.

بىرنىڭ كاساپىتى مىڭغا تېگىپتۇ.

پادا يولدىن ئازسا سەركىگە قار ياغار.

پارچە بۇلۇتتىن يامغۇر كۈتمە.

ت

توپتىن ئايرىلغان تورغا چۈشەر.

توپتىن ئايرىلغاننى بۆرە يەر.

توپقا قاراپ تاش ئاتما.

توپقا قارىتىپ تاش ئاتساق، بېشىڭ يېرىلار.

توپلاشقان قاغا يولۋاسنى يەپتۇ.

توپنى تونۇمىغان ئات بولماس،

ئەلنى تونۇمىغان ئەر (بولماس).

ج

جېدەل نەدىن كېلۇر — تالاشتىن،

بالا نەدىن كېلۇر — قاياشتىن.

چ

چۆل يامغۇرغا تەشنا،
شورپا چامغۇرغا (تەشنا).

خ

خوتۇن بەختى ئەردە بولار،
يېتىم بەختى يەردە (بولار).

خوتۇننىڭ نامىنى يېتىم چىقىرار،
يېتىمنىڭ نامىنى خوتۇن (چىقىرار).

د

دۇنيا كۈلەر — يېتىم كۈلسە.

دېدەككە تۇمارنىڭ نېمە ئىشى،
يېتىمگە خۇمارنىڭ نېمە ئىشى.

دىلى بىرنىڭ تىلى بىر.

رەزىللەر يېتىمنىڭ ھالىغا يەتمەس.

رەزىللەر يېتىمنىڭ ھەققىنى يەپ كېرىلەر.

زاغرا يېسەم چىشىم ئاغرىيدۇ،
يېتىمنى كۆرسەم بېشىم (ئاغرىيدۇ).

زاغرىغا تويدى يېتىم،
كۆز يېشىنى قويدى يېتىم.

زالىم بولساڭ، ئاسار،
پېقىر بولساڭ، باسار.

سۈسزى يەر - يېتىم، مالىسىز يەر - يېتىم.

غ

غېرىب بولساڭ، يولۇڭ تار بولار.

غېرىب كىشى ھالىغا يېتەر،

غېرىمنى دۆ ئوراپتۇ،
مۇساپىرنى ئۆمۈچۈك (ئوراپتۇ).

غېرىبىنىڭ بېشىنى خۇدا ئوڭلايدۇ.

غېرىبىنىڭ بېشىنى سىيلىغان بەگ بولۇر.

غېرىبىنىڭ قەدىمى يەتسە، بالا يەتمەس.

غېرىبىنىڭ كۆڭلى — خۇدانىڭ كۆڭلى.

غېرىبىنىڭ ھەمراھى — مۇشەققەت،

بايىنىڭ ھەمراھى — راھەت.

ق

قازاننىڭ ھورى يامان،
يېتىمىنىڭ زارى (يامان).

قۇم يىغىلسا تاش بولۇر،
قول يىغىلسا باش (بولۇر).

قۇم يىغىلسا تاغ بولىدۇ،
ئەل يىغىلسا باغ (بولىدۇ).

قېرىشقاننىڭ قارنى ئاچ.

بۆلۈك

كەڭرى بولسا يىرتىلماس.

كۆككە باقماي، كۆپكە باق.

كۈچى يوقنىڭ ئاچچىقى يامان.

كىشىنى بۆلگۈنچىلىككە سالغان ئۆزى يالغۇز قالار.

بۆلۈك

گۆشنىڭ يوقىدىن ئەت بولىدۇم،
كىشىمنىڭ يوقىدىن پەست (بولىدۇم).

گۈل پۇراققا يېقىن،
يېتىم تاياققا (يېقىن).

گۈلنىڭ تىكىنى يامان،
يېتىمنىڭ پوكىنى (يامان).

ل

لالما ئىت يېتىمنىڭ پاچىقىنى چىشلەر.

لەمپىسى يوق ساراي،
مەن قايان باراي؟

م

مەسلەھەتلىك ئىش بۇزۇلماس.

مۇساپىر يول ئازابىدىن قورقماس.

مۇساپىردەك غەرب بولماس،
يۇرتنى يەرگە تېرىپ (بولماس).

مۇنارنى يېتىمگە يۆلتىڭ،
جېنىنى مۇشۇككە تۆلتىڭ.

ن

نالە قىلسا يېتىم بىر قېتىم،
نالە قىلار زېمىن مىڭ قېتىم.

ھ

ھالۋىنى ھەكىم يەر،
تاياقنى يېتىم (يەر).

ھېسابنى بىلگەن بىر يىل يېتىم،
ھېسابنى بىلمىگەن ئۆلگۈچە (يېتىم).

ئو

ئورۇقلۇقتا كالا ئۆلمەس،
يېتىملىكتە بالا (ئۆلمەس).

ئۆزۈڭ ئۈچۈن

ئۆزۈڭ ئۈچۈن ئۆل، يېتىم!

ئۆزى ئۈچۈن ئۇخلىغان،
كشى ئۈچۈن چۈش كۆرەر.

ئېتىم

ئېتىم بار يەردە ئوتياش بار،
يېتىم بار يەردە كۆز ياش بار.

ئېشەك ياۋاش بولسا ھەركىم مىنىدۇ،
ئىنەك ياۋاش بولسا ھەممىسى ئېمىدۇ.

ئىناق

ئىناق بولساڭ يىقىلمايسەن،
يالغۇز بولساڭ قوپالمايسەن.

دو جۈز ي

يالغۇز ئاتنىڭ چېڭى چىقماس،
چېڭى چىقىمۇ دېڭى چىقماس.

يالغۇز ئادەم جەننەتتىمۇ زېرىكىپ قالىدۇ.

يالغۇز باشقا گۆر ياخشى.

يالغۇز تېرەك بوستان بولماس،
قوي تېرىسى ئۇلتان (بولماس).

يالغۇز جاننى ئىتمۇ باقىدۇ.

يالغۇز خىشتا تام بولماس.

يالغۇز دەرەخ ئورمان بولماس.

يالغۇز دەرەختىن قۇش تېزىپتۇ.

يالغۇز دەرەخكە جىن چاپلىشىپتۇ.

يالغۇز دېمەي ئىشلە ھارماي،
باي بولۇرسەن ئۇزاق قالماي.

يالغۇز سەيياھقا دۈشمەنمۇ دوست كۆرۈنەر.

يالغۇز قالغان ئاتنى بۆرە يەيدۇ.

يالغۇز قولدىن چاۋاك چىقماس،
پۇختا ئىشتىن كاۋاك (چىقماس).

يالغۇز قۇشنىڭ ئۈنى چىقماس،
يالغۇز قىزنىڭ مۇغى (چىقماس).

يالغۇز قىر ئاشقۇچە، كۆپ داۋان ئاشار.

يالغۇز كۆزىنى ئاچقۇچە كۆپ ئۇزاپ كېتىپتۇ.

يالغۇز كىشىگە يول يىراق كۆرۈنەر.

يالغۇز لىم بىلەن ساراي بولماس،
يالغۇز گۈل بىلەن باھار (بولماس).

يالغۇز ئوتۇن يالۋورسىمۇ كۆيمەس.

يالغۇز ئۆي شامالغا يېقىن،
زالمىلىق زاۋالغا (يېقىن).

يالغۇز ئۆي ياخشى بولماس،
مۇغسىز كۈي ناخشا (بولماس).

يالغۇز ئۆينىڭ تامىقى كۆپكە يەتمەس،
كۆپكە يەتسىمۇ قاچىسى يەتمەس.

يالغۇز ياغاچ ئۆگزە كۆتۈرەلمەيدۇ.

يالغۇز ياغاچتا ئۆي بولماس،
يالغۇز يىگىت بەگ (بولماس).

يالغۇز يوتقان ئىسسىماس.

يالغۇز يۈرگەن يەرگە يىقىلار،
ئەل بىلەن يۈرگەن ئەلگە (يىقىلار).

يالغۇز يۈرۈپ پۇل تاپقۇچە چىشلىرىڭ تۆكۈلەر.

يالغۇز چىلىق ئۆزگە يۇرتتا بىلىنەر.

يالغۇزلۇقتا يار ياخشى.

يالغۇزلۇقتا يىغلاپتۇ،
قوشۇلغاندا قاقشاپتۇ.

يالغۇزلۇق — تۇتقۇنلۇق.

يالغۇزنىڭ سۆزى ئۆتمەس.

يالغۇزنىڭ ئۈنى چىقماس،
ياياقنىڭ چېڭى (چىقماس).

يالغۇزنىڭ يارى خۇدا.

ياۋاشنىڭ مەنىسى يېتىم.

يەرگە چۈشكەن — يېتىمنىڭ.

يەككە - يېگانە، ھېلىم دىۋانە.

يول يۈر، ئامان يۈر.

يولدىن چىقساڭمۇ كۆپتىن چىقما.

يېتىم بالا يەتتە يىلدا ئۇيالدۇرار.

يېتىم بالىدىن غوۋغا چىقار،

يېتىم تايدىن يورغا (چىقار).

يېتىم باي بولماس،

باي بولسىمۇ بەگزادە بولماس.

يېتىم بۇلۇڭدا، تېرىق تۇلۇمدا.

يېتىم چامغۇرغا (تەشنا).

يېتىم خۇداغىمۇ ئۆگەي.

يېتىم سۇغا چىقسا، ئارقىسىدىن غوۋغا چىقىپتۇ.

يېتىم شۈك، يېتىشى موك.

يېتىم قاغىنىڭ ئاغزى يوغان،

ئۆگەي ئانىنىڭ قارنى يامان.

يېتىم قوزا سۈتكە تويماپتۇ.

يېتىم قوزا كۆپ مەرەيدۇ.

يېتىم قىزدىن يېتىم خوتۇن ياخشى.

يېتىم قىزغا ئانىسى تېرىق چېچىپ بېرىپتۇ.

يېتىم قىزغا يەلپۈگۈچ ياراشماس.

يېتىم قىزنىڭ تويىنى يامغۇر بۇزار.

يېتىم قىزنىڭ يەتمىش ئانىسى بار.

يېتىم قىزنىڭ يەڭگىسى كۆپ.

يېتىم كىندىكىنى ئۆزى كېسەر.

يېتىم ھەقىقى سۇ ئەمەس، سىڭىپ كەتكىلى،
شامال ئەمەس ئۇچۇپ كەتكىلى.

يېتىم ھەقىقى ئوتتا كۆيمەس، سۇدا ئاقماس.

يېتىم ئوغلان ئىت بولار،

ياقىسى كىر، پىت بولار.

يېتىم ئۆز رىزقىنى يەيدۇ،

كىشىنىڭ مىنىتىنى تارتىدۇ.

يېتىم ئۆز ئىشىنى ئۆزى قىلار،
كىشىدىن مىنىتىنى ئاڭلار.

يېتىم يەتتە ئۆيدىن ئاش ئىچەر.

يېتىم يۆتەلسە زاڭقى ئاجراپتۇ.

يېتىم يۈرۈپ يېتىلگەن ئۇزار.

يېتىم يىغلىسا يەر يىغلار.

يېتىمغا يۆتەل كېرەك،
دېدەككە تۇمار (كېرەك).

يېتىمغا يۆتەلنىڭ نېمە ئىشى.

يېتىمغا ئانا بولساڭ، ئېتىكىڭ لاتا بولۇر.

يېتىمغا ئاق كۆڭلەك كىيگەن كۈنى ھېيت بولۇر.

يېتىمغا ئەقىل كۆرسەتكۈچى كۆپ،
پۇل بەرگۈچى يوق.

يېتىمغا پۈتۈن دۇنيا دوست.

يېتىمغا رەھىم قىلساڭ،
چورۇقى بىلەن تۆرگە چىقار.

يېتىملىكنى كۆپ كۆرگەن،
ئۇن چىقارماي «ھە» دېمەس.

يېتىمنىڭ ئاغزى ئاشقا تەگسە، بۇرنى قاناپتۇ.

يېتىمنى ئۇرغاننى خۇدا ئۇرۇپتۇ.

يېتىمنىڭ يارى خۇدا.

يېتىمنى يېتىپ ئۇرۇپتۇ،
پۇتىدىن تۇتۇپ ئۇرۇپتۇ.

يېتىمنىڭ ئاتاسى كۆپ، جېنىغا جاپاسى كۆپ.

يېتىمنىڭ ئاتىسى يەتتە.

يېتىمنىڭ ئاغزى ئاشقا تەگسە، بېشى ئاشقا تېگىپتۇ.

يېتىمنىڭ ئالتە قارنى بار،
تېغى ئۈستىدە بالمخانىسى (بار).

يېتىمنىڭ ئانىسى تولا.

يېتىمنىڭ جېنى يەتتە.

يېتىمنىڭ رىزقى يەردە.

يېتىمنىڭ زارى يامان،

يېتىمنىڭ قارنى يەتتە.

بېتىمنىڭ كۆزى سۈتكە تويماس.

بېتىمنىڭ كۆڭلى سۇنۇقتۇر،
كېيگەن ئەڭلى يىرتىقتۇر.

بېتىمنىڭ كۆڭلى يېرىم.

بېتىمنىڭ كۆڭلى يېرىم،
قىشۇياز ئەڭلى يېلىڭ.

بېتىمنىڭ كېيگىنىنى باي ئوغلى يىرتار.

بېتىمنىڭ ھاياتى يېڭى كۆڭلەك كېيگەندە.

بېتىمنىڭ ھەقىقىي يەتتە دەريانى قۇرۇتار.

بېتىمنىڭ ھەقىقىي — خۇدانىڭ ئوقى.

بېتىمنىڭ ئىگىسى خۇدا.

بېتىمنىڭ ئىگىسى — ئەل — يۇرت.

بېتىمنىڭ يەتتە ئاتىسى بار.

بېتىمنىڭ يۈزىدىن توپا كەتمەس.

بېتىمنىڭ يېڭىنى زەھەر، كېيگىنى كېپەن.

بېتىمنىڭ يېڭى قىسقا.

تازىلىق، سالام تىلىك، ئاغرىق -

سىلاق، ھايات - مامات

توغرىسىدا

ئادەم

ئات قېرىپ مۇدۈرگەك بوپتۇ،
ئادەم قېرىپ مۇگدىگەك بوپتۇ.

ئاچ ھالنى توق بىلمەس،
كېسەل ھالنى ساق (بىلمەس).

ئاچ ئۇخلىساڭ تېتىك قوپسەن.

ئاچچىق بار يەردە ئاغرىق بار.

ئاچچىقى يامان ئادەم كوسا كېلۇر.

ئاچچىقى يوق ئادەم ئاسان قېرىماس.

ئادەم ئاغزىدىن قېرىيدۇ،
تام تۈۋىدىن قېرىيدۇ.

ئادەم پۈتمىدىن قېرىيدۇ.

ئادەم سۈنى مەينەت قىلار،
سۇ ئادەمنى پاكىز (قىلار).

ئادەم قېرىسا مۇڭ باسار،
ئاغرىغاننى ئوي (باسار).

ئادەم قېرىسىمۇ دوستلۇق قېرىماس.

ئادەم قېرىلىقتىن ئۆلمەس،
ئەجەلدىن ئۆلەر.

ئادەم ئۆمرى ئۆلگۈچە،
زىرائەت ئۆمرى كۈزگىچە.

ئادەم ئۆمرى يازدىكى باراڭ،
كۈزدىكى غازاڭ.

ئادەم ئۆمۈرگە تويماس.

ئادەم يوق جاڭگالدا كاككۈكمۇ سايرىماس.

ئادەم يېشى بىلەن ئەمەس،
ئىشى بىلەن ھۆرمەتلىك.

ئادەمنىڭ قېرىشى ئىشىدىن بىلىنىدۇ،
ھايۋاننىڭ قېرىشى چىشىدىن (بىلىنىدۇ).

ئارچا سۈيىنى ئىچكەن مىڭ يىل ياشار.

ئارزۇلىغان ئەي بولماس.

ئاز يە، ئاسان تىرىل.

ئاز - ئاز يە،
كۆپ چاينا.

ئاسراپ تۇتساڭ مېڭ كۈنلۈك،
بولمىسا بىر كۈنلۈك.

ئاش بار يەردە ئاغرىق يوق.

ئاغرىپ ساقايغان جان ئولجا،
يوقىلىپ تېپىلغان مال (ئولجا).

ئاغرىغان باشقا ئاقچا دورا بولماس.

ئاغرىق ئادەم — كىچىك بالا.

ئاغرىق ئاشتىن كېلىدۇ،
بالا باشتىن (كېلىدۇ).

ئاغرىق بولساڭ ئۆلۈپ قۇتۇل،
قەرزدار بولساڭ بېرىپ (قۇتۇل).

ئاغرىق توختىسىمۇ، ئەجەل توختىماس.

ئاغرىق ساقايغاندا،
تېۋىپنىڭ نېمە كېرىكى.

ئاغرىق ساقنى يۆلەپتۇ،
قاپ تاغارنى (يۆلەپتۇ).

ئاغرىق نەدىن كېلۇر،
ئىلغىماي يېگەن ئاشتىن.

ئاغرىق ئۆرلىسە، جېنىڭنى ئالار،
شېپا ئۆرلىسە، پۇلۇڭنى (ئالار).

ئاغرىق، تاغ يىقىلغاندەك كېلىپ،
قىل سۇغارغاندەك چىقار.

ئاغرىققا تەييارلىق بىكار،
ئۆلۈمگە ھەييارلىق (بىكار).

ئاغرىققا كۈلكە ياقماس.

ئاغرىققا گەپ ياقماس،
ھارغانغا ئويۇن (ياقماس).

ئاغرىقنىڭ ئالدىدا ئۆلۈم توغرىلۇق سۆزلىمە.

ئاغرىقنىڭ بېلى ئاغرىسا،
دوختۇرنىڭ بېشى ئاغرىپتۇ.

ئاغرىقنىڭ سانجىقى يامان،
سۆزنىڭ ئاچچىقى يامان.

ئاغرىقنىڭ سەۋەبى تېپىلسا،
داۋاسىمۇ تېپىلىدۇ.

ئاغرىقنىڭ ۋەسىيىتى — ياخشىلىقنىڭ ئالامىتى.

ئاغرىماي ئۆلۈپتۇ،
كولماي كۆمۈپتۇ.

ئاق بار ئۆيگە ئوغرى كىرىپتۇ.

ئالا قاغدا ئېلىشك بولسا،
ئالغىلى ئامانلىق كېرەك.

ئالتە كۈنلۈك ئۆمۈرنىڭ يەتتە كۈنلۈك ئىشقى بار.

ئالما يەپ سۇ ئىچمەڭ ئاغرىيسىز،
جىگدە يەپ سۇ ئىچمەڭ سەمرىيسىز.

ئالمىخانغا پېرە ئوينا،
ساقايمسا، يەنە ئوينا.

ئاياغدىن كۆتۈرۈلگەن چاڭ ئېغىزغا كىرەر.

ئايىدىڭدا تاڭ ئاتقىنىنى بىلگىلى بولماس،
كوسىنىڭ قېرىغىنىنى بىلگىلى بولماس.

دور دۇرۇمدا ئە

ئەت يېرىلماي قان چىقماس،
ئەجەل يەتمەي جان چىقماس.

ئەت يېرىلماي، قان چىقماس،
ئەجەل يەتمەي، جان (چىقماس).

ئەتگەن تۇرساڭ، ئالدىڭدىن كۈن چىقار،
كەچتە تۇرساڭ، ئالدىڭدىن تۈن (چىقار).

ئەتگەن قىلسا ناشتا،
كېسەل بولماس باشتا.

ئەتگەن قىلساڭ ناشتا،
سەپرا توختىماس باشتا.

ئەتگەندە قىل ناشتا،
ئاغرىق كەلمەس باشقا.

ئەجەل كەلسە چېنىڭنى ئالار،
داخان كەلسە پۇلۇڭنى (ئالار).

ئەجەل كەلسە، ماجالى قالماپتۇ.

ئەجەل كەلگەندە ماجال قالماس.

ئەجەل نەگە بارسەن؟
باينىڭ مېلىنى چاچقىلى،
يوقنىڭ كۆتىنى ئاچقىلى.

ئەجەل يەتمەي جان چىقماس،
بېخىل بايدىن نان (چىقماس).

ئەجەل يولى — كەكلىكنىڭ قەدىمىدىن قىسقا.

ئەجەلدىن بۇرۇن دورا قىل،
ئوچاققا قاراپ مورا (قىل).

ئەجەلسىز ئوق بولماس،
سەۋەبسىز ئۆلۈم (بولماس).

ئەجەلنىڭ ئېتى ئېگەرلىكلىك.

ئەجىلى تولغان قاغىنىڭ كۆكى قان.

ئەخمەق بىلمەس ئېتىنىڭ ھارغىنىنى،
كوسا بىلمەس ئۆزىنىڭ قېرىغىنىنى.

ئەر ئۆلسە ئۆتۈكى قالار،
دەرەخ كېسىلسە كۆتىكى (قالار).

ئەقلى يىتكەن قۇزغۇن قارچىغا بىلەن ئېلىشار.

ئەماننىڭ تىلىكى كۆز،
گاچىنىڭ تىلىكى سۆز.

ئەمىتخۇن چۈشكۈرسە،
مەمىتخۇن زۇكامداپتۇ.

ئەيىب يوقالمىسا كۆڭۈل سۆيۈشمەس.

ب

باش ساق بولسا، تەن ساق بولىدۇ.

باشقا كەلگەن بالا،
ئاغرىق - سىلاقنى ئالا.

بالا ساقلىقى — ئانا بايلىقى.

بايتال قېرىسا قولۇنغا تاماشا،
ئادەم قېرىسا بالغا (تاماشا).

بايلىقنىڭ بېشى — ساقلىق.

بولساڭ ئەگەر دۇرۇس — پاك،
ئۆتەر ئۆمرۈڭ تېنىڭ ساق.

بۇ زامان ئۇزاق زامان، سەندىن - مەندىن قالىدۇ،
كىمنىڭ ھەقىقى كىمدە بولسا، ئاخىر بىر كۈن ئالىدۇ.

بۇقا قېرىسا خۇبى قېرىماس،
ئادەم قېرىسا كۆڭلى (قېرىماس).

بۆرە قېرىسا ئىتنىڭ كۈلگۈسى كەپتۇ.

بۆرە قېرىسىنى ئالدايدۇ.

بۆشۈكتىن چىققان تۆشۈكتە توختايدۇ.

بۈركۈت قېرىسىمۇ غەيرىتى قېرىماس،
يولۋاس قېرىسىمۇ ھەيۋىسى قېرىماس.

بېشى ئاغرىمىغاننىڭ خۇدا بىلەن كارى يوق.

بىدەردنىڭ يېنىدا گەپ قىلساڭ، بېشى ئاغرار.

بىر چوڭنىڭ گېپىگە كىر، بىر كىچىكنىڭ.

بىر خىل تۇرساڭ، يۈز يىل ئۆمۈر كۆرسەن.

بىر كۈنلۈك قىزىتما قىرىق كۈنلۈك كۈچنى ئالار.

بىر كېسەل ئون كېسەلنى يۈكلەپ كېلىدۇ.

بىر يەردە توي بولسا، بىر يەردە ھازا؛

بىر يەردە تۇغۇلسا، بىر يەردە قازا.

بىرى ئۆلمىگۈچە بىرىگە كۈن يوق.

بىمار ئۆزىگە ياقمىغان تاماققا ئۆچ.

پ

پاسكىنا ئۆيىنىڭ بوسۇغىسىدىن پەرىشتە ئاتلىماس.

پاكلىق ساقلىقنى، ئەقىل سەبىر ساقلاڭ.

پاكىز خوتۇن سەھەر قوپۇپ بېشىنى تارايدۇ،
مەينەت خوتۇن ۋاقىچى قوپۇپ كۈلۈڭ كولايدۇ.

پاكىزلىق — ساغلاملىقنىڭ دورىسى،
ئۇيات — ئەدەبلىكنىڭ جورىسى.

پۈتمىدىن يىقىلغان قوپار،
ئېغىزىدىن يىقىلغان قوپالماس.

پۇل كېسەلگە دورا بولماس.

پۈتمەيدىغان ئۆمۈر يوق،
كۆيمەيدىغان كۆمۈر يوق.

پىچاقنى چاقلاپ تۇت.

پىلىنىڭ ئۆمرىگە،
چىشىنىڭ قىممەتلىكى سەۋەبكار.

ت

تاتلىق مىڭ بولۇر،
ساقلىق بىر بولۇر.

تاتلىق - تەملىك مىڭ بولۇر،
تەن ساغلاملىق بىر (بولۇر).

تازىلىق — ساقلىق.

تازىلىقى ياخشى كېسەل ئاز،
ئوچىقى ياخشى ئېشى ساز.

تازىلىق — بايلىقتىن ئارتۇق،
سالامەتلىك — شاھلىقتىن ئارتۇق.

تەن ئاغرىسا، جان سېزەر.

تەن ساقلىق — بەختتۇر.

تەن ساقلىق — زور بايلىق.

تەن قېرىسمۇ روھ قېرىماس.

تەننىڭ ساقلىقى — جاننىڭ راھىتى.

تەننىڭ ساقلىقى — ئۆمۈر بايلىقى.

توخۇننىڭ خىيالى داندا،
ئاغرىقنىڭ خىيالى جاندا.

تولغاق ئاغرىقى كۆڭۈلدە تۇرماس،
كۆڭۈلدە تۇرسا قايتا تۇغماس.

توخۇ سەمرسە، تۇغمىقى تەس،
ئادەم سەمرسە، تۇرمىقى (تەس).

تۇغۇلماق ھەق، ئۆلمەك بەرھەق.

تەننىڭ ساقلىقى — غەمنىڭ يوقلۇقى.

تېنى ساققا كۈندە توي.

تەن ساقلىقىڭ — پادشاھلىقىڭ.

تىرىك بازارغا ئالدىرار،
ئۆلۈك مازارغا (ئالدىرار).

تىرىك بولۇپ ساندا يوق،
ئۆلۈك بولۇپ گۆردە (يوق).

تىرىك دېسە ئۆيى يوق،
ئۆلۈك دېسە گۆرى (يوق).

تىرىكىنى تېزەككە تېگىشىپتۇ،
ئۆلۈكىنى ئالتۇنغا تېگىشىپتۇ.

ج

جاپا تارتمىغۇچە ھالاۋەت يوق،
چېنىقمىغۇچە سالامەت يوق.

جان بار يەردە قازا بار،
مال بار يەردە بازار (بار).

جان راھىتى تەن بىلەن،
تەن ساقلۇقى پەم بىلەن.

چ

چېچەكنىڭ ئېتى يامان،
قىزىلنىڭ يېلى (يامان).

چىش ئاغرىقى ئاغرىق ئەمەس،
چىش ئاغرىغانغا كىشى ئۆلمەس.

چىش ئاغرىقى مېڭىنى يەيدۇ،
قۇلاق ئاغرىقى تېڭىنى (يەيدۇ).

چىش باشقىچە ئاغرىيدۇ،
كۆز ياشقىچە (ئاغرىيدۇ).

چىش تۆكۈلۈپ تىل قالدۇ.

چىش تىلنى چىشلىسىمۇ تىلدىن ئايرىلماس.

چىشىز ئېغىز — تاشسىز تۈگمەن.

چىشنىڭ دورىسى ئامبۇر،
ئۆپكىنىڭ دورىسى چامغۇر.

چىشى ئاغرىغاننى ھېچكىم يوقلىماس.

چىشىغا قارىماي، قىلغان ئىشىمغا قارا.

چىلىم چەككەن كىشىنى،

ئۈرۈپ سۇندۇر چىشىنى.

چىۋىن دېگەن مەينەت نېمە،

ئۇ قونغان نەرسىنى يۇماي يېمە.

دەۋرە خ

خاتىرجەملىك — كۆڭۈل يايلىقى.

خوتۇن كىشى قېرىسا ئېرىگە ۋەزىر بولىدۇ،
ئەر كىشى قېرىسا ھويلا — ئارانغا ھېزى بولىدۇ.

خوراز يېڭىلسە ۋاك دەيدۇ،
دوختۇر يېڭىلسە راک (دەيدۇ).

دەۋرە د

دەرخ قېرىسا يىلتىزى قالار،
ئادەم قېرىسا گەپ — سۆزى (قالار).

دەرەخ قېرىسا يىلتىزى قېرىماس،
ئادەم قېرىسا كۆڭلى (قېرىماس).

دەۋا كۈچەيسە، پۇلۇڭنى ئالار،
ئاغرىق كۈچەيسە جېنىڭنى (ئالار).

دۇنيادا نېمە تولا،
تېۋىپ تولا.

دۇنيادا ئىككى ئۆلۈم يوق،
بىرىدىن قۇتۇلغان ھېچكىم يوق.

دۈشمەننىڭ ئۆلۈمىنى تىلىگۈچە،
جېنىڭنىڭ ساقلىقىنى تىلە.

رازى بولمىغان ئاش قورساق ئاغرىتار.

روھى چۈشكەن ئادەمنىڭ ئېتىمۇ يۈگۈرەلمەيدۇ.

زاغرا نان قېتىققا ياخشى،
قېرى كالا پېتىققا ياخشى.

زەرگەر قېرسا كۆزىدىن كېتەر،
بايكار قېرسا يۈزىدىن كېتەر.

س

ساپ ھاۋا — تەنگە داۋا.

ساغلام بولاي دېسەڭ ھەرىكەت قىل،
ھوسۇل ئالاي دېسەڭ مېھنەت قىل.

ساغلام تەندە ساپ ئەقىل.

ساغلام تىلەمچى كېسەلمەن شاھتىن بەختلىكتۇر.

ساغلاملىق ئالتۇندىن ئەلا.

ساق ئادەمنى ساراڭ دەۋەرسە،
بىر چىشلەم گۆشى ساراڭ بولۇر.

ساق بولاي دېسەڭ گېلىڭنى يىغ،
تىنچ بولاي دېسەڭ تىلىڭنى (يىغ).

ساق چاغدا يەي دېسەم شەيتان قويمىدى،
ئاغرىغاندا يەي دېسەم دەرمان قويمىدى.

ساق يۈرەي دېسەڭ ئازادە بول.

ساقال باسسا قېرىمىكىن دېمە،
چىۋىن چاقسا ھەرىمىكىن دېمە.

ساقال چىقىمىسىمۇ ئادەم قېرىدۇ،
كۈن چىقىمىسىمۇ كەچ بولىدۇ.

ساقال ئېقى — ئۆلۈمدىن بېشارەت.

ساقايساڭ مەندىن كۆر،
ساقايمىساڭ ئەنە گۆر.

ساقايمىدىغان جاراھەت يوق،
خورمايدىغان تاپاۋەت (يوق).

ساقىتىن زېرەك گاچا بار،
شاخىتىن چىڭراق ئاچا (بار).

ساقلىنىشقا ساق بولمىسەن.

ساقلىنىشقا ساغلام بولۇر.

ساقلىنىشقا بالا يوق،
ساقلىنىشقا داۋا (يوق).

ساقلىنىشقا خۇدا ساقلار.

ساقلىنىشقا خورلۇق يوق.

ساقلىنىشقا — بايلىقنىڭ.

ساقلىقىڭ — باشلىقىڭ.

ساقلىقىمدا تىللىماڭ،
ئۆلگىنىمدە يىغلىماڭ.

ساقنى بىر قېتىم كالۋا دېسە،
بىر مىسقال كالۋالىق قوشۇلۇپتۇ.

ساقلىمغا قارىماي،
ساغلاملىقىمغا قارا.

ساقلىمىنىڭ ئېقى بار،
بالىلىقىم تېخى بار.

ساقلىمىنىڭ ئېقى بار،
ساراڭلىقىم تېخى بار.

ساقلىنى ساتقان قېرىدىن،
ئەمگىكىنى ساتقان بالا ياخشى.

ساقى بولساڭ ساق بول.

سالامەتلىك — جاننىڭ راھىتى.

سامساق يېگەننىڭ تېنى ساق.

ساياھەت قىلساڭ، سالامەت بولىسەن.

سەكسەن ياشلىق قېرىنىڭ،
ئۈنبەش ياشلىق ئوتى بار.

سوغۇق پۈتتىن كىرەر،
كېسەل ئېغىزدىن (كىرەر).

سوغۇق پۈتتىن ئۆتەر،
ئىسسىق يۈرەكتىن (ئۆتەر).

سوغۇقۇڭ ئاشسا — دۆلەت،
ئىسسىقىڭ ئاشسا — قىيامەت.

سېمىزلىك — ئىككى پۇتقا يۈك.

دۈم چۈشكەننىڭ غ

غىزاغا دۈم چۈشكەننىڭ تېنى ساق بولماس.

غىزانى ئاز - ئاز يە،
پات - پات يە.

دۈم چۈشكەننىڭ ق

قاغا جىگدىسىنى يېمەڭ،
مەيدەم ئاغرىدى دېمەڭ.

قەددىم تۈز چاغدا قەلبىم ئەگرى ئىدى،
قەلبىم تۈزلەنسە قەددىم ئېگىلدى.

قەغەزنى قېرىتقان قەلەم،
ئادەمنى قېرىتقان ئەلەم.

قەيەر ئاغرىسا، جان شۇ يەردە.

قوغۇن يېسەڭ سەھەر يە،
سەھەر يېمىسەڭ، زەھەر يە.

قولۇڭ پاكىز بولسا،
ئاغرىق - سىلاقتىن خالىي بولمىسەن.

قۇش قېرىپ تورغا چۈشمەس،
ئەر قېرىپ قولغا (چۈشمەس).

قېتىق ئىچكەن قېرىماس.

قېرى ئات يول بىلەر.

قېرى بار ئۆيىنىڭ كىتابى بار.

قېرى بار يەردە خىزىر بار.

قېرى بولسىمۇ قەدىناس ياخشى.

قېرى بىلگەننى پىرى بىلمەيدۇ.

قېرى خوتۇن ياش بولدى،
جۇۋانلارغا تەس بولدى.

قېرى دوڭغاق كېلۇر،
سوغۇقتا توڭغاق (كېلۇر).

قېرى قۇشقاچ كېپەككە ئالدىنماس.

قېرى قۇلاق — ئۇزۇن قۇلاق.

قېرى قىز ئەر تاللىماس،
ئۆلگەن ئادەم يەر (تاللىماس).

قېرى قىل بىلەن تام قىلار،
ياش يانچۇقىنى دام قىلار.

قېرى كالا پىچاقتىن قورقماپتۇ.

قېرى كالا شاپاققا ئامراق،
قېرى ئادەم يۇمشاققا (ئامراق).

قېرى كالا شاپاققا ئامراق،
موللام ئاپپاققا (ئامراق).

قېرى كالنى قاسساپقا بەر،
كاسات مالنى كاززاپقا (بەر).

قېرى كەلسە ئاشقا،
ياش كەلسە ئىشقا.

قېرى ئۆلسە، دۆلەت،
ياش ئۆلسە، قىيامەت.

قېرى يىقىلسا يۆتەل چىقار،
كاج يىقىلسا جېدەل چىقار.

قېرى — يامان ئىشتىن نېرى.

قېرىشتىن قورقماي،
يېتىپ قېلىشتىن قورق.

قېرىغاندا ئات تېزىكى ئالتۇن كۆرۈنەر.

قېرىغاندا ئالتە خوتۇن ئالماي دېسەڭ،
ياشلىقىڭدا پەمى كالتە خوتۇن ئالما.

قېرىغاندا چىش گاللىشىدۇ،
كەتمەن تۇتقاندا ئىش (گاللىشىدۇ).

قېرىغاندا قېرى تارتۇق،
قىلىقلىرى ئۇندىن ئارتۇق.

قېرىغاندا قېرىشىپتۇ.

قېرىغاندا قىردىن ئۆتەلمەپتۇ.

قېرىغاندا قىز بوپتۇ،
ئالدىرىغاندا ئۆز (بوپتۇ).

قېرىغاندا كۆڭۈل گادىسى بوپتۇ.

قېرىغاندا كىچىك بولۇر،
قىلغان ئىشى پىچەك بولۇر.

قېرىغاندا نان پايدا قىلماس،
ئوغرىغا ئاش (پايدا قىلماس).

قېرىغاندا ئىمتىننىڭ تېزىنى كۆردۈم.

قېرىغاندا ياشلىق ياراشماس،
ئۇيا، ئەڭلىك، قاشلىق ياراشماس.

قېرىغاندا يۆتەل تۇتار،
ھۈرۈنغا كېسەل يۇقار.

قېرىلار يانى تارتىپ ئوق ئاتالماس.

قېرىلىق ئىشك ئارقىسىدا تۇرار.

قېرىلىقنىڭ غېمىنى ياشلىقتا قىل.

قېرىلىق — بالىلىق.

قېرىنى كاتتا ساقلاپتۇ،

قېرىنىڭ ئاتقان ئوقى نىشانغا بارالماس،
ئەگەر نىشانغا قادالسا، يىگىتلەر بىرلىشىپ تارتىپ بولالماس.

قېرىنىڭ چىشى يوق تۆشكە ئامراق،
مۈشۈكنىڭ بۆلى يوق بەزگە (ئامراق).

قېرىنىڭ چىشىغا قارىماي ئىشىغا قارا.

قېرىنىڭ زىنىنى ساقال،
گەپنىڭ زىنىنى ماقال.

قېرىنىڭ كۆزى ياشتا،
ئاچنىڭ كۆزى ئاشتا.

قېرىنىڭ ئۆلگۈسى كەلسە ياشقا تېگەر،
چىنىنىڭ سۇنغۇسى كەلسە تاشقا (تېگەر).

قىز ۋاقتى — سۇلتان ۋاقتى،
جۇۋان ۋاقتى — شەيتان ۋاقتى.

كەتمەن قېرىسا سېپى قېرىماس.

كۆپ ئاغرىغان ئەمچى بولۇر،
كۆپ يۈرگەن يولچى.

كۆپ ئاغرىغان ئۆزىگە ئۆزى تېۋىپ.

كۆپ قېرى ئىچىدە بالا بولسا دانا بولۇر،
كۆپ بالا ئىچىدە بىر قېرى بولسا بالا (بولۇر).

كۆپ ياشىغان نېمىنى بىلەر،
كۆپنى كۆرگەن شۇ بىلەر.

كۆز ئاغرىقى قولدىن،
پۇت ئاغرىقى يولدىن.

كۆزۈڭ ئاغرىسا،
قورسىقىڭنى سىلا.

كۆمۈرى بار ئادەمگە ئوتۇننىڭ نېمە ئىشى،
قېرىغان ئادەمگە خوتۇننىڭ نېمە ئىشى.

كېسەل باشقا،
ئەجەل باشقا.

كېسەل بولمىغان ساقلىقنىڭ قەدرىنى بىلمەيدۇ.

كېسەل بولمىغۇچە ئالانى تونۇماپتۇ.

كېسەل پاتمانلاپ كىرەر،
مىسقاللاپ چىقار.

كېسەل پىلىنى پاشىدەك قىلار.

كېسەل تەگدى،
دەرمان كەتتى.

كېسەل جېنىڭنى ئالار،
قەرزدار پۇلۇڭنى (ئالار).

كېسەل كۈلكىنى خالىماس.

كېسەل كېمەيسە،
تېۋىپ كېسەل بولار.

كېسەل گۆش بىلەن تۈزىلەر،
بىشەم مۇشت بىلەن (تۈزىلەر).

كېسەل ئۇزاققا سوزۇلسا بالىدا ۋاپا قالماس.

كېسەل ئېغىزدىن كىرەر.

كېسەل ئېنىقلانمىسا دورا كېلىشمەس.

كېسەل يوقلىساڭ،
كۆڭۈل كۆتۈر.

كېسەلگە سۆز ياقماس،
چارچىغانغا ئويۇن (ياقماس).

كېسەلگە قاراپ دورا،
كاڭغا قاراپ بورا.

كېسەلگە ھەسەل تېتىماس.

كېسەلگە ھەسەلمۇ بىمەززە تۇيۇلار.

كېسەلنى بۆلۈشۈۋالغىلى بولماس.

كېسەلنىڭ ئانىسى زۇكام،

ناخشىنىڭ ئانىسى مۇقام.

كېسەلنىڭ ئەسكىسى قىچىشقاق،

ئادەمنىڭ ئەسكىسى ئۇرۇشقاق.

كېسەلنىڭ باشلىنىشى زۇكامدىن،

ئادەمنىڭ بۇزۇلۇشى پوكاندىن.

كېسەلنىڭ باشلىنىشى زۇكامدىن،

ئەرنىڭ بۇزۇلۇشى چوكاندىن.

كېسەلنىڭ بىرى جېنىدىن،

توققۇزى ژىنىدىن كېلەر.

كېسەلنىڭ بېشى ئەسەك،

جېدەلنىڭ بېشى تەستەك.

كېسەلنىڭ دەردىنى كېسەلمەن بىلەر.

كېسەلنىڭ قامچىسى يۆتەل.

كېسەلنىڭ كېلىشى ئاسان،

كېتىشى تەس.

كېسەلنىڭ ياخشى - يامانى يوق.

كېسەل — ئۆلۈمنىڭ ئەلچىسى.

كېسەلنى يوشۇرساڭ،
ئۆلۈمى ئاشكارا.

كېچىكنىڭ دەۋاسى تولا،
قېرىننىڭ باھانىسى (تولا).

كېچىكىدە ھاي بالام،
چوڭ بولغاندا ۋاي بالام.

كىمنىڭ قەيىرى ئاغرىسا شۇ يەرنى سۆزلەيدۇ.

مال كەتسۇن، پۇل كەتسۇن،
ساغلاملىققا نېمە يەتسۇن.

مەنسىز ئۆمۈر — دات باسقان تۆمۈر.

مەنسىز ياشلىق — سايدىكى تاشلىق.

مەۋقەسى يوق يىگىتتىن،
ياغ چىقمىغان چىگىت ياخشى.

مېھماننىڭ بار - يوق بىلەن كارى يوق،
ئەجەلنىڭ ياش - قېرى بىلەن كارى يوق.

مېھىت ئىشكىتىن چىقسا،
سەۋرىسى تۇڭلۇكتىن كىرىدۇ.

ھاسا قارىغۇنىڭ كۆزى، قېرىنىڭ تۇۋرۇكى.

ھاۋانىڭ گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق،
قېرىنىڭ ھەۋىسى بار، ماغدۇرى يوق.

ھايات ئەبەدىلىك،
ئۆلۈم بىردەملىك.

ھايات بار يەردە غەم بار.

ھايات چاغدا ئورا كولاپ قەستلەپتۇ،
ئۆلگەن چاغدا مەدھىيە ئوقۇپ ئەسلەپتۇ.

ھايات شادلىقى — مېھنىتى بىلەن،
باغۋەن شادلىقى — مېۋىسى بىلەن.

ھايات ھەممىنى ئۆگىتەر،
ئۆگەنمىسەڭ تۆلتەر.

ھايات ئۈچۈن دوست كېرەك،
دوست ئۈچۈن ۋىجدان (كېرەك).

ھايات يولى ھۇرۇنغا تار،
ئىشچانغا كەڭ.

ھاياتلىق ھەرىكەتتە.

ھاياتلىقتا خۇشاللىقتىن ئازاب كۆپ،
جاۋابتىن سوئال كۆپ.

ھاياتلىقىمدا ئەتمىسەڭ ياد،
ئۆلگىنىمدە چەكمىگىن پەرياد.

ھاياتنى ئېنىقلاش — بىلىم دېمەكتۇر.
ھاياتنىڭ تۈزى — دوستلۇق.

ھايۋان گېلىدىن قېرىيدۇ،
ئادەم بېلىدىن (قېرىيدۇ).

ھەسرەت — ئۆمۈرنىڭ مىتىسى.

ئورۇق - سېمىزلىك كۆڭۈلدىن.

ئورۇق - سېمىزلىك كۆڭۈلدىن.

ئوسمىنىڭ قېنىقى قاشتىن،
ئادەمنىڭ قېرىشى ياشتىن.

ئون تۇغۇتتىن بىر چۈشۈك يامان.

ئوزاق ئاغرىغان ئەمچى بولۇر.

ئوزارتقۇڭ كەلسە ئۆمرۈڭنى،
ئورمانغا چۈمكە چۆرەڭنى.

ئوزاق ئاغرىغان ئەمچى بولۇر.

ئوي قېرىسىمۇ مۇڭگۈزى قېرىماس.

دەۋرلەر ئۆزگەرتىش

ئۆپكەسىدە غىژ - غىژ،

يۈرىكىدە پىژ - پىژ.

ئۆت ئاچچىقىدىن كۆت ئاچچىقى يامان.

ئۆتكەن ئۆمۈر — ئاققان سۇ.

ئۆتنە جاھان، ھېسابلىق ئالەم.

ئۆلەرمەنگە تەگسەڭ ئۆلۈكىنى ساتار.

ئۆلەرمەنگە ئۆلۈك بېلىق ئۇچراپتۇ.

ئۆلەرمەننى ئۆلۈم ياراتماپتۇ.

ئۆلەرمەننىڭ كۆزىدىن قورق.

ئۆلگەن قايتماس،

ئۆچكەن يانماس.

ئۆلگەندە سەۋەب قىلغۇچە،

ئۆلمەستە تەلەپ قىل.

ئۆلگەندىن قورققان يامان.

ئۆلگەندىن يامانلىما.

ئۆلگەنگە جىنازا كېرەك،
تۇغۇلغانغا بۆشۈك (كېرەك).

ئۆلگەنلەرنى ئەسلەيدۇ،
تىرىكلەرنى قەستلەيدۇ.

ئۆلگەننىڭ ئەيىبىنى ئاچما.

ئۆلگەننىڭ ئەيىبىنى ئېچىش گۇناھ.

ئۆلمەس ئاغرىق، چىقماس جان.

ئۆلمەسنى خۇدا ياراتماس.

ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپەك.

ئۆلمەيدىغان جان يوق،
پىشمايدىغان نان (يوق).

ئۆلمىگەندە سۆز - چۆچەك،
ئۆلگەنگە ماتەم.

ئۆلمىگۈچە رەھمەتلىك بولماس.

ئۆلمىگۈچە ياخشى بولماس.

ئۆلۈش ئۇيات ئەمەس،
ئۆلەرمەن بولۇش ئۇيات.

ئۆلۈشتىن قورقما،
ئۆلەرمەن بولۇپ ياشاشتىن قورق.

ئۆلۈك توپا كۆتۈرەر.

ئۆلۈك دۇئاغا تويماپتۇ،
تىرىك دۇنياغا (تويماپتۇ).

ئۆلۈكتىن قايغۇرغۇچە،
ئۆمرۈڭدىن قايغۇر.

ئۆلۈكتىن قەبرە قايتۇ،
مەھبۇستىن سەۋرە (قايتۇ).

ئۆلۈكتىن يامانلىساڭ ئۆلۈپ باق،
تويىدىن يامانلىساڭ نوي قىپ باق.

ئۆلۈككە گۆر تېپىلار،
تىرىككە ئۆي (تېپىلار).

ئۆلۈككە يىغلا،
تىرىكنى ئاسرا.

ئۆلۈككە يىغلىغان ئىست كۆزۈم.

ئۆلۈكنى ھەپتە ساقلاپتۇ.

ئۆلۈكنىڭ دەردى يوق.

ئۆلۈكنىڭ روھى تىرىكنىڭ يۈزى.

ئۆلۈكنىڭ قولىنى ئۆتنە ئاپتۇ.

ئۆلۈكنىڭ قولىنى ئۆتنە ئالغۇدەك بوپتۇ.

ئۆلۈكنىڭ كۆزىدىن قورق،
جېدەلخورنىڭ سۆزىدىن (قورق).

ئۆلۈكۈڭگە يىغلا،
تىرىكىڭنى ئاسرا.

ئۆلۈم شاھۇ گادايعا ئوخشاش.

ئۆلۈم قاش بىلەن كىرىپك ئارىسىدا.

ئۆلۈمدىن خورلۇق يامان.

ئۆلۈمدىن قورقماي،
ئەلەمدىن قورق.

ئۆلۈمدىن قورقماي،
نومۇستىن قورق.

ئۆلۈمدىن قېچىپ بولماس.
ئۆلۈمسىز دۇنيا بولماس.

ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىدىغانمۇ پۇل،
ئۆلۈمدىن قۇتۇلدۇرىدىغانمۇ پۇل.

ئۆلۈمگە يىغلىغۇچە،
كېسەلگە سەۋەب قىل.

ئۆلۈمنىڭ چوڭ - كىچىكى يوق.

ئۆلۈمنىڭ كۆزى يوق.

ئۆلمەن دەپسە مىنىمەن دەپتۇ.

ئۆمرۈڭ ئۇزار،
ھۆسنۈڭ توزار.

ئۆمرۈڭنى خۇدادىن تىلە،
رىزىقىڭنى ئۆزۈڭ تاپ.

ئۆمۈرلۈك دەپسەڭ كۆزىگە قارا،
بىر كۈنلۈك دەپسەڭ قېشىغا (قارا).

ئۆمۈرلۈك دەپسەڭ ئىشىغا قارا،
بىر كۈنلۈك دەپسەڭ يۈزىگە (قارا).

ئۆمۈرنىڭ ئېسىلى ياشلىق،
ئوزۇقنىڭ ئېسىلى ئاشلىق.

ئۆلۈمگە قاراپ كۆمۈش بار.

دورۇقنى

ئىت قېرسا يېتىپ يەر.

ئىت قېرىسىمۇ چىشىدىن قالماس.

ئىتنىڭ قۇيرۇقىغا دەسسە، چىشلىمەيدۇ.

دورۇقنى

ياتقان كېسەل تېز ئۆلەر،
ماڭغان كېسەل تېز كۈلەر.

ياتقانمۇ ئاغرىق،
ئۇنى باققانمۇ ئاغرىق.

يارا ساقايسىمۇ ئاغرىقنى ئۇنتۇما.

يارا ئېغىز ئالمىغۇچە ئاغرىق پەسەيمەس.

ياش بالىلارنىڭ كەلگىنى،
خۇدايىمنىڭ بەرگىنى.

ياش بۇزۇلسا قېرىغاندا تۈزۈلەر،
قېرى بۇزۇلسا قاچان (تۈزۈلەر).

ياش چېغىڭ — ئالتۇن چېغىڭ.

ياش چېغىمدا تۇلپار ئىدىم، بەگلەر تارتىپ مىنگۈدەك،
قېرىغاندا دۈمچەك بولدۇم، ئىتلار كېلىپ سىيگۈدەك.

ياش قوماچقا ئامراق،
قېرى ئۇماچقا (ئامراق).

ياش كۆچەتنىڭ مېۋىسى سەرخىل.

ياش كېتىمەن دەپ قورقۇتار،
قېرى ئۆلمەن دەپ (قورقۇتار).

ياش ئېتىشقا ئامراق،
قېرى يېتىشقا (ئامراق).

ياشاش تەس ئەمەس،
ئادەم بولۇش تەس.

ياشاش ئۈچۈن پەم كېرەك،
بەخت ئۈچۈن جەڭ (كېرەك).

ياشايمەن دەپ ياشىالماپتۇ،
ئۆلمەن دەپ ئۆلەلمەپتۇ.

ياشقا يېقىن،
قېرىغا يىراق.

ياشلىق خۇددى گۈل،
ئىستىكى ئوت.

ياشلىق سۈدەك ئۆتەر،
ھەسرەت تاشتەك ئۆتەر.

ياشلىق كەتسە قايتىپ كەلمەس،
قېرىلىق كەلسە قايتىپ كەتمەس.

ياشلىق گۈل، قېرىلىق كۈل.

ياشلىق لاۋۇلدايدىغان ئوت.

ياشلىق يالقۇن، قېرىلىق تۈتۈن.

ياشلىقتا بەرگەن كۆڭۈل،
ئايرىلماس بالا بولۇر.

ياشلىقتا بىلىم ئالمىغان،
قېرىغاندا ھەسرەت چېكەر.

ياشلىقتا تاش يېسە ئاش بولۇر.

ياشلىقتا جاپا چەك،
ھەسرەت چەكمە.

ياشلىقتا چېنىقساڭ،
قېرىغاندا مېغىزىنى چاقىسەن.

ياشلىقتا لاتا تەڭلىكى،
قېرىغاندا ئانا (تەڭلىكى).

ياشلىقتا ھىممەت،
قېرىغاندا ھۆرمەت.

ياشلىقتا ئۆگەن،
قېرىغاندا ئۆگەت.

ياشلىقتا ياخشىلىق قىلمىغان،
قېرىغاندا قاتتىقلىق كۆرەر.

ياشلىقتىكى دۆلەتتىن ساقلان،
قېرىلىقتىكى مەينەتتىن ساقلان.

ياشلىققىمۇ ئاشلىق كېرەك.

ياشلىقنىڭ قەدرىنى قېرىغاندا بىلەرسەن.

ياشلىقىدا ئالىقانات،
قېرىغاندا ئارخات.

ياشلىقىڭدا ئايالىڭ بولسا،
قېرىغاندا ھەمراھىڭ بولۇر.

ياشلىقىڭدا باغ ئەتسەڭ نامىڭ ئۆچمەس.

ياشلىقىڭدا بالا باقماڭ،

قېرىغاندا سۆيۈنەرسەن.

ياشلىقىڭدا بولمىساڭ شىجائەتلىك،

قېرىغاندا قالسەن نادامەتلىك.

ياشلىقىڭدا بىلىمىڭنى بىلىم قەدرىنى،

قېرىغاندا تارتسەن ئۇنىڭ دەردىنى.

ياشلىقىڭدا تار بولساڭ،

قېرىغاندا خار بولسەن.

ياشلىقىڭدا تۇت ئۆزۈڭنى، گۈلۈڭ كۈندە ئېچىلماس،

پۇشايماڭنىڭ قاچىسى قېرىغاندا تېپىلماس.

ياشلىقىڭدا تىرىشمىساڭ شىجائەتتە،

ياشاڭدا قالسەن خىجالەتتە.

ياشلىقىڭدا جىرىم تىك راسا،

ياشاڭدا بولۇر ئۇ ھاسا.

ياشلىقىڭدا گۆشىنى كۆر،

قېرىغاندا يۈكىنى كۆر.

ياشلىقىڭدا گۈل قىس،

قېرىغاندا غىت (قىس).

ياشلىقىڭدا ئوينىساڭ،

قېرىغاندا يىغلايسەن.

ياشلىقىڭدا ئۇنىڭ گۈللىرىنى تاق،
قېرىغاندا كۈلۈپ مېغىزىنى چاق.

ياشلىقىڭدىن ياخشى بول.

ياشلىقىڭنىڭ قەدرى قېرىغاندا ئۆتۈلەر.

ياشلىقنىڭ — پاشالىقنىڭ، ھەر تەرەپتىن گۈل كېلۈر،
تاڭلا بەش كۈندىن كېيىن، سېنىڭ قېشىڭغا كىم كېلۈر.

ياشلىقىمدا بىلىمدىم،
بىلگىنىمدە قېرىدىم.

ياشلىقىمدا يېنىمدىن ئۆتەر،
قېرىغاندا جېنىمدىن (ئۆتەر).

ياشلىق — بەغباشلىق.

ياشنىڭ ئەقلى غورا،
قېرىنىڭ ئەقلى ھالۋا.

ياشنىڭ سەتى يوق،
قېرىنىڭ چىرايلىقى (يوق).

ياشنىڭ مۇددىئاسى بار،
قېرىنىڭ دۇئاسى (بار).

ياشنىڭ مۇھەببىتى — ئۇچار قۇش.

ياغاچى قېرسا دەستىگاھ بولۇر.

ياشلىقنىڭدا بىلىم ئال،
قېرىغاندا ئىشقا سال.

يەتتە چوكان بىر بولسا، ئون يەتتە يېشىنى سۆزلىشەر،
يەتتە موماي بىر بولسا، دەرىمانسىزلىقنى سۆزلىشەر.

يەتتە قىلغىنىڭ مۇنچە،
قىرىقىدا قىلۇرسەن قانچە؟

يورغا مىنگەن يولدىن ئايرىلار،
كۆپ ياشىغان جورىدىن (ئايرىلار).

يول يۈرگەندە ئېتىڭ ھارمىسۇن،
قېرىغاندا خوتۇنۇڭ ئۆلمىسۇن.

يولۋاس قېرىسىمۇ ھەيۋىسى قېرىماس.

يۈز ياشقىمۇ بىر ئۆلۈم،
بىر ياشقىمۇ بىر ئۆلۈم.

يۈز يىل ئۆمۈر كۆرسەڭمۇ،
ئىزدىنىشىنى توختاتما.

يېشىڭ ئوتتۇزغا يەتتى،
ئۆمرۈڭنىڭ تېڭى كەتتى.

يېشىك ئۇزارسا پۇتلىشارسەن،
گېپىك ئۇزارسا دۆتلىشەرسەن.

يېشىنى يوشۇرغان ياش بولماس،
يوشۇرۇپ ئىچكەن ئاش (بولماس).

يېغىر قەيەردە، چىۋىن شۇ يەردە.

يېڭى چىققان ئايىنى ھەممە كۆرىدۇ.

شرم - هیا، ءه خلاق -
بہ زلمت توغرسدا

دەروازى ئا

ئابروي ئەقىلدىن كېلەر،
ئېغىزدىن كېتەر.

ئابروي كېلىننىڭ،
دۆلەت خېنىمنىڭ.

ئابروي يېتسە، تېپىلماس.

ئابرويپەرەس نام كۆتۈرەر،
ئېغىر - بېسىق تاغ (كۆتۈرەر).

ئابرويلىق بولۇشنى ئىزدىسەڭ كەمتەر بول.

ئابروينى پۇلغا سېتىۋالغىلى بولماس.

ئابرويۇم سۆسەر تۇماق.

ئابروۇڭ قانچە،
يۈكۈڭ شۇنچە.

ئاچچىقنىڭ تەمىنى بىلمىگەن تاتلىقنىڭ قەدرىگە يەتمەس.

ئادەم گۈزەل ئەخلاق بىلەن،
گۈل گۈزەل ياپراق بىلەن.

ئادەم يۈزى بىلەن،
ئاش تۈزى بىلەن.

ئادەمگە ئەقىل كېرەك،
پاتقاققا شېغىل (كېرەك).

ئادەمگەرچىلىك قېرىماس.

ئادەمنى ئادەم قىلغان — ئەدەپ.

ئادەمنى نومۇس ئۆلتۈرەر،
توشقاننى قومۇش (ئۆلتۈرەر).

ئادەمنىڭ پەزىلىتىنىڭ بىرى ئۆزىدە، توققۇزى توندا.

ئاغرىقنى بۇس ئۆلتۈرەر،
يىگىتنى نومۇس (ئۆلتۈرەر).

ئاقلىنىڭ ئېپى تولا،
كاسكانىڭ گېپى (تولا).

ئالتۇن تېپىلار،
ئابروئي تېپىلماس.

ئالتۇن چىرىماس،
ۋىجدان قېرىماس.

ئالتۇن ئۈزۈكتىن ئالتۇندەك كۆڭۈل ئەلا.

ئالتۇن يوقالسا تېپىلار،
ئابروي يوقالسا تېپىلماس.

ئالتۇن يىتسە تېپىلار،
ئىناۋەت يىتسە تېپىلماس.

ئالىم بولۇشتىن ئادەم بولۇش قىيىن.

ئانا سۈتى بىلەن كىرمىگەن ئەقىل،
كالا سۈتى بىلەن كىرمەس.

ئانت ئىچكۈچىدىن قۇتۇلۇپ،
قان ئىچكۈچىگە تۇتۇلۇپتۇ.

ئانت ئىچكۈچىگە كۆنمىسەڭ،
قان ئىچكۈچى كېلەر.

ئاۋۋال ئائىم،
ئاندىن كالام.

ئاۋۋال ئىززەت،
ئاندىن ھۆرمەت.

دەرىجىسى ئىككىنچى ئىسىم

ئەپتىڭ يامان بولسا، ئەينەكتىن كۆرمە.

ئەخلاق — ئادەم زىننىتى.

ئەخلاقسىز دانشمەن،
ئاشپەزنىڭ ئوچىقىغا ئوت قالار.

ئەخلاقلىق — سالماقلىق.

ئەدەپ — ئەقىلنىڭ سۈرىتى.

ئەدەپ - ئەخلاق بازاردا سېتىلماس،
ئەدەپسىزگە ھېچكىم قېتىلماس.

ئەدەپ - ئەخلاق بازاردا يوق،
ئەدەپسىز قاتاردا (يوق).

ئەدەپسىز مېھماندىن،
ئەدەپلىك ھايۋان ياخشى.

ئەدەپكە تەڭ مىزان يوق.

ئەدەپلىك بالا ئويۇننى ئويۇن قىلۇر،
ئەدەپسىز بالا ئويۇننى قۇيۇن قىلۇر.

ئەدەپلىك بالىسىنى توغرا قىلىدۇ،
ئەدەپسىز بالىسىنى ئوغرى (قىلىدۇ).

ئەدەپلىك بولاي دېسەڭ ئەدەپسىزدىن ئىبرەت ئال.

ئەدەپلىك ئېچىلىپ تۇرار،
ئەدەپسىز چېچىلىپ (تۇرار).

ئەدەپلىك ئېغىزنىڭ سۆزى گۈزەل.

ئەدەپنى ئەدەپسىزدىن ئۆگەن.

ئەدەپ — ئىلىمدىن ئارتۇق.

ئەدەپ — ئەقىلنىڭ سۈرىتى.

ئەدەپتىن ئەمىر ئۇلۇغ.

ئەدەپسىز مېھماندىن ئەدەپلىك ھايۋان ياخشى.

ئەدەپسىز مېيىپنى دورار،
ئەدەپلىك ھالىنى سورار.

ئەدەپكە دەسمايە كەتمەس.

ئەدەپكە سالا كەتمەس،
ھىممەتكە ھېچنەرسە يەتمەس.

ئەر ئارسىز بولماس،
يىگىت يارسىز (بولماس).

ئەرزان بىلەن قىممەتنىڭ بازارغا چىقما نەرخى بار،
ياخشى بىلەن ياماننىڭ ئاسمان - زېمىن پەرقى بار.

ئەرزان ئىللىتى بىلەن،
قىممەت ھېكمىتى بىلەن.

ئەزىم دەريا بۇلاقتىن،
دانىشمەنلىق قۇلاقتىن.

ئەسكىدىن يا يېلىنىپ قۇتۇل،
يا بېرىپ (قۇتۇل).

ئەيىبى كۆپنىڭ ھاياسى ئاز.

ب

بار ماختانسا ئېچىلىدۇ،
يوق ماختانسا چېچىلىدۇ.

بايلىق ئۆيۈڭنى بېزەر،
ئەخلاق ئۆزۈڭنى (بېزەر).

بەرسە ھەشقاللا،
بەرمىسە تاز كاللا.

بەرگىنىڭنى ئازغا سانا،
ئالغىنىڭنى كۆپكە (سانا).

بەڭگى قېرسا سوپى بولۇر،
جالاپ قېرسا بۇۋى (بولۇر).

بولساڭ ئۆزۈڭگە ئۈلگە،
يېتەر قولۇڭ گۈلگە.

بۇرنىغا سۇ كىرىپتۇ،
بېشىغا ئەقىل (كىرىپتۇ).

بۈگۈن خار — ئەتە ئەزىز.

بېتى ئەدەپ كۆرمىگەن،
كۆتى تەرەت كۆرمىگەن.

بېشى قاتتىق بولسا،
ئايىغى تاتلىق بولۇر.

بېشىڭغا ھەر بالا كەلسە،
ئۆزۈڭنىڭ خويى - پەيلىدىن كۆر.

بىكارلىق ئېشەك بولسا،
بۇخارادىن مۇز توشۇيدۇ.

بىرنى يوقاتساڭ بىرنى تاپىسەن.

بىرنىڭ كاساپىتى مىڭغا يېتەر.

بىرىنك ئۇنى بىر.

پ

پەرەنجىلىك بۇزۇقتىن نومۇسلۇق يۈزى ئوچۇق ياخشى.

پۇل كەتسە كەتسۇن، يۈز كەتمسۇن.

پۇلۇڭ بولمىسا بولمىسۇن، يۈزۈڭ بولسۇن.

پىقىرلىق — تىلەمچىلىككە تارتار.

ت

تاپسا شەيتان ئامالنى،

ئاغزىڭغا قۇبار شارابىنى.

تالادىكى ئايجامالدىن،

ئويۇڭدىكى ھەلىمە پاختاق ياخشى.

تەرتىپنى سەن تاپمىساڭ،

تەرتىپ سېنى تاپىدۇ.

تەسكەينىڭ مېۋىسى قىزارماس،
نومۇسىسىزنىڭ يۈزى (قىزارماس).

تۈز قەدرىنى بىلمىگەن،
تۈز قەدرىگە بوغۇلار.

تۈزىنى يەپ تۈزلۈقمىنى چىقىپتۇ.

تەزىم قىلىپ ئاش - نان يېگۈچە،
تىك تۇرۇپ دەشنام يە.

تۆر باشنىڭ ئەمەس، ياشنىڭ.

تېكە ئۆيگە كىرسە،
سېسىقى تۈرگە چىقار.

دو ج

جاندىن كەچمەك ئاسان،
يۈزدىن كەچمەك تەس.

جاننى ساتماق ئاسان،
يۈزنى ساتماق تەس.

جاننى كېپەككە سات،
ئابروۋىنى ئالتۇنغا ئال.

دەۋرە چ

چاشقان كولاپ يەر،
نەپسى يامان بۇلاپ (يەر).

چوڭ ئىززەت قىلسا،
كىچىك خىزمەت قىلار.

چولاق كەتمەنگە ساپ توشماس،
نومۇسسزغا گەپ (توشماس).

چىرايىڭنى ئەينەكتىن بىل،
ئابروۋىڭنى خەلقتىن (بىل).

چىنىنى چاققاننىڭ چىشىنى چاق.

دەۋرە خ

خەقنىڭ ئەيىبىنى كولايمەن دېگۈچە،
ئۆزۈڭنىڭ ئەيىبىگە كۆز سال.

دەرەخ گۈزەللىكى ياپراق بىلەن،
ئىنسان گۈزەللىكى ئەخلاق بىلەن.

دەشنام يېگىنىم،
بەشنام يېگىنىم.

دەۋاگەر دەۋا قىلماس،
دەۋا قىلسا قۇرۇق قالماس.

دۆلەت كەتسە كەتسۇن،
سۆلەت كەتمسۇن.

رەنا بولسىمۇ دانا بولسۇن.

رەنا بولۇپ دانا بولمىسا بىكار.

دەۋرلەر ۋە ئىس

ساۋاب ئاز يەردە،
گۇناھ جىق يەردە.

سۇ ئاققانسىرى ئازىيدۇ،
گەپ ماڭغانسىرى ئۇلغىيدۇ.

سۇدا ئىز يوق،
ھاياسىزدا يۈز (يوق).

سۇنغان ئەينەك تۈزەلمىمۇ،
سۇنغان كۆڭۈل تۈزەلمەس.

سۇنغان توقاچ يېپىشماس.

سۇنىڭ قەدرى ئۇسىمغاندا بىلىنەر،
ياخشىنىڭ قەدرى ئايرىلغاندا (بىلىنەر).

سۇنىڭ قەدرىنى قۇدۇق كولىغان بىلەر.

سۆلەتلىك ئەدەپسىزدىن جۇدۇنى پەس ئەدەپلىك ياخشى.

سۈتلۈك ئىنەك مەھەللىدىن ئاشماس.

سۈتى ئاز ئىنەك كۆپ مۆرەيدۇ.

سېنىڭ نەپسىڭ بالادۇر،
ئاپىرىپ ئوتقا سالادۇر.

ش

شەرم - ھايا ئىمان بىلەن،
ئۆي بەرىكىتى مېھمان بىلەن.

شۆھرەت ئىشكىتىن كىرسە،
ئۇيات تۇڭلۇكتىن چىقار.

شېكەرنىڭ ئازى تاتلىق.

غ

غەرەزدىن غەرەز تۇغۇلار،
بىغەرەزدىن ھەزەر (تۇغۇلار).

دەرىجىلىك ق

قارىنىم ئۈچۈن يىغلىمايمەن،
قەدرىم ئۈچۈن يىغلايمەن.

قانائەتلىك كىشىنىڭ قارىنى توق.

قەدرىڭنى بىلگەن خار بولماس.

قەدرىڭنى بىلمىگەنگە، قەدرىڭنى ساتما.

قەدرىڭنى ساقلاي دېسەڭ،
مېھماندارچىلىققا ئاز بار.

قەدرىنى بىلمىگەنگە شەپقەت قىلغىنىڭ،
شور يەرگە ئۇرۇق سالغىنىڭ.

قەدرسىز ياشىغاندىن،
قەدرلىك ئۆلگەن خوپ.

قەدرلىسەڭ، قەدرىڭ ئاشار.

قەسەم ئەقىللىككە قاتتىق،
ئەقىلسىزگە ئويۇن.

قورساقنىڭ مەيلىچە بولسا ئابروۋيۇڭنى قوشۇپ بە.

قورسقى توق، ئاچنىڭ دەردىنى بىلمەس،
كەتمەن چاپمىغان ئاشنىڭ قەدرىنى بىلمەس.

قولدىن كەتسە ئامتىڭ،
سۇنار قەددى - قامتىڭ.

قۇشنى دان ئالدار،
ئادەمنى نان (ئالدار).

ك

كەپسىز — ئەلگە نەپسىز.

كۆپ ئىزدەنسەڭ ئەقىل تاپسەن.

كۆتى قىرماققا چىققۇچە،
خۇبى بارماققا چىقىپتۇ.

كۆڭلى تۈزنىڭ ئىشى تۈز.

كۈچۈكۈم - كۈچۈكۈم دېسە،
بىر نېمىسىنى چىقىرىپتۇ.

كىشىنى ھۆرمەتلىگىنىڭ — ئۆزۈڭنى ھۆرمەتلىگىنىڭ.

كىشىنىڭ ھۆرمىتى ئۆز قولىدا.

كىشىنىڭ ئىززىتىگە ئېرىشەي دېسەڭ،
كىشىنىڭ ئىززىتىنى قىل.

گ

گەدىنىگە گۇمان چۈشكەن،
خۇدانى شېپى كەلتۈرەر.

گۇمانخورنىڭ كۆڭلى تۈتەك بولۇر،
ئاق كۆڭۈلنىڭ گۈلدەك بولۇر.

گۈل گۈل ئارىسىدا قەدىرلىك،
ھۆرمەت دوستلار ئارىسىدا (قەدىرلىك).

گۈلزاردا ئەتىرنىڭ قەدرى بولماس.

گىلجىڭنى ئەزمە يېڭەر،
ئەزمىنى خۇدادىن بەزگەن (يېڭەر).

دورۇق ل

لاۋزا قوغۇننىڭ ئۇرۇقى تولا،
ئىش بىلمەسنىڭ گېپى (تولا).

دورۇق م

ماس ئەمەس جۈپتىن تاق ياخشى،
ئالدايدىغان ماقۇلدىن ياق ياخشى.

مالنىڭ قىممىتى ئۆسكەندە بىلىنەر،
ئادەمنىڭ قەدرى كەتكەندە بىلىنەر.

مالنىڭ ئېسىللىقى تۇرقىدىن بىلىنەر،
ئادەمنىڭ ئېسىللىق خۇيىدىن (بىلىنەر).

مۈشۈك كىگىزنى تارتسا،
كىگىز پاخالنى تارتار.

مېۋىسى بولمىغان دەرەخ ئوتۇندۇر،
يامغۇرى بولمىغان بۇلۇت تۇتۇندۇر.

مېۋىسىز چىناردىن ئوت ياخشى،
ھۈرۈن ئادەمدىن قۇرت (ياخشى).

مىڭ سەر كەتسە كەتسۈن،
ئابروى كەتمسۈن.

ن

نەپسى يامان ئىماننى بىلمەس،
بەتئىيەت ۋىجداننى (بىلمەس).

نەزىرى ئۈستۈن، نەرخى پەس.

نەسەھەت ئاچچىق،
مېۋىسى تاتلىق.

نومۇس يوق يەردە ياخشىلىق يوق.

نومۇسىز تىلەيدۇ،
نومۇسلۇق ئىشلەيدۇ.

نومۇسلۇقنىڭ يۈزى قىزارسا،
نومۇسىزنىڭ تىلى ئۈزىرايدۇ.

نومۇسنى بىلگەن ئۆزىنى ئوڭشاپتۇ.

نومۇس — ئۆلۈمدىن قاتتىق.

نېپىز كىشىنىڭ باھاسى يوق،
قېلىن كىشىنىڭ ھاۋاسى (يوق).

ھايا بار يەردە ئىمان بار.

ھايا بىلەن ئەخلاق — ئاچا — سىڭىل.

ھايا كەتسە بالا كېلۈر.

ھاياتىڭنى دو تىكىپ، ئابرويۇڭنى ساقلا.

ھاياسىز خوتۇندىن ئالۋاستى تۇغۇلار.

ھاياسىز خوتۇن — بەتتەم ئاش.

ھايالىق كىشى — باھالىق ئىشى.

ھاياسىز كىشى — ئاقماستۇر ئىشى.

ھاياسىزغا چالما ئاتساڭ يۈزۈڭگە تېگەر.

ھاياسىزغا كۈندە تاماشا.

ھايالق ئادەم — باھالىق ئادەم.

ھايالق كىشىدىن شەيتان ئۆزكۈپتۇ.

ھايالق كىشى — ھۆرمەتلىك كىشى.

ھايۋان سىلىغاننى بىلمەس،

نادان ئاسرىغاننى (بىلمەس).

ھەق ئىش ئۈچۈن يىغلىسا،

قارىغۇ كۆزدىنمۇ ياش چىقار.

ھەق ئىشنىڭ قازىسى ئەل.

ھەقنىڭ چىرىغى كۆيەر،

ئۆچۈرگەننىڭ ساقىلى كۆيەر.

ھەقنىڭ رىزقى نەق.

ھەقىقەت ئالدىدا ھەممە ئادەم باراۋەر.

ھەقىقەت ئايماس.

ھەقىقەت بىگىزگە ئوخشايدۇ،

ئۇنى خالىتىدا ساقلىغىلى بولمايدۇ.

ھەقىقەت سۇغا چۆكمەس، ئوتتا كۆيمەس.

ھەقىقەت قىلنى قىرىق يارىدۇ.

ھەقىقەت ھەممىگە باراۋەر.

ھەقىقەت ئۈچۈن يېگەن تاياقنىڭ يارىسى بولماس.

ھەقىقەت ئېگىلەر، سۇنماس.

ھەقىقەتكە تۈننىڭ لازىمى يوق.

ھەقىقەتنى ياسىغىلى بولمايدۇ.

ھەقىقەتنىڭ تېشى تۆمۈرچىنىڭ سەندىلىنى سۈندۈرەر.

ھەقىقەتنىڭ تىزگىنى ئەمەلىيەتنىڭ قولىدا.

ھەقىقەتنىڭ چىرىغىنى كۆتۈرگەننىڭ قولى كۆيەر.

ھەقىقەتنىڭ سېپى ئالتۇن.

ھەممە كىشى بارغا باتۇر.

ھۈسۈلى بىلەن يەر ياخشى،
ئەخلاقى بىلەن ئەر (ياخشى).

ھۆرمەت ئالتۇندىن قىممەت.

ھۆرمەت بىلەن ئىززەت بىر تۇغقان.

ھۆرمەت تۆرگە باشلايدۇ،
غەيۋەت گۆرگە (باشلايدۇ).

ھۆرمەت دوست بار يەردە،
بۆلبۇل گۈل بار يەردە.

ھۆرمەت قىلساڭ ئىززەت تاپارسەن،
چايناپ يېسەڭ لەززەت (تاپارسەن).

ھۆرمەت قىلساڭ، ئىززەت تاپارسەن،
ئىززەت قىلساڭ، ھۆرمەت (تاپارسەن).

ھۆرمەت ئىگىسى يالغانچىلىقتىن يىراق.

ھۆرمەتكە ھۆرمەت،
شارابقا ھەسەل.

ھۆرمىتىڭ — سۆلىتىڭ،
مېھنىتىڭ — دۆلىتىڭ.

تۈ

ئورۇنسىز كۈلكىنىڭ ئەتىۋارى يوق.

ئوغرى تۇمانغا ئامراق،
ئىچى تار گۇمانغا (ئامراق).

ئۇ

ئۇيات تۇرغان يەردە ئىمان تۇرار،
ئۇيات تۇرمىغان يەردە گۇمان (تۇرار).

ئۇيات ئۆلۈمدىن قاتتىق.

ئۇيات ئۆلۈمنى يېڭەر.

ئۇياتسىز يالغانغا ئامراق.

ئۇياتسىزدىن ئالۋاستىمۇ قورقىدۇ.

ئۇياتسىزنىڭ يۈزى قىزارماس،
تەسكەينىڭ مېۋىسى (قىزارماس).

ئۇيالىمىغان ياخشى بولۇر،
باغرى قاتتىق ساقچى بولۇر.

ئۆ

ئۆز نەپسىدىن كەچمىگۈچە كىشىنى خۇش قىلغىلى بولماس.

ئۆزى تاپمىغان مالنىڭ قەدرى بولماس.

ئۆزى تاپمىغان مالنىڭ قەدرى يوق.

ئۆزى تەرگەن تېزەك ئۆزىگە ئالتۇن كۆرۈنۈپتۇ.

ئۆزى ئۆيگە كىرگۈچە،

كەشى تۈرگە چىقىپتۇ.

ئۆزىنى بىلگەن ئۆزىگىنى بىلەر.

ئۆزىنى سورىغان شەھەر سورار.

ئۆزىنىڭ قەدرىنى بىلمىگەن،

كىشى قەدرىنى بىلمەس.

دەرىجىسى ئىككىنچى

ئېرى پۇلدىن يۈز تېپىپتۇ،

ئايالى داستىخاندىن يۈز (تېپىپتۇ).

ئېشەكمۇ ئەدەپسىزنى ئايىماس.

ئېگىز تۇرسا دۆڭ دېمە،

ياۋاش تۇرسا مۆڭ (دېمە).

دەرىجىسى

ئىت قاۋايدۇ،
ھايان قەلەندەرنىڭ.

ئىتتىك چىققان شامال ئاسان توختار.

ئىچى يامان سەرمەس.

ئىرغايىنىڭ ئېگىلىگىنى — سۇنغىنى،
ياخشى ئەرنىڭ ئۇيالىغىنى — ئۆلگىنى.

ئىزدىگەنگە ئەتىۋار،
ئىززەتلىگەنگە خار.

ئىززەت قىلساڭ ئىززەت تاپسەن،
چايناپ يېسەڭ لەززەت (تاپسەن).

ئىززەت ئۆزىدىن بولار،
كېۋەز غوزىدىن (بولار).

ئىززىتىنى بىلمىگەن ئەدىپىنى يەر.

ئىشىك ئوچۇق بولسىمۇ سوراپ كىر.

ئىناۋەت ئالتۇندىن قىممەت.

ئىنساب ئىماندىن ئۇلۇغ.

ئىنسابسىزدىن ئىت قورقار.

ي

ياخشى ئاتاق يېقىنغا تارار،
يامان ئاتاق يىراققا (تارار).

ياخشى ئاتقا قامچا كەتمەس،
ياخشى كۆڭۈلگە ئەلچى (كەتمەس).

ياخشى ئادەم ياتلىق قىلماس.

ياخشى سۆز، ياخشى خۇلق بىلەن ئادەم قېرىماس.

ياخشى ئۇرۇشسا يالۋۇرۇپ قاچار،
يامان ئۇرۇشسا، شالنى چاچار.

ياخشىنىڭ شاراپىتى تېگەر،
ياماننىڭ كاساپىتى (تېگەر).

ياخشىنىڭ قاننى يەتمىش.

ياغ ئالغان قاپاق تېشىدىن مەلۇم.

ياغ ئالغان ياغلىق قاپاق،
ياغ ئالمىسىمۇ ياغلىق قاپاق.

يامان ئۆزىنى بىلمەس،
ياخشى كۆزىگە ئىلماس.

يامان ئىشىدىن كۆرمەي كىشىدىن كۆرەر.

يامانغا يانتاياق بولما.

يوپۇرماقسىز سايە بولماس،
ئىرادىسىز غايە (بولماس).

يۈزىسىز ئادەم — قوۋزاقسىز دەرەخ.

يۈزۈڭ ئاق بولغىچە،
دىلىڭ ئاق بولسۇن.

يۈزى يوقنىڭ نېسىۋىسى يوق.

يىراقتىن قارىسام، ئەلدىن ئارتۇق،
يېقىندىن قارىسام شاھىم تارتۇق.

يىلان قاسرىقىنى تاشلىغان بىلەن خۇيىنى تاشلىماس.

يىلاننىڭ تېشى يۇمشاق، ئىچى زەھەر.

يىلاننىڭ كۆشۈكى تۈز، ئۆزى ئەگرى.

بىلىم، ھۈنەر - كىسپ،
ئۈستاز - شاگىرتلىق
توغرىسىدا

ئاتا

ئات ئايىغى بىلەن سىنىلار،
ئادەم بىلىمى بىلەن (سىنىلار).

ئاتا كەسپىنى بىلىمگەن بالا ھارامزادە.

ئاتا ھۈنىرى ئوغۇلغا مېراس،
ئانا ھۈنىرى قىزغا (مېراس).

ئاتاغدىن پۇل - مال قالغۇچە، ھۈنەر قالسۇن.

ئاتاغنىڭ يولىنى تۇتماڭمۇ، ھۈنىرىنى تۇت.

ئاتنىڭ زىنىتى — ئېگەر،

ئەرنىڭ زىنىتى — ھۈنەر.

ئاتىسى چۈشەنمەي ئۇزۇنچاق ياساپتۇ،
بالىسى چۈشەنمەي، لىڭگىرچاق (ياساپتۇ).

ئادەم بالىسىنىڭ باھاسى بىلىم بىلەن.

ئادەمگە بىلىم دۆلەت،

بىلىمسىزلىك قۇرۇق سۆلەت.

ئادەمنى قەدىرلەش ئادەمنىڭ ئىشى،
ئۈستازنى قەدىرلەش ۋىجداننىڭ (ئىشى).

ئاشپەزنىڭ نىمكارى،
نىمكارنىڭ سىمكارى بار.

ئاقىل ئەل غېمىدە،
نادان گال غېمىدە.

ئاقىل بولساڭ ئەقىلنىڭ بىلەن كېڭەش.

ئاقىل پۇشايماق قىلماس.

ئاقىل تاز يارار،
نادان باش (يارار).

ئاقىل سورىسا دۇنيانى،
يۇرت بولمايدۇ ۋەيرانى.

ئاقىل شەيتاننى قورقۇتار.

ئاقىلدىن ھۆرمەت ياغار،
ناداندىن كۈلپەت (ياغار).

ئاقىللاردىن ھېكمەت ياغار،
نادانلاردىن تۆھمەت (ياغار).

ئاقىللارنىڭ سۆزى — ئۈزۈكنىڭ كۆزى.

ئاقىلىنىڭ دۈشمىنى — ئالدىراڭغۇلۇق.

ئاقىلىنىڭ ئېشى تۈگمەس،
گالۋاڭنىڭ غېمى (تۈگمەس).

ئالتۇن داتلاشماس،
ھۈنەرۋەن خارابلاشماس.

ئالتۇن قۇيۇشنى بىلمىگەن ئېرىتار،
تۆمۈر تاۋلاشنى بىلمىگەن چىرىتار.

ئالتۇنچىنىڭ مىڭ ئۇرغىنىدىن تۆمۈرچىنىڭ بىر ئۇرغىنى ئارتۇق.

ئالتۇننى سىرلاش ھاجەتسىز،
ئالماسنى تاۋلاش (ھاجەتسىز).

ئالتۇننى قۇيۇشنى بىلمىگەن ئېرىتار،
تۆمۈرنى تاۋلاشنى بىلمىگەن چىرىتار.

ئالتۇننىڭ قەدرىنى زەرگەر بىلەر،
كىگىزنىڭ قەدرىنى پەگاھ بىلەر.

ئالمىم ئەستە تۇرىدۇ،
زالىم پەستە (تۇرىدۇ).

ئالمىم بولاي دېسەڭ ئالەمنى كەز.

ئالمىم بولساڭ ئالەمنى بىلەرسەن،
زالىم بولساڭ زارلىنىپ ئۆلەرسەن.

ئالىم زالىمنىڭ قىلىچىنى سۇندۇرالايدۇ.

ئالىم ئۆلىمۇ،
ئەجرى كۆمۈلمەس.

ئالىمسىز ئالىم تەتۈر چۆرگۈلەر.

ئالىملار ئىنساننىڭ جېنى،
يەيدىغىنى خەلقنىڭ غېمى.

ئالىمنىڭ خۇمارى بىلىم،
بەڭگىنىڭ خۇمارى چىلىم.

ئالىمنىڭ ئۆلگىنى — ئالەمنىڭ ئۆلگىنى.

ئالىمنىڭ يۈز - ئابروۋى كىتاب بىلەن،
تېۋىپنىڭ يۈز - ئابروۋى بىتاپ (بىلەن).

ئامال تاپقاندىن ئەقىل قېچىپتۇ.

ئەر كىشىگە يەتمىش تۈرلۈك ھۈنەر ئاز كېلەر.

ئەسكى ئۈستامنىڭ مانجىسى يوق.

ئەقلى ئازنىڭ ئازابى كۆپ.

ئەقلى بار كۆككە چىقار،
كۈچى بار تاغقا (چىقار).

ئەقلى بارنىڭ پۇلى بار،
پۇل تېپىشقا يولى (بار).

ئەقلى بارنىڭ ئېپى كۆپ،
ئەقلى يوقنىڭ گېپى (كۆپ).

ئەقلى غەلەت — قەلبى ھەسەت.

ئەقلى قىسقىنىڭ تىلى ئۇزۇن.

ئەقلى كورنىڭ كۆزىمۇ كور.

ئەقلىڭ كىچىك بولسا پەند يەيسەن،
ئەقلىڭ چوڭ بولسا قەنت يەيسەن.

ئەقلىڭگە قول سۇنساڭ نىجات تاپسەن،
نەپسىڭگە قول سۇنساڭ ھالاكەت (تاپسەن).

ئەقىل ئازمايدۇ،
بىلىم توزۇمايدۇ.

ئەقىل ئايغا چىقىرار،
ھۈنەر كۆككە چىقىرار.

ئەقىل بازارغا كىرمەيدۇ.

ئەقىل باشتا،

گۆھەر تاشتا.

ئەقىل بىلىم بۇلىقى،

بىلىم ھۈنەر چىرىغى.

ئەقىل بىلىمنى تاپىدۇ،

بىلىم ئەقىلنى ئاچىدۇ.

ئەقىل تاپاي دېسەڭ كىتاب ئال.

ئەقىل تاپاي دېسەڭ ئۆگەن،

بەخىشلىققا سال يۈگەن.

ئەقىل تاپقان ئېزىقماس.

ئەقىل تۇغۇلۇشتىن،

ھۈنەر ئۆگىنىشتىن.

ئەقىل چاچ بىلەن بىللە ئۆسمەيدۇ.

ئەقىل چىرىغىنى چاقىنتاي دېسەڭ،

بىلىمگە ئاشىق بول.

ئەقىل قېرىماس،

ئالتۇن چىرىماس.

ئەقىل كۆرمىسە كۆز بىكار .

ئەقىل ئۆگىنىشكە ئەقىل لازىم .

ئەقىل - پاراسەت بىلىمدىن كېلىدۇ .

ئەقىلدار خوشخۇي كېلۇر ،
رەھىمدىل جىمغۇر (كېلۇر) .

ئەقىلسىز بار يەردە پاراڭ پۇل ،
ئاچ كۆز بار يەردە ساراڭ (پۇل) .

ئەقىلسىز باشتىن ، سايدىكى تاش ياخشى ،
ئەقلى يوق باشتىن ، سۈيى بار قاپاق ياخشى .

ئەقىلسىز باشنىڭ جاپاسىنى پۇت تارتىدۇ .

ئەقىلسىز باش — كېرەكسىز تاش .

ئەقىلسىز باش — گەۋدىگە يۈك .

ئەقىلسىز بىلەن بىللە يۈرگۈچە ،
ئەقىللىك بىلەن تاش توشۇ .

ئەقىلسىز ئۇسسۇز قالىدۇ كۆلدە ،
ھايۋان ئامال تاپىدۇ چۆلدە .

ئەقىلسىزگە قول بەرمە ،
سۆيىمگەنگە دىل (بەرمە) .

ئەقىلسىزگە مەنسەپ بەرىپ سىناپ كۆر.

ئەقىلسىزنى كەچۈرمىسەڭ ئەقىللىكنىڭ قېنى.

ئەقىلسىزنىڭ ئاچچىقى تېشىدا،
ئەقىللىكنىڭ ئىچىدە.

ئەقىلسىزنىڭ ئارمىنى يوق.

ئەقىلسىزنىڭ ئەقلى بىلىكىدە.

ئەقىلسىزنىڭ پەمى يوق،
كونا ئۆتۈكنىڭ چەمى (يوق).

ئەقىلسىزنىڭ دىتى يوق،
تىڭشىغۇدەك گېپى (يوق).

ئەقىلسىزنىڭ گېپىگە ئەخمەقمۇ ئىشەنمەيدۇ.

ئەقىللىك ئاتىسىنى ماختايدۇ،
ئەخمەق لاتىسىنى (ماختايدۇ).

ئەقىللىك ئادەم شەيتاننى يېڭىدۇ.

ئەقىللىك ئادەم قازىنىڭ ئالدىغا بارماس.

ئەقىللىك ئەجىر قىلسا،
كالۋا خىيال قىلىدۇ.

ئەقىللىك بەخت يارىتىدۇ،
نادان ئازاب (يارىتىدۇ).

ئەقىللىك بولاي دەسەڭ،
ئەقىلسىزدىن ئۆگەن.

ئەقىللىك بولساڭ ئازمايسەن،
بىلىملىك بولساڭ توزۇمايسەن.

ئەقىللىك بىلىم ئىزدەيدۇ،
ئەقىلسىز كىيىم (ئىزدەيدۇ).

ئەقىللىك بىلىمگە ئامراق،
ئەقىلسىز ئويۇنغا (ئامراق).

ئەقىللىك پوسما تاللايدۇ،
نادان ئوسما (تاللايدۇ).

ئەقىللىك پۇل تاپسا ئايغا مەنەر،
ئەقىلسىز پۇل تاپسا لايغا (مەنەر).

ئەقىللىك تېپىپ سۆزلەيدۇ،
نادان كۆپۈپ (سۆزلەيدۇ).

ئەقىللىك خاتالاشمىسا،
كالۋانىڭ كۈنى تەس.

ئەقىللىك خوتۇن ئۆي بۇزماس،
زېرەك كاسپ ئىش (بۇزماس).

ئەقىللىك دەپسە بولىدۇ، ئېيتىمسا بىلگەننى،
سېخى دەپسە بولىدۇ، سورىمسا بەرگەننى.

ئەقىللىك قەيەردە،
ئەقىلسىزنىڭ يېنىدا.

ئەقىللىك ئويلاپ سۆزلەر،
ئەقىلسىز ئويىناپ (سۆزلەر).

ئەقىللىك ئۆزىدىن كۆرىدۇ،
ئەقىلسىز ئۆزىگىدىن (كۆرىدۇ).

ئەقىللىك ئېتىنى ماختايدۇ،
ئەقىلسىز خوتۇننى (ماختايدۇ).

ئەقىللىك ئىش بۇزمايدۇ،
ياخشى خوتۇن ئۆي (بۇزمايدۇ).

ئەقىللىك يۇرتنىڭ ئاغىسى،
ھۈنەرۋەن يۇرتنىڭ چاكىرى.

ئەقىللىككە ئېيتما، ئۆزى ئېيتىدۇ،
مەردتىن سورىما، ئۆزى بېرىدۇ.

ئەقىللىكنى بېشىدىن بىل،
ئەقىلسىزنى ئىشىدىن (بىل).

ئەقىللىكنى دوست تۇتساڭ، مۇرادىڭغا يېتەرسەن،
كىرسەڭ بەغباش كەينىگە بەغباش بولۇپ كېتەرسەن.

ئەقىللىكنىڭ ئالامىتى كەمتەرلىك،
نادانلىقنىڭ ئالامىتى تەكەببۇرلۇق.

ئەقىللىكنىڭ خاتاسى — دۈشمەننى ئاجىز ساناش.

ئەقىللىكنىڭ سۆزى تاتلىق.

ئەقىللىكنىڭ سۆزى جانغا ئوزۇق،
ئەقىلسىزنىڭ سۆزى جانغا قوزۇق.

ئەقىللىكنىڭ قەدرى — ناداننىڭ يېنىدا بىلىنەر.

ئەقىللىكنىڭ قولى نەپسىنىڭ تىزگىنىنى تۇتىدۇ.

ئەقىللىكنىڭ كۆزى يۈمۈلماس،
ئەقىلسىزنىڭ ئاغزى (يۈمۈلماس).

ئەقىل — دۆلەت،
چىراي — سۆلەت.

ئەقىل — ھايات كۆۋرۈكى.

ئەمەلىيىتى يوق ئالىم — يامغۇرسىز بۇلۇت.

ب

بوغۇمسىز يەرگە پىچاق سالما.

بۇ ھۈنەر ھۈنەرمىدى،
ئەسلى ھۈنەر چوپىلچىلىق.

بىر ئادەمگە يۈز خىل ھۈنەر ئازلىق قىلار.

بىر ئاقىل يۈز نادانغا ئۇستاز.

بىر بەت كىتاب ئوقۇساڭ،
بىر سەر ئەقىل قوشۇلار.
بىر سەر ئەقىل قوشۇلسا،
مىڭ سەر ئالتۇن قوشۇلار.

بىر كىتاب مىڭ كىشىگە ئۇستاز.

بىر ئۈستىدىن ھۈنەر ئۆگەن،
مىڭ ئۈستىدىن تەلىم ئال.

بىر ئېغىز بىلىمنى مىڭ تىلغا سېتىۋال.

بىلىسەڭ ئالارسەن،
بىلىمسەڭ قالارسەن.

بىلگەن ئەپلەپ ئۆتەر،
بىلمىگەن سەپلەپ (ئۆتەر).

بىلگەن بىلگىنىنى ئىشلەر،
بىلمىگەن بارمىقىنى چىشلەر.

بىلگەن بىلىمگە ئىشىنەر،
بىلمىگەن نېمىسىگە (ئىشىنەر).

بىلگەن تادان،
بىلمىگەن نادان.

بىلگەن غىزاغا ئۇچراپتۇ،
بىلمىگەن ئىزاغا (ئۇچراپتۇ).

بىلگەن ئوقۇر،
بىلمىگەن توقۇر.

بىلگەن ئۈندىمەس،
ھاماقەت بۇنى بىلمەس.

بىلگەندىن ئۆگەن، بويىنۇڭنى ئېگىپ،
بىلمىگەنگە ئۆگەت، يۈرىكىڭنى بېرىپ.

بىلگەندىن ئۆگەن،
بىلمىگەنگە ئۆگەت.

بىلگەنگە بىر سوراق،
بىلمىگەنگە مىڭ (سوراق).

بىلگەنگە تۈز يول يېقىن،
بىلمىگەنگە ئۆز يول (يېقىن).

بىلگەنگە ئوچۇق،
بىلمىگەنگە تۇتۇق.

بىلگەنگە ئون ئىككى،
بىلمىگەنگە ئوتتۇز ئىككى.

بىلگەننىڭ ئەتىۋارى كۆپ،
بىلمىگەننىڭ پەتىۋارى (كۆپ).

بىلگەننىڭ يۈزى يورۇق،
بىلمىگەننىڭ يۈزى چورۇق.

بىلگىنى توققۇز،
بىلمىگىنى ئوتتۇز.

بىلگىنى راۋاب چالسۇن،
بىلمىگىنى چاۋاك (چالسۇن).

بىلگىنىڭ ئالتۇنغا تەڭ،
بىلمىگىنىڭ ئوسۇرۇققا (تەڭ).

بىلگىنىڭنى ئايما،
بىلمىگەنگە كايما.

بىلمەسلىك ئەيب ئەمەس،
ئۆگەنمەسلىك ئەيب.

بىلمەسلىك — ئۇقماسلىق،
جاھىللىق — ھايۋانلىق.

بىلمەسنىڭ جاۋابى ۋايتاق.

بىلمىگەن ئەيىب ئەمەس،
سورمىغان ئەيىب.

بىلمىگەن ئوغا ئىچۈرەر.

بىلمىگەن يەرنىڭ ئوي — چوڭقۇرى تولا.

بىلمىگەندىن بىلگەن ياخشى،
توغرا ئىشنى قىلغان ياخشى.

بىلمىگەننى سوراپ ئۆگەنگەن ئالىم بولۇر،
سورمىغان ئۆزىگە زالىم (بولۇر).

بىلمىگەننى سورىغان،
كۆڭلى ئوچۇق يورۇغان.

بىلمىگەننىڭ تۆرىدىن،
بىلگەننىڭ پەگاھى ياخشى.

بىلىپ ئىش قىلغاننىڭ بېلى ئوشتۇلماس.

بىلىكى چوڭ بىرنى يېڭەر،
بىلىمى چوڭ مىڭنى (يېڭەر).

بىلىكىڭگە ئىشەنگۈچە،
بىلىمىڭگە ئىشەن.

بىلىم ئال خار بولمايسەن،
ئىشلىمىسەڭ باي (بولمايسەن).

بىلىم ئالساڭ تىلىڭ چىقىدۇ،
ئالمىساڭ يېلىڭ (چىقىدۇ).

بىلىم ئالغان خار بولماس،
ماڭغان يولى تار (بولماس).

بىلىم ئالمىغان ياش — تام تۇۋىدىكى تاش.

بىلىم بولسا سۆزدىن ئازماس،
پىلان بولسا يولدىن (ئازماس).

بىلىم بىلەن قۇدرەت تاپ،
تەن جىسمىڭغا قۇۋۋەت (تاپ).

بىلىم بىلىگەننىڭ،
ئەقىل سەزگەننىڭ.

بىلىم بىلىگۈچىدە،
ئەقىل سەزگۈچىدە.

بىلىم پۇلدىن ئەلا،
گاداي قۇلدىن (ئەلا).

بىلىم تاپماي ماختانما.

بىلىم تىرىشقاندىن قاچماس،
بەخت ئىشچاندىن (قاچماس).

بىلىم دەسمايىسىز ھۈنەر.

بىلىم دېگەن بىر دۆلەت،
كىيىم دېگەن بىر سۆلەت.

بىلىم دېگەن ھۈنەر،
نەگە تېرىساي ئۈنەر.

بىلىم دېگەن ھېكمەت،
ئالتۇندىنمۇ قىممەت.

بىلىم كۆككىمۇ يەتكۈزىدۇ،
كۆپكىمۇ يەتكۈزىدۇ.

بىلىم كۆڭۈل چىرىغى.

بىلىم كۈندە لازىم،
چىراغ تۈندە (لازىم).

بىلىم ئۆگەنسە كىشى،
كۆككە يېتىدۇ بېشى.

بىلىم ئېلىش — يىغىنىدە قۇدۇق كولىغان بىلەن باراۋەر.

بىلىم ئىزدىنىشتىن كېلىدۇ،
بەخت كۈرەشتىن (كېلىدۇ).

بىلىم ياشنىتار،
نادانلىق قاقشتار.

بىلىم يولىدا ئەلەم چەككەن ئادەم،
بەخت شوتسىغا قويدۇ قەدەم.

بىلىم يېنىپ تۇرغان چىراغ،
ھۈنەر ئېقىپ تۇرغان بۇلاق.

بىلىم يىغىش ئالتۇن يىغىشتىن ئارتۇق.

بىلىم يىغىش ئالتۇن يىغىشتىن ئەلا.

بىلىم — تۈگمەس بۇلاق،
ئەقىل — ئۆچمەس چىراغ.

بىلىم — تىرىشقانغا يار.

بىلىمدىن ئارتۇق بايلىق يوق.

بىلىمدىن ئارتۇق دوست يوق،
كېسەلدىن ئارتۇق دۈشمەن (يوق).

بىلىمدىن ھېكمەت كېلىدۇ.

بىلىمدىن ياخشى خەزىنە بولماس.

بىلىمىز ئادەم پۇراقسىز گۈل.

بىلىمىز ئادەم — كۆزى ئوچۇق قارىغۇ.

بىلىمىز ئادەم — مېۋىسىز دەرەخ.

بىلىمىز ئەر كۈلگە ئوخشايدۇ.

بىلىمىز ئەردىن ھوسۇللۇق يەر ياخشى.

بىلىمىز باش گەۋدىگە يۈك.

بىلىمىز باش يارىدۇ،

بىلىملىك تاش (يارىدۇ).

بىلىمىز بالا — ئەقىلىسىز كالا.

بىلىمىز بايدىن بىلىملىك گاداي ياخشى.

بىلىمىز بولسا زامان،

قاراڭغۇ بولۇر ھامان.

بىلىمىز بىلەن گەپ تالاشماڭ،

مۈشۈك بىلەن بەز (تالاشماڭ).

بىلىمىز پادىشاھتىن ساتىراش ياخشى.

بىلىمىز دوست دۈشمەندىنمۇ يامان.

بىلىمىز زاھىت — ئىشىكى ئوچۇق ئۆي.

بىلىمىز كىشى — لەززەتسىز ئېشى.

بىلىمىز ئۆتكەن ئۆمۈر،

ئوتى ئۆچكەن كۆمۈر.

بىلىمىز ۋالاقلاپ تۇرىدۇ،

بىلىملىك چاقناپ (تۇرىدۇ).

بىلىمىز يۇرت سورالماس،

يۇرت سورىسا يېشى قۇرۇماس.

بىلىمىزدە پەم يوق،

تۈزسىز ئاشتا تەم (يوق).

بىلىمىزدىن ئۈلگە چىقماس،

كۆڭۈلىمىزدىن كۈلكە (چىقماس).

بىلىمىزگە بېرىلگەن مەنسەپ،

كىچىك بالغا تۇتقۇزۇلغان ئۈستىرا.

بىلىمىزگە بىلدۈرەلمىدىم،

خۇرجۇننى تولىدۇرالمىدىم.

بىلىمىزگە ھال ئېيتقۇچە،

ئىچىڭدە سېستىئۇت.

بىلىمىزگە ھەق سۆز تەمسىز تۇيۇلار.

بىلىمىسىزگە ئىش يوق،
ئىشىسىزغا ئىش (يوق).

بىلىمىسىزلىك قاراڭغۇلۇقتىن يامان.

بىلىمىسىزلىك نامراتلىقتىن يامان.

بىلىمىسىزلىكتىن قورقماي،
تىرىشما سىلىقتىن قورق.

بىلىمىسىزلىك — ئاجىزلىق.

بىلىمىسىزلىك — ئەيب ئەمەس،
ئۆگەنمەسلىك ئەيب.

بىلىمىسىزنىڭ پەتنىۋاسى كۆپ.

بىلىمىسىزنىڭ تۆرىدىن، بىلىملىكنىڭ پەگاھى ياخشى.

بىلىمىسىزنىڭ داناسى يوق،
قىلغان سۆزىنىڭ مەناسى (يوق).

بىلىمىسىزنىڭ گېپى سەت،
ئوقۇمىغاننىڭ ئىشى (سەت).

بىلىمىسىزنىڭ ئېپى يوق،
تىڭشىغۇدەك گېپى (يوق).

بىلىمىزنىڭ ئىشى بىر،
بىلىملىكنىڭ ئىشى مىڭ.

بىلىمىزنىڭ يۈزى قېلىن،
بىلىملىكنىڭ بېلى (قېلىن).

بىلىمىز — پەمىز.

بىلىمىز — قەدىرسىز.

بىلىمىز — كۆزى ئوچۇق قارىغۇ.

بىلىمغا ئەگەشكەن ئۇزار،
ھۇرۇنغا ئەگەشكەن توزار.

بىلىمگە خىيانەت يەتسە،
ئەلگە قىيامەت كېلۇر.

بىلىملىك ئادەم ئالىم،
بىلىمىز ئادەم زالىم.

بىلىملىك ئادەم باي بولمىسىمۇ، گاداي بولماس.

بىلىملىك ئادەم تاللىنار،
بىلىمىز ئادەم شاللىنار.

بىلىملىك ئادەمنىڭ دوستى بولمىسىمۇ، دۈشمىنى بولمايدۇ.

بىلىملىك ئادەمنىڭ ئىززىتى بولمىسىمۇ، خار بولمايدۇ.

بىلىملىك ئادەم — يېقىملىق ئادەم.

بىلىملىك ئاسمانغا چىقىپتۇ،
بىلىمسىز داستىخانغا (چىقىپتۇ).

بىلىملىك ئالىمنى دوست تۇتار،
بىلىمسىز زالىمنى دوست (تۇتار).

بىلىملىك ئەل غېمىدە،
ئاچ كۆز نان (غېمىدە).

بىلىملىك ئەل غېمىدە،
بىلىمسىز ئەجەل (غېمىدە).

بىلىملىك باتۇر،
بىلىمسىز تارتىنچاق.

بىلىملىك بولسا زىيادە،
قالماس ھەرگىز زىيادە.

بىلىملىك بېرىلەر،
بىلىمسىز كېرىلەر.

بىلىملىك بىلەر پايدا - زىياننى،
بىلىمسىز تۈگىتەر ئاتىسى يىغقاننى.

بىلىملىك بىلىپ سۆزلەيدۇ،
بىلىمسىز چېلىپ (سۆزلەيدۇ).

بىلىملىك بىلىمسىزدىن تۆر تالاشماس.

بىلىملىك بىلىمنى سۆيەر،
بىلىمسىز غەيۋەتنى (سۆيەر).

بىلىملىك پاراغەتتە،
بىلىمسىز مالاھەتتە.

بىلىملىك تۈگكەن تۈگۈچ ئەلنىڭ بايلىقى،
بىلىمسىز تۈگكەن تۈگۈچ تۈگە مايىقى.

بىلىملىك چولپانغا ئوخشايدۇ،
بىلىمسىز كۈلدانغا (ئوخشايدۇ).

بىلىملىك دۆلەتمەن بولۇر،
بىلىمسىز سۆلەتمەن (بولۇر).

بىلىملىك سۆزلىسە ئالقىش،
بىلىمسىز سۆزلىسە قارغىش.

بىلىملىك شىر،
بىلىمسىز كىر.

بىلىملىك كىشى ئەلگە يارار،
بىلىمسىز كىشى نەگە (يارار).

بىلىملىك كىشى باغقا ئوخشاش،
گېپى چىرايلىق گۈلگە (ئوخشاش).

بىلىملىك كىشىنى ماختار،
بىلىمسىز ئۆزىنى (ماختار).

بىلىملىك كىشى — بولۇر سەپنىڭ بېشى.

بىلىملىك كىشى — شىپالىق يامغۇر،
بىلىمسىز كىشى — پىشىمغان چامغۇر.

بىلىملىك نۇرلىنار،
بىلىمسىز خورلىنار.

بىلىملىك ھاكىم بولۇر،
بىلىمسىز مەھكۇم (بولۇر).

بىلىملىك ھاۋادا ئۇچار،
بىلىمسىز تەمەدە تۇرار.

بىلىملىك ئوقۇر،
بىلىمسىز توقۇر.

بىلىملىك ئويلاپ تاپار،
بىلىمسىز كولاپ (تاپار).

بىلىملىك ئويلاپ سۆزلەر،
بىلىمسىز قايناپ (سۆزلەر).

بىلىملىك ئۆزىنى ئەيىبلەر،
بىلىمسىز دوستىنى (ئەيىبلەر).

بىلىملىك ئۆلسە سۆزى قالار،
ئۇستا ئۆلسە ئىزى (قالار).

بىلىملىك ئىشىدىن مەلۇم،
بىلىمسىز گېپىدىن (مەلۇم).

بىلىملىك ئىشىغا ئىشىنىدۇ،
بىلىمسىز چۈشگە (ئىشىنىدۇ).

بىلىملىكتە بال بار،
بىلىمسىزدە ھال (بار).

بىلىملىكتە نەپ تولا،
بىلىمسىزدە گەپ (تولا).

بىلىملىكتۇر يۇرت بېشى،
بىلىمسىزدۇر ئات تېشى.

بىلىملىكتىن ئارتۇق دۆلەتمەن يوق.

بىلىملىكتىن دوست تۇتساڭ، بىلىم ئالسەن.

بىلىملىكتىن نۇر چىقار،
بىلىمسىزدىن كور (چىقار).

بىلىملىكتىن ئۆگەن،
بىلىمسىزگە ئۆگەت.

بىلىملىككە ئامەت كۆپ،
بىلىمسىزگە ئاپەت (كۆپ).

بىلىملىككە تۆر،
بىلىمسىزگە گۆر.

بىلىملىككە سائادەت كۆپ،
بىلىمسىزگە پالاكەت (كۆپ).

بىلىملىككە گەپ قىلسام ئاڭلىدى، بىلدى،
بىلىمسىزگە گەپ قىلسام ئاڭلىدى، كۈلدى.

بىلىملىككە ھۆرمەت قىل.

بىلىملىككە يولۇقساڭ نەپ قالدۇ،
بىلىمسىزگە يولۇقساڭ دەرد قالدۇ.

بىلىملىكنى خارلىساڭ،
ئۆزۈڭنى خارلايسەن.

بىلىملىكنىڭ ئەتمۇارى كۆپ،
بىلىمسىزنىڭ پەتمۇارى (كۆپ).

بىلىملىكنىڭ باھاسى يوق،
بىلىمسىزنىڭ ساپاسى (يوق).

بىلىملىكنىڭ پۇلى تۈگمەس،
بىلىمسىزنىڭ غېمى (تۈگمەس).

بىلىملىكنىڭ تەدبىرى كۆپ،
بىلىمسىزنىڭ خەتىرى (كۆپ).

بىلىملىكنىڭ چارىسى كۆپ،
بىلىمسىزنىڭ باھانىسى (كۆپ).

بىلىملىكنىڭ دەسمايىسى پەن،
بىلىمسىزنىڭ دەسمايىسى غەم.

بىلىملىكنىڭ سۆزى تاتلىق،
بىلىمسىزنىڭ سۆزى قاتتىق.

بىلىملىكنىڭ قولىدىشى شىجائەت، دۈشمىنى قانائەت.

بىلىملىكنىڭ كۆزى كىتابتا،
بىلىمسىزنىڭ كۆزى ئىشكاپتا.

بىلىملىكنىڭ كۆزىدە ئالەم بار،
بىلىمسىزنىڭ كۆزىدە مالەم (بار).

بىلىملىكنىڭ كۆڭلى توق،
بىلىمسىزگە ھەممە دوق.

بىلىملىكنىڭ كۆڭلى گۈلىستان،
بىلىمسىزنىڭ كۆڭلى گۈرستان.

بىلىملىكنىڭ گېپى ئوڭ،
بىلىمسىزنىڭ گېپى ئوڭ.

بىلىملىكنىڭ ھۆرمىتى چوڭ،
بىلىمسىزنىڭ ھەسرىتى (چوڭ).

بىلىملىكنىڭ ئۆمرى ئۇزۇن،
بىلىمسىزنىڭ قولى (ئۇزۇن).

بىلىملىكنىڭ ۋاپاسى كۆپ،
بىلىمسىزنىڭ جاپاسى كۆپ.

بىلىملىكنىڭ يولى كۆپ،
بىلىمسىزنىڭ پۇلى (كۆپ).

بىلىملىكنىڭ يولى نۇرلۇق،
بىلىمسىزنىڭ يولى خورلۇق.

بىلىملىكنىڭ يولى ئوچۇق،
بىلىمسىزنىڭ تىلى تۇتۇق.

بىلىملىكنىڭ يولى ئۇلۇغ،
بىلىمسىزنىڭ قولى قۇرۇق.

بىلىمنى سېتىۋالغىلى بولماس،
ھۈنەرنى تېپىۋالغىلى (بولماس).

بىلىمنى ئوغرى ئالالما.

بىلىمى ئازنىڭ ئاچچىقى يامان.

بىلىمى بار تۇرۇپ ئىشلەتمەسلىك،
ئېتىلىمىغان قورالغا ئوخشاش.

بىلىمى يوق كىشىنىڭ،
بەرىكىتى يوق ئىشىنىڭ.

بىلىمنىڭ بولسا ھەق سۆزلە.

بىلىمىم بار دېسەڭ،
يىلىكىڭنى پەس تۇت.

بىلىم — ئاچچىق يىلتىزدىن ئۆسكەن مېۋە.

بىلىم — ئاش،
ئالتۇن — تاش.

بىلىم — ئەر قانئىتى.

بىلىم — ئەرنىڭ يۈزى.

بىلىم — ئەقىل چىرىغى،
يوقتۇر يولىنىڭ يىرىقى.

بىلىم — ئەقىلنىڭ ئاچقۇچى.

بىلىم ئەماننىڭ كۆزىنى ئاچار.

بىلىم — باشتىكى گۈلچەمبىرەك.

بىلىم — تۈزۈمەس بايلىق.

بىلىم — تۈگمەس بايلىق.

دوستلار بىلىم

پەن - بىلىم ئەقىل ئوزۇقى.

پەننى سۆيگەن زار بولماس،
ئەلنى سۆيگەن خار (بولماس).

پەننىڭ دۈشمەنلىرى دوستلىرىدىن ئاز ئەمەس.

پىچاق بىلىگەنسېرى ئۆتكۈرلىشىدۇ،
مىڭە ئۆگەنگەنسېرى ئۆتكۈرلىشىدۇ.

پىچاق تاشتا ئىتتىيدۇ،
ئادەم ئىشتا ئىتتىيدۇ.

پىرى يوقنىڭ جېنى يوق.

پىرىڭ بىلەن ماختانماي،
بىلىمىڭ بىلەن ماختان.

پىلدەك دۇنيادىن،
قىلدەك بىلىم ئەلا.

دوۋىچىنىڭ تەبىئىيەت

تولق - تولق ئېتەر تۆمۈرچى،
پۇلنى ئۇسار كۆنچى.

تۆت بۇلۇڭ، بىر كۈلۈڭ،
ھۈنەر قىلساڭ، تۈگمەس پۇلۇڭ.

تۆمۈرچىنىڭ قولىدا تۆمۈر ئىمان ئېيتىدۇ.

تۈگمەندە ياتساڭ، كۆمەچ سال.

تۈگمەننى كىم باقسا ئۇنى شۇ تارتار.

تېشى يوق ساي بولماس،
ھۈنرى يوق باي بولماس.

تېگى پەسكە ھۈنەر ئۆگەتمە.

تىرىشقا قىرىق خىل ھۈنەر ئاز.

تىرىشقا ۋاقىت يەتمەس،
يېتەلمىسىمۇ بىكار كەتمەس.

تىرىشمىغان شاگىرت،
ئاخىر دەيدۇ ۋاي ئىست.

تەكەنسز گۈل بولماس،
مۇشەققەتسىز ھۈنەر (بولماس).

تەككىمچى پۇرۇچتىن تاپار،
ئاشپەز خۇرۇچتىن (تاپار).

تەككىمچى تەككىنىنى ماختار،
تېرىمچى ئەگكىنىنى (ماختار).

تەككىمچىنى ياقتا سىنا،
تۆمۈرچىنى تاقتا (سىنا).

ج

جانلىق نادان — ئۆلۈك،
جانسىز ئالم — تىرىك.

جۇۋازچى ياغسىز كېتەر،
خالۋاپ كېپەنسز (كېتەر).

جۇۋازچى ياغقا تويما،
ئوۋچى تاغقا (تويما).

جۇۋازچىنىڭ چاپىنىنى سىقسىمۇ ياغ چىقار.

جۇۋازچىنىڭ قولى ياغ،
نەپسى يوقنىڭ غولى داغ.

جىگدىگە يېلىم يارشۇر،
ئادەمگە بىلىم (يارشۇر).

دەرىجىلەر چ

چاڭقىمىغان ئادەم سۇ قەدرىگە يەتمەس،
نادان ئادەم بىلىم قەدرىگە (يەتمەس).

چەۋەنداز پەتە كويىدا،
چېكەنچى كەشتە (كويىدا).

چېۋەرنىڭ قولى ئالتۇن،
دانىشمەننىڭ گېپى (ئالتۇن).

چىشى تۆگە نار بولماس،
ھۈنەرۋەن خار بولماس.

دەرىجىلەر خ

خەجىڭ بولۇر بىر كۈنلۈك ئۇنىڭ مالۇ دۇنياسى.

خېرىدارنىڭ كۆزى بولسا،
كاسىپ ئاچ قالار.

داڭلىق ئۈستىدىن ماھىر شاگىرت چىقار.

دانا بىلەن دوست بولساڭ يولۇڭ گۈل بولۇر،
ناكەس بىلەن دوست بولساڭ كۈنۈڭ كۈل (بولۇر).

دانا قەدرىنى ئەخمەق بىلمەس،
ساقلىق قەدرىنى ساق (بىلمەس).

داناغا قول بەر،
ئۆزۈڭدىن چوڭغا يول بەر.

داناغا ئىشارە،
ئەخمەققە نە چارە.

دانانىڭ كۆزى ئۆتكۈر،
نادانىڭ قولىقى (ئۆتكۈر).

دەرەخنىڭ ئايىنىشى بۇلاقتىن،
بىلىمنىڭ ئايىنىشى قۇلاقتىن.

دەريانىڭ بېشى بۇلاقتىن،
بىلىمنىڭ بېشى قۇلاقتىن.

دوختۇر ئاجىز كەلسە،
ئاغرىغان يەر تېپىلماس.

دۇتار تارىسى ساتاردا يوق،
بىلىمسىز ئادەم قاتاردا (يوق).

دۆلەت تۈگەر،
بىلىم تۈگمەس.

دىتى بارنىڭ ئېپى بار.

دىل ئازابى تىلدىن كېلۇر.

رەخت پۇل كەمس، ھۈنەر پۇل.

رەڭسىز قەلەمدىن خەت چىقماس،
بىلىمسىز كىشىدىن نەپ چىقماس.

رەندە غاجاپ تۈزلەر،
كەكە ياساپ تۈزلەر.

دەرىجىلىك سەنئەت

سائادەت يولى بىلەن يولۇڭ ئېچىلار.

ساختمىپەز ناداننى تاپىدۇ،
بىلىملىكتىن قاچىدۇ.

سازەندە كامالچىغا ئامراق،
تېۋىپ ھاۋانچىغا (ئامراق).

سازچى قېرىسا مۇقامچى بولۇر،
كىگىزچى قېرىسا توقۇمچى (بولۇر).

ساۋاتسىزنىڭ كۆشىكى ئىككى پۇل.

ساۋاتى يوق بىلەرمەن كۆپ،
جابدۇقى يوق ھۈنەرۋەن (كۆپ).

ساۋىقى بىر بولسا تەكرارى مىڭ بولسۇن.

سايىمان - جابدۇق خىل بولسا،
قىلغان ھۈنەر ساز بولۇر.

سايىمنى ئاز ئۇستامنىڭ مۇشەققىتى كۆپ.

سەن دوپپىچى بولساڭ،
كىشىلەر باشسىز تۇغۇلار ئىدى.

سورا - سورا ئادەم بولۇر،
سورمىغان ھايۋان بولۇر.

سورا - سورا بىلىم ئاپتۇ،
سورماستىن كېيىن قايتۇ.

سورا - سورا بىلىم ئاپتۇ،
ئويناپ - ئويناپ كېيىن قايتۇ.

سوراپ بىلگەن ئالىم بولۇر،
سورمىغان زالىم (بولۇر).

سوراپ بىلىش ئەيىب ئەمەس،
سورماسلىق ئەيىب.

سوراپ - سوراپ مەككىنى تاپار.

سورغان ئالار،
سورمىغان قالار.

سورغان بىلەر،
سورمىغان يۈرەر.

سورغان بىلىم ئاپتۇ،
ئۇيالغان كېيىن قايتۇ.

سورغان تاغلاردىن ئېشىپتۇ،
سورمىغان تۈز يولدىن ئېزىپتۇ.

سورغانغا ئەيبىب يوق.

سۇ قاتسا مۇز بولۇر،
ئەقىل ئاشسا نۇر (بولۇر).

سىرلىساڭ سىرلىق ئاياغ،
سىرلىمىساڭ ئىتقا يالاق.

سىلىقىدىن ئىللىقى ياخشى،
بىلىملىكنىڭ قىلىقى (ياخشى).

ش

شاگىرت تىككەن توقۇمنىڭ،
ئالدى - كەينىنىڭ پەرقى يوق.

شاگىرتنىڭ ھالىغا قاراپ ھۈنەر ئۆگەت.

شاھلىقتىن يىقىلساڭ، ناۋاي بول.

شۆھرەت ئىزدىگۈچە، بىلىم ئىزدە.

د. ۱۰۰ ق

قاپاق پۇل ئەمەس باراڭ پۇل،
بىلىم پۇل ئەمەس پاراڭ (پۇل).

قارا سۆگەتنىڭ توغانلىقى يوق،
بىلىملىكنىڭ يوغانلىقى (يوق).

قاسساپ قاسساپنى كۆرسە، قولى تىترەر.

قاشاڭ ھۈنەرۋەندىن،
ئاپىغى ئىلدام دىۋانە ياخشى.

قاشتاشنى ئەتىۋار قىلغان ئۈستىنىڭ قولى.

قاۋۇل ئۈستازدىن چېۋەر شاگىرت چىقىدۇ.

قەلىمىڭ ئۆتكۈر بولسا،
ئەلىمىڭ يىراق بولۇر.

قەنت تاتلىق ئەمەس، پەن تاتلىق.

قورساقتىكى ھۈنەرنى ئوغرى ئالالماس.

قولۇڭ چېۋەر بولسا ئالتۇن ئۈنەر.

قولۇڭدا ھۈنەرنىڭ بولمىسا،
غادا يىغىنىڭ بىكار.

قولى گال ھۈنەرۋەندىن،
پۈتى چاققان مالاي ياخشى.

قولى گۈل ئېتىدۇ غىزا،
قولى گال تارتىدۇ ئىزا.

قۇرۇق تاغار ئۆرە تۇرماس.

قۇرۇق گەپ بار يەردە پاراسەت يوق.

قۇش زىنىتى پەي بىلەن،
ئادەم زىنىتى مەرىپەت بىلەن.

قۇش قاننى بىلەن ئۇچار،
ئادەم بىلىمى بىلەن (ئۇچار).

قۇياش زېمىنى يورۇتار،
بىلىم كۆڭۈلنى (يورۇتار).

قىرىسز يەر بولماس،
ھۈنەرسىز ئەر (بولماس).

قىرىق ھۈنەر — ھۈنەر ئەمەس،
ئەسلىي ھۈنەر — چويلىچىلىق.

قىزىلچىنى قەنت قىلغان پەن بىلەن ھۈنەر.

قىلىدىغان ھۈنەر چويلچىلىق،
قىلمايدىغان ھۈنەر شورپىچىلىق.

دەۋرە چىقىرىش ك

كاسپ قېرىسا ھۈنرى جانار.

كاسپ كاسپنىڭ خۇيىنى بىلىدۇ.

كاسپ ئۆزىگە چىقىنالمىپتۇ.

كەتمەننى بەكرەك چېپىڭ، باغدا ئېچىلسۇن غۈنچە،
تاشنى قاتتىق ئېتىڭ، كەكلىك يىقىلسۇن شۇنچە.

كەچ بولدى يات،
سەھەر بولدى كەت.

كەسپى بارنىڭ ئەھدى بار.

كەسپ ھالال،
كۆڭۈل بىمالال.

كۆپ بىلگەن ئاز سۆزلەيدۇ،
ئاز سۆزلىسىمۇ ساز سۆزلەيدۇ.

كۆپ كۆرگەن نۇسخا بىلەر،
كۆپ ئىشلىگەن ئۇستا بولار.

كۆپ نەرسىگە ئاشىق بولغىچە،
بىر نەرسىگە مەشۇق بول.

كۆكتە ئۇچقاننىڭ ھۈنرى بار.

كۆڭۈل بۆلگىن بىلىمگە،
گۈل تېرىغىن ئېلىڭگە.

كۆڭۈل قويساڭ بىلىمگە،
شان كېلىدۇ ئېلىڭگە.

كۆنچىنىڭ پىرى يوق،
ئىككى تېرىنىڭ بىرى يوق.

كۈچى يوقنىڭ ئاچچىقى يامان،
بىلىمى يوقنىڭ غەلۋىسى يامان.

كىتاب — بىلىم بۇلىقى،
بىلىم — ھايات چىرىغى.

كىشىگە تون پىچقان كىشى ئۆزىگە كالتە ئىشتانمۇ پىچالماس.

گ

گالىنى يىغقان سۇلتان بولۇر،
گالىنى يىغمىغان ئۇلتان (بولۇر).

گالنىڭ يامانلىقى جانغا جاپا،
خوتۇننىڭ يامانلىقى ئەرگە (جاپا).

گۆھەر ئالغۇچە تاشتىن،
نى سەۋدا ئۆتىدۇ باشتىن.

گۆھەرلىك بولغاندىن،
ھۈنەرلىك بولغان ياخشى.

گۆھەرمۇ تاش،
ئۇنىڭ پەرقى گۈزەللىكتە.

ماتانى باپكاردىن سوراڭ،
پولۇنى كەپكۈردىن (سوراڭ).

مانتا سالساڭ چۆلگە سال،
چۆچۈرە سالساڭ كۆلگە (سال).

مەن دوپپىچى بولسام،
كىشىلەر باشسىز تۇغۇلار.

موھتاجلىق مىڭ ھۈنەرنىڭ ئانىسى.

مۇشەققەتسىز ھۈنەر بولماس.

مېۋىلىك دەرەخنىڭ بېشى تۆۋەن،
بىلىملىكنىڭ يۈزى تۆۋەن.

ن

نا ئۇستا ئەسۋاب خىللار.

نادان بەرگەن گۆھەردىن،
ئاقىل ئۆگەتكەن ھۈنەر ياخشى.

ناداننىڭ كۆزى يىغلايدۇ،
دانانىڭ يۈرىكى (يىغلايدۇ).

نەپسىڭنىڭ قولى بولماي،
ھۈنەرنىڭ قولى بول.

نەسەبكە ئىشەنمە،
ھۈنەرگە ئىشەن.

نېمىنى بىلمىسەڭ،
شۇنىڭدىن قورقسەن.

دور ۋە ھەممە

ھايۋانغا ئېغىل كېرەك،
ئادەمگە ئەقىل (كېرەك).

ھەر ھۈنەرنىڭ ئۆز گۈزەللىكى بار.

ھەربىر ئوڭۇشسىزلىق بىر ئەقىل بېرىدۇ.

ھۈنەر بەرسەڭ قولۇڭ بىلەن،
ئۇ بارار سېنىڭ يولۇڭ بىلەن.

ھۈنەر بولسا قولۇڭدا،
نان تېپىلار يولۇڭدا.

ھۈنەر بىلگەن ئاچ قالماس،
يول بىلگەن كەچ (قالماس).

ھۈنەر سودىسى ئەپلەشسىمۇ،
خوتۇن سودىسى ئەپلەشمەس.

ھۈنەر قىلدىڭ — گۈل بولدۇڭ،
بىكار يۈردۈڭ — قۇل بولدۇڭ.

ھۈنەر كۆپكىمۇ يەتكۈزىدۇ،
كۆككىمۇ يەتكۈزىدۇ.

ھۈنەر ئۆگەن ئاتاڭدىن،
كېرەك بولسا مىراسى.

ھۈنەر — پۈتمەس گۆھەر.

ھۈنەر ھۈنەردىن ئۈنەر.

ھۈنەر ئېقىپ تۇرغان بۇلاق،
بىلىم يېنىپ تۇرغان چىراغ.

ھۈنەردىن زىيان تارتساڭ،
ئۇستاڭدىن كۆرمەي، ئەجرىڭدىن كۆر.

ھۈنەرسىز ئادەمدىن توخۇ ياخشى.

ھۈنەرسىزنىڭ ھۈنۈرى — ھۇرۇنلۇق.

ھۈنەرلىك ئادەم مېۋىلىك دەرەخ.

ھۈنەرلىك ئاش تاتلىق ئاش،
ھۈنەرسىزدىن بەدەر قاچ.

ھۈنەرلىك ئەر خار بولماس،
دوست - دۈشمەنگە زار (بولماس).

ھۈنەرلىك كىشى پۇل تاپار،
ھۈنەرسىز كىشى ئۈنىڭغا باقار.

ھۈنەرلىك كىشى خار بولماس،
ماڭغان يولى تار (بولماس).

ھۈنەرلىك ئۆلمەس،
ھۈنەرسىز كۈن كۆرەلمەس.

ھۈنەرنى بىر كىشىدىن ئۆگەن،
ئىسكەتنى مىڭ كىشىدىن (ئۆگەن).

ھۈنەرنى تېپىۋالغىلى بولماس،
بىلىمنى سېتىۋالغىلى (بولماس).

ھۈنەرنىڭ پۇلى پات كىرەر،
ئورماننىڭ پۇلى قات - قات (كىرەر).

ھۈنەرنىڭ چېكى يوق.

ھۈنەرنىڭ قولىدىن پۇل ئۈنەر.

ھۈنەرۋەن قول — بەختكە يول.

ھۈنەرۋەن باي بولماس، قورسىقى ئاچ قالماس.

ھۈنەرۋەننىڭ گالۋىڭىدىن قەلەندەرنىڭ ئىلدامى ياخشى.

ھۈنەر — ئالتۇن تۆكەر.

ھۈنەر — تۈگمەس بايلىق.

ھۈنەر — تۈگمەس گۆھەر.

ھۈنەر — ھۈنەردىن بەرىكەت ئۈنەر.

ھۈنەر — ئۇستام بەرگەن مەنسەپ،
رەقىبىلەر خار قىلالماس دەسسەپ.

ھۈنەرى بار دەركار،
ھۈنەرى يوق بەك خار.

ھۈنەرى بار قۇل بولماس.

ھۈنەرى يوق كىشىنىڭ،
ھوسۇلى يوق ئىشىنىڭ.

ھۈنەرى يوق كىشىنىڭ،
مەززىسى يوق ئىشىنىڭ.

ھۈنەرى يوقنىڭ جېنى يوق.

ھۈنەرى يوقنىڭ ئۇلى يوق،
ئىشلىمىگەننىڭ پۇلى يوق.

ھۈنەرىم بار، تەلپىم يوق،
ھەۋىسىم بار، ماغدۇرۇم يوق.

د. ۱۰۰ ئو

ئورۇق قوينىڭ پوقى يوغان،
بىلىمسىزنىڭ گېپى (يوغان).

ئوقۇش جاپالىق،
كەينى ۋاپالىق.

ئوقۇغان بالا — ئوقلانغان مىللىتىق.

ئوقۇغان ئوغۇل ئاتىدىن ئۇلۇغ.

ئوقۇغان ئوڭ بولۇر،
ئوقۇمىغان توڭ (بولۇر).

ئوقۇغان ئۇچار،
ئوقۇمىغان چۈشەر.

ئوقۇغاننىڭ ئەقلى ئۇزار،
ئوقۇمىغاننىڭ بويىنى (ئۇزار).

ئوقۇماي بىلىم ئالغىلى بولماس،
تېرىماي ھوسۇل ئالغىلى بولماس.

ئوقۇمىغان ئادەم كۆزى ئوچۇق قارىغۇ.

ئوقۇمىغۇچە موللا بولماس،
بويىمىغۇچە مەللە (بولماس).

ئۇ

ئۇستا باردا قولۇڭنى تارت،
موللا باردا ئىلىڭنى (تارت).

ئۇستا بىلەن يېقىن ئۆتسەڭ، ئىشك پۈتەر.

ئۇستا قانداق بولسا،
شاگىرتى شۇنداق بولۇر.

ئۇستا قىلسا خوپ قىپتۇ.

ئۇستا كۆرمىگەن شاگىرت،
ھەر مۇقامغا يورغىلار.

ئۇستا كۆرمىگەن شاگىرتنىڭ ھۈنىرى كاسات.

ئۇستا كۆرمىگەن كاسىپ، ھۈنەرنى بۇزار.

ئۇستا كۆرمىگۈچە، ئۇستا بولماس.

ئۇستا مەرگەن شىر ئاتار،
قاۋۇل چوكان يۈز ئاچار.

ئۇستا ئۆزىنىڭ غېمىنى قىلسا،
گولنىڭ غېمىنى خۇدا قىلىدۇ.

ئۇستا ئىزچى ئىز تونۇر،
زېرەك يىگىت قىز (تونۇر).

ئۇستاز بولساڭمۇ بىلىم ئال،
ھارۋاڭ بولسا يېلىم (ئال).

ئۇستاز پەقەت ھەيدەكچى،
بىلىم ئېلىش ئۆزۈڭدىن.

ئۇستاز زالىم بولسا،
شاگىرتى ئالىم چىقۇر.

ئۇستاز ھۈنرىنى ئويلار،
شاگىرت كوزىرىنى (ئويلار).

ئۇستاز ئۈنتۈلماس.

ئۇستازسىز شاگىرت بولماس.

ئۇستازى زېرەك بولسا، شاگىرتى روناق تاپار.

ئۇستاڭغا مەڭگۈ خىزمەت قىل،
خىزمەت قىلالمىساڭ ئىززەت (قىل).

ئۇستامنى كۆرمىسەم ئۇستا مەن،
ئۇستامنى كۆرسەم يولدا مەن.

ئۈستىسى بوشاڭ بولسا،
شاگىرتى مىس - مىس بولۇر.

ئۈستىلىق قىلىمەن دەپ،
ئۈستىسىغا يولۇقۇپتۇ.

ئۈستىنى ئۈستە قىلغان نىمكىرى،
نىمكىرىنى ئۈستە قىلغان سىمكىرى.

ئۆ

ئۆزۈڭدىن يۇقىرىغا قاراپ پىكىر قىل،
ئۆزۈڭدىن تۆۋەنگە قاراپ شۈكۈر قىل.

ئۆگەنگەن بىلىم بىكار كەتمەس.

ئۆگەنگەنگە گەپ كەتمەس،
نادان باشتىن دەرد (كەتمەس).

ئۆگىتىپ قوي تېخنىك ھۈنەر،
ئۈنىڭدىن ئالتۇن ھۈنەر.

ئۆگىتىش ئۈچۈن ئۆگەن،
ئېلىش ئۈچۈن بەر.

ئۆمۈر باقىي ئەمەس، ھۈنەر باقىي.

ئۆمۈر چەكلىك،
بىلىم چەكسىز.

ئۆمۈر قوغلاشماي،
ئىلىم قوغلاش.

ئۆيى بارنىڭ جېنى بار،
ھۈنرى بارنىڭ نېنى (بار).

ئۈ

ئۈستۈن بېقىپ تۈكۈرسەڭ،
يېنىپ كېلەر يۈزۈڭگە.

ئى

ئېشەك يۇڭىدا كىگىز بولماس.

ئېشىغا قاراپ تارقى،
ھۈنرىگە قاراپ قاپقى.

ئى

ئىچىڭدىن كۆمۈر چىقىسىمۇ تۆكۈپ كەت.

ئىرادە چېنىقىشقا باغلىق،
بىلىم توپلاشقا (باغلىق).

ئىزدەنگەن كامال تاپار،
ئىزدەنمىگەن زاۋال (تاپار).

ئىشلەتمىگەن بىلىم — يەپ سىڭدۈرمىگەن تاماق:

ئىشلەتمىگەن پىچاقنى دات باسدۇ.

ئىنسانغا بىلىم كېرەك،
ياغاچچىغا يېلىم (كېرەك).

ئىنسانغا دورا توخۇ تاشلىقى،
بىباھا گۆھەر ئادەم ياشلىقى.

ي

ياخشىنى سوراپ تاپ،
قاشنى كۆرۈپ (تاپ).

ياشاش ئۈچۈن تەلىم ئال.

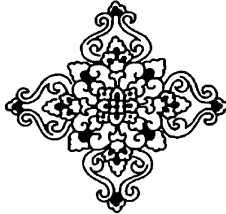
ياشلىقتا ئالغان بىلىم تاشقا مۆھۈر باسقانداك،
قېرىغاندا ئالغان بىلىم قۇمغا مۆھۈر باسقانداك.

يالغانغا مازار يېقىن،
ھۈنەرۋەنگە بازار (يېقىن).

يامغۇر بىلەن كۆل تولسىمۇ،
بىلىم بىلەن ئادەم تولماس.

يەتتە نانغا يۈز بولغان ئىككى توقاچ.

يېنى ئاغرىغان بەردە ياتماس.

ئىچىملىك، چېكىملىك،
قىرزدارلىق توغرىسىدا

دورلىقچىلىق ئا

ئاچلىقتىن خۇمارلىق يامان.

ئاي بېشىدا ئۇلاپ چېكەر،
ئوتتۇرسىدا توختاپ چېكەر،
ئاخىرىدا سوراپ چېكەر.

دورلىقچىلىق ب

بەڭگى بىلەن ئۇرۇشقۇچە،
سارالڭ بىلەن ئۇرۇش.

بەڭگى كەندىرگە ئامراق،
ھۇرۇن يەڭگىگە (ئامراق).

بەڭگى بوۋىسىنى ماختار،
موزدۇز كوۋىسىنى (ماختار).

بەڭگى چىلىم كويىدا،
جۇۋان يېلىم (كويىدا).

بەڭگىگە بىر تامچە سۇ دەريا كۆرۈنۈپتۇ.

بەڭگىنى بالام دېمەڭ،
بۇقنى كالام (دېمەڭ).

بەڭگىنىڭ كۆزىگە ئېشەك سۈيۈكى كۆل كۆرۈنۈپتۇ.

بەڭگىنىڭ ئوغى يوق،
پاشىنىڭ قوغى (يوق).

پۈتمىگەن قەرزگە يوق ئال.

تام زەيدىن نابۇت بولدى،
ئادەم مەيدىن (نابۇت بولدى).

تامامغا شەيتان كېپىل.

چ

چېكىشمىگۈچە بىلىشمەس.

چىلىمى يوق بەنگە مەست،
نوختىسى يوق يەنگە (مەست).

ق

قەرز سوزۇلسا قالىدۇ،
ئاغرىق سوزۇلسا ئۆلىدۇ.

قەرز ئۆرىدىسە پۇل ئالۇر،
كېسەل ئۆرىدىسە جان (ئالۇر).

قەرزدار بىر كويغا يۈز سالام بېرىپتۇ.

قەرزداردىن بەرگەننى ئال،
تۈگمەندىن چىققانى ئال.

قەرزدارلىق بەك يامان بىر پۇڭ بولسىمۇ،
مۇساپىرلىق بەك يامان بىر كۈن بولسىمۇ.

قەرزدارنى تار يولدا قىستايتۇ.

قەرزدارنىڭ تىلى قىسقا،
گۇمانخورنىڭ ئۆمرى (قىسقا).

قەرزدارنىڭ قەبرىسى يوق.

قەرزدارنىڭ قەبرىسىنى كۆرگەن ئادەم يوق.

قەرزدارنىڭ يۈرىكى دەز.

ك

كەيپى يوقنىڭ پەيزى يوق.

كەيپلىك كىشى — ئەيىبلىك كىشى.

ھاۋايى - ھەۋەسنىڭ بېشى كۆل، ئايىغى چۆل.

م

مەست بىلەن ماڭساڭمۇ ماڭ،

نەس بىلەن ماڭما.

مەست تالادا،
بالىلىرى بالادا.

مەست چوغنى كاۋاپ دەر،
كۆيمسە ئېلىپ يەر.

مەست كاللا — نەس كاللا.

مەست مۇشت ئاتار،
تەگمىسە ئۆزى ياتار.

مەست ھاراققا دوست،
دۈمبىسى تاياققا (دوست).

مەست ئۆلۈكتىن قورقماس.

مەست ئۆيگە كىرگۈچە، دۈپپىسى تۇرگە چىقار.

مەست، مەستنىڭ قۇلىقىنى كەس.

مەستتىن ساراڭمۇ قورقۇپتۇ.

مەستلىك — پەسلىك.

مەستنىڭ توۋىسى شېشىنى كۆتۈرگۈچە.

مەستنىڭ قەرزى كۆپ،
كونا چىنىنىڭ دەزى (كۆپ).

مەستنىڭ كۆزى ھاراقتا،
پۇت - قولى يالاقتا.

مەستنىڭ ھەيۋىسى تۈگىگۈچە،
بېشى يەرگە تېگىپتۇ.

ن

ناسۋال چەككەن كىشىنى،
ئۈرۈپ چاققىن چىشىنى.

ناسۋال مەينەتنىڭ، تاماكا سۆلەتنىڭ، ھاراق دۆلەتنىڭ.

ناسۋالكەش قېرىسا چاپاق ئاسدۇ،
بەڭگى قېرىسا كۆزىنى چاپاق باسدۇ.

نەشە چەككەن بەڭگىنىڭ،
تۈتۈن بىلەن قارنى توق.

نەشكەش توۋا قىلماس،
توۋا قىلىسىمۇ كۆڭلى قويماس.

نەشىدە مەست بولغان ھوشىغا كېلەر،
پۇلغا مەست بولغان بېشىغا (كېلەر).

نەشكەشنىڭ كاللىسى سوقا،
ئەپيۈنكەشنىڭ ماڭلىمى دوقا.

ھاراق بىلەن دوستلاشتىڭ،
ئەقىل بىلەن خوشلاشتىڭ.

ھاراق چىقار باشقا،
كۆزنى تولدۇرار ياشقا.

ھاراق زورلامچىنىڭ،
تاماكى دورامچىنىڭ.

ھاراق زورى بىلەن،
گەپ پورى بىلەن.

ھاراق زىناغا يېقىن،
نەشە خۇمارغا يېقىن.

ھاراق مەست قىلۇر،
ئىشىڭنى تەس قىلۇر.

ھاراق ئوغا بولۇر،
جىق ئىچسەڭ غوغا بولۇر.

ھاراق ئىچكەن مەس،
خۇدىنى يوقاتقان نەس.

ھاراق يولدىن ئازدۇرار،
ئۆزىگە گۆر قازدۇرار.

ھاراققا دۈم چۈشسەڭ بەختىڭ قاچار،
پۇلغا دۈم چۈشسەڭ ئەقلىڭ (قاچار).

ھاراقكەش ئۈلپەت،
كەلتۈرەر كۈلپەت.

ھاراقكەشتە گەپ تولا،
بەڭگىدە خىيال (تولا).

ھاراقكەشكە قەرز بەرمە.

ھاراقكەشكە يول تار كەلمەس،
يۈزسىزگە گەپ ھار (كەلمەس).

ھاراقكەشنى قاراۋۇلغا قويساڭ، خەزىنەڭ ساق تۇرماس.

ھاراقكەشنىڭ دوستى كۆپ.

ھاراقكەشنىڭ مەردلىكى، مەست بولغاندا تۇتار.

ھاراقنى تاشلاي دېسەڭ، مەستنىڭ قىلىقىنى كۆر.

ھاراقنىڭ باشلىنىشى خوش - خوش،
ئاخىرلىشىشى پوش - پوش.

رەۋيىتى ئۇ

ئۇمۇ «مەست»، بۇمۇ «مەست»،
مەستنىڭ «خەير - خوش» ى تۈگمەس.

رەۋيىتى ئى

ئىتتىن سۆڭەككە،
چاشقاندن كېپەككە قەرزدار بوپتۇ.

ئىچتىم شاراب،
بولدۇم خاراب.

ئىچملىك بالا ئەمەس،
ئىچملىككە بېرىلىش بالا.

تېنچ - خاتىر جەملىك ۋە
ئوغرى - قارا قىچىلىق
توغرىسىدا

دورۇن ئاتا

ئاپەت كۆرمەي دەسەڭ،
ھوشيار بول.

ئات ئاتاڭچە بولسىمۇ،
قوزۇق قېقىپ باغلىۋەت.

ئات دۈشمىنى قامچىدۇر،
قولدا تۇتۇپ بىلىنمەس.

ئات مىنىمگەن ئارىپىدىن غەم قىلماس.

ئات ئورنىغا ئېشەك باغلىما.

ئاتاقنى تاپماق ئوڭاي،
تۇتۇپ تۇرماق تەس.

ئاتقان ئوق يېنىپ كەلمەس.

ئاتنى تەپمەيدۇ دەپمە،
ئىتىنى چىشلەيدۇ (دېمە).

ئاتنىڭ كىشىنىمەيدىغىنى يوق،
ئىتنىڭ چىشلىمەيدىغىنى (يوق).

ئاجراشقاننىڭ كۆتى ئېچىلار،
ئاجراشمىغاننىڭ گۈلى (ئېچىلار).

ئاخشىمى گەپ قىلساڭ، قۇلاقنى قۇلاققا ياق،
كۈندۈزى گەپ قىلساڭ، ئەتراپىڭغا باق.

ئادەم بېشىنى كۈندە توقسان توققۇز خىل ئەجەل ئەگىپ يۈرەر.

ئاز ئېشىم،
غوۋغاسىز بېشىم.

ئاسان كەلسە،
ئاسان كېتەر.

ئاستا ماڭساڭ،
بۇرۇن يېتىسەن.

ئاستا ماڭغان تاغ ئاشار،
يۈگۈرگەن باغ.

ئاغرىقنى يوشۇرساڭ،
ئۆلۈم ئاشكارا.

ئاغرىماس بېشىمغا ئالتە تاياق.

ئاق كۆڭۈل ئامانلىق تىلەر،
بەتئىيەت يامانلىق (تىلەر).

ئالاكۆڭۈل بولساڭ ئازارسەن.

ئالتۇن ئۆيۈك بولغۇچە،
تىنچ كۆڭلۈك بولسۇن.

ئالدىرىغاندا پۇتغا پۇتلىشىپتۇ.

ئالدىڭغا ماڭساڭ، كەينىڭگە قارا.

ئالدىنى ئوغرى ئالدى،
قالغىنىنى رەمچى (ئالدى).

ئامان بولسا بېشىم،
يەنە چىقار چېچىم.

ئانت ئىچكەنگەن كۆنمىسەڭ،
قان ئىچكۈچى كېلەر.

ئاياغ ئاتلىمىسا، باش لىڭشىتماس.

ئاياغ ئاستىڭغا قاراپ ماڭ، يىقىلمىسەن،
بۇرنۇڭنى كۆتۈرمە، پۇتلىشىسەن.

ئايلىنىنى ئايلىنىپ ئۆت.

دەرىجىسى ئىككىنچى

ئەتمەك تەس،
بۇزماق ئاسان.

ئەر دۈشمىنى ياندىدۇر،
بىللە يۈرۈپ بىلىنمەس.

ئەسكى ئوغرى پاخال ئوغرىلايدۇ.

ئەندىشىنىڭ ئېتى قورقاق.

ئەنسىزلىك ئادەمنى قېرىتار.

ئەيىبىنى يوشۇرغان ئەي بولماس.

ب

باسقان ئىزىڭنى بىلىپ باس،
ئالدى - ئارقاڭنى كۆرۈپ باس.

باش ئامان بولسا،
دوپپا تېپىلار.

باغدا ئۆسكەن يانتاقنىڭ جېنىغا ۋاي.

بالا - قازا دەرەخ بېشىدا يۈرمەيدۇ،
ئادەم بېشىدا يۈرىدۇ.

بەرسە قولدىن ئاپتۇ،
بەرمىسە يولدىن ئاپتۇ.

بوينىنى ئېگەلمسەڭ،
قولنى سۆي.

بويۇڭ يەتمىگەن يەرگە ئېسىلما.

بويۇننى قىل كەسمەيدۇ،
قىلىچ كېسىدۇ.

بۇرۇن تاغ ئايلىنىپ كەلسە،
ھازىر باغ ئايلىنىپ كېلىدۇ.

بۇزۇۋىدىم، بېشىمغا تەگدى.

بۇلاڭچى بۇلاپ يەيدۇ،
ئالدامچى سوراپ (يەيدۇ).

بۇلاڭچى قېرىسا جېسەكچى بولۇر،
ئابدال قېرىسا ئېشەكچى (بولۇر).

بۇلاڭچىنىڭ نەپسى تويماستىن،
قاراڭچىنىڭ قارنى تويماستىن.

بۆشۈككە تېڭىپ بۆلمىسۇن سېنى.

بۈگۈن ماڭا،

ئەتە ساڭا.

بېشىڭ تاز بولسىمۇ،

كۆڭلۈڭ ياز بولسۇن.

بېشىڭنى تاشقا ئۇرساڭمۇ،

ئورنىغا كەلمەس.

بىخۇدلۇق قىلىش — ئوغرىغا يانتاياق بولغانلىق.

بىر تال چىۋىن بىر قازان ئاشنى بۇزىدۇ.

بىر تال قۇمىلاق بىر قېرىن ماينى چىرتىدۇ.

بىر چوڭنىڭ سۆزىگە كىر،

بىر كىچىكنىڭ (سۆزىگە كىر).

بىر چىقماقنىڭ بىر چۈشمىكى بار.

بىر قولۇڭغا ئوت ئېلىپ يۈر،

بىر قولۇڭغا سۇ (ئېلىپ يۈر).

بىر كۈلكىنىڭ ئون يىغىسى بار.

بىر ئۆيگە سۇ كىرسە،

مىڭ ئۆي ئەنسىزچىلىكتە قاپتۇ.

بىر ئىشك قويۇش ئۈچۈن مىڭ ئىشك كۆر.

بىر يىلان بىر ئۆي ئادەمنى تىنچىتماس.

بىرى ئالتۇن تاۋاقتا ئاش بېرەر،
بىرى ھەسرەت بىلەن جان (بېرەر).

بىرى كۈلەر،

بىرى يىغلار.

بىرىگە قىلساڭ زورلۇق،
بىرىدىن كۆرسەن خورلۇق.

بىرىنى سەن بۆرە دېسەڭ،
ئۇ سېنى قوي دەيدۇ.

پ

پاختىنىڭ ئىچىدە ئوت ساقلىغىلى بولماس.

پادىچى پوستەكچى بىلەن دوست بولالماس.

پادىدىن ئىلگىرى چاڭ - توزان كېلەر.

پاقلان يېگەن تۈلكە پادىچى قولىدا ئۆلەر.

پۈتۈڭنى توغرىلىغانغا قارىما،
يولۇڭنى توغرىلىغانغا قارا.

پۇشايما قىلغان بىلەن ئورنىغا كەلمەس.

پىل بىلەن دوست بولساڭ،
پىلخاناڭنى راست قىل.

تاپاي دېسەڭ ئامانلىق،
كىشىگە قىلما يامانلىق.

تاش تاشلىغۇچىنىڭ بېشىغا چۈشەر.

تالادىكى ئوغرىدىن ساقلانماق ئاسان،
ئۆيدىكى ئوغرىدىن ساقلانماق تەس.

تام ياقىلساڭ نەس باسار.

تامنىڭمۇ قۇلقى بار.

توپقا تاش ئاتما.

توپلاڭچى ئەلدە بەرىكەت يوق.

توقۇمنى ئوغرىلىغان تۆگىسىنىمۇ ئوغرىلاپتۇ.

تولا قاترىغان بۆرە ئاچتىن ئۆلۈپتۇ.

توي ئەنسىزچىلىكىدىن،
گۆر ئەنسىزچىلىكى ياخشى.

تۆھپە قىلغانغا تۆگە قىل.

تېتىماي تۈز دېمە.

تېۋىپقا پۇل قايغۇسى،
ئاغرىققا جان قايغۇسى.

ج

جاپا تارتىمىغۇچە ھالاۋەت يوق،
ئىناق بولمىغۇچە سائادەت يوق.

جاڭجاللىق ئۆيدە بەرىكەت يوق.

جان بازارغا كىرمەيدۇ.

جان تەندە ئامانەت.

جېدەلخورغا گۇۋاھچى بولما.

جېدەلنىڭ چىرايلىقى يوق،
ھاقارەتنىڭ تاتلىقى يوق.

جىم ئاققان سۇ غەرق قىلار.

جىمجىتلىق مازارغا يارىشىدۇ.

جىمجىتلىقتىن ئەنسىزلىك تۇغۇلار.

چۆچۈرىنى خام سانما.

خاپىلىق ئالدىدا كېلەر،
پۇشايما ئارقىدا (كېلەر).

خاتالاشساڭ، تۈزىتىشتىن ئۇيالما.

خاتالاشقاندىن خاتانى تۈزەتمىگەن يامان.

خائىنغا بىشەم ئۆلۈم،
ساتقىنغا ئېشەك ئۆلۈم.

خۇشلۇق ياشارتىدۇ،
خاپىلىق قېرىتىدۇ.

دورغا

دانالمققا تاپ پۇرسەت،
ئاداشقانغا يول كۆرسەت.

دەرەخكە چىقساڭ، ئىرغىمتىپ كۆر.

دەردى يوقنىڭ غېمى يوق،
غېمى يوقنىڭ جېنى (يوق).

دوپپاڭنى ئالدىڭغا قويۇپ ئويلاپ باق.

دورغا قەيەردە بولسا،
غۇۋغا شۇ يەردە.

دۇنيادا ۋەھىمدىن ئاچچىق نەرسە يوق.

دۆڭنى كۆرۈپ، تاغ دېمە،
گۈلنى كۆرۈپ باغ (دېمە).

دوس

سەل قارالسا ئىناقلىققا،
يۈزلىنەر زاۋاللىققا.

سۇلتان قىلسا يامانلىق،
ئەلگە بولماس ئامانلىق.

سەنالىغان ئاچچىق قېتىق سەنالىمىغان قايماقتىن ياخشى.

دوش

شامال بىلەن كەلگەن شامال بىلەن كېتىدۇ.

شامالغا قاراپ تۈكۈرمە،
يۈزۈڭگە يانار.

شامالنىڭ ئالدى قۇيۇن،
جېدەلنىڭ ئالدى ئويۇن.

دورچۇقۇم غ

غېرىبىنى ئۇرما،
ئۇۋالىغا قالما.

دورچۇقۇم ق

قاتاردىن قالغۇچە،
خەتەردىن قال.

قاچان بولسا جاڭجال،
ئەتە شۇ يەر جاڭگال.

قاراقچى خالىي يەردە ئالار،
يانچۇقچى توپ ئىچىدە (ئالار).

قاراقچىنى مارقىچى بابلاپتۇ،
ماراقچىنى يالاقچى (بابلاپتۇ).

قاراقچىنىڭ قولىقى ئۇزۇن.

قاراڭغۇنىڭ قولىقى دىڭ.

قارمۇقنىڭ دانى بولغىچە،
بوغداينىڭ سامانى بول.

قاغىنىڭ بىر كۆزى ئوقتا،
بىر كۆزى پوقتا.

قانائەت — خاتىرجەملىكنىڭ بىرىنچى شەرتىدۇر.

قانچە بەرسەڭ، شۇنچە ئالسەن.

قانداق بەرسەڭ، شۇنداق ئالسەن.

قانداق كەلسە، شۇنداق كېتەر.

قانداق ئېيتساڭ، شۇنداق ئاڭلايسەن.

قايسى قولۇڭ بىلەن بەرسەڭ،
شۇ قولۇڭ بىلەن ئالسەن.

قورساق ئاغرىقنىڭ بولمىسا،
تاۋۇز يېيىشتىن قورقما.

قوغۇنلۇققا كىرگەن ئوغرى يا پىششىقنى قويما،
يا توغىنى (قويماس).

قولۇڭنى ئۇزاتقان يەرگە پۈتۈڭنى ئۇزاتما.

قولى ئەگرىنىڭ كۈنى ئەگرى.

قوينۇم ئوغرى،
قونچۇم ئوغرى.

قوينى قوتاندا سات،
ئوزۇقنى ئوردا (سات).

قۇدۇققا تۈكۈرمە،
سۈيىنى ئىچەرسەن.

قۇشنىڭ سايرمايدىغىنى يوق،
دۈشمەننىڭ قارغىمايدىغىنى (يوق).

قىغىغىر ئولتۇرساڭمۇ، توغرا سۆزلە.

قىمارۋاز بۇلۇڭ ئىزدەيدۇ،
بالىلىرى كۇلۇڭ (ئىزدەيدۇ).

قىمارۋاز ئۇتۇۋالغان كۈنى خوتۇنى گۆشكە تويىدۇ،
ئۇتتۇرغان كۈنى مۇشتقا تويىدۇ.

قىمارۋاز ئىلگىرى كەلمەس،
يېڭىنى تېنىگە سىڭمەس.

قىمارۋازغا ئاي يورۇقى غەنىمەت،
ئوغرىغا قارا بۇلۇت (غەنىمەت).

قىمارۋازنىڭ ئالچىسى كۆپ،
تىلەمچىنىڭ خالىتىسى (كۆپ).

قىمارۋازنىڭ قەرزى تولا،
ھۇرۇننىڭ دەردى (تولا).

قىمارۋازنىڭ كۆزىنىڭ قارىقى كەينىدە.

قىلچىتەك ئۆتكۈر بولما،
تايماقتەك قوپال بولما.

ك

كەپتەرۋاز ھاڭۋاقتى،
قىمارۋاز يەر باقتى.

كەپتەرۋاز تۇتسام دەيدۇ،
قىمارۋاز ئۇتسام (دەيدۇ).

كەپتەرۋاز تۇتۇۋالغانغا خۇش،
قىمارۋاز ئۇتۇۋالغانغا (خۇش).

كەسكەن توغاچ يېپىشماس.

كۆسەي ئۇزۇن بولسا،
قول كۆيمەيدۇ.

كۆسەينى كىم تۇتسا،
شۇنىڭ قولى كۆيەر.

كوڭلى توق،
قاىغۇ يوق.

كۈنداشلىق ئۆيدە كۈندە جېدەل.

كچىك دەپ ئويلما ياۋنى،
پۇرسەت كەلسە بوغىدۇ گالىنى.

كىرەر ئىشىكىڭنى قاتتىق ياپما.

كىرىشتىن بۇرۇن چىقىشنى ئويلا.

كىشى ھەقىقى ئەسقاتماس.

كوزا كۈندە سۇنماس،
كۈندە سۇنار.

كىشى ھەقىقى كىشىگە ياراشماس.

كىشىگە قىلدىم دېمە،
ئۆزۈڭگە قىلارسەن.

كىشىگە قىلغىنىڭ — ئۆزۈڭگە قىلغىنىڭ.

كىشىگە نېمە قىلساڭ،
ئۆزۈڭگە شۇ يانار.

كىشىنىڭ ئورسىنى قازساڭ،
چوڭقۇر قازما، ئۆزۈڭ چىقالمايسەن.

كىمكى تۈز يولدىن تاپار،
ئۆز جېنىغا ئاپەت تاپار.

كىيىمگە يۇققان كىر كېتەر،
ئادەمگە يۇققان كىر كەتمەس.

دۈرۈڭ

گەرچە ئۇ ئاياغ ئاستىدىدۇر خار،
خۇدا مەخلۇقىدۇر، ئاغرىتما زىنھار.

گۇناھسىز ئىتنى ئۇرما.

دۈرۈم

ماڭمىغان تۈز يولدىن ماڭغان قىڭغىر يول يېقىن.

مال ئىگىسىدىن ئوغرى كۈچلۈك.

دۈرۈن

نومۇسنى يوقاتقۇچە،
باشقىن يوقاتقان ياخشى.

نېمە دېسەڭ، شۇنى ئاڭلايسەن.

نېمە قىلغىنىڭنى ئويلىما،
نېمە قىلارنىڭنى ئويلا.

ھارۋىكەشنىڭ ناچىرى تاپاق ئوغرىلايدۇ،
ئوغرىنىڭ ناچىرى ئاياغ ئوغرىلايدۇ.

ھوشۇڭنىڭ بارىدا ئېتىكىڭنى ياپ.

ھوشيار بولساڭ ئاپەت كۆرمەيسەن.

ھوشيارنىڭ ئەقلى ھازىر،
گالۋاڭنىڭ ئەقلى ئەتە.

ئوت بىلەن ئويناشما،
ئۆزۈڭ كۆپەرسەن.

ئوت كۆرۈنگەن ياققا ماڭما،
ئىت ھاۋشىغان ياققا ماڭ.

ئوتنى تۈكۈرۈك بىلەن ئۆچۈرۈپ بولماس.

ئوتنى ئوت بىلەن ئۆچۈرۈپ بولماس.

ئوتنى ياغ بىلەن ئۆچۈرۈپ بولماس،
قىلمىشنى چاغ بىلەن (ئۆچۈرۈپ بولماس).

ئوتنىڭ چوڭى ئۇچقۇندىن باشلىنار.

ئوغرى ئاسماقچى كېلەر،
قاراقچى باسماقچى (كېلەر).

ئوغرى ئالغان مالغا ئىگىسى سەۋەبكار.

ئوغرى بالىسى بولدى توغرى،
موللا بالىسى بولدى ئوغرى.

ئوغرى بولساڭ ئىنساب بىلەن بول،
تاۋىقنى ئالساڭ قوشۇقنى قوي.

ئوغرى بولساڭ ئىنساب بىلەن بول،
قازىنىنى ئالساڭ تۇۋىقنى قوي.

ئوغرى بولغۇچە دىۋانە بول.

ئوغرى بېيىماس، قىمارۋاز تويماس.

ئوغرى بېيىماس، كوسا قېرىماس.

ئوغرى بىر پۇل ئۈچۈن خۇن بېرەر.

ئوغرى بىر گۇماندا،
مال ئىگىسى مىڭ گۇماندا.

ئوغرى بىر، گۇمان مىڭ.

ئوغرى بىلەن يولداش بولما،
قىمارۋاز بىلەن سىرداش (بولما).

ئوغرى توۋا قىلسا، كۆتى قويماپتۇ.

ئوغرى تۇتساڭ چوڭىنى تۇت.

ئوغرى تۇتساڭ مېلى بىلەن تۇت،
زىناخورنى جۈپتى بىلەن (تۇت).

ئوغرى تۇتقىن تۇماندا،
ئۆلۈپ كەتمە گۇماندا.

ئوغرى تۇتۇلار،
قىمارۋاز ئۇتۇلار.

ئوغرى تۇتۇلسا يەرگە قارايدۇ،
جالاپ تۇتۇلسا ئەرگە (قارايدۇ).

ئوغرى تۇمان ئىزدەيدۇ،
ئىچى تار گۇمان (ئىزدەيدۇ).

ئوغرى جاپا چەكسە، ھايان قاراقچىنىڭ.

ئوغرى ساقچىدىن قورقۇدۇ،
جىن باخشىدىن (قورقۇدۇ).

ئوغرى شېرىكىدىن قورقۇدۇ.

ئوغرى قاچىدىغان جايىنى ئالدىن ئىزدە.

ئوغرى قورقسا ناخشا ئېيتار.

ئوغرى قېرىسا سوپى بولۇر،
جالاپ قېرىسا بۇۋى بولۇر.

ئوغرى كەلسە مەھەللىگە،
ئاراملىق يوق ھەممىگە.

ئوغرى كۆزىدىن بىلىنەر،
توغرى سۆزىدىن (بىلىنەر).

ئوغرى كۈن ئاشقۇچە،
بۆرە قىر ئاشقۇچە.

ئوغرى گۇمانخور،
قىمارۋاز شىيلامچى.

بەڭگى مۇتتەھەم،
قاراقچى باتۇر.

ئوغرى مال تاپالمسا،
ئانسنىڭ ئىشتىنىنى ئوغرىلايدۇ.

ئوغرى مال كويدا،
بەڭگى چىلىم كويدا.

ئوغرى ھارماس،
بامداتنى قازا قىلماس.

ئوغرى ئوغرى بىلەن تۇتۇلار.

ئوغرى ئوغرى بىلەن كېچىدە تېپىشار.

ئوغرى ئوغرىلىغىلى نەرسە تاپالمسا سەۋدا بولۇر.

ئوغرى ئوغرىلىقنى قىلمسا كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەس.

ئوغرى ئوغرىنى تۇت دەپ ۋارقىرايدۇ.

ئوغرى ئوق يەيدۇ،
بالىلىرى پوق يەيدۇ.

ئوغرى ئۇيالماس،
ئوغرىنى تۇتقان ئۇيىلار.

ئوغرى ئۆلگۈچە «مەن ئاق» دەپ تۇرار.

ئوغرى ئۆيدە قويبار،
قاراقچى چۆلدە (قويبار).

ئوغرى ئېلىپ قاچىدۇ،
قىمارۋاز بېرىپ قاچىدۇ.

ئوغرى يەرگە قارايدۇ،
زىناخور كۆزگە (قارايدۇ).

ئوغرىدىن ۋاپا كۈتمە،
ئوغرىدىن شىپا (كۈتمە).

ئوغرىسى يوق يۇرت بولماس،
بۇرسى يوق جاڭگال (بولماس).

ئوغرىغا مال كەم بولماپتۇ.

ئوغرىغا يول كۆرسەتمەڭ،
تۆگىگە سولاق (كۆرسەتمەڭ).

ئوغرىغا يولۇقساڭ مېلىڭنى ئالۇر،
كېسەلگە يولۇقساڭ جېنىڭنى (ئالۇر).

ئوغرىلانغان مال ئوردا سېسىيدۇ.

ئوغرىلىغان ناغرىنى چالغىلى بولماس.

ئوغرىلىق قىلساڭ يالغۇز قىل،
شېرىك بولساڭ ھەزەر قىل.

ئوغرىلىق قىلغان يەرگە قارايدۇ.

ئوغرىنى تۇتاي دېسەڭ چىراغنى ئۆچۈر.

ئوغرىنى قاراقچى ئۇرۇپتۇ،
تىلەمچىنى بۇلاڭچى (ئۇرۇپتۇ).

ئوغرىنى گۈندىپاي قىپتۇ.

ئوغرىنى ئوغرى تاپىدۇ.

ئوغرىنى ئوغرى دېسە ئۆلگۈسى كېلەر،
ساقنى ئوغرى دېسە كۈلگۈسى (كېلەر).

ئوغرىنى ئىزدەپ تۇت،
سۇنى يۈگۈرۈپ (تۇت).

ئوغرىنىڭ ئالدىدا پۇل - مالنىڭ گېپىنى قىلما.

ئوغرىنىڭ ئەسكىسى يوتقان ئوغرىلايدۇ،
ئوۋچىنىڭ ئەسكىسى قاپقان (ئوغرىلايدۇ).

ئوغرىنىڭ بېشىدا ئوت كۆيەر.

ئوغرىنىڭ بىر يۈزى قارا،
قىمارۋازنىڭ ئىككى يۈزى (قارا).

ئوغرىنىڭ تاپىنى يۇمشاق،
باغرى قاتتىق.

ئوغرىنىڭ تىنچلىقى يوق،
ئۇنىڭغا مالنىڭ جا - جىڭلىقى يوق.

ئوغرىنىڭ خۇيى تۇتسا نۇمىقىنى تونۇرغا تاشلاپ،
داپخۇنىدىن تارتىۋالار.

ئوغرىنىڭ دوستى — يانچۇقچى.

ئوغرىنىڭ دۇشمىنى ئاي،
پۇتنىڭ دۇشمىنى لاي.

ئوغرىنىڭ قولى ئۇزۇن.

ئوغرىنىڭ كىرىمىكى ئاسان،
چىقىمىقى تەس.

ئوغرىنىڭ يۈرىكى پوك - پوك.

ئوغرى — قىمارۋاز،
بەڭگى — قەلەندەر.

ئوغرىلىق تۈن يېرىمدە،
ئىغۋا گەپ كۈندۈزدە.

ئوغرىلىماق ئاسان،
سىڭدۈرمەك تەس.

ئوق يەتمىگەن يەرگە قىلىچ شىلتىما.

ئولتۇرۇپ ئويلا،
ئويلاپ تۇر.

ئويۇننىڭ ئازى ياخشى.

ئويۇنۇڭنى قەيەردە ئوينىساڭ،
يىغاڭنى شۇ يەردە يىغلا.

ئۇ

ئۇرغان بىلەن ئورنىغا كەلمەس.

ئۇرۇشقا ئەلنى بۇزار،
بۇدۇشقان يەرنى بۇزار.

ئۇلۇغ بولساڭ، كىچىك بول.

ئۇلۇغ دېسە كېرىلمە،
كىچىك دېسە تېرىكمە.

ئۇيات — ئۆلۈمدىن ئېغىر.

ئۇيقۇ — يېرىم ئۆلۈم.

ئۆ

ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات.

ئۆزۈڭ قىڭغىر بولساڭمۇ،
گېپىڭ قىڭغىر بولمىسۇن.

ئۆزۈڭدىن چوڭنى ھۆرمەتلە.

ئۆزى بۆلەكنىڭ كۆڭلى بۆلەك.

ئۆزى قۇرغان قاپقانغا ئۆزى چۈشۈپتۇ.

ئۆلۈكنىڭ نەپسى سوغۇق.

ئۆلۈمدىن باشقىسى تاماشا.

ئۆلىدىغان ئىت قۇترايدۇ.

ئۆي بۇزۇلسا ئىگىسىگە زىيان،
سۈپۈرگە بۇزۇلسا كىمىزگە (زىيان).

ئۆي ئۆزۈمنىڭ دېمە،
ئۆي كەينىدە كىشى بار.

ئۆيدىكى پۇل — ئوق پۇل،
كىشىدىكى پۇل — يوق پۇل.

سۈرۈش ئۇ

ئۈچ كىشى بىلگەن سر — سر ئەمەس.
ئۈزۈشنى بىلمىسەڭ، سۇغا چۈشمە.

سۈرۈش ئى

ئېشىكى يوق موللامنىڭ قۇلىقى تىنچ.

ئېشىكىڭنى چىڭ باغلا،
ئاندىن خۇداغا تاپشۇر.

ئېگىز دۆڭگە چىقىمىغىچە،
تۈزلەڭ كۆرۈنمەس.

سۈرۈش ئى

ئىشتانغا چىققان كۆڭۈلگە تايىن.

ئىككى قېيىقنىڭ قۇيرۇقىغا ئېسىلمەن، دەپ سۇغا كېتىپتۇ.

ئىناق بولساڭ ئۇزارسەن،

ياخشىدىن ئايساڭ، يامان يەيدۇ.

يارا ساقايسىمۇ، تارتۇق كەتمەس.

يارىم چىقتى تالاغا،

مېنى قويدى بالاغا.

يەتتە ئۆلچەپ، بىر كەس.

يەرنىڭ دوستى يامغۇر،

تەننىڭ دوستى چامغۇر.

يولدىن چىقما،

خاندان قورقما.

يۇرت بولسا ئالۋان بولمىسا،

تىنچ بولسا، ماللىمان بولمىسا.

يۈگۈرۈك ئاتقا مىنىمگۈچە،

مەنزىل كېزىلمەس.

يۈزۈم ئاق بولسۇن دېسەڭ،
ئىشىڭدا ساق بول.

يېغىدىن يار بويى قاچ.

يىتكەن مالنىڭ سېپى ئالتۇن.

يىغا ياندىن قوپار،
دۈشمەن تاپاندىن (قوپار).

يىغلىغان بىلەن تىرىلىپ كەلمەس.

يىلان چاققانغا ئارغامچىمۇ يىلان كۆرۈنەر.

راستچىللىق - يالغانچىلىق،
يوجىلىق توغرىسىدا

دو جۈزۈك ئاتا

ئات مىندىم،
ئاتامغا باقمىدىم.

ئاتتىن چۈشسىمۇ ئۈزەنگىدىن چۈشمەپتۇ.

ئاتقۇچىنىڭ لاپ ئورمايدىغىنى يوق.

ئارپا تېرىپ بۇغداي ئالمە دەپمە.

ئاڭلاپ ئىشەنمەي، كۆرۈپ ئىشەن.

ئاڭلىغان بىلەن كۆرگەن بىر ئەمەس.

ئاڭلىغان سۆزنىڭ ئىگىسى يوق.

ئاڭلىغانغا ئىشەنمە، كۆرگەنگە ئىشەن،
قۇلىقىڭغا ئىشەنمە كۆزۈڭگە ئىشەن.

ئالتە ئاي ئاتقان پاختام بىر پۇلغا يارماپتۇ.

ئالتە تەڭگەم بار ئات ئالمەن،
يەتتە تەڭگەم بار نار ئالمەن.

ئالدامچىنىڭ بۆكى كۆپ.

ئالدامچىنىڭ ئۇستازى تۈلكە،
خۇشامەتچىنىڭ دەسمايىسى كۈلكە.

ئالدىغا ئۆتۈپ ئەسسالام،
دالدىغا ئۆتۈپ ۋەسسالام.

ئ

ئەگرى ئولتۇرساڭمۇ،
توغرا سۆزلە.

ب

بارمىساڭ كۆرگىلى بولماس،
كۆرمىسەڭ سۆيگىلى (بولماس).

بارمىغان يەرنىڭ ئوي - چوڭقۇرى تولا.

بۇغداي پاتمىغان ئېغىزىمغا قوي بېشى پاتتى.

بېشىڭغا قىلىچ تەڭلەنسۇمۇ،
راست گەپ قىل.

بىر يالغاننى ياندۇرۇپ ئېلىش ئۈچۈن،
يۈز راستچى كېرەك.

بىرنى بىر دېگۈلۈك،
بىرنى ئىككى دېگۈچە ئېشەك گۆشى يېگۈلۈك.

پ

پو ئاتمىغىن چوڭغا، ئىتتىرىۋېتىمدۇ تۇڭغا،
توڭدىن قوپقۇچە، تېپىۋېتىمدۇ سوڭغا.

پوسكامدا ئېشەك ئۆلۈپتۇ دېسە،
ئۆپكەسنى مەن قۇيغان دەپتۇ.

ت

تاتلىق يالغاندىن ئاچچىق راست ياخشى.

تاختا قوياي ئەتە كەل،
نوغۇچ قوياي ئۆگۈن كەل.

توغرا گەپنىڭ تونى يىرتىق.

تۆھمەت تاش يارار،
بايقىمىساڭ باش (يارار).

تۈلكە ھىلىگەر بولسىمۇ،
تېرسى دۇكاندا ئېسىقلىق.

تەكەننىڭ ئەسكىسى ئازغان،
گەپنىڭ ئەسكىسى يالغان.

تەكىلگەندىن كۆز ئالما،
يالغانچىدىن سۆز (ئالما).

چ

چاپىنى بارغا مۇشت ئاتسام جۇۋىلىققا دەز كەتتى.

چەرچەندە ئېشەك ئۆلگەن دەپسە،
تېرىسىنى مەن سويغان دەپتۇ.

چېقىمچى چېپار يىلان،
زەھىرى يىلاندىن يامان.

چېقىمچىنىڭ جايى جەھەننەم.

چېقىمچىنىڭ چىرايى چورۇق.

چېكىدىن ئاشقان ماختاشتىن خۇنۇك ھەقىقەت ياخشى.

چىرايلىقنىڭ دەردى تولا،
يالغانچىنىڭ قەرزى (تولا).

خ

خورىكى چوڭنىڭ تۇمشۇقى ئىلمەك.

خۇپسەننى بىلمەس دەپمە،
سەندىن چاققان.

خېمىرنى يايغان نوغۇچ - تاختا،
ئىشنى بۇزغان ھىيلە - ساختا.

د

دەللەتنىڭ دەسمايسى — يالغانچىلىق.

دوستقا يالغان،
دۈشمەنگە راست گەپ قىلما.

دۇمباقنىڭ ئىچى بوش، ئاۋازى يوغان،
پوچىنىڭ بېلى بوش، گېپى يوغان.

دۇنيادا ئەيىبىنىڭ چوڭى — ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش.

دىمىقى ئۈستۈن ئازگالدا ئۆلەر.

دىمىقى ئۈستۈن كۈلپەتتە ئۆتەر.

راست بىلەن يالغان جەم بولالماس.

راست تۇرىدۇ كېرىلىپ،

يالغان تۇرىدۇ بەزىرىپ.

راست سۆز ئېغىزدىن چىققۇچە،

يالغان سۆز داۋان ئېشىپتۇ.

راست سۆز ئېيت،

يالغاندىن قايت.

راست سۆزلىسەڭ قۇتۇلسەن،

يالغان سۆزلىسەڭ تۇتۇلسەن.

راست سۆزلىگەن قۇتۇلدى،

يالغان سۆزلىگەن تۇتۇلدى.

راست سۆزلىگەن يېڭىلمەس.

راست سۆزنىڭ خىجالىتى يوق.

راست سۆز — مۆتۈەر،
قىسقا سۆز — مۇختەسەر.

راست گەپ ئاڭلاي دېسەڭ،
كىچىك بالا بىلەن مۇڭداش.

راست گەپ ئالتۇنغا ئوخشايدۇ.

راست گەپ بوسۇغىدىن چىققۇچە،
يالغان گەپ يەتتە تاغدىن ئېشىپتۇ.

راست گەپ قىلساڭ ئىشەنچلىك بولىسەن.

راست گەپ قىلىپ چۈشسەڭ كىشەنگە،
يالغان سۆزلەپ يول تاپ ئۈزۈڭگە.

راست گەپكە تۆھمەت كۆپ،
يالغان گەپكە خوش - خوش.

راست گەپنىڭ تاتلىقى ئاز،
يالغان گەپنىڭ ئاچچىقى (ئاز).

راست گەپنىڭ خىجالىتى يوق،
بو گەپنىڭ ئىناۋىتى (يوق).

راست ئىش كۆمۈلمەس،
يالغان ئىش يۆرگەلمەس.

راستچىل تۈلكە بولماس،
ئادەم يېمەيدىغان يولۋاس (بولماس).

راستچىل ھۆرمەت تاپار،
يالغانچى غۈربەت (تاپار).

راستچىللىق يەتكۈزەر مۇرادقا،
يالغانچىلىق قالدۇرار ئۇياتقا.

راستچىنىڭ ئەتمۇارى بار،
يالغانچىنىڭ بەتمۇارى بار.

راستقا تىلى كەلمەس،
يالغاندا تىلى كۆيمەس.

راستلىققا زاۋال يوق،
يالغانچىغا ئامال (يوق).

راستلىقى ئاز ئىشنىڭ دوستلۇقى ئاز.

راستلىقى يوقنىڭ دوستلۇقى يوق.

راستلىق — ھەقلىق.

راستنى كۆرسە يالغان قاچىدۇ،
بۆرىنى كۆرسە تايغان (قاچىدۇ).

راستنى كۆرسە يالغان قېچىپتۇ،
يولۋاسنى كۆرسە تايغان (قېچىپتۇ).

راستنى ئېيتسام ئۇرىدۇ،
يالغان ئېيتسام تۇرىدۇ.

راستنى ئېيتقان نان يۇتار،
يالغان ئېيتقان قان يۇتار.

راستنى يالغانغا قاتما،
ئابروۋىنى ئاقچىغا ساتما.

رەڭنىڭ قېنىقى ياخشى،
گەپنىڭ ئېنىقى (ياخشى).

رەمچىنىڭ رېمىدىن ئۆزۈڭنىڭ خىيالى دۇرۇس.

ز

زەرەرلىك راست سۆزدىن قاچ.

زەي سالماي پاختا ئېتىپتۇ.

س

ساتراشقا كاپ كېرەك،
يالغانچىغا لاپ (كېرەك).

ساختىپەزدىن قوغۇن ئالساڭ،
ئۇرۇقى ساق چىقماس.

سەتنىڭ تارازىسى تولا،
يالغانچىنىڭ ۋەدىسى (تولا).

سەن ئىلىپتەك بولساڭ،
ھېچ بالا يوقتۇر ساڭا.

سۈنى چىم توختىتار،
يالغاننى چىن (توختىتار).

سۆز تاپالمىساڭ دوستۇڭنى ماختا.

سۆزنىڭ بېشى قاتتىق بولسا،
ئاخىرى تاتلىق بولار.

سۆزىگە قارساڭ توق،
كۆزىگە قارساڭ ئاچ.

دوستانلىق غەپىسى

غەپىۋەت يېقىننى يات قىلار.

غەپىۋەتخورنىڭ قازىنى قاينىماس.

غەيۋەتسىز سۆز قىزىماس.

دەرىجىلىك ق

قازاننىڭ قارىسى تۈگمەس،
يالغانچىنىڭ يالىسى (تۈگمەس).

قۇرۇق سۆلەت،
ياغاچ پەشمەت.

قۇرۇق گەپكە قورساق تويماپتۇ.

قۇلاق ئاڭلىغان يالغان،
كۆز كۆرگەن راست.

قۇلاق ئاڭلىمىغاننى كۆز كۆرەر.

قۇلاق بىلەن كۆز تام قوشنا.

قۇلاق يالغانچىلىقتىن،
كۆزدىن ئىككىلىك كېيىن قالغان.

قۇيرۇق كۆرسىتىپ ئۆپكە سېتىپتۇ.

دورچۇنلۇك

كەلمىگەن بۇلۇتقا چېدىر نىكمە،
ياغمىغان يامغۇرغا يېپىنچا كىمە.

كۆردۈم دېگەن كۆپ سۆز،
كۆرمىدىم دېگەن بىر سۆز.

كۆرسە يالايدۇ،
كۆرمىسە تالايدۇ.

كۆرگەن ئاڭلىغاننى يېڭىپتۇ.

كۆرگەن يوق بولسا،
ئاڭلىغان گۇۋاھ.

كۆرگەننى كۆرمىگەن يېڭىپتۇ.

كۆز بويامچى تۈلكە بولۇر،
ئەل ئىچىدە كۈلكە بولۇر.

كۆز كۆرۈپ، قول تۇتمىغۇچە ئىشەنمە.

كۆزۈڭ بىلەن كۆرۈپ باق،
قولۇڭ بىلەن تۇتۇپ باق.

كۈلەلمىگەن ھالىڭغا ھىجايما.

كۈنلەر يالغانچى،
يىللار ئالدامچى.

دەۋرەچىلەر گ

گېپى چوڭنى ئىشتا سىنا،
نەپسى ياماننى تويدا (سىنا).
گېپى چوڭنىڭ يېنى قۇرۇق.

دەۋرەچىلەر ل

لاي پېتىققا ئات موللاق ئاتار،
يالغان گەپتە ئادەم (موللاق ئاتار).

دەۋرەچىلەر م

ماختانچاق ئېلانچى مېكىيان.

ماختانچاق — بىكارچىغا ئويۇنچۇق.

مەدداھنىڭ ۋەزىگە ئىشەنمە،
پالچىنىڭ سۆزىگە.

مەن يالغانچى ئەمەس،
يارىغىم يالغانچى.

موزاي قوزۇققا چوڭ كەپتۇ.

مۈشۈكنىڭ گۆشكە پۇلى يەتمەسە،
روزا تۇتتۇم دەر.

مېڭىشى ئۆزگەرگەن بىلەن مېڭىسى ئۆزگەرمىگەن.

ھارپا كۈنى يالغان سۆزلىگەننىڭ ھېيت كۈنى يۈزى قارا.

ھارۋىكەشنىڭ جابدۇقى پۈتمەس،
قەلەندەرنىڭ قاپچۇقى (پۈتمەس).

ھەق گەپ ھېقىقتىن قىممەت.

ھىلىدىن ھالۋا ياساپتۇ.

ھىلىگەردىن تۇخۇم ئالساق،
ئىچىدىن ئېقى چىقماس.

ھىلىگەرنى بىر تاغار تۇزنى بىللە يېسەڭمۇ بىلەلمەيسەن.

ئورۇنسىز ماختانساڭ بېلىڭ سۇنار.

ئورۇنلۇق سۆز ئوقتىن ئۆتكۈر.

ئون ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا،
ئون كۆرگەندىن بىر ئىشلىگەن ئەلا.

ئون پوچىدىن بىر راستچى ئەلا.

ئۇسسۇل ئوينىيالمايدىغان قىزغا ئۆينىڭ تارلىقى باھانە.

ئۇسسۇل ئوينىيالمايدىغان قىزغا ئۆينىڭ تارلىقى باھانە.

ئۆ

ئۆتكەن پىچاق قىنىغا قەست،
يالغان سۆز جېنىغا (قەست).

ئۆچكىنىڭ توۋىسى يوق.

ئۆرۈك نەگە بارسا مېغىزى بىللە،
يالغانچى نەگە بارسا، ئېغىزى بىللە.

ئۆزى باشقا،
سۆزى باشقا.

ئۆزىنى كاتتا چاغلايدۇ،
بېلىنى يىپتا باغلايدۇ.

ئۆلۈمنىڭ پەتىسى كۆپ،
يالغانچىنىڭ ئەتىسى (كۆپ).

ئۆينىڭ تۆرى بەگەھتىن ياخشى،
راستچىل مەسكەر زەرگەردىن ياخشى.

ۋ

ۋەدە قۇرۇق،
بېجىرىلسە ئۇلۇغ.

ۋەدىسى يەردە،
ۋاپاسى ئەرشتە.

ئى

ئىغۋاگەرنىڭ ئۆزى يامان،
ئۆزىدىنمۇ سۆزى (يامان).

ئىككى يالغان بىر بولسا،
ئاخىرى بىرى راست چىقار.

ئىككى يالغان - بىر قەسەم.

ي

ياغاچ قازاندا بىر قېتىم ئاش پىشىدۇ.

يالغان ئارلاشقان گەپ،
چىۋىن ئارلاشقان ئاش.

يالغان بىر پۇتلۇق،
ھەقىقەت ئىككى پۇتلۇق.

يالغان دەۋاغا ئارپا ئۈندۈرۈپتۇ.

يالغان راستتىن يېڭىلەر،
توغرا ئەلدە تونۇلار.

يالغان رىزىقىنى قىنار.

يالغان سۆز بەلباغدەك ئۆز ئىگىسىنى باغلاپ تۇرىدۇ.

يالغان سۆز ساۋابقا يېقىن،
زىرە بىلەن قارىمۇچ كاۋابقا (يېقىن).

يالغان سۆز يانچۇققا سىغماس.

يالغان سۆزنىڭ پۈتى بولمىسىمۇ،
قانئىتى بار.

يالغان سۆزنىڭ قانئىتى بار.

يالغان گەپ بىلەن تاج كىيگۈچە،
راست گەپ بىلەن جان بەرگەن ياخشى.

يالغان گەپ راست گەپنىڭ شىلمى.

يالغان گەپ سۇ يېغى.

يالغان گەپ ئۆزىدىن مەلۇم،
يالغان كۈلكە كۆزىدىن (مەلۇم).

يالغان گەپ ئۈچ قېتىم تەكرارلانسا راستقا ئايلىنىدۇ.

يالغان گەپنىڭ پەردىزى راست گەپ.

يالغان گەپنىڭ تۇۋى قاراڭغۇ.

يالغان گەپنىڭ مېزى چىقار.

يالغان گەپنىڭ ئېگىرى توقۇقلۇق.

يالغان گۇۋاھچى قاتىلىدىن يامان.

يالغان مىڭ يەردە،

راست بىر يەردە.

يالغان ئېيتقان ئەر ئەمەس،

ھوسۇل بەرمىگەن يەر (ئەمەس).

يالغان ئېيتقان تۇتۇلار،

راست ئېيتقان قۇتۇلار.

يالغان ئېيتقان خۇدانىڭ دۈشمىنى.

يالغان ئېيتقان كىشىنىڭ،
خەتىرى بار ئىشىنىڭ.

يالغان ئېيتىپ پايدا كۆرسەڭ، ئاخىرى زىيان تارتارسەن،
راست ئېيتىپ زىيان كۆرسەڭ، ئاخىر پايدا كۆرەرسەن.

يالغان يا پەرزەنتكە ئۇرار،
يا دۆلەتكە (ئۇرار).

يالغان يىراققا كەتسىمۇ،
ھەقىقەت قوغلاپ يېتەر.

يالغان — باشقا تاياق،
ئاشقا سۆڭەك.

يالغانچى بولغۇچە گاچا بول.

يالغانچى تۆرگە بىر قېتىم چىقار.

يالغانچى تۆرگە بىر ئۆتەر،
ئىككىنچى ئۆتمەس.

يالغانچى دوست دۈشمەندىن يامان.

يالغانچى دوست ئېشىڭغا كېلەر،
راستچىل دوست ئىشىڭغا (كېلەر).

يالغانچى قوڭغىغا ئۇرۇپ گەپ تاپار.

يالغانچى كۆلپەتتىن قۇتۇلماس.

يالغانچى گۆھىرىنى خار قىلار.

يالغانچى لاپ ئۇرسا،

يانداقچى داپ ئۇرار.

يالغانچى ئۆلۈكنى گۇۋاھلىققا كۆرسىتىر.

يالغانچى يالجماس،

ئوغرى بېيىماس.

يالغانچى يېرىلىپ ئۆلەر.

يالغانچىدا ئىمان يوق،

بېخىل ئۆيدە مېھمان (يوق).

يالغانچىدىن شان قالماس،

نامىدىن نىشان قالماس.

يالغانچىغا ئالدىنقى قۇرۇق تۆھمەتكە قالمۇرسەن.

يالغانچىغا تاڭ ئاتماس.

يالغانچىغا داۋا يوق.

يالغانچىغا قوشۇلما،

راست سۆزۈڭنى يوشۇرما.

يالغانچىلىقتىن ئاچلىق ياخشى.

يالغانچىلىقنىڭ يولى مىڭ،

راستچىلىقنىڭ يولى بىر.

يالغانچىنى سۆزىدىن بىل،

بىلەلمىسەڭ كۆزىدىن (بىل).

يالغانچىنىڭ ئەتىسى تۈگمەس،

قەسەم بىلەن ۋەدىسى (تۈگمەس).

يالغانچىنىڭ پوقىنى يېگەن قاغا ئون يالغان قاقىلدار.

يالغانچىنىڭ پوقىنى يېگەن ئىتمۇ قىرىق كۈن يالغان قاۋار.

يالغانچىنىڭ تىلى قىسقا.

يالغانچىنىڭ چىرايلىق سۆزىدىن،

گاچىنىڭ گۇڭرىشى ياخشى.

يالغانچىنىڭ راست سۆزىمۇ يالغان بىلىنەر.

يالغانچىنىڭ رىزقى قىسقا،

ئۆمرى كوتا.

يالغانچىنىڭ قۇيرۇقى بىر تۇتام.

يالغانچىنىڭ گەندىسىنى يېگەن ئىتمۇ يالغان قاۋايدۇ.

يالغانچىنىڭ گۇۋاھچىسى تەييار.

يالغانچىنىڭ گۇۋاھچىسى كۆپ،
ئىزدىسە بىرسىمۇ تېپىلماس.

يالغانچىنىڭ گۇۋاھى — قەسەم.

يالغانچىنىڭ ئۆيىگە ئوت كەتسە،
كىشى ئىشەنمەس.

يالغانچىنىڭ ئۆيىگە ئوغرى كىرسە،
ھېچكىم ئىشەنمەس.

يالغانچىنىڭ ۋەدىسى ئىشكىتىن چىققۇچە.

يالغانچىنىڭ ئىشى پۈتمەس،
ياز كەتسە قىشى (پۈتمەس).

يالغانچىنىڭ يارىسى مەڭ،
ئالدامچىنىڭ ھىيلىسى (مەڭ).

يالغانچىنىڭ يالغىنى تولا،
بەرگىنىدىن ئالغىنى (تولا).

يالغانچىنىڭ يالغىنى چىققۇچە قوغلا.

يالغانغا زاۋال يوق،
راستقا ئارام (يوق).

يالغانى دەپ ئاش يېگۈچە،
راست گەپ قىلىپ مۇشت يە.

يالغاننىڭ پۈتۈندىن راستنىڭ سۈنۈقى ئەۋزەل.

يالغاننىڭ ئۆمرى ئۈچ كۈن.

ياۋ مىكرىنى يالغان يوشۇرار.

ياۋا دەرەخنىڭ شېخى تولا،
يالغانچىنىڭ گېپى (تولا).

ياۋنىڭ ھىلىسىنى يالغان يوشۇرار.

يوق چاغدا يوغان گەپ.

يوق چېغىڭدا گېپىم ئەگرى - دوناي،
بار چېغىڭدا قۇش بولۇپ قولۇڭغا قوناي.

يۈزىگە ئېيتقاننىڭ زىيىنى يوق.

ئادەمبىلىك، ئۆزىنى بىلىش
توغرىسىدا

ئ ا

ئات ئايىغى بىلەن تاپار،
ئادەم ئەقلى بىلەن (تاپار).

ئات كۆتۈرسەڭ ياخشى بىلەن كۆتۈر،
سۇ كۆتۈرسەڭ بالداق بىلەن (كۆتۈر).

ئاتنىڭ قېشىدا تۇرغان ئاتنىڭ خۇيىنى ئالار،
ئېشەكنىڭ قېشىدا تۇرغان ئېشەكنىڭ خۇيىنى (ئالار).

ئاداشقانغا يول كۆرسەت.

ئادەم ئادەم يېنىدا بولسا ئادەم خۇيىنى ئالار،
ھايۋان يېنىدا تۇرسا ھايۋان خۇيىنى ئالار.

ئادەم ئادەمگە ئامانەت،
جان تەنگە (ئامانەت).

ئادەم ئالدىنىدۇ مالغا،
قۇش ئالدىنىدۇ دانغا.

ئادەم ئەپتىدىن مەلۇم،
ئوت تەپتىدىن (مەلۇم).

ئادەم ئەتكەنگە تەزىم ئەت،
ھالال تېپىپ لازىم ئەت.

ئادەم ئەسكى ئەمەس، چاپان ئەسكى.

ئادەم ئەلدە ياخشى،
ئۆردەك كۆلدە ياخشى.

ئادەم بار يەردە بازار بار،
بازار بار يەردە مازار بار.

ئادەم بارغۇچە، لەيلىقازاق توزۇپتۇ.

ئادەم بالىسى دۇكان كۆرمىگۈچە ئادەم بولماس.

ئادەم بالىسىنى باقساڭ ئاغزى - بۇرۇنۇڭنى قان ئېتەر،
ھايۋان بالىسىنى باقساڭ ئاغزى - بۇرۇنۇڭنى ياغ ئېتەر.

ئادەم بولساڭ ئالەم سېنىڭكى.

ئادەم بولغان ئادەمدە، مىڭ كىشىنىڭ ئىشى بار.
ئادەم بولمىغان ئادەمدە، كىمىنىڭ نېمە ئىشى بار؟

ئادەم بولمىساڭ ئەقلىڭ بىلەن،
ئەخمەق بولسەن ساقلىڭ بىلەن.

ئادەم بۆرىنى تونۇغان بىلەن، بۆرە ئادەمنى تونۇمايدۇ.

ئادەم بىر بۇغداي بىلەن ئورۇقلايدۇ،
بىر بۇغداي بىلەن سەمرىدۇ.

ئادەم بىر كۆڭلەك ئىچىدە نەچچە ئورۇقلاپ، نەچچە سەمرىدۇ.

ئادەم بىلگەننى ئوقۇيدۇ،
توخۇ كۆرگەننى چوقۇيدۇ.

ئادەم بىلىمى دۆلەت،
بىلىمسىزلىك قۇرۇق سۆلەت.

ئادەم تاشتىن قاتتىق، گۈلدىن نازۇك.

ئادەم تاماقنى يەيدۇ،
ئارتۇق كەلگەن تاماق ئادەمنى يەيدۇ.

ئادەم تەمى سۆز بىلەن،
ئاشنىڭ تەمى تۈز بىلەن.

ئادەم تۈگەيدۇ،
ئالەم قالىدۇ.

ئادەم تىلى بىلەن تاش يارار.

ئادەم تىلىدىن كېتەر،
ھايۋان گېلىدىن (كېتەر).

ئادەم دوستى بىلەن،
دەرەخ پوستى بىلەن.

ئادەم راستچىللىقى بىلەن كۈچلۈك.

ئادەم سۈنى پاسكىنا قىلىسىمۇ،
سۇ ئادەمنى پاكىز قىلىدۇ.

ئادەم سۆيگەننى ئالەم سۆيەر.

ئادەم غەمدە قېرىيدۇ،
تام نەمدە (قېرىيدۇ).

ئادەم غەمنى يېمەيدۇ،
غەم ئادەمنى يەيدۇ.

ئادەم قېرىسا كۆڭلى قېرىماس،
سۆگەت قېرىسا يىلتىزى (قېرىماس).

ئادەم قىممىتى سۆز بىلەن،
ئاش قىممىتى تۈز بىلەن.

ئادەم كۆپ جايدا سۆز تولا،
قارايدىغان كۆز (تولا).

ئادەم كۆپ يەردە ئاش ھارام،
موللا كۆپ يەردە گۆش ھارام.

ئادەم كۆرگىنىگە ئىشىنىدۇ،
ھايۋان يېگىنىگە ئىشىنىدۇ.

ئادەم لەۋزى مىڭ تىللاغا ئەرزىيدۇ.

ئادەم ماڭمىغان يول يامان،
ئىگىسى چىقمىغان سۆز يامان.

ئادەم ھاياسى بىلەن،
ھايۋان باھاسى بىلەن.

ئادەم ئوخشىسىمۇ خۇي - پەيلى ئوخشىماس.

ئادەم ئۆلتۈرگەن ئادەم قولىدا ئۆلىدۇ.

ئادەم ئېغىلدا ياشىسا،
ھايۋاننىڭ خۇيىنى ئالار.

ئادەم ئىللەتسىز بولماس.

ئادەم يۈزىدىكى داغنى ئۆزى كۆرەلمەيدۇ.

ئادەم يۈزىنى ئايايدۇ،
دەرەخ قوۋزىقىنى (ئايايدۇ).

ئادەم — تۆمۈر،
تائام — پولات.

ئادەمدىن ھايا قاچسا، بالاسى بىللە.

ئادەمدىن ھايا كەتسە،
ئورنىغا بالا كېلەر.

ئادەمگە ئادەم كېرەك.

ئادەمگە شەپقەت قىلساڭ سۆيۈنۈپ كېتەر،
ھايۋانغا شەپقەت قىلساڭ تويۇنۇپ تېپەر.

ئادەمنى بىلمەكچى بولساڭ ئۇنى گەپكە سال.

ئادەمنى بىلىم يورۇتار،
ئالەمنى قۇياش (يورۇتار).

ئادەمنى غەم يەيدۇ،
تۆمۈرنى نەم يەيدۇ.

ئادەمنى كۆزدىن يوقىتىش ئاسان،
كۆڭۈلدىن يوقىتىش تەس.

ئادەمنى ئۆتكۈر قىلغان ئاڭ،
قىلىچنى ئۆتكۈر قىلغان گاڭ.

ئادەمنىڭ ئادەمدىن پەرقى بار،
چەكمەنىڭ ماتادىن پەرقى (بار).

ئادەمنىڭ ئالدى گۈل، كەينى تىكەن.

ئادەمنىڭ ئالسى ئىچىدە،
ھايۋاننىڭ ئالسى تېشىدا.

ئادەمنىڭ ئەقلى بولمىسا،
كۆز دېگەن تام تۆشۈكى.

ئادەمنىڭ بويىغا قارىغۇچە، خۇيىغا قارا.

ئادەمنىڭ بىڭىسى قورساقتا،
ئاتنىڭ بىڭىسى تۇياقتا.

ئادەمنىڭ توغرىسى ياخشى،
ئورغاننىڭ ئەگرىسى (ياخشى).

ئادەمنىڭ تېشىغا باقماي، ئىچىگە باق.

ئادەمنىڭ جېنى قاش بىلەن كىرىپك ئارىسىدا.

ئادەمنىڭ چوڭىدىن قورقماي، توڭىدىن قورق.

ئادەمنىڭ دېگىنىگە قارىماي، قىلغىنىغا قارا.

ئادەمنىڭ ساددىسىدىن،
ئېشەكنىڭ مادىسى ياخشى.

ئادەمنىڭ سۆزى سالماقلىقتا،
ئىتنىڭ سۈرى باغلاقلىقتا.

ئادەمنىڭ سىنالغىنى ياخشى،
ئالمنىڭ قىزارغىنى (ياخشى).

ئادەمنىڭ قەدرى بىلىمىگە قاراپ،
قوغۇننىڭ قەدرى بېقىمىغا قاراپ.

ئادەمنىڭ قولى ئۇزارسا ئۆمرى قىسقىرىدۇ.

ئادەمنىڭ قىممىتى ئۆزىدە،
ئۆزۈڭنىڭ قىممىتى كۆزىدە.

ئادەمنىڭ كۆڭلىنى كۆز ئاچار،
دانانىڭ كۆڭلىنى سۆز (ئاچار).

ئادەمنىڭ كۈنى كۆپ بىلەن،
ھايۋاننىڭ كۈنى چۆپ بىلەن.

ئادەمنىڭ لەۋزىگە باقماي، ھەرىكىتىگە باق.

ئادەمنىڭ ھۆرمىتى ئۆز قولىدا.

ئادەمنىڭ ئۆزى بارمىغان يەرگە يۈزى بېرىپتۇ.

ئادەمنىڭ ئېسىلى ئۆلگەندە بىلىنەر،
ئاتنىڭ ئېسىلى مىنگەندە (بىلىنەر).

ئادەمنىڭ يېتى يوق،
ئالتۇننىڭ دەپتى (يوق).

ئادىل ئادەمنىڭ قولى تارازا.

ئادىل بولساڭ ئادەم بولسەن.

ئادىمى يوق بازاردىن،
تۇغى يوق مازار ياخشى.

ئاسمانغا تۈكۈرسە يۈزىگە چۈشىدۇ.

ئاش بەرگەنگە مۇشت بەرمە.

ئاش ئۆتنە، ئىش لايقۇت.

ئالتۇن پوققا چۈشىمۇ پارقىرايدۇ.

ئالتۇن تاپماق ئوڭاي،

سرداش تاپماق تەس.

ئالتۇن ساپ بولماس،

ئادەم مۈكەممەل (بولماس).

ئالتۇن ئوتتا تاۋلىنار،

ئادەم مېھنەتتە (تاۋلىنار).

ئالتۇن ياتىدۇ سايدا،

تونۇمساڭ نېمە پايدا.

ئالتۇن يەردە قالماس،

يامان ئەلگە پاتماس.

ئالتۇنغا پەرداز كەتمەس.

ئالتۇننى بىلىش ئوڭاي،

ئادەمنى بىلمەك تەس.

ئالتۇننىڭ ھورىدا مىس پارقىراپتۇ.

ئالم بولماق ئاسان،
ئادەم بولماق تەس.

ئاۋۋال ئادەم بول،
ئاندىن ئۆيلۈك بول.

ئاي كېچىدە كېرەك،
ئادەمگەرچىلىك ئەل ئىچىدە كېرەك.

دوستلۇق ئەھمىيىتى

ئەبلەخكە جاۋاب — جىملىقتۇر.

ئەخلاقى بۇزۇققا چايان دوست.

ئەسكى بىلەن گەپ تالاشقۇچە،
ئەت بىلەن سۆڭەك تالاش.

ئەسكى بىلەن ئېلىشساڭ، ئەپساق كېتەر.

ئەسكىگە ئۆلۈم يوق،
ياخشىغا كۆرۈم (يوق).

ئەسكىلىك قىلاي دېسە،
ئېشەك تېزىكى دالدا بولۇر.

ئەسكىلىككە دەسمايە كېرەك ئەمەس.

ئەسكىلىكنى ئەل بىلەر.

ئەسكىنىڭ دىلى — جىن،
تىلى — ئالۋاستى.

ئەسكىنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپتۇ،
ياخشىنىڭ جېنىدىن (ئۆتۈپتۇ).

ئەسلەش ئادەمگە خاس،
ئۇنتۇش ھايۋانغا (خاس).

ب

باشقىلارغا جىگدە ئىرغىتىپ بېرىپ، ئۆزى قۇرۇق قاپتۇ.

بەردىڭ — پۈتتۈڭ،
ئالدىڭ — ئۇتتۈڭ.

بىل ئالدىغا ئېگىلەر،
ئارقىغا ئېگىلمەس.

بۆرىدىن قورقماي، پارخوردىن قورق.

بېشك كۆككە تاقاشسا،
خەلقىڭنى يۇلتۇز بىل.

بىر كىشى ياققان ئوت،
يۈز كىشىنى ئىسسىتار.

بىكارغا يېگەن تېز ئۆلەر.

پ

پارا يەپ بەگ سەمرىپتۇ.

پارا يەپ ئۆلگۈچە قۇسۇپتۇ.

پارا يېگەن پات يوقلار.

پارا يېگەن كىشىنىڭ قۇرت يەيدۇ چىشىنى.

پارىخور تۇتار مەنسەپ،
پۇقرانىڭ بېشىغا دەسسەپ.

پارىخور — تەمەخور،
خىيانەتچى — گۇمانخور.

ت

تاپقىنى قوي ئۆلتۈرەر،
تاپالمىغىنى بىر باش پىياز.

تارازا تۇتقاندا ئىنسابىغىنى تارتىپ كۆر.

تەربىيەسىز ئادەم — جېنى يوق بەدەن.

توخۇ سەمرىسە تۇغمىقى تەس،
ئادەم سەمرىسە قوپمىقى تەس.

توغرا ئادەم سايسىنىڭ ئەگرىلىكىدىن قورقماپتۇ.

تىلىم پاكىز تۇرسۇن دېسەڭ،
رەقىبىڭنىڭ ھالۋىسىنى يېمە.

ج

جاھاندا بار بولساڭ يار بول.
جاي بەرگەنگە جان بەر.

دەۋرە چ

چاپىنىغا قارىماي، ئادىمىگە قارا.

چاشقان باقساڭ،
تاغىرىڭ تۆشۈك بولۇر.

چاشقاننىڭ ئۆلگۈسى كەلسە،
مۈشۈكنىڭ قۇيرۇقىنى چىشلەر.

چاقىرغان يەردىن قالما،
چاقىرمىغان يەرگە بارما.

چەتتە ئىشلە، ئۆيدە يە.

دەۋرە د

داناغا قول بەر،
ئۆزۈڭدىن چوڭغا يول (بەر).

دەرەخ ئۈچىدىن قېرىيدۇ،
ئادەم ئىچىدىن قېرىيدۇ.

دەرەخ يەرنىڭ زىننىتى،
كىيىم ئادەم زىننىتى.

دەرەخ يىلتىزى بىلەن چىڭ،
ئادەم ھۈنرى بىلەن (چىڭ).

دەرەخ يىلتىزىدىن كۆكلەر،
ئادەم ئەقلىدىن (كۆكلەر).

دۇنيا كېتىدۇ، ئادەم قالىدۇ.

دېڭىزنى بىلەي دېسەڭ، بېلىقچىدىن سورا،
ئۆزۈڭنى بىلەي دېسەڭ، ئۆزگىدىن (سورا).

دىيانەت بار يەردە خىيانەت يوق،
خىيانەت يوق يەردە جىنايەت يوق.

رەزىللىك — ئاجىزلارنى بوزەك قىلىشتۇر.

رەھىمىسى يوق ئادەمدىن،
رەھىمىسى بار ئىت ياخشى.

دو جۈزۈك ز

زىنھار، سېنىڭكىنىمۇ چېكىدىغان چىقار.

دو جۈزۈك س

ساپ ئادەم ھەقىقىي سۆزلەيدۇ،
ئاباب ئادەم نەپىنى كۆزلەيدۇ.

ساپاسى يوقنىڭ ۋاپاسى يوق.

سالام بەرمەك پەرز،
ئىلىك ئالماق قەرز.

سالام قىلمەن دېگەن سالامسىزنىڭ گېپى.

ساۋاتسىز ئادەم قەلەمدىن قورقىدۇ.

سوراقچىنىڭ گېلىنى ياغلاپ قويسا — سوتلىيالماس.

دورۇچىلىق ش

شەپقەتسىز چىرايلىق بولغۇچە، مېھرىبان سەت بول.

دورۇچىلىق غ

غاداىغانغا غاداي بېشىڭ كۆككە يەتكۈچە،
ئېگىلگەنگە ئېگىل بېشىڭ يەرگە تەگكۈچە.

غەرەز بىلمىگەندىن دوزاخ قاچىدۇ.

غۇرۇرۇڭنى يوقاتساڭ ھەممىنى يوقتارسەن.

دورۇچىلىق ق

قەھەتچىلىك بولسا ساتقۇچىدا ئىنساب بولماس،
ئەرزانچىلىق بولسا ئالغۇچىدا ئىنساب (بولماس).

قىمارۋازنىڭ ئالدىدا پۇلنىڭ قەدرى يوق.

دەۋرەلەردە ك

كەمتەر بولساڭ ئالقىش تاپسەن،
تەكەببۇر بولساڭ قارغىش (تاپسەن).

كۆتى ياغلانغان ئېشەك كوچىدا ھاڭرىيالماس.

كىشى چايناپ بەرگەن ناننىڭ تەمى بولماس.

كىشى قايغۇسى ئېشەكتە،
ئۆز قايغۇسى يۈرەكتە.

كىشى نان تەڭلىمە يېمەيمەن دېمە،
قولۇڭغا ئال، يېمىسەڭ يېمە.

كىشى نېمىنى بىلمىسە شۇنىڭدىن قورقار.

كىشىدىن ھايا كەتسە،
ئۆزىغا بالا كېلەر.

كىشىگە قەست قىلغان ئۆزىنى پەس قىلار.

كىشىگە قىلغان كىشىدە قالماس.

كىشىگە قىلغان ئۆزىگە يانار.

كشنى ئالدىغان ئۆزىنى ئالداپتۇ.

كشنى بىلگەن ئاقل،
ئۆزىنى بىلگەن دانا.

كشنى خار قىلغان ئۆزىنى خار قىلار.

كشنى قاقشاتقان،
قاقشماي ئۆلمەس.

كشنىڭ ئاغزىغا قارىغان ئاچ قالار.

كشنىڭ ئەيىبىنى ئاچما،
ئۆزۈڭنىڭ ئەسكىلىكىدىن قاچما.

كشنىڭ ئەيىبىنى ماڭا دېگەن،
مېنىڭ ئەيىبىمنىمۇ كىشىگە دەر.

كشنىڭ بەرگىنى يىللىق بولماس.

كشنىڭ پەزىلىتى تىلىدىن بىلىنەر.

كشنىڭ پۇلىدا باي بولماڭ،
ئاخىرىدا لاي (بولماڭ).

كشنىڭ روھى چۈشسە، ئېتى چاپالماس.

كشنىڭ رىزقىنى كىشى يېيەلمەس.

كشنىڭ كۆڭلىنى كىشى ئالاماس.

كشنىڭ ھەقىقىي ياماندىن - يامان.

كشنىڭ ئۆچى كىشىدە قالماس.

كشنىڭ ئۆيىگە كىشى كىرەر،
تەڭ كۆرمىسە كىم كىرەر؟

كشنىڭ يامان كۆڭلى ئۆزىگە زەھەر.

كىم گۇناھ قىلسا ئۆزى تارتىشار.

كىمكى قىلسا يامانلىق،
تۇرار جايى سامانلىق.

دەۋرە گەپ

گاژگۈن بىلەن گەپ تالاشما،
ئىت بىلەن سۆڭەك (تالاشما).

گاس دەپ غەيۋەت قىلما،
قارىغۇ دەپ خىيانەت (قىلما).

گەپ ياشتا ئەمەس، ياشتا.

گەپدان بولغىچە، ئىشچان بول.

گۈل كۆرۈنەر كۆزىگە.

دەۋرەن ل

لام ئېلىپتەك ئەگرى بولساڭ، ھەر بالا باردۇر ساڭا،
ئەگەر ئېلىپتەك تۈز بولسا، ھېچ بالا يوقتۇر ساڭا.

لاۋا - لاتقا ئەخلەتچىنىڭ ئىشى،
تەكەببۇرلۇق ئەخمەقنىڭ (ئىشى).

لەۋزىدە تۇرمىغاننىڭ ئىناۋىتى يوق.

دەۋرەن م

مەدەنىي بولاي دېسەڭ شەھەر كۆر،
ئادىمىي بولاي دېسەڭ سەھرا (كۆر).

مۇلايىملىقتىن بەخت كېلۇر،
مەردانلىقتىن تەخت (كېلۇر).

مۇناپىقنىڭ ئىبادىتىدىن،
پاسىقنىڭ خۇشامىتى ياخشى.

مېنىڭ ئىشىم سەن بىلەن،
سېنىڭ ئىشىڭ كىم بىلەن.

مېھمان ئىززىتى كۆرپىدە،
ئادەم ئىززىتى تۆھپىدە.

دۈرۈپچە ن

ئائەھلىگە قەرزدار بولما،
ئاتونۇشقا ھەمراھ بولما.

ئائەھلىگە ئىشلىگەندىن،
ئەھلىنىڭ ئاغزىدا چىشلەن.

ئاباب شاگىرت ئۈستىغا يۈك.

ناپاك ھەمدەملىككە يارىماس.

نەشتىرى بارلار بىر - بىرىنى چىقىشمايدۇ،
ئادەملەر بىر - بىرى بىلەن چىقىشمايدۇ.

دۈرۈپچە ھ

ھالال يېسەڭ بولۇرسەن ئامان.

ھايۋان تۇيىقىدىن قېرىيدۇ،
ئادەم قۇلىقىدىن (قېرىيدۇ).

ھايۋان ئۈركۈسە ئۇزار،
ئادەم ئۈركۈسە بۇزار.

ھەر تىرىك جان قىلسا ھەرىكەت،
ھەرىكىتىدىن تاپار بەرىكەت.

ھەرىكىشى بارغا باتۇر.

ھەرىكىشى ئۆز غېمىدە،
كۈر كىشى كۆز غېمىدە.

ھەرىكىشى ئۆز ئېلىدە ئەتتۇار.

ھەرىكىشىنىڭ ئۆزىگە،
ھەرىكىم بېشىغا كەلگەندە باتۇر.

ھەرىكىم قىلسا ئۆزىگە قىلار.

ھەرىكىم قىلسا يامانلىق،
ھەرگىز تاپالماس ئامانلىق.

ھەرىكىم ھەرنېمە دەيدۇ،
بېشىغا كەلمىسە بىلمەيدۇ.

ھەرىكىم ھەرنېمە دەيدۇ،
دەرد كەلمىسە بىلمەيدۇ.

ھەركىم ئۆز ئەيىبىنى بىلمەس.

ھەركىم ئۆز بويىغا چاغلاقا كىينەر.

ھەركىم ئۆز تەقدىرىنىڭ تۆمۈرچىسى.

ھەركىم ئۆز غېمىدە،

قېرى قىز ئەر غېمىدە.

ھەركىم ئۆز كەسپىنىڭ ئۇستازى.

ھەركىم ئۆز كۆمىچىگە چوغ تارتىدۇ.

ھەركىم ئۆز ئۆلۈكى ئۈچۈن يىغلار.

ھەركىم ئۆز ئۆيىدە پادىشاھ.

ھەركىم ئۆز يىغىسىنى يىغلايدۇ.

ھەركىم ئۆزىگە پادىشاھ.

ھەركىم ئۆزىگە چىرايلىق.

ھەركىم ئۆزىنىڭ دەردىنى سۆزلەيدۇ.

ھەركىمنىڭ بالىسى ئۆزىگە ئۆز.

ھەركىمنىڭ چىرىغى ئۆز ئۆيىنى يورۇتىدۇ.

ھەركىمنىڭ دەردى ئۆزى ئۈچۈن تۆگىدىن يوغان.

ھەركىمنىڭ رىزقى ئۆزى بىلەن.

ھەركىمنىڭ سۆزى ئۆزىگە راست.

ھەركىمنىڭ قىممىتى ئۆز قولىدا.

ھەركىمنىڭ ھوسۇلى ھەرىكىتىگە باغلىق.

ھەركىمنىڭ ئۆيى بۆلەك، گۆرى باشقا.

ھەركىمنىڭ ئېغىرىنى ئىككى پۈتى كۆتۈرەر.

ئو

ئوبداندىن نام قالدۇ،
ئەسكىدىن داغ (قالدۇ).

ئوتنىڭ ئەسكىسى بۇدۇشقاق،
ئادەمنىڭ ئەسكىسى ئۇرۇشقاق.

ئوچىقنىڭ ئۆرۈلسە، قولۇڭدىن كۆر،
بېشىڭغا بالا كەلسە، تىلىڭدىن كۆر.

ئون قېتىم ئويلا،
بىر قېتىم سۆزلە.

ئون كۈن ئاچ قالساڭمۇ بىر كۈن نومۇس ساقلا.

ئۆزۈڭگە ئۆگەت، ئۆزۈڭ ئۆگەن.

ئۆز قايغۇسىنى يېگەندىن ۋاپا كۈتمە.

ئۆزۈڭگە ئۆگەت، ئۆزۈڭ ئۆگەن.

ئۆزۈڭ رۇس بولساڭ، سايەڭمۇ رۇس بولىدۇ.

ئۆزۈڭدىن كۈلسەڭمۇ، خەقتىن كۈلمە.

ئۆزۈڭگە يامان تەگكەن ئىشنى باشقىلارغا قىلما.

ئۆزىنى سورىغان قازىنىڭ ئالدىغا بارماپتۇ.

ئۆزۈمنى يە، سېپىنى سورىما.

ئۆزۈمنى يە،

سېپىنى سورىما.

ئۆسكەك ئۆكۈزنىڭ مۇڭگۈزى كېسەك.

دورۇنلار ۋە

ۋەدىگە قىلساڭ خىيانەت،
يىراق كېتەر دىيانەت.
ۋىجدانلىق ئادەم ئەلەمدىن قورقىدۇ.

دورۇنلار ئې

ئېشىنى يەپ تاۋىقىنى چېقىپتۇ.
ئېشىنى يېگەننىڭ تىلى قىسقا.
ئېغىز يېسە، يۈز ئۆيتار.
ئېگىز ئادەم ئەخمەق،
پاكار ئادەم چاقماق.

دورۇنلار ئى

ئىرادىلىك ئادەم — گۈل ئادەم،
ئىرادىسىز ئادەم — كۈل ئادەم.

ئىككى ياخشى بىر بولسا تىنچلىق تىلەيدۇ،
ئىككى يامان بىر بولسا پىچاق بىلەيدۇ.

ئىگىسىنى سېغىنساڭ،
ئىتىغا سۆڭەك سال.

ئىنساب بار يەردە بەرىكەت بار.

ئىنساب قازاننىڭ تۈۋىنى تېشىپتۇ.

ئىنساب قىلساڭ كېلۈر قەنت - گېزەك،
ئائىنسابتىن قاچۇر تولۇق تېزەك.

ئىنساب يۈزى بىلەن،
دەرەخ پوستى بىلەن.

ئىنسابسىز پۇلغا تويما،
نومۇسىز خوتۇنغا (تويما).

ئىنسابسىزدىن جىن قورقار.

ئىنسابسىزدىن ئىتمۇ قورقىدۇ.

ئىنسابسىزغا قوشۇق بەرسە،
يەتتە قېتىم ئوتلاپتۇ.

ئىنسابلىقنىڭ دىلى ساپ.

ئىنسابى يوق بالا،
سۈتى يوق كالا.

دورلىق ي

ياخشى ئاتقا ئۆيۈڭنى سات.

ياخشى ئادەم ياخشى بولماس،
سۇناي ئۈنى ناخشا (بولماس).

ياخشى ئادەمدىن ئات قالار،
يامان ئادەمدىن داد (قالار).

يېگەننىڭ تىلى قىسقا،
ئالغاننىڭ قولى قىسقا.

ياخشى بىلەن دوست بولساڭ، ئېچىلار چېچەكلىرىڭ.
يامان بىلەن دوست بولساڭ، يىرتىلار ئېتەكلىرىڭ.

»|| ❁ ||«

ئوي - خىيال، تەپەككۈر، مۇھەببەت -
نەپەسەت، غەيرەت - جاسارەت،
ئارزۇ - ئەستەك، تۇرمۇش
ئەمەلىيىتى توغرىسىدا

»|| ❁ ||«

ئاتا

ئاپتاپ چىقىپ يامغۇر ياغقاندىن قورق،
كۈلۈپ تۇرۇپ ئاچچىقلىغاندىن (قورق).

ئات كەينىگە مىنگەشمە،
مىنگەشكەندىن كېيىن ۋاي دېمە.

ئات يىقىلماي يول تاپماس.

ئاتتىن يىقىلدىڭ — پاختىغا يىقىلدىڭ،
ئېشەكتىن يىقىلدىڭ — تاختىغا يىقىلدىڭ.

ئاتسى ئۆلگەن يىلاننىڭ يەتتە يىل بېشى ئاغرىپتۇ.

ئاتنىڭ بىلىكى كۈچلۈك،
ئاتنىڭ تىلىكى (كۈچلۈك).

ئاچچىق بىلەن چۈچۈكنى تېتىغان بىلەر،
يىراق — يېقىننى ماڭغان (بىلەر).

ئاچچىق تاتلىققا دۈشمەن،
گۇمان شادلىققا (دۈشمەن).

ئادەم ئادەمنى كۆرسە تېتىلۇر،
ئۈزۈم ئۈزۈمنى كۆرسە چېكىلۇر.

ئادەم ئويغا تويماس،
بۆرە قويغا (تويماس).

ئادەمنىڭ كىچىكى بولغۇچە،
ئىتنىڭ كۈچۈكى بول.

ئاران تاپقان چېيىمنى پېشىم تېگىپ ئۇرۇۋەتتى.

ئارزۇغا ئەيىب يوق.

ئارمانغا تۇشلۇق دەرمان يوق.

ئاز كۆرگەن كۆپ تېخىرقار.

ئاش قەدرىنى يېگەن بىلمەس، تاپقان بىلۇر.

ئاق كۆرۈنگەننىڭ ھەممىسى قار ئەمەس.

ئاكاڭ كىمنى ئالسا يەڭگەڭ شۇ.

ئالاي دېسەڭ پۇچۇق كوزىنىڭمۇ ئىگىسى بار.

ئالتە موللام بىر بولسا،
ھەرەم كۆزدىن غايىب بولار.

ئالتۇن ئالتىندا بولۇر،
قازساڭ قوينۇڭدا (بولۇر).

ئالدىراپ ئىشلىگەن كىچىك بالىنىڭ ئىشى،
ئالدىرماي ئىشلىگەن تەدبىرلىك كىشى.

ئالدىرىغانغا ئىشتان پۈتلىشار.

ئالدىڭغا قاراپ پىكىر قىل،
ئارقاڭغا قاراپ شۈكۈر قىل.

ئالما يەپ دەرد تارتقۇچە،
ئۆرۈك يەپ ئۆلگەن ياخشى.

ئالىمەن دېگەن قولىدىن تارتىپ ئالۇر.

ئانىسىنى خارلىغان يارغا بېسىلىپ ئۆلەر.

ئەتىگەنلىك كۈن نۇرى ئىسسىق بېرەلمەس،
بېردەملىك راھەت بەخت بېرەلمەس.

ئەتىۋارلىق كۈچۈك ئىگىسىز قاپتۇ.

ئەخمەق ئەلچى ئىش بۇزار،
يامان ئادەم يۇرت (بۇزار).

ئەر — ئوت،
خوتۇن — سۇ.

ئەسكىنىڭ دىلى جىن،
تىلى ئالۋاستى.

ئەسكىنىڭ ھالى يامان،
ناسلىقىنىڭ مانجۇسى (يامان).

ئەگرى تاياق قاغشار يارار.

ئەل باسمىغان يەردە كۆپ يۈرسە يول بولۇر.

ئەل خارلىغاننى دۈشمەن خارلار.

ب

باراڭغا چۈشكەن قاپاقنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق ھالى بار.

بارىنى ئوغرى ئالدى،
قالغىنىنى قاراقچى (ئالدى).

بالىنىڭ ئىشى ئىش بولماس،
ئوغلاق مۇڭگۈزى شىش (بولماس).

بامدات ئۆتەر ھەر كىشى،
خۇپتەن ئۆتەر ئەر كىشى.

بەگ بىلەن ئېلىشما،
دەرەخ بىلەن چېلىشما.

بەل باغلىغان يول تاپار.

بەندە تىلىمەس،
خۇدا بەرمەس.

بۇرنىغا يېمىگۈچە،
موللا بولماس.

بېگىم ئاتنى توقۇڭ دەيدۇ،
خېنىم يېلىمنى سوقۇڭ دەيدۇ.

بىچارىگە رەھىم قىلساڭ،
چىققان دۆۋەڭ ئېگىز بولغاي.

بىر ئارزۇدىن ئون ئارزۇ تۇغۇلار.

بىر زىياننىڭ بىر ساۋىقى بار.

بىر قولۇڭغا ئوت ئال،
بىر قولۇڭغا سۇ (ئال).

بىر ئوي ئون ئوينى تۇغدۇرار.

بىر ئىت كۆرۈپ قاۋسا،
مىڭ ئىت كۆرمەي قاۋار.

بىر يىلاننى توغرسا،
ئۈچ كەسلەنچۈك بولۇر.

بىكار مانتا بەرسە پىيىزى گىچىلداپتۇ.

بىلىمگە بېقىپ دۇرۇت،
ساقالغا بېقىپ بۇرۇت.

دوستلۇق پ

پوستى يوق پىياز بولماس،
دوستى يوق ئادەم (بولماس).

پۇتاقلىق دەستە پۇختا بولار.

دوستلۇق ت

تازنىڭ كۆزى چاچتا،
قىزنىڭ كۆزى قاشتا.

تاش مېۋىلىك دەرەخكە ئېتىلار.

تاشمۇ تاش،
گۆھەرمۇ تاش.

تام ئىچىدە ئېچىلغان گۈل،
تام تېشىنى قىزارتىپتۇ.

تەسۋىننىڭ يىپى بولار،
ھەر ئىشىنىڭ ئېپى (بولار).

تەمەخور كىشىدىن ئېشەك ياخشى.

توخۇ ئۇچسا شاخقا قونار،
لاچىن ئۇچسا تاغقا (قونار).

توشقان تېرىسى ئۈچ كۈن چىدار.

توشقاننىڭ تىرنىقى تاشقا مىخ قاقار.

توكۇر ئېشەكتىن بىكار ئېشەك ئوت تىلەر.

تۇخۇم ئوغرىلىغان توخۇنىمۇ ئوغرىلار.

تۇخۇملا بولسا چۈجە چىقىمۇ ەرمەس.

تۆگە ئۇسسۇلغا چۈشسە،
قىيامەت قايىم بولار.

تۈگمەن سۇدا چۆرگۈلەر،
ئويۇن پۇلدا (چۆرگۈلەر).

تۈگمەن سۇدا چۆرگۈلەيدۇ،
سېكىلەك پۇلدا (چۆرگۈلەيدۇ).

تىلىگەندىن ئۆلگەن ياخشى،
يىغلىغاندىن كۆلگەن (ياخشى).

ج

جان — خۇدانىڭ،
تەن — تۇپراقنىڭ.

جۇۋازچى تۇرقىدىن مەلۇم.

جۇۋان بىلگەننى قىز بىلمەس.

جۇۋاننىڭ قېشىنى كۆرۈڭ،
تاۋىقىنىڭ تېشىنى (كۆرۈڭ).

جىگدە — ياڭاقنىڭ پوستى بار،
ھەممە ئىشنىڭ ئۈستىسى (بار).

چ

چەت بىنەمنىڭ تۈلكىسى كۆپ،
خۇشامەتچىنىڭ كۈلكىسى (كۆپ).

چىدىغان غالىب،
چىدىمىغان غايىب.

چىراغنى ئۆچۈرۈۋېتىپ كۆزىنى ئالايىتىتۇ.

چىشلىگەندىن سۆز ئال،
ئۇرغاندىن ئۆچ (ئال).

چىن دوست دوستىدىن كەچمەس،
دۈشمەن خۇيىدىن (كەچمەس).

خ

خاتالىق ئۆتكۈزۈشتىن قورقساڭ، ھېچ ئىش قىلما.

خوتۇن كىشى پىششىق گۆش.

خۇدا دېگەن قۇلىغا،
ئەكىلىپ بېرەر يولىغا.

خىيال كېچىدە ئېچىلار،
گۈل سەھەردە (ئېچىلار).

د

دان بەرمىگەن يەر ئەمەس،
ئەردىن قالغان ئەر (ئەمەس).

داۋىنى بولمايدىغان تاغ يوق،
ئۆتكىلى بولمايدىغان دەريا (يوق).

دەرەخ يىلتىزى قېرار،
ئادەم يۈرىكى قېرىماس.

دەريا دولقۇنىسىز بولماس،
ئادەم نىشانىسىز (بولماس).

دوست دوستنىڭ ئەينىكى.

دوستقا خىيانەت ئۆلۈمدىن يامان.

دوستلار ئارازلاشسا،
دۈشمەننىڭ كۈنى تۇغۇلار.

دوستلۇق يوق يۇرتتىن دوستلۇق بار چۆل ياخشى.

دوستنىڭ ھېسابى كۆڭلىدە.

دوستۇڭ تۈز يولغا باشلار،
دۈشمەن زىندانغا (باشلار).

دوستۇڭ گۈل بولسا پۇرارسەن،
دوستۇڭ تىكەن بولسا توزارسەن.

دوستۇڭنىڭ تىلىغا باقماي دىلىغا باق.

دوستى بارنىڭ دۈشمىنى بار.

دۈشمەن پىتنە تارقىتار،
دوست ھەقنى (تارقىتار).

دۈشمىنىڭنىڭ يېقىنى ساڭا دوست ئەمەس.

زامانى باشقىنىڭ ئامالى باشقا.

زەي تامغا كاكۈل تۇتماس،
سوغۇق تونۇرغا نان (تۇتماس).

س

ساقال دېگەن تۈك،

سەللە دېگەن يۈك.

سايەڭگە قارماي،

غايەڭگە قارا.

سەمەرقەنت يىراق بولسىمۇ، پەللىسى يېقىن.

سەۋر - ئاقەت — تېگى راھەت.

سەۋرچان ئاش يەر،

بىتاقەت تاش (يەر).

سەۋرچان تاغنى ئېگەر.

سەۋرنىڭ تېگى سېرىق ئالتۇن.

سۇ ئاقار ئېقىندىن،

بالا كېلەر يېقىندىن.

سۇغا چۆككەن سامانغا ئېسىلار.

سۇغا چۆككەنگە قىلىتىرىق قېيىق كۆرۈنەر.

سۇنايغا بېقىپ داپ ئۇر،
ئىشىغىغا بېقىپ لاپ (ئۇر).

سۇنى كېسىپ لايدا توختاپتۇ.

سۆزلىمىگەن ئېغىزدىن چاپاق باسقان كۆز ياخشى.

سېرىق سۆگەت سوغا بولار،
سېرىق ئادەم ئوغا (بولار).

سېنىڭ تاپىنىڭغا كىرگەن تىكەن مېنىڭ كۆزۈمگە كىرسۇن.

سېۋەت ئېغىزىدىن چۇۋۇلار.

سېنىڭمىغان دوستتىن يولدىكى تاش ياخشى.

دوستلارنىڭ شى

شەھەر كۆرگەن ئېشەكتىن قورق.

شوتىغا چىقتىم يىقىلدىم،
ئۆگزىگە چىقتىم سېپىلدىم.

غ

غايىسىز كىشى — بەرىكەتسىز ئىشى.

ق

قارارسىز ئىنسان — پايدىسىز بوران.

قاغا كەكلىكىنى دورايىمەن دەپ، مېڭىشىنى بۇزۇپتۇ.

قانجۇقنى قوغلىساڭ كۈچۈكلىرى قاۋار.

قەلەمگە ئالەم پاتار،
كۆڭۈلگە دۇنيا (پاتار).

قولۇم بېشىڭدىن سەدىقە بولسۇن.

قېرىمۇ كىچىكىدە بالا بولغان.

قېلىپسىز خىش بولماس،
سەۋەبسىز ئىش (بولماس).

قىل يىغساڭ ئارغامچا بولۇر،
تاسما يىغساڭ قامچا (بولۇر).

ك

كۆپ ئويلساڭ ئەقىل تاپسەن.

كۆپ ياشىغان كۆپ بىلمەس،
كۆپنى كۆرگەن كۆپ بىلۇر.

كۆزگە قۇلاق گۇۋاھچى،
ئېغىزغا بۇرۇن (گۇۋاھچى).

كۆزى ئاچ — غەملىك بولۇر،
كۆزى تاق — پەملىك بولۇر.

كۆك سۆيگەن دەرەخ ئۆسەر قەلەمچىدىن،
ئەر چىقماس خۇشامەتگۈي تىلەمچىدىن.

كۆڭۈل بىر غۇنان تاي،
چاپىدۇ ھەر يەرگە تىنماي.

كۆڭۈلدىن كۆڭۈلگە يول بار.

كۆڭۈلگە پۈكۈلسە، پۈتمەيدىغان ئىش يوق.

كۆيۈك يارىنىڭ دەردىنى بىرى كۆيگەن، بىرى كۆرگەن بىلەر.

كۈندۈزى ماڭغان يىلاننىڭ ئۆمرى قىسقا،
كېچىسى ماڭغان ئەرنىڭ ئۆمرى (قىسقا).

كېڭەشلىك ئىش بۇزۇلماس،
ئىنچىكە تىكىش سۆكۈلمەس.

كېلە قوغلىسا جاڭگالغا قاچ،
يىلان قوغلىسا تۈز يەرگە (قاچ).

كىشىنى قاقشاتقان قاقشماي ئۆلمەس.

كىمىنىڭ گېپىنى قىلساڭ شۇ كېلەر،
جىننىڭ گېپىنى قىلساڭ جىن كېلەر.

كىمەككە ئۆتۈك ياخشى،
ماڭماققا چورۇق (ياخشى).

گ

گۇمان ئەقىلدىن ئازدۇرار.

دوستلار

لاي سۇ كۆپنى بۇزار،
پالچى يۇرتنى (بۇزار).

لولا قولدىن ئالار،
قاراچى يولدىن (ئالار).

مەن

مەن بارمىغان شەھەر ئەمەس،
پۇل بەرمىسە نان بەرمەس.

مەۋقەسىز يىگىتتىن ياغ چىقمىغان چىگىت ياخشى.

مېنى ئۇرغاننى خۇدا ئۇرسۇن.

ناچار

ناچار دوستتىن تاياق ياخشى،
ناچار ئاتتىن ياياق ياخشى.

ھارۋاڭ سۇنسا ئوتۇن بولار،
كالاڭ ئۆلسە گۆش (بولار).

ھەر كاللىدا بىر خىيال،
تاز كاللىدا مىڭ خىيال.

ھەر كىشىدە بىر خۇي،
خۇي بولمىسا بىر ئۇي.

ھەر ئوڭۇشسىزلىق بىر ئەقىل ئۆگىتەر.

ھەسەل تاتلىق بولسىمۇ يېمىگۈچە بىلىنمەس.

ھېچ يەردە يوق بۇ غوجا،
نەدىن كەلدى بۇ غوجا.

ھىلىگەرنىڭ كۆزى قىيسىق.

ئوتتەك قىزىپ، پوقتەك سوۋۇپتۇ.

ئوتتۇز كۈن روزا تۇتۇپ،
ئاخىر پوقتا ئىپتار قىپتۇ.

ئوشۇق قىمارىدىن گال قىمارى يامان.

ئوغۇل يىگىت بولسا،
بىر ئارغىماق توقۇقلۇق.

ئويلىمىغان ئىشىڭدا،
كۈندە غوۋغا بېشىڭدا.

ئويناپ ئېيتتى،
كۆڭلىدىكىنى ئېيتتى.

ئۆ

ئۆتىنگە لاپقۇت،
ئۆتۈككە ئاپقۇت.

ئۆچكە سۇدا ئاقسىمۇ قۇيرۇقى دىڭ تۇرار.

ئۈزۈمدە يوق كۆچۈلۈك،
كۆڭلۈم تىلەيدۇ ئوردۇلۇق.

ئۆزى قىلالماس،
قىلغاننى كۆرەلمەس.

ئۆزىنى ياخشى كۆرمىگەن ئۆزگىنىمۇ ياخشى كۆرمەس

ئۆگەنگەن كوڭۇل ئۈجمە پىشقۇچە.

ئۈ

ئۈمەتسىز پەيغەمبەر يوق،
مۇرىتسىز پىر (يوق).

ئۈمد قىلساڭ، گۈمبەز قوپار.

ئۈمد ئۆلۈمنى يېڭىدۇ،
كۈرەش زۈلۈمنى (يېڭىدۇ).

ئۈمىدسىز ئەر — ئەمەن باسقان يەر.

ئۈمىدلەنگەن ئەرنىڭ دەريا ئوشۇقىغا كەلمەس.

ۋ

ۋاپا دېگەن مەردنىڭ ئىشى،
ۋاپاسىزلىق خورلۇق تېشى.

ۋېجدانسىزنىڭ گۈلى بولغۇچە،
ۋېجدانلىقنىڭ قولى بول.

دەروازىسى ئى

ئېرىنسەڭ ئىشىڭنى كىم قىلۇر،
تارتىنساڭ گېپىڭنى كىم قىلۇر.

ئېشەك دەيدىكەن:
— جېنىم ئامان بولسا، دەريادىن سۇ ئىچەرمەن.

ئېگىز تاغنى يىمىرگەن چۈمۈلىنىڭ ئۇۋىسى.

دەروازىسى ئى

ئىت قاۋىغان يەردە ئادەم بار.

ئىچىمدە ئىش تولا،
قولۇمدىن ئۇسسۇل كەلمەيدۇ.

ئىرادىسى چىڭ ئادەم — ئەل ئىچىدە چىڭ ئادەم.

ئىرادىسىز كىشىگە مەنزىل يىراق.

ئىرادسىزگە يول يىراق،
دىنسىزغا مەسچىت (يىراق).

ئىمانى يوق موللىدىن ئىنسابى بار ئوغرى ياخشى.

ئىنسان تەخمىن قىلار،
تەڭرىم تەقسىم قىلار.

دوستلار يى

ياخشى بىلەن دوست بولساڭ، ئېچىلار چېچەكلىرىڭ،
يامان بىلەن دوست بولساڭ، يېرىلار يۈرەكلىرىڭ.

ياخشى دوست يۈرگەندە ياخشى،
يامان دوست ئۆلگەندە (ياخشى).

ياخشى دوستۇڭ تاشلىماس،
يامان يولغا باشلىماس.

ياخشى ياخشىغا تىنچلىق تىلەر،
يامان ياخشىغا پىچاق (بىلەر).

ياخشى يېرىڭنى دوستۇڭ كۆرەر،
يامان يېرىڭنى دۈشمىنىڭ (كۆرەر).

ياخشغا يىپەك يېپىلار،
يامانغا تىكەن (يېپىلار).

ياشلىقىڭدا ئۆگەنگەن تاشقا يازغاندەك،
قېرىلىقتا ئۆگەنگەن قۇمغا يازغاندەك.

يامان بولساڭ ئاسدۇ،
ياۋاش بولساڭ باسدۇ.

ياماندىن يار بويى قاچ.

يامانغا مىڭ تاياق،
ياخشىغا يانتاياق.

ياماننى كۆرمىگۈچە،
ياخشىنىڭ قەدرىگە يەتمەس.

ياۋاش دېسەڭ قوي باق،
باي بولاي دېسەڭ تورپاق (باق).

يەر تەۋرىسە ئىت قاۋاپ تىنماس،
چاشقان چىرقىراپ (تىنماس).

يۈزنىڭ قارىلىقى ئۇيات ئەمەس،
يۈزى قارىلىق ئۇيات.

يېڭى تۇغۇلغان موزاي يولۋاستىن قورقماس.

يېمەي - ئىچمەي بول بېخىل،
باي بولمىساڭ مەن كېپىل.

يىرىك قۇم قولدا تۇرماس.

يىغىسى يوق ماتەم بولماس،
ئازمايدىغان ئادەم (بولماس).

يىلان، چايان ئىزدىسەڭ، غەيۋەتخورنىڭ گۆرىنى ئاچ.

سىز گۈرلۈك، بىخۇدلۇق ۋە
يىراقنى كۆرەلمەك
توغرىسىدا

ئاتا

ئاپتاپ تۇرۇپ يامغۇر ياغقاندىن قورق،
كۈلۈپ تۇرۇپ ئاچچىقلانغاندىن (قورق).

ئاپتاپ چۈشكەن يەرگە قولۇڭنى قاقلا.

ئاپتاپنىڭ چىقىشىغا باق،
سۇنىڭ ئېقىشىغا (باق).

ئات ئالساق مېنىپ كۆر،
چېنە ئالساق چېكىپ (كۆر).

ئات ئايلىخانغا،
يول سارىخانغا.

ئات ساتساق يۈگەننى ساتما.

ئات مېنىسەڭ يۈگەن سال.

ئات مېنىگەننىڭ،
قىملىق ئاسقاننىڭ.

ئات ئورۇق بولسىمۇ، يېغىر بولمىسۇن،
گۆش سۆڭەك بولسىمۇ، يېغى بولمىسۇن.

ئاتنى سات، يۈگەننى ساتما،
ئېشەكنى سات، نوختىنى ساتما.

ئاتنى سۆرەمگە سالغاندا كۆر،
كېلىننى ئالغاندا (كۆر).

ئاتنىڭ ئاقىشى تاقىدىن،
كېيىمنىڭ كونىرىشى ياقىدىن.

ئاتنىڭ بىڭىسىنى لايدا كۆر،
قېچىرنىڭ بىڭىسىنى سايدا (كۆر).

ئادەمنى پەم بىلەن ئۆگەت.

ئاسمان بېسىۋالسا،
تېگىدە يېتىپ مانتا يەپتۇ.

ئاشپەزدىن مانتا يەپ،
ناۋايغا پۇل تۆلەپتۇ.

ئاشپەزلىكتىن زىيان چىقسا،
نىمكارنىڭ نېمە ئىشى.

ئاشقىنى كۆزىدىن،
دەردمەننى يۈزىدىن،
مۇساپىرنى سۆزىدىن بىل.

ئالار ھوسۇل ئەجىر قىلغان ئىشىدىن.

ئالەمنى سۇ باسسا،
مۇغەمبەرنى ئۇيقۇ بېسىپتۇ.

ئالتۇن كولاشتىن،
قوي بورداشتىن.

ئالتىنچى ئايدا قىچقارسا،
يەتتىنچى ئايدا «ھە» دەپتۇ.

ئالدىرىغاننىڭ ئېتى يېتىۋاپتۇ.

ئامالم يوق دېگۈچە،
ئەقلىم يوق دېگىن.

ئامالم يوق دېگۈچە،
بىلىم ئالغىن تۈگمىچە.

ئاھ ئۈرۈپ غەم قىلغۇچە،
ئەقىل ئىشلەت تالغۇچە.

ئاۋۋال قۇشنى تۇت،
پېيىنى يۇڭداش كېيىنكى ئىش.

ئاۋۋال يول قوي،
كېيىن قول قوي.

ئايغىر قاچسا يىلقىدىن تاپ.

ئ

ئەتىگىنى قوپۇپ يان - يېنىڭغا باق،
ئەل قاياققا باقسا سەن شۇ ياققا (باق).

ئەتىنىڭ تەقدىرى ئاسماندا.

ئەزمە ئويلانغۇچە، نەۋەككۈلچى مۇرادغا يېتىپتۇ.

ئەسكىنى ئالداپ ئىشلەت،
تاسمىنى مايلاپ (ئىشلەت).

ئەلگەككە چىقىپ ئەرگە تېگىپتۇ.

ئەيسامۇ ئۆز يولىغا ماڭار،
مۇسامۇ ئۆز يولىغا (ماڭار).

ب

بار - يوقى بىلەن كارىم يوق،
كۆڭلۈم ھەسەل تارتىدۇ.

بارات ئېيىدا قۇيماق يەپ،
سەپەر ئېيىدا كېكىرىپتۇ.

بارماقتەك بېلىق تۇتۇش ئۈچۈن،
چىۋىنىدەك يەم كېرەك.

بازار ئايلىنىش بۇ دۇنيانى چۈشىنىش،
مازار ئايلىنىش ئۇ دۇنيانى (چۈشىنىش).

بازار كۆرگەن مالدىن ئۆزۈڭنى تارت.

بازارغا بېقىپ مال سورا،
چىرايغا بېقىپ ھال (سورا).

بازارغا چىق،
بەختىڭنى كۆر.

بازارغا گەپ ئاتما،
مازارغا چالما (ئاتما).

باشتا ئالدىرىمىساڭ،
كېيىن يۈگۈرەيسەن.

باشقا كەلگەندە باتۇر.

باشقىلارنى رەنجىتكەننىڭ يولى توسۇق.

باغ دەپسە، تاغ دەپتۇ.

باي بولساڭ بول،
جازانخور بولما.

بايتاللىققا قىز بەرمە.

بايدا توۋلىسا، سايرامدا «ھە» دەپتۇ.

بەتتەم تاۋۇزنىڭ ئۇرۇقى تولا،
ئويلانماي قىلغان ئىشنىڭ سورىقى (تولا).

بەرسەڭ يەيمەن،
ئۇرساڭ ئۆلمەن.

بەزىدە توپا ياخشى،
بەزىدە ئۇپا (ياخشى).

بەزىدە دەريا كېچىسەن،
بەزىدە تامچىنى تەستە ئىچىسەن.

بوران چوغىنى ئۆچۈرەلمەس،
ئادەم قۇدۇقنى كۆتۈرەلمەس.

بوراندا بۇغا ئات،
يامغۇردا دۈم يات.

بوراندا ئۇيقۇ ياخشى،
يامغۇردا شورپا (ياخشى).

بوسۇغىدىن تېيىلساڭ تۆرگە چىقىسەن.

بولسا بولا،
بولمسا ئىز پۇلى بولا.

بولسا بولاغا تايىن،
بولمسا خۇداغا تايىن.

بويتاق ئادەم ئەلچىلىككە يارماس.

بۇزۇق ئادەم بۇزۇپ ئارام تاپار،
تۈزۈك ئادەم تۈزۈپ (ئارام تاپار).

بۇزۇلمايدىغان قىر يوق،
ئېچىلمايدىغان سىر (يوق).

بۇغدىيىنىڭ بولسا تۈگمەن تېپىلار،
ئوغلۇڭ بولسا چوكان (تېپىلار).

بۇقا ھەيۋە قىلار،
ئۇششۇق غەلۋە قىلار.

بۆرىدىن قورققان تاغقا چىقالماس،
جاپادىن قورققان ھۆرمەت تاپالماس.

بۆرىنىڭ ئالدىغا ئۆتمەڭ،
قېچىرىنىڭ كەينىگە (ئۆتمەڭ).

بۆرىنىڭ تۇرقىدىن ئەمەس،
چىشىدىن قورق.

بۆزچى قېشىغا يۈگۈرگۈچە،
يىڭنە قېشىغا يۈگۈر.

بۈركۈتنى تۈلكىگە قوي،
قارچىغىنى ئۆردەككە (قوي).

بېدە تاپساڭ ئاتقا بەر،
قىزىڭ بولسا ياتقا (بەر).

بېشى ئاغرىمىغاننىڭ خۇدا بىلەن كارى يوق.

بېلىق تۇتساڭ سۇغا كىر،
دەرەخ كەسسەڭ ئورمانغا (كىر).

بىر رەھمەت مىڭ بالادىن قۇتقۇزار.

بىردىن يۆتكەۋەرسەڭ،
تېشىڭ تاغدەك بولسىمۇ تۈگەيدۇ.

بىرى خۇدادىن قورق،
يەنە بىرى خۇدادىن قورقمىغاندىن قورق.

بىرىدىن كەچمەي بىرى يوق.

بىكار بولساڭ خىيال سۈر.

بىكار بولساڭ كېپەك تارتىپ يە،
گەپ قىلساڭ توغرىسىنى دە.

بىلەي دېسەڭ قىيىن ئەمەس،
چىقاي دېسەڭ ئېگىز (ئەمەس).

بىلەي يۇمشاق بولسىمۇ، پۇلاتنى يەيدۇ.

بىنەم يەرگە يامغۇر ياخشى،
ئۆپكە كېسىلىگە چامغۇر (ياخشى).

پ

پاقنىڭ تىلىنى بىلمەكچى بولساڭ،
ئاغزىنى ئېچىپ كۆر.

پالتا ھەرىكەتچان بولسا دەرەخ ئايىنماس.

پالتاڭ ئىتتىك بولسا قولۇڭغا كۈچ كەلمەس.

پالتاڭنى ئېلىپ تاغقا چىق،
سېۋىتىڭنى ئېلىپ باغقا (چىق).

پايدىسى يوق مازارنى شەيخ چۆرگۈلمەس،
يۈندىسى يوق يالاقنى ئىت (چۆرگۈلمەس).

پايدىنى كۆرسە بۈرگىدەك چاققان،
زىياننى كۆرسە كىرىپدەك ياتقان.

پەس يەردە ياتما سەلگە كېتىسەن،
دۆڭ يەردە ياتما، يەلگە (كېتىسەن).

پەگاھ بۇزۇلسا تۆر تۈزەر،
تۆر بۇزۇلسا نە تۈزەر؟

پولۇ بولمىسا ئۇماچ ئىچكەن ياخشى،
بىكار تۇرغاندىن جىگدە شۈمۈگەن (ياخشى).

پۇتنى قاپارتقان ئۆتۈكتىن،
ياللاڭ ئاياغ ماڭغان ياخشى.

پۇل تاپاي دېسەڭ ئىش تاپ،
تام سالاي دېسەڭ خىش (تاپ).

— پۇل نەگە بارسەن؟
— گاچىنىڭ تىلىنى ئاچقىلى.

پىچاق ئىتتىك بولسا گۆش كېسىدۇ،
گال بولسا قول (كېسىدۇ).

پىچاقنى ئاۋۋال ئۆزۈڭگە سال،
ئاغرىمىسا كىشىگە (سال).

پىيازنىڭ كۆكىگە قارىماي بېشىغا قارا،
ئۆگەينىڭ گېپىگە قارىماي ئېشىغا قارا.

ت

تاج كىيسەڭ، ئەسكى تۇمىقىڭنى ئۇنتۇما.

تاز دېمەي تېگىۋال،
ماز دېمەي كىيىۋال.

تاغارنى تاغاردا ياما،
تاۋارنى تاۋاردا ياما.

تاماق يېسەڭ چايناپ يە،
ئەھۋالىڭغا قاراپ يە.

تامغا تايانما ئۆرۈلىدۇ،
ئادەمگە تايانما يىقىلىدۇ.

تايىنى باقساڭ ئات بولۇر،
بۆرسىنى باقساڭ يات (بولۇر).

تەتۈر كەلگەن يەلدىن قورق،
دەۋرەپ كەلگەن سەلدىن (قورق).

تەۋەككۈل تاش يارار.

تەۋەككۈلنىڭ بىر ناخشىسى ئارتۇق.

تەۋەككۈلنىڭ تېگى تاش.

تەييارلىقسىز جەڭگە كىرمە،
ئارغامچىسىز دەڭگە (كىرمە).

توپا ئالساق دەڭدىن ئال،
دۆڭ بولمىسا توختاپ قال.

توپان بالاسى كەلسە ئوشۇقىغا چىقماپتۇ.

توختام سۇدا سېسىپ ئۆلگۈچە،
ئېقىن سۇدا ئېقىپ ئۆل.

توخۇغا بېقىپ كاتەك سال،
پۇتقا بېقىپ ئۆتۈك ئال.

توخۇنى كۆلچەككە ھەيدەپتۇ،
ئۆردەكنى قونداققا (ھەيدەپتۇ).

توشقان بولساق سايغا ماڭ،
يولۋاس بولساق تاغقا (ماڭ).

تويىدىن يامانلىساڭ توي قىپ باق،
ئۆلۈمدىن يامانلىساڭ ئۆلۈپ باق.

تويىنىڭ ئەلچىسى بولغۇچە،
بايىنىڭ غالىچىسى بول.

تۇرغانغا تۇۋرۇك بول،
ماڭغانغا كۆۋرۇك (بول).

تۇغۇڭنى تۇغۇلغان يەرگە قادا.

تۇغۇۋالمسا بالا بولماس،
سېتىۋالمسا كالا (بولماس).

تۆر بىلەن بولۇشقۇچە،
كۆرپە بىلەن بولۇش.

تۆردىكى بىلەن چىقىشقۇچە،
بوسۇغىدىكى بىلەن چىقىش.

تۆگە قۇمدا ياخشى،
يىپ مومدا (ياخشى).

تۆگە كۆردۈڭمۇ — ياق.

تۆگە يۈزگە يەتمەس،
يۈزگە يەتسە كۆز يەتمەس.

تۆگەڭ مېڭغا يەتكۈچە،
دوستۇڭ مېڭغا يەتسۇن.

تۆگىنىڭ مازار بىلەن كارى يوق.

تۆگىنىڭ مەيلى بولسا يانتاققا بوي ئۇزارتسۇن.

تۆمۈرچى بىلەن مۇشتلاشما،
بوياقچى بىلەن چېلىشما.

تۈلكىنىڭ توۋىسىدىن قورق،
ھىلىگەرنىڭ شوۋىسىدىن (قورق).

تۈلكىنىڭ چىشلىگىنىدىن قۇيرۇق شىپاڭلاتقىنى يامان.

تۈلكىنىڭ سايىسىغا كىرمە،
يولۋاس سېنى يەپ كەتسىمۇ.

تۈلكىنىڭ نامىغا خۇشتار بولساڭ،
بۆرىنىڭ چاڭگىلىغا چۈشەرسەن.

تۈلكىنىڭ ئۇۋىسىغا ئىشەنمە،
ئوغرىنىڭ توۋىسىغا (ئىشەنمە).

تېز ئۆلەي دېسەڭ كونا تام تۇۋىدە يات.

تىكەننى كىرمەس دەپ ئاياغىسىز يۈرمە،
ئىتنى چىشلىمەس دەپ تاياقسىز (يۈرمە).

دەۋرە ئىچىدە

جاپادىن قورقمىساڭ قوي قىل،
چىقىمىدىن قورقمىساڭ توي (قىل).

جانىڭالدىن ئوتۇن چىقارماق ئاسان،
بىر ئۆيدىن تۇتۇن چىقارماق تەس.

جان بولسا جاھان،
ئاش بولسا قازان.

جاھاننى سۇ باسسا،
ئۆردەكنىڭ قايتىلىغا كەلمەپتۇ.

جۇۋازچى بولساڭ چىغدىن ئايرىلما،
دېھقان بولساڭ قىغدىن (ئايرىلما).

چ

چاپان ياقىدىن،
تۈگمەن ياقىدىن،
ئۇلاغ تاقىدىن تۈزۈلەر.

چاشقاننىڭ جاجىسى مۈشۈك،
بالىنىڭ جاجىسى بۆشۈك.

چەپ قولۇڭدا تاش بەرسەڭ،
ئوڭ قولۇڭدا گۆھەر ئالمىسەن.

چەللە بولسىمۇ ئۆيۈڭ بولسۇن،
دەللە بولسىمۇ ئاناڭ (بولسۇن).

چوشقا يۇڭدا كىگىز بولمايدۇ،
ئوتقا چۈشمەستىن بىگىز (بولمايدۇ).

چوكاننى كۆرسىڭىز قاش ئېتىڭ،
جۇۋاننى كۆرسىڭىز تاش (ئېتىڭ).

چوڭ يەردە مالاي بولغۇچە،
كىچىك يەردە غوجايىن بول.

چوڭغا ھۆرمەت قىلسا،
كىچىككە ئىززەت كېلۈر.

چىشنىڭ ئاغرىسا تىلىڭنى تارت،
قورسىقنىڭ ئاغرىسا نەپسىڭنى (تارت).

چىشىم چۈشمىسۇن دەپسەڭ تىلىڭنى تارت.

چىلىمغا بېقىپ تاماكا سال،
ئەقلىڭگە بېقىپ پاراڭ (سال).

دەۋرە خ

خۇشاللىق ئاستا كېلىپ تېز كېتەر،
خاپىلىق تېز كېلىپ ئاستا (كېتەر).

خېرىدارغا يېلىنغۇچە،
مېلىڭنى خىللا.

خىزىر يىراقتىكى چاغدا،
يېقىندىكى قاراقچىدىن پەخەس بول.

خىيالىنى خام قىلما،
قۇم توپىدا تام (قىلما).

د

دانا بىلەن دوست بولساڭ يولۇڭ گۈل بولۇر،
ناكەس بىلەن دوست بولساڭ كۈنۈڭ كۈل (بولۇر).

دەريا بويىدا ياشىساڭمۇ،
بېلىق بىلەن دوست بولالمايسەن.

دەريا تېشىپ كەتسە ئۆردەكنىڭ نېمە كارى.

دەرياغا ئات سالماي تۇرۇپ كېچىكنى تاپ.

دورغا قامچىسىدىن ئايرىلسا،
قولغا تاش ئالار.

دوغچى ئاپتاپ تىلەر،
ماتاڭچى سوغۇق تىلەر.

دوغچى ئاپتاپ تىلىسە، پادىچىنىڭ ئاچچىقى كېلەر،
مايلامچى يامغۇر تىلىسە، ماتاڭچىنىڭ ئاچچىقى كېلەر.

دولقۇنغا قاراپ تور تاشلا،
سورۇنغا قاراپ گەپ باشلا.

دۇنيا تاپاي دەسەڭ ھەرىكەت ۋە تىجارەت قىل،
ئاخىرەتلىكىنى تاپاي دەسەڭ تائەت ۋە ئىبادەت قىل.

دۇنيانى سۇ باسسا،
ئۆردەككە نېمە غەم.

دەۋرە چىقىرىش

رەھىم قىلساڭ ھايۋانغا،
چىچىپ قويار ئايۋانغا.

دەۋرە چىقىرىش

ساپال ئۈچۈن ساق قالغۇچە،
گۆھەر ئۈچۈن كۆكۈم - تالقان بول.

سارايدا ياتساڭمۇ،
ساتماڭنى ئەسلەپ قوي.

سازلىقنى يەر بولماس دەپمە،
تازنى ئەر بولماس (دېمە).

ساق يېرىمنىڭ ھالى يوق،
ئاغرىق يېرىمنىڭ تايىنى (يوق).

سامان ئارىلاشماي لاي بولماس،
ھارام ئارىلاشماي باي بولماس.

سايە قىلىشقا پاراڭ ياخشى،
كۈن ئۆتكۈزۈشكە پاراڭ (ياخشى).

سايە قىلىشقا ئۈزۈم ياخشى،
باشقۇرۇشقا تۈزۈم (ياخشى).

سايغا كىرسەڭ پادىچىدىن سورا،
سۇغا كىرسەڭ كېمىچىدىن (سورا).

سەكرەشتىن ئىلگىرى ئالدىڭغا باق.

سەلكىندە ئۆزۈڭنى يوقاتساڭ، بوراندا قالسىەن.

سەللىسىنى كۆرۈپ موللام دېمە،
ئازراق بەرسە دام - دام دېمە.

سەللىنى ساغراڭغا ئورما،
سەللە بىلەن ھاجەتكە بارما.

سەن ئەقىلگە باي بولساڭ،
يۇرتۇڭ نانغا باي بولۇر.

سەن تارت، مەن تارت،
بوش تۇتۇپ چىڭ تارت.

سەن تاش سانسالڭ، خەق قۇم سانايدۇ.

سەن تاشلىۋەت،
مەن تېپىۋالاي.

سەن تەرتىپنى ئىزدەيمە،
تەرتىپ سېنى ئىزدەيدۇ.

سەن ياخشى، مەن ياخشى،
پۇقرا تۈزۈك خان ياخشى.

سەن ياخشى، مەن ياخشى،
تونۇر قىزىق نان ياخشى.

سەھراققا ئۆي كۆرسەتمە،
شەھەرلىككە باغ (كۆرسەتمە).

سودىگەر بازارغا ئامراق،
سوپى مازارغا (ئامراق).

سورمىغانغا گەپ قىلما،
ئۇچرىمىغانغا سالام (قىلما).

سوغۇق كېسەلگە بومبايدىن دورا ئەكەلگۈچە ئۈلگۈرۈپتۇ،
ئىسسىق كېسەلگە ساندۇقتىن دورا ئالغۇچە كېتىپتۇ.

سۇدىن قورقمىغان دەريادىن ئالتۇن سۈزەر.

سۇدىن ئۆتسەڭ كېيىن ئوت،
چۆككەنلەرنى كۆرەرسەن.

سۇنى ئېرىقتا ياقلا،
لايدىن يىراققا ئاتلا.

سۇنىڭ ئېقىپ تۇرغىنى ياخشى،
گۈلىنىڭ پۇراپ تۇرغىنى (ياخشى).

سۆز قوغلىغان بالاغا يولۇقار،
يول قوغلىغان دەۋاغا (يولۇقار).

سۆز قوغلىغان كاشلىغا يولۇقار،
يول قوغلىغان خەزىنىگە (يولۇقار).

سۈركەلمىسە ئالتۇنمۇ پارقىرىمايدۇ.

سېمىز ئاتنى چاپتۇرۇۋەرسە دەپمۇ كېسىلەر.

دەرىجىلىك نەسىت

شايتۇل يېسەڭ سويۇپ يە، كېسەل بولمايسەن،
سەپتە ماڭساڭ بىرخىل ماڭ كېيىن قالمايسەن.

شامال چىققاندا ئوت بىلەن ئويناشما،
ئادەم كۆپ يەردە ئوق بىلەن (ئويناشما).

شەرىئەت ئىزدىسەڭ ئۆلتۈر يىلاننى،
تەرىقەت ئىزدىسەڭ قىيىنما جاننى.

دومىچ غ

غەلبە تېز يۈگۈرگەننىڭ ئىمەس، زېرىكمەي يۈگۈرگەننىڭ.

غەلبە قاچماس كۆڭۈل قويغان كىشىدىن.

غەمىسىزنىڭ پەرۋابى پەلەك.

غۇنچىن ئۈنىمىسا پۈتۈنى چاتارسەن،
بۇقا ئۈنىمىسا نېمىمۇ قىلارسەن.

غىلاپ خەنجىرى بىلەن ياخشى،
ئىت زەنجىرى بىلەن (ياخشى).

دومىچ ق

قاياقنى تۆرگە چىقارساڭ ئەۋرەزگە دومىلايدۇ.

قايقى ياماندىن قورققۇچە،
غەربىزى ياماندىن قورق.

قاتار مەھەللىدە توخۇ باقما،
كىشىنىڭ تونۇرىغا نان ياقما.

قاتتىق گەپ قىلسا قېتىۋالىدۇ،
يۇمشاق گەپ قىلسا يېتىۋالىدۇ.

قاراڭغۇ دەپ ھاڭ باقماي،
يورۇقلۇقنى ئىزدەپ تاپ.

قاراڭغۇدا ئاي ياخشى،
قۇملۇق يولدا تاي (ياخشى).

قاردا پولۇ، يامغۇردا شورپا،
بوراندا ئۇخلا، خۇدايا توۋا.

قارىغۇنىڭ شەھىرىگە بارساڭ،
بىر كۆزۈڭنى قىسۇال.

قارىمۇقنىڭ دانىسى بولغۇچە،
بۇغداينىڭ پاخلى بول.

قازان بېشىدا بولساڭ ئاغزىڭ بالدۇر ئاشقا تېگەر.

قازانغا يولۇقساڭ قارىسى يۇقار،
يامانغا يولۇقساڭ يالىسى (يۇقار).

قازىنىڭ قايناپ تۇرسا سېنىڭدىن يۈزلۈك ئادەم يوق.

قاسساپقا پۇل بېرىپ، ناۋايغا قاراپتۇ.

قاسساپنى دوست تۇتساڭ گۆشسىز قالمايسەن.

قامىتىگە ئىشەنگەن قەددى پۈكۈلۈر،
كۆپكە ئىشەنگەن مەقسىتىگە يېتۈر.

قانائەتنىڭ تېگى ئالتۇن.

قاۋىغان ئىتقا سۆڭەك تاشلا.

قورسىقىڭنىڭ ئاغرىقى بولمىسا،
تاۋۇز يېيىشتىن قورقما.

قورۇما قورۇشتىن ئوخشايدۇ،
شورپا سورۇشتىن (ئوخشايدۇ).

قول بىلەن قايماق يېسەڭ قۇستۇرار،
يۈگەنسز ئات مىنسەڭ چىچتۇرار.

قوي ئالساڭ قۇلاق ئال،
ئۆچكە ئالساڭ چولاق ئال.

قوي ئالساڭ قۇلاقلىقنى ئال،
ئېشەك ئالساڭ تۇياقلىقنى (ئال).

قوي قۇيرۇقىغا يىغار،
بۇقا بوينىغا (يىغار).

قوي ئۆلمدۇ، قوزىمۇ،
كۆپ سۇنامدۇ - كۆزىمۇ.

قوينۇڭدىن تۆكۈلسە قونچۇڭغا چۈشەر.

قوينى قاسساپ سويسۇن،
ئالتۇننى زەرگەر سوقسۇن.

قوينى قىرقىپ ساتسا تاۋار بولۇر،
قىرقماي ساتسا چاۋار (بولۇر).

قۇدۇق چوڭقۇر،
ئارغامچا قىسقا.

قۇش باقساڭ شۇڭقار بولۇر.

قۇشقاچ بولسىمۇ قاسساپ سويسۇن.

قۇشقاچنى قاردا تۇت،
توكۇرنى ياردا (تۇت).

قۇشنى يەم بىلەن ئۆگەت.

قۇلاققا يەتكەن سوغۇق گەپ،
يۈرەككە تېگىپ مۇز بولۇر.

قۇلاقنى نەدىن چىقىرىش — قازانچىنىڭ ئىختىيارى.

قېچىرنىڭ بىگىسىنى سايدا كۆر،
تاماشىسىنى لايدا (كۆر).

قىز ئال توي قىلغان يەردىن،
ئۆي سال ئۆي قىلغان يەردىن.

قىغىغا يىغان دەرەخنى يېقىنغا غۇلات،
قورساق ئاچقاندا خام كۆمەچمۇ تاتلىق.

ك

كاجنى بازار ئوڭشايدۇ،
ساراڭنى مازار (ئوڭشايدۇ).

كالا ئالساق ئالا ئال،
ئالا ئالمساق قارا (ئال).

كالاڭ سۈتلۈك بولسا دەرۋازاڭغا قۇلۇپ سال،
داداڭ ئورۇشقاق بولسا ئاناڭنىڭ ئاغزىغا قۇلۇپ (سال).

كالا دېسە، پاقالچاق دەپتۇ.

كاللام كېسىلسۇن دېسەڭ،
نادانغا مەنسەپ بەر.

كاۋاپ زىختا پىشسۇن،
گەپ ئىزغا چۈشسۇن.

كوممۇنىنىڭ ئىشلىرى مەدى، مەدى،
ئالدىرماڭ ئاداش، سېنىڭمەدى، مېنىڭمەدى.

كۆپ تۇرغاندىن سورىما،
كۆپ يۈرگەندىن سورا.

كۆپ چاي ئىچكەن ئەر قېرىماس،
كۆپ ئاغدۇرغان يەر (قېرىماس).

كۆرسە كارى يوق،
كۆرمىسە ھالى (يوق).

كۆرسە ئويۇن،
كۆرمىسە قويۇن.

كۆز قانچىلىك بولسا دېڭىز شۇنچىلىك.

كۆسىيىڭ ئۇزۇن بولسا قولۇڭ كۆيمەس.

كۆيدۈرگەننىڭدىن ئۆلتۈرگەننىڭ ياخشى.

كېلىپ قاپتۇ جاھاننىڭ ئىشى،
نېمە بولدى دېمەيدۇ كىشى.

كېلىپتۇ، كېتىپتۇ، جاھاننىڭ ئىشى،
قورساق تويدۇرغان قوناقنىڭ ئېشى.

كېلىن ھەرقانچە سەت بولسىمۇ،
قېيىنئانىسىغا كۆرۈنۈشى كېرەك.

كېۋەزنىڭ يىپ بىلەن نېمە ئىشى.

كىشى ئىشى — بوسۇغا بېشى.

كىگىزنى ئايىغان بورا،
يېڭىنى ئايىغان كونا.

كېلەر قوغلىسا جاڭگالغا قاچ،
يىلان قوغلىسا تۈز يەرگە (قاچ).

كېلەر قوغلىسا دۆڭگە قاچ،
تۆگە قوغلىسا تاغقا (قاچ).

دۈشمەن گى

گاھىدا خۇدا بىلەن روسۇل،
گاھىدا دۇتار بىلەن ئۇسسۇل.

م

ماقۇلغا جاۋاب يوق.

مۇزدىن ئۆتسەڭ بۇرۇن ئۆت،
مۇز سۇنغۇچە ئۆتەرسەن.

مېۋىنى ئۈزۈپلا يە،
بېلىقنى سۈزۈپلا يە.

مىنگەن ئېتىڭ غۇنان بولسا،
ماڭغان يولۇڭ راۋان بولماس.

ن

نېسى گۆشكە بىر قېتىم تويىسەن.

ھ

ھالىڭغا بېقىپ زىكرى قىل،
ئەلگە بېقىپ پىكىر (قىل).

ھالىڭغا بېقىپ ھال تارت،
خالتاڭغا بېقىپ ئون (تارت).

ھامماچاڭدىن سوراپ شۈمشەيگۈچە،
بىمالال ئىشلەپ يە مۈكچەيگىچە.

ھايۋانغا ئېغىل كېرەك،
پاتقاققا شېغىل (كېرەك).

ھەرىكەت قىلساڭ بەرىكەت تاپارسەن،
ئىخلاى قىلساڭ مەرىپەت (تاپارسەن).

ھەسەتخورلارنى ئازابلاشنىڭ چارىسى — پىسەنت قىلماسلىقتۇر.

ھېيتگاھتا ناغرا چالسا، چەرچەندە ساما ساپتۇ.

ئو

ئوت سىناي دېسەڭ قولۇڭنى ئاچ،
كۆيدۈرەي دېسە نېرى قاچ.

ئوتۇنچىغا ئوت قالاتماڭ،
سۇچىغا سۇ قۇيدۇرماڭ.

ئوچاقتىن قېچىپ تونۇرغا سەكرەپتۇ.

ئوچىقنىڭ ئۆرۈلسە قولۇڭدىن كۆر،
بېشىڭغا بالا كەلسە تىلىڭدىن كۆر.

ئوخشاشنىڭ پەرقى يوق،
ساراڭنىڭ نەرخى يوق.

ئوق يەتمىگەن يەرگە قىلىچ شىلتىما.

ئويناشمىغىن ئەرباب بىلەن،
ئەرباب سالار ھەر باب بىلەن.

ئۇ

ئۈرۈك تاپساڭ داڭگالغا تاشلا،
سۆڭەك تاپساڭ جاڭگالغا (تاشلا).

ئۇياققا تارتسا ئات ئۆلىدۇ،
بۇياققا تارتسا ھارۋا سۈنىدۇ.

ئۇيان - بۇيان بارۇرسىز،
چاق ئېگىرىپ ھارۇرسىز.

سورالار ۋە جاۋاب

ئۆچكىدىن ساقال سورا،
تۆگىدىن بوي (سورا).

ئۆردەك كۆلگە تارتىدۇ،
يىلان چۆلگە (تارتىدۇ).

ئۆردەككە سۇ كۆرسەتمە،
ئەخمەققە قىز (كۆرسەتمە).

ئۆرۈك يەپ سۇ ئىچمە،
ئالما يەپ چاي (ئىچمە).

ئۆزۈڭنى بىل، ئۆزۈڭنى قوي،
كۆتۈڭنى قىس، يولۇڭغا ماڭ.

ئۆستەڭ ياقىلاپ ماڭساڭ ئۈسسۈز قالمايسەن.

ئۆكۈزنىڭ ئايىغى بولغۇچە،
موزاينىڭ بېشى بول.

ئۆگزىگە چىقىۋالغان ئىمتىن قورقماپتۇ.

ئۆلگەن بولسا ئېڭىكىنى قاتاي،
تىرىك بولسا يارىسىنى تاڭخاي.

ئۆلمەيدىغاندەك تىجارەت قىل،
ئەتە ئۆلىدىغاندەك ئىبادەت قىل.

ئى

ئېتىڭ قېرىسا بىر پىچاق،
ئېشىكىڭ قېرىسا بىر تاۋاق قوناق.

ئېتىڭنىڭ باردا يول تونۇ،
ئەقلىڭنىڭ باردا ئەل (تونۇ).

ئېسىلساڭ دارنىڭ ئېگىزىگە ئېسىل،
پۈتۈڭ يەرگە تەگمىسۇن.

ئېسىلساڭ نارغا ئېسىل،
يىقىلساڭ ناردىن يىقىل.

ئېسىلنى ئالساڭ خاتا يوق،
ئەسكىنى ئالساڭ ۋاپا (يوق).

ئېشەك باينىڭ، تاغار باينىڭ،
ئۆرۈلسە يۆلمەيمەن، ئۆلسە تۆلمەيمەن.

ئېشەك ھاڭرىغان، داپ تاراڭلىغان يەردە يۈرۈپتۇ.

ئېشەككە نان بېرىپلا ساغرىسىنى تۇتما.

ئېگىز تاغمۇ غۇلاپ چۈشەر بىر كۈنى،
زېرىكمەستىن كولاۋەرسەڭ ھەر كۈنى.

ئېگىز قىرنى يىمىرگەن چۈمۈلنىڭ ئۇۋىسى.

ئېگىزگە چىقساڭ كۆزۈڭ ئېچىلار،
ياخشىلار بىلەن سۆزلەشسەڭ كۆڭلۈڭ ئېچىلار.

ئى

ئىت يېنىدا سۆڭەك تۇرماس،
سۆڭەك ياتسا بىكار تۇرماس.

ئىتنىڭ قاۋاپ بەرگىنىگە،
دۈشمەننىڭ كۈلۈپ بەرگىنىگە گول بولما.

ئىتنىڭ قۇيرۇقىغا ئېسىلىپ دەرياغا كىرمە.

ئىزدىسەڭ تاپارسەن،
تېرىساڭ ئالارسەن.

ئىسسىي دېسەڭ مەش ئال،
مانتا يەي دېسەڭ پەش (ئال).

ئىش قىلساڭ پەسلگە باق،
ئادەم تاللىساڭ ئەسلگە (باق).

ئىشنى ئىشلە، سەۋەب قىل،
بولالمساڭ تەلەپ قىل.

ي

يا بېشىدىن ئال،
يا يانېشىدىن (ئال).

ياخشىغا بەرسەڭ كېتەر،
يامانغا بەرسەڭ كۆنەر.

ياخشىغا بەرسەڭ نەپ تېگىدۇ،
يامانغا بەرسەڭ گەپ (تېگىدۇ).

ياخشىغا ئويۇن قىلساڭ بېلىقتەك سويللايدۇ،
يامانغا ئويۇن قىلساڭ توڭگۇزدەك ھۇۋلايدۇ.

ياغاچنى توختىتاي دېسەڭ مىخلا،
ھۇرۇننى قوپقۇزاي دېسەڭ زىخلا.

يامغۇردىن قاچقان ئازمىغا سەكرەپتۇ.

يەتكۈزەي دېسەڭ ئوماچ ئەت،
تۈگىتەي دېسەڭ كۆمەچ (ئەت).

يەكچەشمىنىڭ شەھىرىگە بارساڭ بىر كۆزۈڭنى قىسسۇال.

يورغا ئاتقا قامچا سالما.

يولۋاسنىڭ قۇيرۇقى بولغۇچە،
مۈشۈكنىڭ بېشى بول.

يۇمشاق بولساڭ ئۇپرىمايسەن.

يۇمشاق يەردە ئۈچكە چاققىلى بولماس.

يۇمشاق يىلان جاننى ئالار،
قاتتىق ئاياغ قاننى (ئالار).

يۈگمەچ ئۈندۈ تېرىمىسمۇ،
كۆڭلى بار كېلىدۇ، چىللىمىسمۇ.

يۈلەنچۈكى كۈچلۈك بولسا،
لاتا قوزۇقمۇ يەرگە كىرىدۇ.

يۈگۈرۈپ ئىش قىلساڭ، ئولتۇرۇپ يەيسەن.

يېنى ئاغرىغان يەردە كىشى ياتماس.

يىرتىلغانغا ياماق بول،
ئاچقانغا تاماق (بول).

يىغلاپ يۈرۈپ چۆل كەزسەڭ،
كۈلۈپ تۇرۇپ راھەت كۆرسەن.

يىغلاپ يۈرۈپ قىر تۈت،
ئويناپ يۈرۈپ سۇ (تۈت).

يىغلاپ يۈرۈپ ئېرىق چاپ،
ئويناپ يۈرۈپ سۇ تۈت.

يىغلىغاندىن سورماي،
كۈلگەندىن سورا.

يىقىلسا يۆلمەيمەن،
بۇزۇلسا تۆلمەيمەن.

يىلاندىن قورقۇپ ئوت ئورۇمساڭ،
قىشتا ئاغزىڭ قۇرۇپ قالار.

يىلاننى قوينۇڭغا سالساڭ چېقىپ ئۆلتۈرەر،
دۈشمەنگە سىر بەرسەڭ بوغۇپ (ئۆلتۈرەر).

يىلاننىڭ زەھىرى بېشىدا،
بىپەرۋاننىڭ دۈشمىنى قېشىدا.

مۇھەببەت، گۈزەللىك ۋە
سەتلىك توغرىسىدا

ئ ا ئ

ئات مېنىڭ تاي مېنىمە، تاغدا قالسىمەن،
يار تۇتساڭ كۆپ تۇتما، داغدا قالسىمەن.

ئادەم زىننىتى كىيىم،
يەرنىڭ زىننىتى جىرىم.

ئادەم كىيىمى بىلەن چىرايلىق،
ئات ئېگىرى بىلەن (چىرايلىق).

ئادەمدە سۈپەت ئوندۇر،
بىرى ئۆزىدە بولسا، قالغىنى توندۇر.

ئادەمگە كىيىم كېرەك،
ئېرىق بويىغا جىرىم (كېرەك).

ئادەمنىڭ سۆلىتىگە قارىما،
ئەمگىكىگە قارا.

ئازۇل خوتۇننىڭ زىبالىقى كۆرۈنمەس.

ئاشق بولساڭ تارتىنچاق بولما.

ئاشق چوكانغا ئېشەك تېرىكى ئالتۇن كۆرۈنۈپتۇ.

ئاشق چىدىغانغا قەلەندەر چىدىماپتۇ.

ئاشق كۈندە مىڭ قېتىم ئۆزىنى تۈزەيدۇ،
دەردمەن مىڭ كۈندە بىر قېتىم (ئۆزىنى تۈزەيدۇ).

ئاشقچىلىقتا ئۆلۈم ھېچ گەپ ئەمەس.

ئاشققا باغدادمۇ يېقىن.

ئاشققا جەندە ئەتىۋار،
قەلەندەرگە ساپايە (ئەتىۋار).

ئاشقلىق ئاسان، جۇدالىق تەس.

ئاشقلىق يىغلىتار، دەرد سۆزلىتەر.

ئاشقنىڭ ئاشنىسى بولماس.

ئاشقنىڭ دەردىنى دىلبەر بىلىدۇ.

ئاشقنىڭ نۇقسانى كۆزگە كۆرۈنمەس.

ئاشقنىڭ ئۆيى مەشۇقنىڭ كۆڭلى،
يېتىمنىڭ كۆڭلى — خۇدانىڭ ئۆيى.

ئاشقنىڭ يۈرىكى ئۆز يېغىدا قورۇلار.

ئاغزى يوغاننىڭ ئۆزى يوق،
كۆزى يوغاننىڭ سەتى (يوق).

ئاغزىدا بار، كۆڭلىمدە يوق.

ئاقنىڭ سەتلىكى بىلىنمەس،
قارىنىڭ چىرايلىقى (بىلىنمەس).

ئاقنىڭ قارا بولمىقى ئاسان،
قارىنىڭ ئاق بولمىقى تەس.

ئالەمچە بەدەن، تىرناقچە كۆڭۈل.

ئالەمدە مىڭ كىشى،
كۆڭۈلدە بىر كىشى.

ئالتۇننىڭ دېتى يوق،
قىز بالىنىڭ يېتى (يوق).

ئالدىدا تۇرسا ئۇرۇشقۇسى كەپتۇ،
نېرى تۇرسا سۆيۈشكۈسى (كەپتۇ).

ئاي دېسە ئاغزى بار،
كۈن دېسە كۆزى (بار).

ئايدا كۆرسە ئايدەك، كۈندە كۆرسە كۈندەك.

ئايرىلغانغا ئۆلمەيمەن،
ئەقىدەمگە يىغلايمەن.

ئايىمۇ ئۆزىدىكى داغنى خال دەر.

ئايىنىڭ زىنىنىتى يۇلتۇز،
ئالەمنىڭ زىنىنىتى كۈندۈز.

ئەر ئارسىز بولماس،
يىگىت يارسىز (بولماس).

ئەر بولسا قۇشلىغۇدەك،
ئەتىسى قوپۇپ مۇشتلىغۇدەك.

بازاردا مىڭ كىشى،
كۆڭۈلدە بىر كىشى.

باشتا ئوتتەك قىزىپتۇ،
ئاخىرىدا پوقتەك سوۋۇپتۇ.

بۇرۇتتىن يامانلىسام، ساقال چىقتى.

بۇلبۇل گۈلسىز سايرماس،
ناخشا ئىشقىسىز ياغرىماس.

بۇلبۇلنىڭ ناۋاسىنى ئۆردەك بىلمەس.

بۆرە قېرىسىمۇ قويلۇقى بار،
چوكان قېرىسىمۇ تويلۇقى بار.

بېشىڭنى كىم سىيلسا ماشايىقىڭ شۇ،
كۆڭلۈڭدە كىم بولسا چىرايلىقىڭ شۇ.

بىر قىز ئەرگە تەگسە،
قىرىق قىز چۈش كۆرۈپتۇ.

بىر قىزى بار بەگزادە،
ئىككى قىزى بار خانزادە.

بىر كەپتەردە قىرىق قىزنىڭ ئىشى بار.

بىر كۆڭۈل ئاغرىقى مىڭ كالتەكتىن يامان.

بىر كۈلكە مىڭ غەمنى يېڭەر.

بىر ماڭغانغا يولداش بولما،
بىر سۆيگەنگە يار (بولما).

بىر يۈرەككە ئىككى يار سىغماس،
بىر يىلدا ئىككى ياز بولماس.

بىلمەي ئاپتۇ دەلىلنى،
چۇۋۇپ قالايتۇ چەللىنى.

پەرداز زىنانى چىلايدۇ.
پەرداز — گۈزەللىكنىڭ دۈشمىنى.

تاراقسىز چاچنىڭ زىنىتى بولماس.

تاغ كۆركى قورام تاش،
ئادەم كۆركى ئۈستىباش.

تاغنىڭ كۆركى قاش بىلەن،
ئادەم كۆركى قاش بىلەن.

تالالىقى بار، ئۆيچىلىكى يوق.

تاماق تەم بىلەن،
كۆڭۈل پەم بىلەن.

توي نەغمە - ناۋا بىلەن،
ئۆلۈم يىغا - زار بىلەن.

«توي» دېسە قۇرۇق كالا ھىڭگىيىپتۇ.

توي نەغمىسىدە قىزىدۇ،
مەشرەپ ئالا - ئاللىسىدا.

توي - تۆكۈندە زەللە (كېرەك).

تويدا ناغرا ياخشى،
قېتىققا زاغرا (ياخشى).

تويىنى بولغاندا كۆرۈڭ،
چارباغنى سالغاندا (كۆرۈڭ).

تويىنىڭ بولغىنىدىن «بولدۇ» سى قىزىق.

تويىنىڭ غەلۋىسى بار،
ئۆلۈمنىڭ سەۋرىسى (بار).

ج

جاپانى چەكمىگەن ئاشىق ۋاپانىڭ قەدرىنى بىلمەس.

جانان دېسەڭ جاندىن كەچ.

جاندىن كەچمىگۈچە جانانغا يەتكىلى بولماس.

چ

چېچىدا ئۇلقى يوق،
يۈزىدە يامىقى (يوق).

چىراي تاللىماي مەجەز تاللا.

چىراي تويدا كېرەك،
مۇھەببەت كۈندە (كېرەك).

چىراي كۆر ھال سورا،
موللا كۆر سوئال (سورا).

چىراي كۆيدۈرەر،
خۇلق سۆيۈدۈرەر.

چىرايغا قاراپ ھال سورايتۇ.

چىرايلىق چىرايلىق ئەمەس،
سۆيگەن چىرايلىق.

چىرايلىق قاراشقا ياخشى،
سەت ھەمراھلىققا (ياخشى).

چىرايلىق قىز يۇرتنىڭ چىرىغى.

چىرايلىق كىيىم ياغاچ قورچاققىمۇ يارىشىدۇ.

چىرايلىق كىيىنسە ئاق كۆڭۈل دېمە،
يىرتىق كىيىنسە قارا كۆڭۈل (دېمە).

چىرايلىق يۈزدە ئەمەس، سۆزدە.

چىرايلىقتا ۋاپا يوق.

چىرايلىققا كىيىم يارىشار.

چىرايلىقنى تاشلىساڭمۇ قەدىناسنى تاشلىما.

چىرايلىقنى خۇش قىلغان چوقۇرنىڭ يۈزى.

چىرايلىقنىڭ چاپارمىنى تولا.

چىرايلىقنىڭ چىقىمى تولا.

چىرايلىقنىڭ دەردىنى دەيمۇ،
سەتنىڭ ھالىنى (دەيمۇ).

چىرايلىقنىڭ قېشىغا قارىماي،
ئەتكەن ئېشىغا قارا.

چىرايلىقنىڭ قىلىقى سەت.

چىرايلىقنىڭ ئوتى يامان،
سەتنىڭ ھالى (يامان).

چىرايى چىرايلىق كۆيدۈرىدۇ،
قىلىقى چىرايلىق سۆيدۈرىدۇ.

چىرايىدىن قار ياغىدۇ،
لەۋزىدىن تۈز (ياغىدۇ).

چىرايىغا چاي قويۇپ ئىچكىلى بولماس.

چىرايىڭنىڭ سەتلىكىگە ئەينەك گۇناھكار ئەمەس.

چىرايىنى دەپ كۆيىمىگىن،
دەرد - ئەلەمگە قالمىغىن.

دەردچىراي خ

خۇش چىراي ئادەمدىن ھاجەت سورا،
بەتچىراي ئادەمدىن ئۆزۈڭنى تورا.

خېرىدارنىڭ بولمىسا زىبالىقنىڭ نە كېرەك.

خېرىدارنىڭ بولمىسا، زىبالىقنىڭ نە ئەتىۋار.

د

دۇتارچى دۇتارچىنى كۆرسە قولى تىترەر.

دۇتار بىلەن مەشرەپ بولماس،
توپا ساماندا ھەلەپ (بولماس).

دۇتاردا بار قۇلاق ساتاردا يوق،
ئۆيلەنمىگەن يىگىت قاتاردا (يوق).

دۇتارنىڭ كارامىتى تارىدا،
تېۋىپنىڭ كارامىتى دارىدا.

دۇنيادا بارى تېپىلۇر، يارى تېپىلماس،
يارى تېپىلسا، ۋاپادارى تېپىلماس.

ز

زاھىتىلىققا سەللە كېرەك.

س

سداقت — مۇھەببەتنىڭ تۇۋرۇكى،
ۋىجدان — مۇھەببەتنىڭ يۈرىكى.

سەت چىراي پەردازغا موھتاج.

سەت گىرىم بىلەن،
چىرايلىق كىيىم بىلەن.

سەتلىكىنى بىلىندۈرمىگەن خۇشخۇيلۇقى.

سوقۇر بولسىمۇ توز چىرايلىق،
چوقۇر بولسىمۇ، قىز (چىرايلىق).

سۇغا سالسام سۇ كۆتۈرمەس مىسقال تۆمۈرنى،
ئالتۇن بېرىپ ئېلىپ بولماس سۇنغان كۆڭۈلنى.

سۇناينىڭ ئۇنى يىراقتىن ياخشى.

سۆزىدىن بىلىنمىسە،
كۆزىدىن بىلىنەر.

سۆگەتنىڭ تۈزى يوق،
يىگىتنىڭ سەتى (يوق).

سۆيدۈرگەنمۇ تىل،
بەزدۈرگەنمۇ تىل.

سۆيگەن كىشىنىڭ ئەيىبى كۆرۈنمەس.

سۆيگەن ئوتتەك قىزىق،
سۆيىمگەن پوقتەك سوغۇق.

سۆيگەن يارىم سەن بولساق،
كۆرگەن كۈنۈم نە بولغاي.

سۆيگەن يارىم قوينۇمدا،
قوڭغۇرىقى بوينۇمدا.

سۆيگەننىڭ لەززىتى سۆيسەم دېگەنچە يوق.

سۆيگۈ بار يەردە رەشك بار.

سۆيگۈ پۇلغا سېتىلماس،
كۆڭۈل پۇلغا تېپىلماس.

سۆيگەن خەلق ئىشىنى،
مەھكەم تۇتۇپ پېشىنى.

سۆيگەننىڭگە يۇمشىقىڭنى بەرگۈچە،
تۇمشۇقۇڭنى بەر.

سۆيمەك ئاسان، كۆيمەك تەس،
كۆيمەك ئاسان، ئۆلمەك تەس.

سۆيمەككە سېمىز ياخشى،
چايناشقا سېغىز (ياخشى).

سۆيمىگەنگە سۈركەلمە.

سۆيۈشكىلى يات ياخشى،
ئويناشقىلى ئات (ياخشى).

سېرىق سۆيدۈرەر،
قارا كۆيدۈرەر.

سېغىنىشقا يول يىراقلىقى كار قىلماس.

سېغىنىشنى مۇھەببەت ئۆلچەر،
راھەتنى مۇشەققەت (ئۆلچەر).

سەردىشىشقا ئۆز ياخشى،
سۆيۈشۈشكە يات (ياخشى).

دەۋرە ئىش

شاخ ئېگىز، قولۇم يەتمەس،
يارسىز ئۆمۈر ئۆتمەس.

ق

قارا بولسىمۇ پاك بولسۇن.

قاش بىلەن كۆزى جايىدا بولسا، باشقىسى بازاردا.

قايغۇ سۆزدىن بىلىنەر،
مۇھەببەت كۆزدىن (بىلىنەر).

قەلبى ئۆلۈك دوزاخقا كىرەر.

قويغا پىچاق، قىزغا قۇچاق.

قۇلاق كۆزدىن ئاۋۋال ئاشىق بوپتۇ.

قۇلىقى يوق قىزغا ئالتۇن ھالقا تويۇق ساپتۇ.

قىزدىن ئارتۇق جۇۋان بار،
ئاتتىن ئارتۇق غۇنان (بار).

قىزىل ئالما سارغايماس.

قىزىلگۈل تىكەنسىز بولماس،
مۇھەببەت رەقىبىسىز (بولماس).

قىزىلگۈلگە ئىنتىلگەن كىشى،
تىكىنىدىن قورقماس.

قىزىلگۈلنى كۆرۈپ قىز بېرىپتۇ.

قىزىلگۈلنىڭ تىكىنى بار،
چىرايلىقنىڭ سەپكۈنى (بار).

قىشتا ئوچاق ئۆزىگە تارتىدۇ.

سۆيۈملۈك ك

كۆرمەي تۇرۇپ ئاشىق بوپتۇ،
سۆيمەي تۇرۇپ مەشۇق (بوپتۇ).

كۆرۈپ ئاشىق بولغاندىن،
ئاڭلاپ ئاشىق بولغان يامان.

كۆرۈپ ئەسلىمەي، ئەسلەپ كۆر.

كۆز ئەينەننى كۆرەر،
قەلب پىنھاننى (كۆرەر).

كۆز تارازا، كۆڭۈل قازى.

كۆز كۆردى، كۆڭۈل سۆيدى.

كۆز كۆرسە، كۆڭۈل تىلەپتۇ.

كۆز كۆرگەنگە مايىل.

كۆز كۆرگىنىنى ئۇنتۇماس،
يۈرەك سۆيگىنىنى (ئۇنتۇماس).

كۆز كۆرمەي، كۆڭۈل سۆيمەس.

كۆز كۆرىدۇ، ئەقىل تونۇيدۇ.

كۆز كۆڭۈلنىڭ كۆزىنىكى.

كۆز مىڭنى كۆرەر،
كۆڭۈل بىرنى (كۆرەر).

كۆز نەدە، كۆڭۈل شۇ يەردە،
كۆز نەدە، مېھىر شۇ يەردە.

كۆز نېرۋىنىڭ ئۇۋىسى،
كۆڭۈل سىرنىڭ ئۇۋىسى.

كۆز ئىسسىق يۈز توڭماس،
چىش سوغۇق ئېغىز كۆيمەس.

كۆز يېشى — ئىشق ئوتىنى ئۇچۇرەلمەس.

كۆزگە سىغقان كۆڭۈلگە سىغار.

كۆزگە سىغقان كۆڭلگە سىغماپتۇ.

كۆزىدە مېڭى بار كۆيدۈرەر،

لېۋىدە مېڭى بار سۆيدۈرەر.

كۆڭلۈڭ تىنچ، قايناق سۇ ئىچ.

كۆڭلۈڭ رەنجىسە كۈلۈپ ئوينا.

كۆڭلۈڭ رۇس بولسا،

ساتمىمۇ ساراي بولىدۇ.

كۆڭلى بارغا مايىل بول.

كۆڭلى بۇزۇق باشقىلاردىن ئەيىب ئىزدەر.

كۆڭلى تۇراقسىز — بەختى تۇراقسىز.

كۆڭلى تۈزنىڭ گېپى تۈز.

كۆڭلى خۇش ناخشىنى ئەتىگەندە ئېيتىدۇ،

دەردمەن چۈشتە ئېيتىدۇ، ئاشىق كەچتە ئېيتىدۇ.

كۆڭلى ئۆسسە بوي ئۆسەر.

كۆڭلىدە يوقنىڭ كۆزىدە يوق.

كۆڭۈل تارتقان ئاش ھالال.

كوڭۇل تىنچىمىسا جاھان تىنچىماس.

كوڭۇل چۈشكەن ئىشنىڭ ئېغىرى يوق.

كوڭۇل دېگەن پادىشا،
كۆيۈپ قالساڭ تاتىشا.

كوڭۇل دېگەن ساراڭ نېمە.

كوڭۇل دېگەن ئۇچار قۇش.

كوڭۇل دېگەن ئىت كۆزى،
ھەر نەرسىگە كۆز سالار.

كوڭۇل دېگەننىڭ ئىشىك - دېرىزىسى ئوچۇق.

كوڭۇل رەنجىتكەن چاقچاق ئەمەس.

كوڭۇل شادلىقنى تىلەر،
ئېغىز تاتلىقنى (تىلەر).

كوڭۇل قاچقانغا چۈشىدۇ.

كوڭۇل قۇش، ئەقىل ئۇۋا.

كوڭۇل كۆرمىسە كۆز دېگەن تام تۆشۈكى.

كوڭۇل كۆڭۈلدىن سۇ ئىچمىسە مۇز قاتار.

كۆڭۈل كىمنى سۆيسە شۇ چىرايلىق.

كۆڭۈل ئوخشىمىسا، كۆز ئوخشىماس.

كۆڭۈل ئېرسە كۆزدىن چىقار.

كۆڭۈل ياتقان يەردە ئىت ياتماپتۇ.

كۆڭۈل يىغلىمىسا ياش چىقماس.

كۆڭۈلچەكنىڭ كۆتى ئوچۇق.

كۆڭۈلچەكنىڭ كۆڭلى تىنماس.

كۆڭۈلدە بولمىسا مېھىر - مۇھەببەت،

ئەقىدە زورىدىن نىشان تېپىلماس.

كۆڭۈلدە گۇمان بولسا،

ئارىدىن داۋان چىقار.

كۆڭۈلدە نېمە بولسا،

ئېغىزدىن شۇ چىقىدۇ.

كۆڭۈلدىكى ئاغرىقنى يۇلۇۋەتكىلى بولماس.

كۆڭۈلدىكى گۇمان،

ئايدىكى تۇمان.

كۆڭۈلدىن - كۆڭۈلگە يول بار.

كۆڭۈلسىزدىن كۈلكە چىقماس.

كۆڭۈلسىزگە كۆڭلەك كىيدۈرمەپتۇ.

كۆڭۈلگە پۈتۈلسە، پۈتمەيدىغان ئىش يوق.

كۆڭۈلگە ياقسا كۆزۈڭگە سىغماس.

كۆڭۈلگە ياقمىسا، كۆزگە ياقماس.

كۆڭۈلنى سېتىۋالغىلى بولماس.

كۆڭۈلنىڭ ئالىسى دىلنى ئاغرىتار،
ئاشنىڭ ئالىسى قورساق (ئاغرىتار).

كۆڭۈلنىڭ ئالىسى ئىچىدە.

كۆڭۈلنىڭ تۈۋرۈكى سەۋر.

كۆڭۈلنىڭ دەرۋازىسى يوق.

كۆڭۈلنىڭ سىرىنى كۆز بىلەر.

كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرگەن ئۆزىنى چۆلدە كۆرەر.

كۆنگەن خۇي كۆڭۈلدىن قالماپتۇ.

كۆنگەن يامانمۇ، كۆيگەنمۇ.

كۆيدۈرگىنىڭىزدىن ئۆلتۈرگىنىڭ ياخشى.

كۆيگەندىن كۆنگەن يامان.

كۆيگىنى يارىدا قالدى،
سۆيگىنى ئارىدا (قالدى).

كۆيىمگەننىڭ كۈلى بولغۇچە،
كۆيگەننىڭ گۈلى بول.

كۆيۈك كۆيگۈچە،
ئىشق ئۆلگۈچە.

كۈچ - قۇدرەت بىلەكتە،
مۇھەببەت يۈرەكتە.

كۈلگەنگە قاراپ ھىجاي.

كۆيىمگۈچە سۆيەلمەيدۇ.

كېيىك ئوۋلاپ تاغقا چىق،
يارنى ئىزدەپ باغقا (چىق).

كىمنى سۆيسەڭ شۇ چىرايلىق.

كىيىم سېنىڭ سۆلىتىڭ،
مېھمان مېنىڭ دۆلىتىم.

كيسمىڭگە قاراپ قارشى ئالىدۇ،
بىلىمىڭگە قاراپ ئۈزىتىدۇ.

كيسمىڭنى ئۆتتە بەرمە،
قىمارۋازغا قەرز (بەرمە).

گۈزەل

گەپ قىلماس غەزەلگە ئۈستە،
يول ماڭماس سەنەمگە (ئۈستە).

گۈر ئازابىنى ئۆلگەن بىلۈر،
يار ئازابىنى كۆيگەن (بىلۈر).

گۈزەل يولدا تاشلايدۇ.

گۈزەل يولدا قويۇپتۇ،
قاراقچى چۆلدە (قويۇپتۇ).

گۈزەلگە بېرىلسەڭ گۈرگە باشلايدۇ،
كۆڭۈلگە بېرىلسەڭ چۆلگە تاشلايدۇ.

گۈزەللىك ئوندۇر، توققۇزى توندۇر.

گۈزەللىك ئاددىيلىقتا.

گۈزەلنىڭ ئەيىبىمۇ گۈزەل.

گۈل ئەخلەتكە چۈشسە گۈلى گۈل،
قۇل بەختكە چىقسا قۇلى قۇل.

گۈل بولسا پۇرىغۇڭ كېلۈر،
بۇلبۇلدىن قورىغۇڭ كېلۈر.

گۈل تىكەنسز بولماس.

گۈل چىرايلىق بولسا كېپىنەك قونىدۇ.

گۈلدەك چىرايىڭ بولغۇچە،
تىرناقچىلىق ئەقلىڭ بولسىچۇ.

گۈلىنى سۆيگەن تىكىنىنىمۇ سۆيەر.

گۈلىنى ئۈزسەڭ تاۋار ياغلىققا ئورا.

گۈلىنى ئۈزسەڭ چېكەڭگە قىس.

گۈلنىڭ تىكىنى بولىدۇ،
يارنىڭ ئېۋىنى (بولىدۇ).

گۈلنىڭ تىكىنىدىن قورققان گۈل قىسالماس.

گۈلنىڭ رەڭگىگە قارىماي، پۇرىقىغا قارا،
ئادىشىڭنىڭ تۇرىقىغا قارىماي، خۇلقىغا قارا.

گۈلنىڭ گۈزەللىكى ھۆسنىدە،
ئادەمنىڭ گۈزەللىكى قەلبىدە.

گۈلنىڭ ئۈزلۈكسىز باقماي، پۇرىقىغا باق.

گۈل — ئەۋرەزدە ئۈنسىمۇ گۈل،
ئەۋرەزگە چۈشىمۇ گۈل.

ماڭا كۆيگۈچە، بالاڭغا كۆي،
مېنى سۆيگۈچە ئېرىڭنى سۆي.

مەن بارمايمەن ھال تارتىپ،
يار كەلمەيدۇ ماي تارتىپ.

مۈزلىغان كۆڭۈلنى قۇياشمۇ ئىسسىتالماس.

مۇڭسىز ناۋادىن كالىنىڭ مۇرىشى ياخشى.

مۇھەببەت پۇلغا سېتىلماس،
كۆڭۈل ئالتۇنغا تېپىلماس.

مۇھەببەت چىراي تاللىماس،
ئۇيقۇ جاي تاللىماس.

مۇھەببەت نەدە، ئىككى كۆزدە.

مۇھەببەت ئۆلۈمنى يېڭەر.

مۇھەببەت ۋاپاسى بىلەن،
ھالاۋەت جاپاسى (بىلەن).

مۇھەببەتسىز ياشلىق — سايدىكى تاشلىق.

مۇھەببەتسىز يۈرەكتىن قۇرۇپ قالغان تېرەك ياخشى.

مۇھەببەتسىز يۈرەك — كۆيۈپ ئۆچكەن تېزەك.

مۇھەببەتكە مەسلىھەتنىڭ كېرىكى يوق.

مۇھەببەتلىك كىشىنىڭ كۆڭلى يازدۇر، قىشى ئاز،
مۇھەببەتسىز كىشىنىڭ كۆڭلى قىشتۇر، يېزى ئاز.

مۇھەببەتنى بىلمەكچى بولساڭ كۆزىگە قارا.

مۇھەببەتنىڭ دەسمايىسى — مېھىر.

مۇھەببەتنىڭ ئۈستازى يوق.

مۈشۈكتەك يالشىپتۇ،
ئىتتەك تالشىپتۇ.

مىڭ پىراقىدىن،
بىر ئەلىمىڭ يامان.

مىڭنى تونۇغۇچە،
بىرنى پىششىق بىل.

مىڭنىڭ چىرايىنى تونۇغۇچە،
بىرنىڭ ئىسمىنى بىل.

مۈنەزىرە

ناخشا يۈرەكتىن چىقىدۇ.

ناخشىغا ئامراق دولان ئال،
بالىغا ئامراق جۇۋان (ئال).

ناخشىنى بىر دەردمەن ئېيتىدۇ،
بىر زوقمەن ئېيتىدۇ.

ناز قىزغا يارىشار،
غاز كۆلگە (يارىشار).

ناغرا - سۇناي ئاۋازى يىراقتىن ياخشى.

نەغمىگە ئۈسسۈل كېرەك،
دېھقانغا ھوسۇل (كېرەك).

ھەركىمنىڭ ئۆزىگە،
ئاي كۆرۈنەر كۆزىگە.

ھەۋەس قېرىمايدۇ،
ئىشقا ئۆلمەيدۇ.

ھۆسنى بارنىڭ دۈشمىنى كۆپ.

ئوت دەردىنى كۆيگەن بىلەر،
يار قەدرىنى سۆيگەن (بىلەر).

ئوت قەدرىنى كۆيسەڭ بىلەرسەن،
يار قەدرىنى سۆيسەڭ (بىلەرسەن).

ئوچۇق چىراي — قايناق چاي.

ئوچۇق چىراي — سۈزۈك سۇ.

ئوچۇق كۆڭۈل — نېمەت ئۈستىگە نېمەت.

ئوخشاشنىڭ پەرقى بار،
قارا قاشنىڭ سەتى (بار).

ئوغلاق ئات بىلەن ياخشى،
توي يات بىلەن (ياخشى).

ئويماڭ دۆڭدىن ياخشى،
كۆرۈمسىزدىن ئۆز ياخشى.

ئويۇن - چاقچاق تەنگە داۋا،
قايغۇ - ھەسرەت تەنگە جازا.

ئۇ

ئۈسسۈلچى دايقا ئامراق،
يالغانچى لايقا (ئامراق).

ئۈسسۈلنى باشلىغان داپچى،
جېدەلنى باشلىغان لايچى.

ئۇ

ئۆرۈك ئوتۇنىنىڭ چوغى يامان،
قارا قىزنىڭ ئوتى يامان.

ئۆزۈڭ سۆيگەننى ئالما،
ئۆزى سۆيگەننى ئال.

ئۆزى پۈزۈر، ئىچى قوتۇر.

ئۆزى سەتنىڭ سۆزى سەت.

ئۆزى سوغۇقنىڭ گېپىمۇ سوغۇق.

ئۆزى كۆرمىگەننى كۆڭۈل سۆيمەس،
كۆڭۈل سۆيىمگەندىن كۆزنى ئۈزەلمەس.

ئۆزى مۇزلۇقنىڭ گېپى تۈزلۈق.

ئۆلۈمدىن قورققان ئاشق تاپالماس.

ئۆي يىراقى بولسا بولسۇن،
كۆڭۈل يىراقى بولمىسۇن.

ئۆيۈڭدە بولغانغا ئەمەس،
قوينۇڭدا بولغانغا سۆيۈن.

ئەي

ئېشىكىگە يارىشا توقۇمى.

ئېگىز تاغقا قورام تاش كېرەك،
قىز بالغا ئۈستىباش (كېرەك).

سۆيۈنچى ئى

ئىچى كۆيىمگەننىڭ كۆتى قىچىشما.

ئىشان سۈپىسى بىلەن،
چوكان ئۈچىسى بىلەن.

ئىشەنمەڭ چىرايلىققا،
يىغلايسىز داۋاملىققا.

ئىشقىسىز مەشرەپكە بارماڭ،
پۇلسىز بازارغا (بارماڭ).

ئىشقى ئوتى پۈۋلىگەنگە يانمايدۇ.

ئىشقى يوق ياردىن،
ئىسسىق ئوچاق ياخشى.

ئىشقى يوق يۈرەك،
دەردى يوق كېسەك.

ئىشقى باشقا، ھەۋەس باشقا.

ئىشقى ئوتى «پۇۋ» دېگەنگە ئۆچمەيدۇ.

دەۋرە يى

يات بەرنى شامال قاقىدۇ،
چىرايلىققا ھەركىم باقىدۇ.

ياخشى رۇخسار يېرىم دۆلەت.

ياخشى يارغا ئەلچى كېرەك ئەمەس.

يار كېلەر يارنى دەپ،
كېتىپ قالار بارنى دەپ.

يار ئوتىنىڭ يارىسى يوق.

يار ئۈچۈن يېگەن تاياقنىڭ يارىسى يوق.

ياردىن ئايرىلغان يەتتە يىل يىغلار،
ئەلدىن ئايرىلغان ئۆلگۈچە (يىغلار).

ياردىن ئايرىلغانمۇ يامان،
جاندىن ئايرىلغانمۇ يامان.

يارسىز ئۆمۈر — ئۆچكەن ئوت.

يارلىق بولساڭ ياسىداق بول.

يارنى تاپسام گەپ يوق،
گەپنى تاپسام يار (يوق).

يارنى گۈل ئارسىدىن ئىزدە،
ئەرنى ئەل ئارسىدىن (ئىزدە).

يارنى ئويلسا ئۇيقۇ قاچار،
جاھاننى ئويلسا غەمگە پاتار.

يارنىڭ تۇرقىغا قارىماي، خۇلقىغا قارا.

يارنىڭ سۈرىتىگە قارىماي، تۇرقىغا قارا.

يارنىڭ يامىنى يوق.

يارسا يارىمغا بولۇر،
يارىمسا خانىمغا (بولۇر).

يارىم چىقتى تالاغا،
مېنى قويدى بالاغا.

يارىم قېرىتمايدۇ،
ۋايىم قېرىتىدۇ.

يارىم مېھرى بىلەن سۆيىدۇرىدۇ،
ئىشقى بىلەن كۆيىدۇرىدۇ.

يارىم مېھرى بىلەن سۆيىدۈرىدۇ،
نازى بىلەن ئۆلتۈرىدۇ.

يارىم مېھرى بىلەن كۈلدۈرىدۇ،
ئىشقى بىلەن كۆيدۈرىدۇ.

يارىم يامانلىغانغا خۇش،
مەن قۇتۇلغانغا (خۇش).

يارىمنىڭ تىللىغىنى — چىللىغىنى.

ياسانچۇق مۇزلىمايدۇ، تىترەيدۇ.

ياش كۆزدىن بىكار ئاقماس،
ناخشا يۈرەكتىن بىكار چىقماس.

يالغۇزلۇققا يار ياخشى.

يامان ھەۋەس قىيامەتكە ئېلىپ بارىدۇ،
ياخشى ھەۋەس ھىدايەتكە (ئېلىپ بارىدۇ).

ياماننىڭ ئوتى يامان.

يامغۇردىن چىمەن ياپىرار،
ناخشىدىن كۆڭۈل (ياپىرار).

يۈز يۈزگە چۈشىدۇ،
مېھىر كۆزگە (چۈشىدۇ).

يىگىت ئاشىق بولسا كۆككە باقار،
قىز ئاشىق بولسا يەرگە (باقار).

يىگىت بولسا قەرزى بولمىسا،
چىنە بولسا دەزى بولمىسا.

يىگىت سۆيسە ئالار،
قىز سۆيسە قالار.

يىگىت قېرىسمۇ كۆڭلى قېرىماس.

هر خيل جسماني نر سبلر
توغر سسدا

ئە

ئەما چامغۇرنى تۇخۇم دەيدۇ،
توكۇر «ھەممىنى قىلغان پۈتۈم» دەيدۇ.

ئەماغا جاھاننىڭ كەڭلىكى بىلىنمەس.

ئەماغا چىراغ لازىم ئەمەس،
تەرساغا مەسلىھەت (لازىم ئەمەس).

ئەماغا ناۋات بەرسەڭ «نېمە بۇ» دەيدۇ.

ئەمانىڭ قولى ھاسىغا پىششىق،
پۈتى يولغا (پىششىق).

ب

بېشى تازىنىڭ كۆڭلى نازۇك.

پ

پاكار ئېشەككە ھەركىم مەنەر.

ت

تاز ئات مەنە چىقىمىغان دۆڭ قالماپتۇ.

تاز بولساڭ گەدەنگىچە بول.

تاز بولساڭمۇ مەرتئەڭ بولسۇن.

تاز بولسىمۇ قىز ياخشى.

تاز بېشىنى تىللا تارغاقتا تاراپتۇ.

تاز خۇشخۇي كېلۇر،

گومۇش بەتخۇي كېلۇر.

تاز دېگەن ھەييار،

گەپ - سۆزى تەييار.

تاز دېگۈچە، قوتۇر دېۋالاي.

تاز قىزغا ئەر تاپماق تەس،
سىيدام كەكىگە ساپ تاپماق (تەس).

تاز كارامەتچى كېلۇر،
پوقاق دارامەتچى (كېلۇر).

تاز گۈل تاپسا، قىسقىلى يەر تاپالماپتۇ.

تازغا ئەمەل تەگسە،
چۈش ۋاقتىدا چىراغ يېقىپتۇ.

تازغا تارغاق بەرسە يېلىم تىلەپتۇ.

تازغا تارغاق ياراشماس.

تازغا تاڭ ئاتماس،
قارىغۇغا كۈن چىقماس.

تازغا تەلپەك،
چۆگۈنگە چەپچەك.

تازغا تۇمارنىڭ نېمە ئىشى،
پۇچۇققا ناسۋالنىڭ نېمە ئىشى.

تازغا تۇمارنىڭ نېمە ئىشى،
مۈشۈككە خۇمارنىڭ نېمە ئىشى.

تازغا چاچ ياراشماپتۇ،
ئوسۇرغاققا يۆتەل (ياراشماپتۇ).

تازغا كەمچەت تۇماق ياراشماس.

تازغا مەنسەپ تەگسە چەللىدە ئات چاپار.

تازلار تانغا چىقتى،

ئۇيلار مومىغا چىقتى.

تازنى ئاپتاپتا قىستاپتۇ،

قارىغونى تاردا (قىستاپتۇ).

تازنى ئەر بولمايدۇ دېمە،

سازلىقنى يەر بولمايدۇ دېمە.

تازنى تاز دېسە ئۆلگۈسى كېلەر،

ساقنى تاز دېسە كۈلگۈسى (كېلەر).

تازنى تاز كۆرسە بېشى قىچىشار،

باجا باجىنى كۆرسە كۆتى قىچىشار.

تازنى غوجام دەپتۇ،

پاخشەكنى خېنىم (دەپتۇ).

تازنىڭ ئەقلى چۈشتىن كېيىن.

تازنىڭ بېشى تارىشا،

تۈلكە تۇماق يارىشا.

تازنىڭ بېشى تىرىك - تىرىك،

لېكىن ئەقلى جىرىك - جىرىك.

تازنىڭ بېشىدا ئالتۇن تاج.

تازنىڭ بېشىدا ئالتۇن تارغاق.

تازنىڭ پىتى ساناقلىق.

تازنىڭ تاپقىنى — تېرە بۆك.

تازنىڭ قولى ئېرىغ تۇرماس،
كونا تاغاردا تېرىق (تۇرماس).

تازنىڭ كۆزى چاچتا،
ئاچنىڭ كۆزى ئاشتا.

تازنىڭ كۆزى چاچتا،
قىزنىڭ كۆزى قاشتا.

تازنىڭ كۆزى چاچتا،
يېتىمنىڭ كۆزى ئاشتا.

تازنىڭ كۆڭلى مەلىكىگە چۈشۈپتۇ.

تازنىڭ نېمىسى بار؟ تۆمۈر تاغىقى،
گادايىنىڭ نېمىسى بار؟ بەش پۇڭ يارمىقى.

توكۇر چوكاننىڭ مايماق ئاشنىسى بار،
قارىغۇ يىگىتنىڭ جىرتاق ئادىشى بار.

توكۇر ھاسا غېمىدە،
كوسا ساقال (غېمىدە).

توكۇر ئۇسسۇلچى،
كېكەچ غەزەلچى.

توكۇر يىگىت مايماق قىزغا كۆيۈپتۇ.

توكۇر يىگىت مايماق قىزغا كۈلۈپتۇ.

توكۇرغا ئۇسسۇلنىڭ نېمە ئىشى.

توكۇرنى ئۇسسۇلغا سالسا،
بىر تاختا قوغۇننى بۇزۇپتۇ.

تۇغما قارىغۇغا تۇخۇممۇ قارا.

ج

جىرتاق خوتۇنغا چاپاق ئەر.

ق

قارا خوتۇننىڭ مېھرى ئىسسىق.

قارىغۇ بەتگۇمان كېلىدۇ،
گاس زۇۋاندار كېلىدۇ.

قارىغۇ بىلەن قارىغۇ قاراڭغۇدا تېپىشىپتۇ.

قارىغۇ تايقىمدىن ئايرىلماس.

قارىغۇ تۇتۇۋالغاننى قويۇپ بەرمەس،
گاس ئاڭلىغاننى (قويۇپ بەرمەس).

قارىغۇ ساققا يول كۆرسىتىپتۇ.

قارىغۇ قاراڭغۇدىن قورقماپتۇ.

قارىغۇ ھاسسىنى بىر قېتىم يوقىتىدۇ.

قارىغۇ ئېشەككە تۇزلۇق سۇ،
قاتتىق نانغا مۇزلۇق سۇ.

قارىغۇ ئىنەككە چولاق بۇقا،
توكۇر ئېشەككە كۈمۈش تاقا.

قارىغۇغا ئەگەشسەڭ،
ئازگالغا يىقىلسەن.

قارىغۇغا ئەينەك بەرسەڭ، رەھىمىتى يوق.

قارىغۇغا چوڭ يول تا كېلەر.

قارىغۇغا كۈنمۇ ئوخشاش،
تۈنمۇ ئوخشاش.

قارىغۇغا ئوق بەرمە،
بىلىمسىزگە ھوقۇق (بەرمە).

قارىغۇغا يول كۆرسەتسە،
«ئۆزۈم تاپقان يول» دەپتۇ.

قارىغۇغا يول كۆرسەتمەڭ،
نادانغا ئەقىل (كۆرسەتمەڭ).

قارىغۇنى تار يەردە قىستاپتۇ.

قارىغۇنى قارىغۇ يېتىلسە ئويماغا چۈشەر.

قارىغۇنى كۆزدىن ئايرىغان بىلەن ھاسسىدىن ئايرىماپتۇ.

قارىغۇنى ھاسسىدىن،
قىزنى ئانىسىدىن ئايرىمىسۇن.

قارىغۇنى يارغا قىستاپتۇ.

قارىغۇنىڭ ئارقىسىدىن ماڭساڭ، گوداخغا چۈشسەن.

قارىغۇنىڭ بارغىنىنى سورىماي، يانغىنىنى سورا.

قارىغۇنىڭ تىلىكى ئىككى كۆز،
گاچىنىڭ تىلىكى بىر ئېغىز سۆز.

قارىغۇنىڭ چاپاق ئادىشى بار.

قارىغۇنىڭ قويغىنىنى قارىغۇ تاپالماپتۇ.

قارىغۇنىڭ كەينىگە كىرگەننىڭ يولى قاراڭغۇ.

قارىغۇنىڭ كۆزى كۆرمىگەن بىلەن ئەقلى كۆرىدۇ.

قۇيۇلغان كۆز ئەسلىگە كەلمەس.

دەرىزىنىڭ ك

كورغا بازارنىڭ نېمە ئىشى،
تۆگىگە مازارنىڭ نېمە ئىشى.

كۆزى كۆرمىگەن قارىغۇ ئەمەس،
خەت تونۇمىغان قارىغۇ.

كېكەچ بولسىمۇ باينىڭ بالىسى سۆزلىسۇن.

كېكەچ سۆزلىسە،
ئېغىز ئاچۇرماس.

كېكەچ قىزنىڭ دەردىنى ئانىسى بىلەر.

گ

گاچا چۆچۈرە يېسە ئىچىدە ساناپ يەر.

گاچا ئۆزىنى داملار،
لولا نېمىسىنى (داملار).

گاچىنى سۆزلەتكەن ئۇنىڭ ئانىسى.

گاچىنى سۆزلەتكەن ئۇنىڭ پۇلى.

گاچىنىڭ ھوشيارلىقى — ئىشارىتىدە.

گاچىنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق كۆڭلى بار.

گاس بولغاندىن گاچا بولغان ياخشى.

گاس سازغا قارىماس،
نائىنساب ئازغا (قارىماس).

گاس گەپكە ئارىلاشسا، قارىغۇ پال سالار.

گاس گۇمانخور كېلەر،
ئوغرى قەسەمخور (كېلەر).

گاسنىڭ قۇلقى بولمىغان بىلەن كۆزى بار.

گاسنىڭ قۇلىقى يامان گەپنى تېز ئاڭلايدۇ.

گاسنىڭ كۆزى ئۆتكۈر،
قارىغۇنىڭ قۇلىقى (ئۆتكۈر).

گۈل قەدرىنى قارىغۇ بىلمەس،
ساز قەدرىنى گاس (بىلمەس).

دور م

مايماق توكۇرنى دورايتۇ.

مايماق ئېشەككە گۈللۈك توقام.

مايماقنىڭ مېڭىشى تولا،
كېكەچنىڭ گېپى (تولا).

دور ئو

ئون تازنىڭ توققۇزى ھەييار،
ئون كورنىڭ توققۇزى مەككار.

دەروەزى ئىپى

ئېرى تارتۇقنىڭ خوتۇنى پۈچۈك.

پہند - نم سہرت، مہ سلہرت -
مؤلاہنز بلر توغر سہدا

ئا

ئات بېشىغا ئورغۇچە،
ئاتاڭنىڭ بېشىغا ئور.

ئات تاپقۇچە ئېشەك مەن.

ئات چاپتۇرساڭ ئالدىڭغا قارا،
گەپ قىلساڭ ئاغزىڭغا (قارا).

ئاتاڭ نەدە ئۆلسە،
يىغاڭنى شۇ يەردە يىغلا.

ئاتقا مىنگەندە،
پىيادە ماڭغىنىڭنى ئۈنتۈما.

ئاتقا مىنىمىڭنىڭ ياخشى،
مىنگەندىكىن كۆنۈم ئاغرىدى دېمىگىنىڭ ياخشى.

ئاتلىق يالغۇز ماڭغۇچە،
پىيادە بىللە ماڭ.

ئاتنى توختىتىپ چىچارغا ئۆگەتمە.

ئاتنى مەنىپ ئال،
مەلىقنى ئېتىپ ئال.

ئاتنى ھەيدە يەم بىلەن،
ئىشنى قىلغىن پەم بىلەن.

ئاتنى ئوغلاقتا سىنا،
كېمىنى دەريادا (سىنا).

ئاتنى ئوقۇردا باق،
ناننى تونۇرغا ياق.

ئاتنىڭ خۇيىنى كۆزىدىن بىل،
يىگىتنىڭ خۇيىنى سۆزىدىن (بىل).

ئاتنىڭ كەينىگە ئۆتمە،
يۇرتنىڭ ئالدىغا (ئۆتمە).

ئاتسىغا بېقىپ دوست تۇت.

ئاجرىشىپ پۇل تاپقۇچە،
بولۇشۇپ بالا تاپ.

ئاجىزغا ئاتا بول،
يېتىمغا يۆلەك (بول).

ئاجىزغا ئېشىغىنى بەر.

ئاجىزلارغا كېرىلمە،
كاتتىلارغا ئېگىلمە.

ئاج قورساققا قىلىنغان نەسەت،
كالغا دەرس ئۆتۈشتىن ئىبارەت.

ئاچچىق بولساڭ تۈزدەك بول،
تاتلىق بولساڭ قەنتتەك بول.

ئاچچىقى ياماننىڭ پۇشايمىنى كېيىن كېلۇر.

ئاچچىقنىڭ كۈن بىلەن بىللە پاتسۇن.

ئاچچىقنى ئەقلىڭ باسۇن.

ئاچچىقىم كەلدى دەپ تاشنى تەپمە.

ئاخۇنلۇقنى دەپ مەزىنىلىكنى تاشلىما.

ئادەم كىرمىگەن ئۆيدىن قورق.

ئادەمگە ئىشەنمە،
ۋىجدانغا ئىشەن.

ئادەمنى ساۋاق بىلەن باشقۇر،
ھايۋاننى تاياق بىلەن (باشقۇر).

ئادەمنى سىناپ بىل،
تاۋۇزنى چېكىپ (بىل).

ئادەمنىڭ رەڭگى سېرىق،
قىزىتما جانغا قېرىق.

ئادەمنىڭ يۈزىگە باقماي،
سۆزىگە باق.

ئارىلاندىكى كۈچۈڭ بولسۇن،
تابغاندىكى ھوشۇڭ (بولسۇن).

ئاز يەپ، كۆپ چاينىغىن،
ئاز سۆزلەپ، كۆپ ئاڭلىغىن.

ئاز يۇرتقا ھاكىم بولماڭ،
ئاز ئاشقا بۆكەل (بولماڭ).

ئازغاننىڭ يولىنى تۇتما،
نامەردنىڭ قولىنى (تۇتما).

ئازغىنىڭدا تۈز يولمۇ ئازدۇرىدۇ.

ئاسماندىكى كەكلىك گۆشىدىن،
قاچاندىكى ئۆچكە پاتىڭى ئەۋزەل.

ئاسمانغا باقماي يەرگە باق.

ئاسمانغا تۈكۈرسەڭ، يۈزۈڭگە چۈشەر.

ئاش بەرگەن قازاننى چاقما.

ئاش كەلدى ئاغزىڭنى ئاچ،
غەيۋەتتىن نېرى قاچ.

ئاشناڭغا ئىشەنگۈچە، ئاغچاڭغا ئىشەن،
ئاغچاڭغا ئىشەنگۈچە، ئەقلىڭگە ئىشەن.

ئاشنام بار دەپ ئەرسىز قالما،
ئۈنۈمسىز دەپ پەرسىز (قالما).

ئاغزىڭ ئەپچىل بولغۇچە،
قولۇڭ ئەپچىل بولسۇن.

ئاغزىڭ ئەمەس،
قۇلىقىڭ ئۇزۇن بولسۇن.

ئاغزىڭ چاققان بولغۇچە،
قولۇڭ چاققان بولسۇن.

ئاغزىڭ گەپتە بولسىمۇ قولۇڭ ئىشتا بولسۇن.

ئاغزىڭغا قاراپ ئوزۇق ئال،
تانۇققا قاراپ، يازۇت (ئال).

ئاغزىڭغا كەلگەننى بوغۇزۇڭغا يۇتما.

ئاغزىڭنى ئۆگەتمە كوت - كوتقا،
ئېتىڭنى ئۆگەتمە سوك - سوكقا.

ئاغزىم تەگدى ئېشىڭغا،
تەنەڭ تەگدى بېشىمغا.

ئاق يەردە تۈگمەن تالاشماڭ.

ئاقساق سۇنىڭ ئۇلۇغىدا ئاق.

ئاكاڭنىڭ ئىززىتىنى قىل،
ئانا - ئاناڭنىڭ خىزمىتىنى (قىل).

ئاڭلىغۇچىغا قاراپ ساز چال.

ئالا كۆڭۈلنىڭ كۆزىگە باق،
ئاق كۆڭۈلنىڭ سۆزىگە (باق).

ئالتۇن ئالماي،
دۇئا ئال.

ئالتۇن ئالماي،
رەھمەت ئال.

ئالتۇن بەرسەڭمۇ ماختاپ بەر.

ئالتۇن بېشىڭ ئامان بولسا،
ئالتۇن ئاياقتا سۇ ئىچەرسەن.

ئالتۇن تاۋاقتا شاراب ئىچكۈچە،
ياغاچ تاۋاقتا قېتىق ئىچ.

ئالتۇنباش ئاتاڭ بىلەن قالغۇچە،
پاخىمباش ئاناڭ بىلەن قال.

ئالدىدا ماختىما،
كەينىدە دادلىما.

ئالدىراش ئىشىك ئاچما،
ئاچقاندىن كېيىن قاچما.

ئالما يەپ سۇ ئىچسەڭ ئاغرىپ قالىسەن،
جىگدە يەپ سۇ ئىچسەڭ سەرىپ قالىسەن.

ئالمنى دەپ ئاناڭدىن قۇرۇق قالما.

ئالۋاڭنى باردىن ئېلىڭ،
قۇشقاچنى ياردىن (ئېلىڭ).

ئالۋاننى باردىن ئال،
قۇشقاچنى ياردىن (ئال).

ئالسىمەن دېسەڭ ئاۋۋال بەر.

ئامانەتنى تۇتماڭ، يوقالسا تۆلەرسىز،
تام تۈۋىدە ياتماڭ، يىقىلسا تۆلەرسىز.

ئامەت كەلگەندە ھوشيار بول،
ئامەت كەتكەندە قەيسەر بول.

ئاناڭنى ئۇرما ئۇۋالى بار،
ئاخىرەتتە سوئالى (بار).

ئاۋۋال تام ئەت،
ئاندىن باغ (ئەت).

ئاۋۋال داڭلىما،
كېيىن دادلىما.

ئاۋۋال ئويلا،
ئاندىن ئىشلە.

ئاۋۋال ئۆزۈڭگە باق،
ئاندىن ناغراڭنى قاق.

ئاۋۋال ئۆزۈڭنى تۈزە،
ئاندىن ئۆزۈڭنى (تۈزە).

ئاۋۋال ئىشلە،
ئاندىن چىشلە.

ئاۋۋال يول قوي،
كېيىن قول (قوي).

ئايەتنىڭ بېشى بىسىمىلا،
گۇۋاھچى بول ھەق - لىللا.

ئايغا قاراپ ئېزىقساڭ،
يەر - زېمىنغا سىنچىلا.

ئايلىنساڭمۇ بىلگەن يولدا ماڭ.

ئايىنىڭ بېشىدىن قورقماي،
بەشىدىن قورق.

ئايغىڭ تېز بولسا سۇلتان بولسەن،
تىلىڭ تېز بولسا، ئۇلتان (بولسەن).

ئايغىڭ ئىتتىكىلسە يولۇڭ قىسقىرار،
تىلىڭ ئىتتىكىلسە ئۆمرۈڭ (قىسقىرار).

ئەتلەس كىيگەندە بۆز كىيگىنىڭنى ئۇنتۇما.

ئەتىگەنكى مۇشتتىن يانما.

ئەتىگەنلىك ناشتىدىن قالساڭ كەچكىچە پۇشايمان يەيسەن،
دەسلەپكى سودىدىن يانساڭ چۈشكىچە پۇشايمان يەيسەن.

ئەتمۇارسىز تۇرغىنىڭدىن،
ئەتمۇارلىق ئۆلگىنىڭ ياخشى.

ئەتىياز ئاپتىپىدىن قاچ،
كۈز ئاپتىپىدا يات.

ئەتىيازدا بالدۇر قوپ، كۈزدە كېيىن يات.

پارنىك گۈلى بولغۇچە،
مۇز چوققىدا لەيلى بول.

ئەتىيازنىڭ ئاپتىپىغا ئىشەنمە،
خۇشامەتچىنىڭ ماختىشىغا (ئىشەنمە).

ئەخمەققە ھاسا بولغۇچە،
ئېتىزغا مايسا بول.

ئەخمەقنىڭ پالتىسى بولغۇچە،
ئەلنىڭ بالىسى بول.

ئەسكى بىلەن تەڭ بولما ئىت بولسەن،
كەيىمىڭنى كىر قىلما پىت بولسەن.

ئەقىللىككە قول سۇنساڭ نىجات تاپسەن،
نەپسىڭگە قول سۇنساڭ ھالاكەت (تاپسەن).

ئەقىل ئىزدەسەڭ كىتاب كۆر،
كۆڭۈل ئىزدەسەڭ بىتاپ (كۆر).

ئەقىللىككە بەر قۇيماق،
ئەقىلسىزغا بەر توقماق.

ئەقىللىككە ئېيتما، ئۆزى ئېيتىدۇ،
مەردىن سورىما ئۆزى بېرىدۇ.

ئەقىللىكنى دوست تۇتساڭ مۇرادىڭغا يېتەرسەن،
بەغىباشنى دوست تۇتساڭ بەغىباش بولۇپ ئۆتەرسەن.

ئەگەشكەندىن قاچ،
قاچقانىنى قوغلاش.

ئەگرىنى تۈزلەيمەن دېسەڭ چېكىدىن ئاشۇرۇۋەت.

ئەل ئاياغ باسمىغان جايدا كۆپ يۈرمە.

ئەل بارمىغان يەردە كۆپ يۈرمە.

ئەلنىڭ رىزقىنى يېگۈچە،

كالىنىڭ تېزىكىنى يە.

ئەيبى بىلەن كىشىنىڭ ئەيبىنى ئاچما.

ئەيبىڭنى كۆرسەتكەننى ئانا بىل.

ئەيبىڭنى كىشىدىن سورا،

جامالىڭنى ئەينەكتىن (سورا).

ب

باتۇرنى خار قىلما،

يۈگۈرۈك ئاتنى يېغىر (قىلما).

بار بولسا تۈزەت،

يوق بولسا ئىبرەت.

بار دەپ تۆكمە،

يوق دەپ كەتمە.

بارغا رازى بول،
يوققا سەۋر قىل.

بازارغا بارىغنى سالساڭمۇ،
ئارىغنى سالما.

باش ئاغرىقى تاپاي دېسەڭ دەلال بول.

باش كەتسە كەتسۇن،
سر كەتمسۇن.

باش ئېگىپ ئالدىڭغا كەلسە،
ئاتاڭنى ئۆلتۈرگەندىن كەچ.

باشتا سۆز بولسا،
ئاياغدا ئۇن بولماس.

باشقا بېقىپ سەللە ئال،
دوستقا بېقىپ زەللە (ئال).

باشقا جايىنى قىلمىغىن ئارزۇ،
باردۇر ئوخشاشلا تاشۇ تارازۇ.

باشقىلاردىن ئاغرىنغۇچە،
ئۆزۈڭدىن سورا.

باشقىلاردىن ئەقىل سورا.

باشقىلارنى ھۆرمەتلىگىنىڭ،
ئۆزۈڭنى ئىززەتلىگىنىڭ.

باشقىلارنىڭ ئالتۇن مەپسىدە ئولتۇرغۇچە،
ئۆزۈڭنىڭ كالا ھارۋىسىدا ئولتۇر.

باشقىلارنىڭ ئەقلى بىلەن يول تاپقۇچە،
ئۆزۈڭنىڭ ئەقلى بىلەن گۆر تاپ.

باشقىلارنىڭ تەڭنىسىگە كۆز سالما.

باشلىغان ئىشىڭنىڭ ئاقىۋىتىنى ئويلا.

باغ قىلساڭ يېتىپ يەيسەن،
مال قىلساڭ بېقىپ (يەيسەن).

باغقا بېقىپ ئۆرۈك قوي،
ياغاچقا بېقىپ تۈۋرۈك (قوي).

باغقا كىرگەن ئوغرىنى تامدىن يۆلەپ چىقىرىۋەت.

باغنى ساقلا چىت بىلەن،
ئىشك ساقلا ئىت بىلەن.

باغۋەن بولاي دەپسەڭ ئۇلاقچى بول.

باي بولاي دەپسەڭ بورداقچى بول،
ئەمەلدار بولاي دەپسەڭ پورداقچى (بول).

باي بىلەن ئەمەس،
ئەقىللىك بىلەن دوست بول.

باي بىلەن دوست بولما،
سودىگەر بىلەن شېرىك (بولما).

باي داداڭ بىلەن قالغۇچە،
چاقچى ئاناڭ بىلەن قال.

بايغا يالۋورما،
ئۆزۈڭگە يالۋور.

بايقاپ سۆزلە،
ئاۋايلاپ دە.

باينى ئىت باسار،
ھورۇننى پىت (باسار).

بەدىنىڭدە پىلنىڭ كۈچى،
چۈمۈلنىڭ غەيرىتى بولسۇن.

بەرمەس ئاشتىن تەمە قىلما.

بەرمىگەندىن سورىما،
كەلمىگەننى چاقىرما.

بەرمىگەنگە بېرىپ ئۇيالدۇر.

بەگ بوپتۇ دەپسە ئىشەن،
خۇبى ئۆزگىرىپتۇ دەپسە ئىشەنمە.

بەگ بىلەن چىقىشقۇچە،
قورۇقچى بىلەن چىقىش.

بەگ قوينىدا تۈگۈلۈپ ياتقۇچە،
قۇلنىڭ يېنىدا بەھۇزۇر يات.

بەگى بىلەن ئۇرۇشقۇچە ساراڭ بىلەن ئۇرۇش.

بەل باغلىمىغان ئوغۇل بالا بىلەن چېلىشما.

بەيگىدە ئات چاپتۇرساڭ دېڭى چىقار،
تۆگە چاپتۇرساڭ چېڭى چىقار.

بوزەكنى بوزەك ئەتسەڭ ئۇۋالغا قالسىەن.

بوزەكنى بوزەك ئەتمىسەڭ،
قىيامەتتە سورىقى بار.

بولغاندا بۇزۇلمىغايسەن،
تولغاندا توزۇمىغايسەن.

بوينىنى ئىشلەتمەي قولىنى ئىشلەت.

بويۇڭ بىلەن ماختانماي،
ئىشىڭ بىلەن ماختان.

بويۇڭ تاغ بولسا،
خويۇڭ باغ بولسۇن.

بويۇڭ ئۆسكۈچە،
ئەقلىڭ ئۆسسۇن.

بويۇڭ يەتمىگەنگە قول ئۇزاتما.

بويۇڭغا قاراپ تون پىچ،
كېسىلىڭگە قاراپ دورا ئىچ.

بۇيرۇغان ئاشتىن بۇرىلىپ ئۆتمە.

بۆلۈنۈپ ئاققان سۇنى ئاز دېمە.

بۈگۈنكى ئاچچىقنى ئەتىگە قوي.
بۈگۈنكى ئىشنى ئەتىگە قويما.

بۈگۈنلۈكنى قىلمىسالىڭ،
ئەتىلىككە دورايسەن.

بېخلىنىڭ قىزىق يەردە ھويلىسى بار، قىزىنى ئال.

بېرىپ يامان بولغۇچە،
بەرمەي يامان بول.

بېشىڭ قىچشسا،
تامغا ئۇس.

بېشىڭ كەتسىمۇ ئىشىڭ كەتسىمۇن.

بېشىڭ كۆككە تاقاشسىمۇ،
خەلقىڭنى يۇلتۇز بىل.

بېشىڭ نەدىن كېتەر — تىلىڭدىن.

بېشىڭدا ئالتۇن تاجىڭ بولسىمۇ،
ئەلدىن ئايرىلما.

بېشىڭغا قاراپ تۇماق،
ھالىڭغا بېقىپ دىماق بولسۇن.

بېشىڭغا قىلىچ تەڭلەنسىمۇ راست سۆزلە.

بېشىڭغا كەلگەن بالانى خۇي — پەيلىڭدىن كۆر.

بېشىڭغا ھەربالا كەلسە،
ئۇنى تارتىمىلىققا چارەڭ يوق.

بېشىڭنى تاتلىغۇچە،
ئېتىزىڭنى تاتىلا.

بېشىڭنى سالقىن تۇت،
پۈتۈڭنى ئىسسىق (تۇت).

بېغىنى سورىماي،
ئۈزۈمىنى يە.

بىر تۈلكە تۇتۇپ باي بولدۇم دەيمەي،
مىڭ تۈلكىگە ساي بول.

بىر چوڭنىڭ گېپىگە كىر،
بىر كىچىكنىڭ گېپىگە (كىر).

بىر خىل تۇرساڭ يۈز يىل ئۆمۈر كۆرسەن.

بىر كۈن يولداش بولغانغا قىرىق كۈن سالام قىل.

بىر ئۆي سېلىش ئۈچۈن ئون ئۆي كۆر.

بىر ئىشتىن سەسكەنسەڭ،
ئىككىنچى قېتىم قىلماس بول.

بىر ياماق بىلەن ئالقىنىڭنى ياپالمايسەن.

بىراۋنىڭ بەختى ئۈچۈن ھەسەت قىلما.

بىرنى ئەسكى دەپسەڭ،
مىڭى ئالدىڭىدۇر.

بىرى بۇدۇشقاقتىن قورق،
بىرى ئۇرۇشقاقتىن (قورق).

بىرى پەستىن قورق،
بىرى مۆرمەستىن (قورق).

بىرى ياغاق يۈزدىن قورق،
بىرى پورداق يۈزدىن (قورق).

بىرىگە ئۆلۈم تىلىمەي،
ئۆزۈڭگە ئۆمۈر تىلە.

بىرىنىڭ سىرىنى بىلمەكچى بولساڭ بالىلىرىڭدىن سورا.

بىزار بولغاندا جۇدا بول.

بىكارغا بەرسىمۇ چاپناپ يە،
ئالدى - ئارقاڭغا قاراپ يە.

بىكارغا بەرسىمۇ ساناپ ئال.

بىكارغا ماڭما يولۇڭنى،
پۇلسىز قويما قولۇڭنى.

بىڭسىڭ بولسا گۈلۈڭنى قىس،
بولمىسا كۆتۈڭنى (قىس).

بىلەرمەنگە يولۇقما،
گەر يولۇقساڭ ھولۇقما.

بىلەرمەنلىك ئۆزۈڭگە دۈشمەن.

بىلەككە قارىماي يۈرەككە قارا.

بىلەي دېسەڭ قېرىدىن سورا،
كارامىتىنى پىرىدىن (سورا).

بىلەي دېسەڭ ئېرىنىمە،
ئارتۇق ئۇخلاپ كېرىلمە.

بىلەي دېسەڭ ئېرىنىمە،
ئازراق بىلىپ كېرىلمە.

بىلىسەڭ بىلگىنىڭنى ئىشلە،
بىلمىسەڭ بارمىقىڭنى چىشلە.

بىلگەننى ئەلدىن ئايىما،
بىلمىگەنگە كايىما.

بىلگىنىڭنى يوشۇرساڭ پۇشايماڭغا قالدۇرسەن.

بىلمەي ئىشلىگۈچە ئۆلگۈدەك،
بىلىپ ئىشلە كۈلگۈدەك.

بىلمىسەڭ كۆپتىن سورا.

بىلمىگەنگە بولۇشما.

بىلمىگەنگە قىلغان ياخشىلىقىڭ زايە كېتەر.

بىلمىگەنگە ياخشىلىق قىلما،
تىخىمىغانغا سۆز قىلما).

بىلىمگەننى بىلەي دېسەڭ،
بىلىمگەنلىرىڭگە ئىقرار بول.

بىلىمگەننى قىلما،
بىلىگىنىڭنى ئايىما.

بىلىمگەننى قىلما،
بىلىگىنىڭنى پەملە.

بىلىكنىڭ تالغۇچە ئورغاق بىلىسەڭ،
يۈرىكىڭ قانغۇچە ئورما ئورسەن.

بىلىكنىڭ توم بولسا دۈشمىنىڭ سالامغا كېلىدۇ.

بىلىم ئىشقىدا كۆيسەڭ،
ئالتۇن شوتىدا ئۆرلەيسەن.

بىلىمەن دەپ غاداىما،
ئەل ئالدىدا ماختانما.

بىمارغا قاراپ كۈلسەڭ،
كېيىن ئۆزۈڭ يىغلايسەن.

بىھاي كۈلكىچى بولما،
بىھېساب ئۇيغۇچى (بولما).

دو روپ پ

پاتمانلاپ ئىشلە،
مىسقاللاپ چىشلە.

پاراڭدىن قورقمىساڭ مەشرەپ قىل.

پاسىقتىن ھايا تىلىمە،
زالىمدىن ۋاپا (تىلىمە).

پالتاڭ كەسىمىسە ئوتۇندىن كۆرمە.

پاھىشنى زاڭلىق قىلساڭ قىل،
نامراتنى زاڭلىق قىلما.

پايلاقچى بىلەن دوست بولما،
نامەردكە قەرزدار (بولما).

پەس قىلغاننى نەس قىل.

پەگاھقا بېقىپ ئۇسسۇل ئوينا.

پور ئېتىپ قىش قىلغۇچە،
گۈس - گۈس مېڭىپ ئىش قىل.

پوستەكچىدىن ئۈن ئالما،
يالغانچىدىن سۆز (ئالما).

پوقتا ئۆلگۈچە،
ئوقتا ئۆل.

پۇتلاشساڭ داڭگالدىن كۆرمە،
ئوتۇنۇڭ تۈگىسە جاڭگالدىن (كۆرمە).

پۈتۈڭنى ئۇي قىلىپ ئىشلەت.

پۈتۈڭنىڭ توغرىلىقىغا قارىماي،
يولۇڭنىڭ توغرىلىقىغا قارا.

پۇچۇق بولسىمۇ خوتۇنۇڭ بولسۇن،
ئاقساق بولسىمۇ ئۇلىغىڭ (بولسۇن).

پۇقرا ئالدىڭغا كەلسە ئەمىلىڭنى پەش قىلما.

پۇل ئالدىدا ئېزىقما،

پۇل تاپساڭ ساناپ ئال،
خوتۇن ئالساڭ سىناپ (ئال).

پۇل تاپقۇچە ھېساب تاپ،
ھېسابتىن ئىلگىرى ئىنساب (تاپ).

پۇل ۋە كۈچۈڭنى پىنھان تۇت.

پۇلسىز بازارغا بارما،
جورسىز مەشرەپكە (بارما).

پۇلسىز باينى ماختىما،
نانسىز چاينى (ماختىما).

پۇللۇققا خوتۇن كەممۇ،
پالتىلىققا ئوتۇن (كەممۇ).

پۇلنىڭ كەتكىنىگە قارىماي،
ئىشىڭنىڭ پۈتكىنىگە قارا.

پۇلۇڭ ئاز بولسىمۇ سۆزۈڭ ساز بولسۇن.

پۇلۇڭ ئونغا يەتكۈچە،
دوستۇڭ يۈزگە يەتسۇن.

پۇلۇڭغا ئىشەنگۈچە ئەقلىڭگە ئىشەن.

پۇلۇڭنىڭ بارىدا يول تاپ.

پۇلى بار قىز ئالغۇچە،
شۇدى بار جۇۋان ئال.

پېشىڭ ئۇزارسا پۇتلاشقىنىڭ شۇ،
گېپىڭ ئۇزارسا دۆتلەشكىنىڭ شۇ.

پېشىڭنى ئاق تىكەن ئىلىۋالسا توختا.

بىچاقنى ئاۋۋال ئۈزۈڭگە سال،
ئاغرىمسا كىشىگە (سال).

بىلەككە ئالدىنىپ خەمەكسىز قالما،
جۇۋانغا ئالدىنىپ بالىسىز قالما.

تاپتىن چىقما،
خاندىن قورقما.

تاپماي تۇرۇپ يېمە،
بىلمەي تۇرۇپ دېمە.

تاغنى كۆتۈرگۈدەك كۈچۈڭ بولغۇچە،
قىلنى يارغۇدەك دىتىڭ بولسۇن.

تالا - تۈزگە چىقىپ قوي، يېتىۋەرمەي،
دۈشمىنىڭنى بىلىپ قوي كېتىۋەرمەي.

تالادا قاپاق تۈرسەڭمۇ،
ئۆيگە كىرگەندە چىراي ئاچ.

تالاغا چىققاندا ئۈزۈڭنى تۈز،
ئۆيگە كىرگەندە ئۆيۈڭنى (تۈز).

تاللىغان نازغا قالار،
يامانلىغان ئازغا (قالار).

تاياق تەگگۈچە بېشىڭنى تارت.

تەرەتسىز مازارغا بارما،
پۇلسىز بازارغا (بارما).

تەقدىرگە تايىنىپ ياشماي،
تەدبىرگە تايىنىپ ياشا.

توپ ئىچىگە تاش ئاتما،
قارىغۇ جۇۋانغا قاش (ئاتما).

توغرا بولساڭ كېلەر ئامىتىڭ،
ئەگرى بولساڭ سۇنار قامىتىڭ.

توق قورساققا زورلىما،
قاملىشار دەپ دورىما.

توۋا قىلغانغا تۆگە بەر.

تويىنى چوڭ قىلغۇچە،
ئۆيىنى چوڭ قىل.

تويۇڭنى چوڭ قىلغۇچە،
غېمىڭنى چوڭ قىل.

تۇخۇمۇڭنى بويغۇچە،
مېكىيىنىڭغا باق.

تۇرغانلارغا تۇۋرۇك بول،
ماڭغانلارغا كۆۋرۈك بول.

تۈزسىز گەپنى گەپ دەپمە.

تۇغماس خوتۇن ئالغۇچە،
بويىتاق يۈرگىن ئۆلگۈچە.

تۇل بولساڭمۇ قۇل بولما.

تۈلكىنى دورساڭ دۇمبادا ئۆلسەن.

تېرەك تۇتقان يەردىن ئۆي تۇت.

تېرەكتىن شاپتۇل تەمە قىلما.

تېرىقچىلىق ئىلتىپاتقا،
تۆگىدەك شاپائەت كۆرسەت.

تېرىككەكنىڭ جېنىنى ئال.

تېشى قارىدىن قورقما،
ئىچى قارىدىن قورق.

تېڭىرقىساڭ تاغغا يېتەر،
ئەتە قوپساڭ ساڭا يېتەر.

تزلەشكەننىڭ تىزىنى پۈك،
بەللەشكەننىڭ بېلىنى (پۈك).

تىغنى ئوينىماڭ،
كۆڭۈلنى قوغلاشماڭ.

تىلەمچىدىن پۇل سورىما،
ئەسكىدىن يول (سورىما).

تىلىڭ تېز بولغۇچە قولۇڭ تېز بولسۇن.

تىلىڭ قىچىشسا ئاغزىڭنى يۇم.

تىلىڭ كەلمىسە دورىما،
خۇشۇڭ كەلمىسە سورىما.

تىلىڭ كەلمىسە دورىما،
لازىم بولمىسا سورىما.

تىلىڭ ئوقۇشقا كەلمىسە،
قولۇڭ ھۈنەرگە كەلسۇن.

تىلىڭ ئۆتكۈر بولغۇچە،
قولۇڭ ئۆتكۈر بولسۇن.

تىلىڭنى تاتلىق،
چىرايىڭنى ئىللىق قىل.

تېلىڭنى تارت،
چىشنىڭ سۇنمىسۇن.

تېلىڭنى توغرا تۇتالمىساڭمۇ،
دېلىڭنى توغرا تۇت.

تېلىڭنى چىشلىگەن چىشنىڭنى يۇلما.

تېلىڭنى چىقىرىشتىن ئاۋۋال،
دېلىڭنى چىقار.

تىنچ ياتقان يىلاننىڭ قۇيرۇقىغا دەسسەمە.

تېيىن يىغساڭ تىلىڭ قىسقا بولماس.

ج

جاراستاندا پىچاق چىقارما.

جاڭگال يېقىن دەپ ئوتۇننى بۇزما،
كۆل يېقىن دەپ سۇنى (بۇزما).

جاھان ساڭا باقمىسا،
سەن جاھانغا باق.

جەڭگە بارساڭ ياراغ ئال،
سۇغا بارساڭ قاپاق (ئال).

جەننەتنى بېرەي دېسىمۇ،
شەيتانغا ئىشەنمە.

جېنىڭدىن تويغان بولساڭ پادىشاھقا نەسىھەت قىل.

جېنىڭنى كېپەككە ساتساڭ سات،
ئايروپىۋىڭنى ئالتۇنغا ساتما.

جىڭ تۇتساڭ جىڭ تۇت.

جىم ياتقان يىلاننى ئويغاتما.

جىمغۇرنىڭ قولىتۇقىدا چىشى بار.

چايناشقا چىشىڭنى ئىشلەت،
ئويلاشقا بېشىڭنى ئىشلەت.

چەمىڭ بولمىسىمۇ،
پەمىڭ بولسۇن.

چوڭ گەپ قىلغۇچە،
چوڭ ئىش قىل.

چوڭنىڭ گېپىگە كىرمىسەڭ ئېشەكتەك ھاڭزايىسەن.

چۈيلىچىنىڭ تۈۋىدە تۇرساڭ چۈيۈق يەيسەن،
موزدۇزنىڭ قېشىدا تۇرساڭ مۇشت (يەيسەن).

چۈمۈلىنىڭ پۈتىدىن ئۆگەنسەڭ ئۆگەن،
قۇشقاچنىڭ تىلىدىن ئۆگەنمە.

چېكەڭگە چەكسە چېكىلدىما،
مۇرەڭنى تارتسا لىكىلدىما.

چىشىڭنىڭ ئاقلىقىنى كۆرسەتمەي،
دىلىڭنىڭ ئاقلىقىنى كۆرسەت.

چىقىشتىن ئاۋۋال چۈشۈشنى ئويلا.

چىللىغاندىن قالما،
چىللىمىغانغا بارما.

خ

خاتايىڭنى ئېيتقۇچىنى ئاتام دەپ بىل.

خام ياڭاق بىلەن قوينۇڭنى تولدۇرما.

خان ئوغلىغا ئوشۇق ئاتما.

خاننىڭ ئەلچىسى بولغۇچە،
مەردنىڭ قىلىچى بول.

خائىن ئۆز ئەجلىدە ئۆلمەس.

خوتۇن كىشىنىڭ بېدىكى بولغۇچە،
قېتىقچىنىڭ ئىنىكى بول.

خوتۇنۇڭ ئوبدان بولسا قازىقىڭ ئاشقا تولۇر.

خوتۇنۇڭنى دەپ ئاناڭنى ئۇنتۇما.

خوتۇنى ئۆلگەنگە قىز بەرمە،
ئىنسابسىزغا سۆز (بەرمە).

خۇشياقماسقا ئۆگەتمە،
گېپىڭ زاپە كېتەر.

خۇيىنى بىلمەي ئات مىنسىڭ بۇرنۇڭ قانايدۇ.

خىجالەت بولماي دېسەڭ ماختانچاق بولما.

خىيالچان بولغۇچە،
تىرىشچان بول.

دور د

داداڭنىڭ بارىدا بېقىۋال،
ئېتىڭنىڭ بارىدا مىنىۋال.

داڭ كۆتۈرسەڭ ياخشى بىلەن كۆتۈر.

دانا بار يەردە تىلىڭنى تارت،
ئۇستا بار يەردە قولۇڭنى (تارت).

دەۋانى قازى سورىسۇن.

دەرد كېلەر چۈپ،
دۆلەت كېلەر تاق.

دەردىڭ بولسا بولسۇن،
قەرزىڭ بولمىسۇن.

دۆلەت كەلسە - كەلمىسۇن،
ئاتا - ئاناڭنى باق.

دۆلەتمەن بولساڭمۇ سۆلەتمەن بولما.

ر

رەمچىگە بەرگەن پۇلۇغنى بالاڭغا بەر،
تەلمەچىگە بەرگەن ئۇنۇغنى كالاڭغا بەر.

ز

زارلانماي ئىشلىسەڭ،
خارلانماي چىشلەيسەن.
زامان ياخشى راسا ئىشلەپ،
يوقنى بار قىل.
زاماندىن كۆرمەي ئۆزۈڭدىن كۆر.

س

ساقلىغا قاراپ چوڭ دېمە،
سۆزىگە قاراپ توڭ دېمە.

سالغا كىرمىگەن مۇسۇلمان ئەمەس.

سەندىن قاچقاندىن سەنمۇ قاچ.

سەھرانىڭ بېگى بولغۇچە،

شەھەرنىڭ سەگى بول.

سەيلىگە چاقىرساڭ مەيلىگە قويۇپ بەر.

سوزا ئۇيۇڭ تارتىمسا شوتا كالاڭنى ئور،
موزىيىڭ يامانلىق قىلسا ئىنىكىڭنى ئور.

سوك - سوك ئاتنى مىنگۈچە،

پىيادە ماڭغىن ھارغۇچە.

سۇ ئىچكەن بۇلاققا تۈكۈرمە.

سۇ ئىچكەندە قۇدۇق قازغاننى ئۇنتۇما.

سۇنى كۆرمەي ئۆتۈك سالما.

سۇنى كېچىپ چالدۇرما،

ئاتنى ئالداپ ھاردۇرما.

سۆزۈڭ تاتلىق بولسىمۇ تەكرار سۆزلىمە.

سۆزۈڭنى كۆزەتكىن، بېشىڭ كەتمىسۇن،
تىلىڭنى كۆزەتكىن، چىشىڭ (كەتمىسۇن).

سۆڭىكىڭ سۇنسىمۇ،
دۈشمىنىڭگە سىر بەرمە.

سېنى بىر پىيالە چاي بىلەن كۈتكەن ئادەمنى،
قىرىق يىل ئېسىڭدە تۇت.

سېنىڭ ئەيىبىڭنىمۇ كىشىگە دەر.

سىرداشمىغۇچە سىرىڭنى ئېيتما.

سىرىنى بىلمىگەن ئاتنىڭ يېنىدىن ئۆتمە.

سىرىنى بىلىپ دوست بول.

سىڭمىگەن ئاشنى يېمە،
يەپ كېسەل بولدۇم دېمە.

سىنالمىغان ئاتقا يۈك ئارتما.

سىنالمىغان ئۇلاغنىڭ بېشىنى تۇتما.

دەرىجىلىك ش

شاپتۇلنى نەۋرەڭگە قوي،
نەشپۈتنى چەۋرەڭگە (قوي).

شاتراق لايغا تاش ئاتما،
گمىرى قىزغا قاش (ئاتما).

شەھەر كۆرگەن ئىتتىن قورق.

شەيتىنىڭغا ھاي بەر.

شوخ بولۇپ قالساڭ مازارغا چىق،
بىكار بولۇپ قالساڭ بازارغا (چىق).

شۈك تۇرسا ياۋاش دېمە،
كۈلۈپ تۇرسا ئاداش (دېمە).

شېرىن دۈشمەن يېنىڭدا بولسا،
يولۋاستەك چاققان بولغىن.

دورۇپىغا غ

غەلبە قىلساڭ ئىشىڭدىن،
قىزلار كەتمەس قېشىڭدىن.

غورا يەپ دەرد تارتقۇچە،
ئالما يەپ ئۆلۈۋال.

دوچىنچى ق

قاتتىق نەرسىنى چىشلىمە،
يولسىز بېرىپ ئىشلىمە.

قاچقاندا بەختىڭ،
ئاتا - ئاناڭنى باق.

قاچىسىز سۇغا بارما.

قارا باشنىڭ بارى ياخشى.

قارا قىسمەت كەلمىگۈچە،
قاراڭغۇ جىلغىدىن ئۆتمە.

قاراپ تۇرغاندىن قورقماي،
ماراپ تۇرغاندىن قورق.

قاراڭغۇدا مۇشت ئاتما،
يامانغا سۆز قاتما.

قارىغۇغا ئوق ئاتما،
يامانغا سۆز قاتما.

قازان ئالساق چىكىپ ئال،
خوتۇن ئالساق بېقىپ (ئال).

قازان تاشسا ئوتنى ئوچۇر.

قازان تاڭلىسا قاچاڭنى يىغ،
قورسقىڭ ئاغرىسا نەپسىڭنى (يىغ).

قاسساپ بىلەن ئاغىنە بولاي دېسەڭ،
ئىتىغا سۆڭەك تاشلا.

قاملىشار دەپ دورىما،
توق قورساققا زورلىما.

قانچىلىك ئۇخلىساڭ شۇنچىلىك ئاچ قالسىەن.

قايتا كىرىدىغان ئىشكىنى قاتتىق ياپما.

قايسى تاغقا بارساڭ،
شۇ تاغنىڭ ناخشىسىنى ئېيت.

قايقۇلۇق خەۋەر راست بولسىمۇ، دوستۇڭغا دېمە.

قەدەم جايدىن ئايرىلما چەت بولسىمۇ،
قەدىناستىن ئايرىلما سەت بولسىمۇ.

قەرەلىگىچە تۇرۇۋال،
ئايرىلغۇچە سۆيۈۋال.

قەرزدار بولاي دېسەڭ، نەق ئېلىپ نېسى سات،
بالدۇر ئۆلەي دېسەڭ، كونا تامنىڭ تۈۋىدە يات.

قەرزىڭ بولسا تۆلەپ قۇتۇل،
كېسەل بولساڭ ئۆلۈپ (قۇتۇل).

قەست قىلغاننى پەس قىل.

قەغەزنى لاتا دېمە،
دۈشمەننى ئاكا (دېمە).

قوتان سالماي مال ئەتمە،
قاشا قىلماي باغ (ئەتمە).

قوتانسىز مالدىن ئۈمىد كۈتمە.

قوشناڭنى ئاشقا ئۆگەتمە،
قوڭاڭنى ئوسۇرۇققا (ئۆگەتمە).

قوغلاپ تۇتالمىساڭ ئالداپ تۇت.

قوغلىغاندىن قاچ،
قاچقاننى قوغلا.

قولۇڭ ياغ بولسا قونچۇڭغا سۈركە.

قولۇڭدا قارچىغا تۇتۇپ، «قۇ - قۇ» نىڭ نېمە ئىشى،
دىلىڭدا ئاللا تۇرۇپ، «ھۇ - ھۇ» نىڭ نېمە ئىشى.

قولۇڭدىن كەلسە ئەلدىن ئايىما.

قولۇڭدىن كەلسە، بېغىڭغا گۈل تېرى،
قولۇڭدىن كەلمسە كەت نېرى.

قولۇڭدىن كەلمىگەن ئىشنى مەنۇت كېچىكتۈرمە.

قولۇڭنى يۇيۇپ تۇر،
غېمىڭنى قىلىپ (تۇر).

قوي باقساڭ يىغىپ باق،
ئىنەك باقساڭ سېغىپ (باق).

قوي - ئۆچكە دېمەي مال ئەت،
ئۆرۈك - شاپتۇل دېمەي باغ (ئەت).

قۇشقاچنىڭ تىلىدىن ئۆگەنمەي،
چۈمۈلنىڭ ئىشىدىن ئۆگەن.

قۇشقاچتەك ۋىچىرلىغۇچە،
چۈمۈلدەك مەدبىرلىغىن.

قەبىتىنى ساتساڭمۇ قاچاڭنى ساتما.

قېچىرنىڭ كەينىگە ئۆتمە،
كادىرنىڭ ئالدىغا (ئۆتمە).

قېرىشقاننىڭ ئانىسىنى ئال.

قېرىنى قاپقا سولا،
سۆرەپ يۈرۈپ گەپ سورا.

قىرائەت ئاڭلىساڭ يۈكۈن،
مەستنى كۆرسەڭ مۆكۈن.

قىزىڭنى بىر ئالدىرىغانغا بەر،
بىر ئالدىرىمىغانغا (بەر).

دەرىجىلىك ك

كاچكۇلغا چاغلاق چىلەك سال.

كەكرىنى ئاشقا سالما،
كەتمەننى تاشقا سالما.

كەڭ ئېرىقتىن ئاتلىما،
پۈتۈڭ ئاغرىسا دادلىما.

كەلسە - كەلمەس كىشىگە ئىچ سىرىڭنى ئېيتما.

كەلمىگەن تەلەپنى قوغلاشما.

كونا تامنىڭ چالمىسىدىن قورق،
خوتۇن كىشىنىڭ لالمىسىدىن (قورق).

كونا ساماننى سورۇما.

كونىنى ياماپ كىي،
يېڭىنى ئاياپ كىي.

كۆپ بىلەي دېسەڭ قېرىدىن سورا.

كۆپ كۈتكەندىن ھەزەر قىل،
كۆرمەسكە نەزەر (قىل).

كۆپ كۈلمەي،
كۆپ بىل.

كۆپ نەرسە بىلەي دېسەڭ قېرىدىن سورا،
شاگىرتنىڭ ھۈنىرىنى پىرىدىن سورا.

كۆپ ئىشەنسەڭ پۇلۇڭغا،
سالۋا قونار دولانغا.

كۆپ يۈرگەندىن سورىماي،
كۆپ كۆرگەندىن سورا.

كۆپ يۈرگەنگە ئەگەشمەي،
كۆپ بىلگەنگە ئەگەش.

كۆپكە ئاشىق بولغۇچە،
بىرىگە مەشۇق بول.

كۆپكە كەلگەندە كۆكسۈڭنى كەرمە.

كۆچەتنى سۇندۇرغۇچە،
قولۇڭنى قايرىپ كۆر.

كۆرەنمىسىڭ زالىم بولسەن،
قىيامەتكە تايىن (بولسەن).

كۆرگەنگە ئاشق بولماي،
بىرىگە ئاشق بول.

كۆرگەنگە كۆيمەي،
كۆنگەنگە كۆي.

كۆرمەي تۇتۇپ ئاق دېمە،
سەنئەت تۇرۇپ ساق (دېمە).

كۆرۈپ بىلمىسىڭ،
قىلىپ بىل.

كۆرۈپ يۈرگەن ئۇزنى ئالماي،
كۆرۈپ بىلگەن سەتنى ئال.

كۆرۈنمىگەن كېيىككە ئوق ئاتما،
قىلالمىغان ئىشقا پو ئاتما.

كۆزۈڭ ئاغرىسا قولۇڭنى تارت،
چىشىڭ ئاغرىسا تىلىڭنى (تارت).

كۆزۈڭ يەتسە قىلىپ باق،
ئەقلىڭ يەتسە بىلىپ باق.

كۆزۈڭنى ئاچقانغا گۆر قازما.

كۆزۈڭنى ئاچمىساڭ جانان كۆرۈنمەس.

كۆسەينى ئۇزۇن قىل،
گەپنى قىسقا (قىل).

كۆك مايسىغا كۆكسۈڭنى كەرمە.

كۆك ياڭاق بىلەن قويۇن تولدۇرما.

كۆڭلۈڭ تارتمىغان سەپەرگە چىقما.

كۆڭلۈڭ رەنجىسە كۈلۈپ ئوينا.

كۆڭلۈڭ سۇنسىمۇ دۈشمىنىڭگە سىر بەرمە.

كۆڭلۈڭ قالغان يەرگە بارما.

كۆڭلۈڭ يۈگەنلىك بولسۇن،
ئەقلىڭ يۈگۈرۈك بولسۇن.

كۆڭلۈڭ يۈگۈرگەن يەرگە،
پۈتۈڭ يۈگۈرمىسۇن.

كۆڭلۈڭگە گۇمان چۈشسە،
قەلبىڭگە داغ چۈشەر.

كۆڭلۈڭگە ياقمىسا،
كۆزۈڭگە ياقماس.

كۆڭلۈڭنى كەڭ تۇت،
بارچىغا يېتىسەن.

كۆڭلۈم خۇش بولسۇن دەيسەڭ،
باشقىلارنى خۇش قىل.

كۆڭلى سۇنۇققا گۈل تۇت.

كۆڭۈل ئاغرىقىنى كۆڭۈل بېرىپ ئال.

كۆڭۈلدە شەك بولمىسا،
قۇرۇق گەپتىن قورقما.

كۆڭۈلسىزگە كۆڭلەك كىيدۈرمە.

كۆڭۈلنىڭ لەززىتىنى ئىزدەپ،
بىۋاپا بىلەن يۈرمە.

كۆل چاپقۇچە ئۈستەڭ چاپ.

كۆلدىن چىقىپ قوقاسقا دەسسەمە.

كۆلنى قۇرۇتۇپ بېلىق تۇتما.

كۆۋرۈك سېپتا بولسا دەسسەمەي ئۆت.

كۆۋرۈكسىز دەريادىن ئۆتمە،
نامەردتىن ۋاپا كۈتمە.

كۆيۈمى يوققا بېشىم ئاغرىيدۇ دېمە.

كۈچۈڭنى يەرگە ئىشلەت،
بىلىمىڭنى ئەلگە (ئىشلەت).

كۈل پۈۋلىگۈچە،
چوغ پۈۋلە.

كۈلمە كىشىنىڭ دەردىگە،
ساڭىمۇ كېلەر ئەتىگە.

كۈلمە كىشىنىڭ ئىشىغا،
كېلەر ھەممە بېشىغا.

كۈلنى سۇغا چىلاپ ئىشلەت،
ناداننى شىيلاپ ئىشلەت.

كۈلۈپ تۇرۇپ يىغلىغان خوتۇندىن قورق،
ھاۋا ئوچۇق تۇرۇپ چىققان بوراندىن (قورق).

كۈلۈپ يۈرسەڭ ياشىرىسەن،
خاپا يۈرسەڭ قېرىيسەن.

كۈن كۆرىمەن دېسەڭ،
سەھەر تۇر.

كۈن ئۆرلىسە، سايەڭ قىسقىرار،
يىل ئۆرۈلسە ئۆمرۈڭ (قىسقىرار).

كۈندە ئالما يېسەڭ،
تېۋىپ چالما يەيدۇ.

كۈنلۈك ئۆمرۈڭ بولسا،
ئايلىق ئوزۇق يىغ.

كۈنلۈك ئىش قىلساڭ سەھەردىن باشلا،
يىللىق ئىش قىلساڭ باھاردىن (باشلا).

كۈنۈڭ كەچ بولمىسا بازار چۆرگۈلە.

كېتىمەن دەپ ئوتۇننى تۈگەتمە،
يېتىمەن دەپ ئوزۇقنى (تۈگەتمە).

كېمىدە تۇرۇپ كېمىچىگە دوق قىلما.

كىچىك دېمەڭ بالىنى،
ئەقىل تاپار ھامىنى.

كىچىكنىڭ گېپىگە كىرمىسەڭ ئىتتەك ھۇۋلايسەن.

كىرسەڭ بەغباش كەينىگە بەغباش بولۇپ كېتەرسەن،
بولۇپ ئۆتسەڭ لاي سۈدەك، كېيىن پۇشمان قىلارسەن.

كىرىشتىن ئاۋۋال چىقىشنى ئويلا،
بېرىشتىن ئاۋۋال كېلىشنى ئويلا.

كىشى ئاڭلىمىسۇن دېسەڭ دېمە،
كىشى بىلمىسۇن دېسەڭ قىلما.

كىشى ئۈچۈن ئۇرۇشما،
خوتۇن ئۈچۈن تالاشما.

كىشىدىن مەسلىھەت ئال،
ئۆزۈڭنىڭ بىلگىنىنى قىل.

كىشىدىن مۇشت يېمەي دېسەڭ مۇشتۇڭغا ھاي بەر.

كىشىدىن ئون مەدەت ئالغۇچە،
ئۆزۈڭ بىر غەيرەت قىل.

كىشىدىن ئۇيالغۇچە،
ئۆزۈڭدىن ئۇيال.

كىشىگە سالماڭ زۇلۇم،
سىزگىمۇ بار قىزىل تۈلۈم.

كىشىگە سۆز قويا،
ئۆزۈڭگە يانار.

كىشىگە قىلساڭ يامانلىق،
ئۆزۈڭدە بولماس ئامانلىق.

كىشىگە نەرسە بەرسەڭ،
مىننەت قىلما.

كىشىگە ئورا كولىساڭ ئۆزۈڭ چۈشىسەن.

كشىگە ئىشەنگۈچە،
بىلەننىڭ كۈچىگە ئىشەن.

كشىگە يېلىنساڭ ئۆزۈڭنى خار قىلىسەن.

كىشىنى ئاچچىقى كەلگەندە سىنا،
دوستىنى زىيان تارتقاندا (سىنا).

كىشىنى ئالدايمەن دېگىنىڭ — ئۆزۈڭنى ئالدىغىنىڭ.

كىشىنى بىلەي دېسەڭ،
ئاۋۋال دوستىنى بىل.

كىشىنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى كشىگە دە،
كەمچىلىكىنى ئۆزىگە (دە).

كىشىنىڭ ئەقلى بىلەن باي بولغۇچە،
ئۆز ئەقلىڭ بىلەن گاداي بول.

كىشىنىڭ ئەيىبىنى سۆزلىمەي،
ياخشىلىقىنى سۆزلە.

كىشىنىڭ ئەيىبىنى كولىغۇچە،
ئۆزۈڭنىڭ بۇرنىنى كولا.

كىشىنىڭ ئەيىبى تۆگىدەك بولسىمۇ،
كۆرمەسكە سال.

كشنىڭ ئەيىبىنى ساڭا دېگەن كىشى،
سېنىڭ ئەيىبىڭنىمۇ كىشىگە دەر.

كشنىڭ ئەيىبىنى ئۆزىگە دە، ياتقا دېمە،
كشنىڭ ياخشىلىقىنى كىشىگە دە، ئۆزىگە دېمە.

كشنىڭ بىكار سۆزىگە باقما،
ئانا - ئاناڭغا بوينۇڭنى قاقما.

كشنىڭ پۇلىدا بولساڭ باي،
ئاخىرى بولۇر ھالىڭ ۋاي.

كشنىڭ كۆزىگە قارىماي،
سۆزىگە قارا.

كشنىڭ كىيىمىگە قارىماي،
قەلبىگە قارا.

كشنىڭ ئون «ھە - ھۇ» سىدىن،
ئۆزۈڭنىڭ بىر غەيرىتى ئەلا.

كشنىڭ ئۆزىگە قارىماي،
سۆزىگە قارا.

كىمگە تەگسەڭ شۇنىڭ پېشىنى تۇت.

كىيىم پىچساڭ بوينغا قارا،
كىيىۋالغان تونىغا (قارا).

كيسمنى تازىلىقتا ساقلا،
ئابروينى ياشلىقتا (ساقلا).

كيسمنى كەڭ كىيسەڭ راھەتتە جېنىڭ،
كيسمنى تار كىيسەڭ قىينىلار جېنىڭ.

كيسىمىڭگە ئوت تۇتاشسا ئۆزۈڭنى سۇغا تاشلا.

كيسىمىڭنى ئۆتىنىگە بەرمە،
گاداىغا قەرز (بەرمە).

دورچىلىق گ

گاداى بولاي دەسەڭ كۈندە توي قىل.

گاداىلىقتا بايلىقىڭنى ئېيتما،
قېرىغاندا باتۇرلۇقۇڭنى (ئېيتما).

گاداىلىقىڭدا بايلىقىڭنى ئېيتما،
قېرىغاندا ياشلىقىڭنى (ئېيتما).

گەپ سېتىپ يۈزۈڭنى تۆكمە،
ھالۇبغا تۈزۈڭنى (تۆكمە).

گەپ قىلماڭ مەخسۇم غوجام بار،
چالما ئاتماڭ مازار غوجام بار.

گەپتىن قالساڭ قال،
ئىشتىن قالما.

گەپكە گەپ كەلگەندە ئاتاڭدىن يانما.

گەپنى قىل سىغار يەرگە،
سۈنى سەپ سىڭەر يەرگە.

گەپنى قىلساڭ بېقىپ قىل.
ئېغىزنى قۇلاققا يېقىپ قىل.

گەپنى قىلغىن ئۇققانغا،
مىجەزىگە ياققانغا.

گەپنى كۆپ بىلسەڭمۇ ئاز سۆزلە.

گۈگۈمدا قىز كۆرمە،
قاش - كۆزىنى ئۆز كۆرمە.

گۇناھسىزغا شىلتىغان تايىقىڭ ئۆزۈڭگە تېگەر.

گۇناھكار بولۇپ كەلسەڭمۇ،
قەرزدار بولۇپ كەلمە.

گۇناھنى يۇغىلى ئاش قىلغۇچە،
پاش قىل.

گۇناھىڭدىن غەم قىلما،
ھەممە گۇناھ شەيتاندا.

گۇناھىڭنى گۇناھسىزدىن سورا.

گۆش ئالساڭ قوي گۆشى ئال سوڭخەك بولسىمۇ،
ئوتۇن ئالساڭ قۇرۇقنى ئال كۆتەك بولسىمۇ.

گۆش يەيمەن دېسەڭ چارۋا قىل،
باي بولاي دېسەڭ ھارۋا (قىل).

گۆشنى داڭقاندا پىشۇر،
مانتىنى قاسقاندا (پىشۇر).

گۆشى يوق ئۈستىخاننى دەپ چىشىڭنى چاقما.

گۆھەرنى تاشقا ئۇرما.

گۈل تېرىساڭ بېغىڭغا،
ھەسەل تامار تىلىڭغا.

گۈل تېرىغاندا پەرقىنى بىل،
ئادەملەرنىڭ قەدرىنى (بىل).

گۈل چېغىڭدا گۈل قىس،
قېرىغاندا غىت (قىس).

گۈلباغنىڭ باغۋىنى بول،
خەلقنىڭ غەمخانى (بول).

گېپى ياماندىن قورقماي،
دىلى ياماندىن قورق.

گېپىڭ ھەق بولسا خانغا قورقماي ئېيت.

گېپىم بار دەپ دەۋەرمە،

ئېشىم بار دەپ يەۋەرمە.

گېلىڭغا قۇلۇپ سالغۇچە،

تىلىڭغا قۇلۇپ سال.

سورال

لايدانغا ئۇرۇق چاچماي،

پايداڭغا ئۇرۇق چاچ.

لايدىن ئۆتسەڭ بۇرۇن ئۆت، پاتماس پۈتۈڭ لۆم - لۆمگە،
جەڭگە كىرسەڭ كېيىن كىر، ئۇچىرمايسەن ئۆلۈمگە.

لەگلەكنىڭ كېتىشىنى سورىما،

كېلىشىنى سورا.

لىڭشىغان كۆتەكنى يارماڭ.

لىڭشىغان كۆتەكنىڭ قېشىغا بارماڭ،

ھىجايغان خوتۇننىڭ قېشىغا بارماڭ.

لىڭگىلچاقنىڭ قەيىرىگە دەسسەڭ يىقىلسەن.

لوپىنىڭ ئېتىمىنى سۇغار،
پۇلىنى ئال.

دورۇم ۴

ماتانى ئەسكى دەپ،
شايىنى نەدىن تاپسەن؟

ماختانچاقنىڭ ئۆيىگە بارما،
كېرىلگەننىڭ تويىغا (بارما).

ماختانما غاز،
ھۈنرىڭ ئاز.

مازار كۆرگەن موللىدىن قورق.

مازاردىن ئامەت تىلىگۈچە،
توغراقتىن ئامۇت تىلە.

مازاردىن پۈتۈڭنى يىغ،
پادشاھتىن تىلىڭنى (يىغ).

مازاردىن تىلىمەي،
بازاردىن تىلە.

ماڭغان يولۇڭدىن قايتما،
ئاش بەرگەن قازاننى چاقما.

ماڭماس ئۇلاغ مىنگۈچە،
يۈگۈرۈپ ماڭغىن ھارغۇچە.

ماڭماس ئۇلاغ مىنگۈچە،
يۈگۈرۈپ ماڭغىن ھارغۇچە.

مال - دۇنيا ساقلىغۇچە،
ئار - نومۇس ساغلا.

مال - ۋاراننىڭ ئاينىشىغا باق،
قازىنىڭنىڭ قاينىشىغا (باق).

مالغا كۆرۈڭ چۈشسە قوينۇڭنى سىلا.

مالنى باققانغا باقتۇر،
ناننى ياققانغا ياقتۇر.

مالنى ساتساڭ نەق سات،
راست گېپىڭنى دەپ (سات).

مەجرۇھتىن پىچاق سورىماڭ،
قېرىدىن چوماق (سورىماڭ).

مەدداھنىڭ ۋەزىگە ئىشەنمە،
رەمالنىڭ سۆزىگە (ئىشەنمە).

مەست بىلەن ماڭساڭمۇ ماڭ،
پەس بىلەن ماڭما.

مەسچىتكە كىرسىلا مۇلا دېمە،
ماختاپ قويسىلا دوستۇم (دېمە).

مەسلىھەت ئالساق چوڭدىن،
ئىشىك كېلەر ئوڭدىن.

مەسلىھەتنى دوستۇڭغا سال،
كېڭەشنى ئۆزۈڭ قىل.

مەنزىلگە يېتەي دېسەڭ داۋان ئاش.

مەنسەپ تالاشقۇچە،
بىلىم تالاش.

مەنسەپ دېسە قىزىقما.

موللىنى كاپىر دېمەڭلار، مۇلا كاپىردىن يامان،
موللىنى كاپىر دېگەنلەر ھەممە كاپىردىن يامان.

مۇزغا يۈلەنمە،
ياۋغا ئىشەنمە.

مۇزلىغانغا ئوت ياقتۇرما،
ئوچىقىغا قازان ئاستۇرما.

مۇساپىرغا نېنىڭنى بەر.

مۇساپىرغا ياخشىلىق قىل.

مۇشتتىن قورقۇپ قاچقانى مىلىق بىلەن ئېتىۋەت.

مۇشتى قاتتىقتىن قاچما،
باغرى قاتتىقتىن قاچ.

مۇنارغا تاش ئاتما،
ساراڭغا سۆز قاتما.

مۇشۇككە ئىچ ئاغرىتساڭ كەپتەرگە كۈن يوق،
چاشقانغا ئىچ ئاغرىتساڭ تاغارغا كۈن (يوق).

مۇشۇكنى ئەرگە باقساڭ كەپتەرگە كۈن يوق.

مېلى يوق دەپ ئەردىن قاچما،
سۈيى يوق دەپ يەردىن (قاچما).

مېلىڭغا قەست قىلغان،
جېنىڭغا قەست قىلار.

مېلىڭنى ئايغۇچە،
جېنىڭنى ئايا.

مېلىڭنى تىرىك سات،
ئېشىڭنى يىرىك سات.

مېھنەت قىلساڭ پۇل تاپسەن،
پىكىر قىلساڭ يول (تاپسەن).

مېۋىسىز دەرەخنى قاقما،
گۇمانلىق يەردە ياتما.

مېۋىسىنى يە،
ئۆرۈكىنى تىك.

مېۋىسىنى يېسەڭ شېخنى سۇندۇرما،
سۈيىنى ئىچسەڭ، قۇدۇقنى تىندۇرما.

مېيىپكە سۆز قويماڭ،
غايىبقا گۈل (قويماڭ).

مىخنى ئايساڭ،
تاقىدىن ئايرىلسەن.

مىراستىن مۇشت تەگسىمۇ ئال.

مىڭ يىل ياشايدىغاندەك تىجارەت قىل،
ئەتە ئۆلىدىغاندەك ئىبادەت قىل.

ن

ناشتىلىقنىڭ نېمە بولسا،
كەچلىكىڭ شۇ بولۇر.

نامىم چىقسۇن دېسەڭ ئاناڭنى كۈت،
ئۆز يۇرتۇڭنىڭ يۈكىنى يۈد.

نان بېرىپ چوڭ قىل،
تاياق بېرىپ ئوڭ (قىل).

ناننى تونۇرنىڭ قىزىقىدا ياق.

ناننى ئۇرما،
ئۇۋالى بار.

ناننى يە، سۇغا چىلاپ،
ئىشنى قىل بوخچىلاپ.

نەپتە قىيىنچىلىق بولسا ئۆزۈڭ ھەل قىل،
ئەپتە قىيىنچىلىق بولسا مېنى ئىزدە.

نەپسىڭنىڭ تىزگىنى ئەقلىڭنىڭ قولىدا.

نەپسىڭنىڭ قولى بولماي،
ھۈنەرنىڭ گۈلى بول.

نەدە يىقىلساڭ شۇ يەردە ئورنۇڭدىن تۇر.

نەسەت ئاچچىق،
مېۋىسى تاتلىق.

نومۇسۇڭنى بەرگۈچە،
جېنىڭنى بەر.

نېمىدىن قورقساڭ شۇنىڭغا يولۇقسەن.

نېمىنى خارلىساڭ شۇنىڭ قەدرى ئۆتۈلەر.

نېنى يوق چايدىن قاچ،
پۇلى يوق بايدىن قاچ.

ھارغاندىن ھال سورا،
گەپ سورىما.

ھارغۇچە ئىشلە،
قانغۇچە ئۇخلا.

ھاشارغا بارساڭ ساز ئېلىۋال ناغرا بولسىمۇ،
خۇرجۇنۇڭنى توشقۇزۇۋال زاغرا بولسىمۇ.

ھالىڭغا يەتكەن ئادەم ئۈچۈن جېنىڭنى ئايمىما.

ھاۋا ئوچۇق تۇرۇپ ياغقان يامغۇردىن قورق،
يىغلاپ تۇرۇپ سۆزلىگەن خوتۇندىن (قورق).

ھايات چېغىدا تىللىما،
ئۆلگىنىدە يىغلىما.

ھەر ئۈچ قەدەمدە ئارقاڭغا باق،
شۇندىلا بولىدۇ بېشىڭ ساق.

ھەرىكەتتە دادىل بول،
گەپ - سۆزدە ئادىل (بول).

ھەسەتخوردىن بەختىڭنى يوشۇر،
سۆزمەندىن دەردىڭنى (يوشۇر).

ھەسلىگە باقما،
نەسلىگە باق.

ھەق بولسا قەسەم قىلما.

ھەق! دېسەڭمۇ ھالال ئال پۇلنى،
تىرىكتاپ بولۇۋېلىپ سۇندۇرما قولنى.

ھەقتىن ئايرىلما،
ئۆلۈمدىن قورقما.

ھەقىقەت دېسەڭ بارلىقىنى ئىزدە،
جان باقاي دېسەڭ جالىقىنى ئىزدە.

ھەقىقەت ئىزدىسەڭ ئۆلتۈر يىلاننى،
تەرىقەت ئىزدىسەڭ قىيىنما جاننى.

ھەمراھىڭ ئىت بولسا قولۇڭدىن كالتەك چۈشمىسۇن.

ھۆرمەت تاپاي دېسەڭ ئىززەت قىل.

ھۆسنۇڭ بولسا گۈل قىس،
ھۆسنۇڭ بولمىسا كۆتۈڭنى (قىس).

ھۆسنوڭگە باقماي،
بىڭسۇڭغا باق.

ھېساب قىلساڭ ساق تۇرسەن.

ھېيتتا قەرزىڭنى قىستىما،
ھازىدا ئەرزىڭنى (قىستىما).

ھىممىتىڭگە كۆي،
مىللىتىڭنى سۆي.

ھىيلە بىلەن تۈلكە تۈت،
ھىممەت بىلەن بۆرە (تۈت).

ھىيلىگەر بۆكۈڭگە جىگدە سالار.

ئو

ئوت بىلەن ئويناشما،
دەريا بىلەن بويلاشما.

ئوتنى سەل چاغلما، كۆيدۈرىدۇ،
دۈشمەننى كىچىك چاغلما، ئۆلتۈرىدۇ.

ئوچاققا بېقىپ ئوتۇن ئال،
ھالىڭغا بېقىپ خوتۇن (ئال).

ئوغۇت يىغساڭ كۈندە يىغ ئاز بولسىمۇ،
مەدىكار ئالساڭ كىچىكىنى ئال تاز بولسىمۇ.

ئوقەت قىلساڭ ئوپۇرۇپ قىل،
تومۇرنى قوپۇرۇپ (قىل).

ئوقۇدۇم دېگۈچە بىلدىم دېگىن.

ئوقۇرنى ئېگىز قىلساڭ ئاتتىن قۇرۇق قالسىن،
كۆلنى تېيىز چاپساڭ سۇدىن قۇرۇق قالسىن.

ئوقۇرۇڭ بولسا ئېتىڭدىن غەم قىلما.

ئوقتىڭنى يوقاتساڭ يوقات، لەۋزىڭنى يوقاتما.

ئوڭ قولۇڭ سەدىقە بەرسە،
سول قولۇڭ تۇيىمسۇن.

ئوڭ قولۇڭدا بەر،
سول قولۇڭدا ئال.

ئوڭ قولۇڭنىڭ ئاچچىقى كەلسە،
سول قولۇڭ بىلەن تۇتۇۋال.

ئوڭ كۆزۈڭ بىلەن ئۆزۈڭنىڭكىنى كۆر.

ئولتۇرغان ئورنۇڭدىن تايىنىپ قوپما.

ئولتۇرۇپ ئىش قىلساڭ،
ئۆرە تۇرۇپ دەم ئال.

ئولتۇرۇپ ياش تۆككۈچە،
دەس تۇرۇپ مۇشت تۈگ.

ئولتۇرۇقۇڭ كەڭ بولغۇچە،
كۆڭۈل - كۆكسۈڭ كەڭ بولسۇن.

ئون ئاچچىقنى بىر پۇلغا ئالما،
پىتىنىڭ ئاچچىقىدا چاپاننى ئوتقا سالما.

ئوۋنى ئوۋلا ئوۋچى بىلەن،
تويىنى ئوينا تويچى بىلەن.

ئويلاپ سۆزلىسەڭ ئىناۋەتلىك بولسەن.

ئويىناپ ئىشلىسەڭمۇ،
ئويلاپ چىشلە.

ئويۇننى قەيەردە ئوينىساڭ،
يىغاڭنى شۇ يەردە يىغلا.

دو پىچىر ئۇ

ئۇچرىغانغا سالام قىل،
سورىمىغانغا سۈكۈت قىل.

ئۈچۈشنى ئويلساڭ،
چۈشۈشنى ئۈنتۈما.

ئۇخلىغان ئىتقا تاش ئاتما،
ناتونۇشقا گەپ (قاتما).

ئۈرۈقنى بېشى بىلەن ساقلا،
جىڭنى تېشى بىلەن (ساقلا).

ئۇزاق ئولتۇراي دېسەڭ ئۆيۈڭنى ئولدات،
بەختلىك بولاي دېسەڭ دوستۇڭنى غولدات.

ئۈسسۈلنى تۈزدە ئوينا،
توپنى كۈزدە (ئوينا).

ئۈسسەنغا بۇلاق بول،
يىرتىلغانغا يىماق (بول).

ئۈگىسىز سۆڭەككە پىچاق ئۇرما.

ئۇلۇغ سۇدىن ئۈزۈپ ئۆت،
توختام سۇدىن كېچىپ (ئۆت).

ئۇلىغىڭنى مال قىل،
پىچىقىڭنى گال (قىل).

ئۇلىغىڭ يېغىر بولسا لىڭگىرچاقنى تۈزە.

ئوماچ ئىچسەڭمۇ شۈكۈر قىل.

ئۇنىغاننىڭ قېشىغا بار،
چاقىرغاننىڭ ئىشىغا بار.

ئۆ

ئۆتسۈن - ئۆتمىسۈن بىلەن باق،
بەرسۈن - بەرمىسۈن سوراپ باق.

ئۆتكەلدىن ئۆتسەڭ ئاۋۋال ئۆت،
كېيىن ئۆتسەڭ يول تايغاق.

ئۆتكەن كۈنۈڭنى ئۈنۈتما،
شەرە چورۇقۇڭنى قۇرۇتما.

ئۆتكەن ئىشنى باشلىما،
پىشقان ئاشنى تاشلىما.

ئۆتكەننى ئويلىما، ئۆمرۈڭ خورايدۇ،
قاچقانىنى قوغلىما، ئېتىڭ چارچايدۇ.

ئۆتكۈنچى بۇلۇتتىن يامغۇر تىلىمە.

ئۆتۈك قونچىنى تار قىلما،
بەندىنى بەندىگە خار (قىلما).

ئۆچكەشنىڭ ئانىسىنى ئال.

ئۆز بالاڭدىن ئەيب ئۆتسە ياتقا شكايەت قىلما.

ئۆز قايغۇسىنى يېگەندىن ۋاپا تىلىمە،
ئۆزگىنى دەپ، ئۆزدىن ئايرىلما.

ئۆز ماكانىڭ — گۈلىستانىڭ.

ئۆز ئىچىڭگە سىغمىغان سىر،
ئۆزگىنىڭ ئىچىگە سىغماس.

ئۆز ئىشىڭغا ئادىل بول،
خان ئالدىدا دادىل (بول).

ئۆز ئىشىڭنى پۈتكۈزەي دەپسەڭ باشلىقىڭنىڭ دېگىنىنى قىل.

ئۆز يولۇڭدىن قالما،
كىشىنىڭ غەيۋىتىنى قىلما.

ئۆزگىنى ئالدىساڭ ھۆرمەتسىز قالسىەن.

ئۆزگىنى ئىززەتلىگىنىڭ
ئۆزۈڭنى ئىززەتلىگىنىڭ.

ئۆزگىنىڭ سۆزىگە ئىشەنگۈچە،
ئۆزۈڭنىڭ كۆزىگە ئىشەن.

ئۆزۈڭ ئەگرى بولساڭمۇ،
گېپىڭ تۈز بولسۇن.

ئۆزۈڭ بىلگەن يولنى ئاتاڭغا بەرمە.

ئۆزۈڭ بىلمىگەننى كىشىدىن سورا،
كىشى بىلمىسە كىچىكتىن سورا.

ئۆزۈڭ خەسچە بولساڭمۇ،
ئەقلىڭ تاغچە بولسۇن.

ئۆزۈڭ سەت بولساڭ ئەينەكتىن يامانلىما.

ئۆزۈڭ قىلمىساڭ غېمىڭنى،
قاغا چوقۇر تېنىڭنى.

ئۆزۈڭ نېمە يېسەڭ مېھمانغا شونى قوي.

ئۆزۈڭدە بولسا يېتىپ يەيسەن،
كىشىدە بولسا تىلەپ (يەيسەن).

ئۆزۈڭدىن ئۆزگىنى خىزىر دەپ بىل.

ئۆزۈڭدىن يۇقىرىغا قاراپ پىكىر قىل،
ئۆزۈڭدىن تۆۋەنگە قاراپ شۈكۈر قىل.

ئۆزۈڭگە راۋا كۆرمىگەننى ئۆزگىگىمۇ راۋا كۆرمە.

ئۆزۈڭگە قوشۇقتا ئېلىپ،
كىشىگە چۆمۈچتە بەر.

ئۆزۈڭگە ئىشەن،
بولسۇن كۆڭلۈڭ روشەن.

ئۆزۈڭگە ياخشى بولسا بىر ناننى ئىككى توقاچ ئەت.

ئۆزۈڭگە ياخشىلىق تىلىسەڭ،
كىشىگە ئامانلىق تىلە.

ئۆزۈڭگە ياقمىغاننى كىشىگە تاڭما.

ئۆزۈڭنى ئاتما داستىخانغا،
ھاجەت چۈشمەس لوقمانغا.

ئۆزۈڭنى ئەر چاغلىساڭ،
ئۆزۈڭنى شەر چاغلا.

ئۆزۈڭنى ئەزىز قىلاي دېسەڭ كۈچۈڭنى خار قىل.

ئۆزۈڭنى باي بىلسەڭ،
ئۆزۈڭنى ئاي بىل.

ئۆزۈڭنى چاغلا،
بېلىڭنى باغلا.

ئۆزۈڭنى چۈشەنمىسەڭ باشقىلارنى چۈشەنەلمەيسەن.

ئۆزۈڭنى قۇل قىلما،
ئاناڭنى تۇل (قىلما).

ئۈزۈڭنى ئۈزۈڭ ئايىمىساڭ ئۈزگە سېنى ئايىماس.

ئۈزۈڭنى ئۈزۈڭ ماختىما.

ئۈزۈڭنى ئۆلچەپ كۆر،
جاھاننى جىڭلاپ (كۆر).

ئۈزۈڭنىڭ يامىنىدىن قالما،
كىشىنىڭ ئارزۇسىنى يېمە.

ئۈزۈمنىڭ دەپ يېزىپ،
كىشىنىڭ دەپ تۈزەت.

ئۆزى بىلىمگەننىڭ ئاغزىغا قارىما.

ئۆستەڭ ئاتلاپ خوتۇن ئالساڭ،
كەشىڭنىڭ چەمى تېشىلەر.

ئۆستەڭگە بېقىپ تاش باس.

ئۆگىنىشنى ئاز كۆرمە،
بىلىملىكنى خار (كۆرمە).

ئۆلتۈرمەن دېگەن يەردە،
ئۆلمەسلىكنى ئويلىما.

ئۆلۈمدىن قورققۇچە،
ئۇياتتىن قورق.

ئۆمىلەپ تۇرۇپ ياشىغۇچە،
ئۆرە تۇرۇپ ئۆل.

ئۆي تۇتمىغاننى ئۆيگە يولاتما.

ئۆي تۇرىدىن ئورۇن ئالغۇچە،
كۆڭۈل تۇرىدىن ئورۇن ئال.

ئۆيلەنمەي قېرىغاندىن ئەقىل سورىما.

ئۆيۈڭ ئورماندا بولسا ئوتۇندىن غەم قىلما.

ئۆيۈڭ ئۆستەڭ بويىدا بولسا سۇدىن غەم قىلما.

ئۆيۈڭدە بولغاندا ئەمەس،
قوينۇڭدا بولغانغا سۆيۈن.

ئۆيۈڭنىڭ كەينىدە سۆزلىمە.

ئۆيى يوققا ئۆي كۆرسەتمەڭ،
ئۆچكىگە باغ (كۆرسەتمەڭ).

ئۆيىنىڭ تۇرىگە قارىماي،
ساھىبخانىنىڭ يۈزىگە قارا.

دەرىجىلىك ئۇ

ئۈزۈشنى بىلمىسەڭ سۇغا چۈشمە،
تەييارلىقسىز جەڭگە (چۈشمە).

ئۈزۈم قىلساڭ بېدىش قىل،
تۈز چىلساڭ ئىدىش قىل.

ئۈزۈمگە يانتاق، قاپاققا چالما،
بالىسى بار خوتۇننى ئالما.

ئۈستۈن قارساڭ كۆككە باق،
تۆۋەن قارساڭ كۆپكە (باق).

ئۆلپەت تاپ — قۇدرەت تاپ.

ۋ

ۋاقتىڭنى غەنىمەت بىل،
تەڭنەڭگە ئىشەنمە.

ۋەجىڭگە بېقىپ خەج قىل.

ئى

ئېتى يوققا ئات بەرسەڭ چېپىپ ئۆلتۈرەر.

ئېتىڭ چاپار ئوغلاققا،
ھوشيار تۇرغىن موللاققا.

ئېتىڭ ھارسا ئابروپۇڭ كېتەر،
قارنىڭ ئاچسا ماغدۇرۇڭ (كېتەر).

ئېتىڭ ھارسا دۆڭگە چاپ.

ئېتىڭ ھارسا ھارسۇن،
ئۆلپىتىڭ ھارمىسۇن.

ئېتىڭ يامان بولسىمۇ خوتۇنۇڭ ياخشى بولسۇن.

ئېتىڭنى قامچا بىلەن ھەيدىمەي،
يەم بىلەن ھەيدە.

ئېتىڭنى كۈزدە سۇدىن تارت،
ئەتىيازدا ئوتتىن (تارت).

ئېتىلغان يولۋاستىن قورقما،
ماراپ چىشلىگەن ئىتتىن قورق.

ئېرىڭگە ئىشەنگۈچە ئىشكىڭنىڭ ئىلغۇچىغا ئىشەن

ئېرىنچەك بولساڭمۇ،
كۆڭۈلچەك بولما.

ئېرىنچەككە تېرىكمە،
ئەقىل كۆرسەت، زېرىكمە.

ئېرىنمەي ئىشلىسەڭ،
يىغلىماي چىشلەيسەن.

ئېسىڭنىڭ بارىدا ئەل تونۇ،
كۈچۈڭنىڭ بارىدا يەر (تونۇ).

ئېسىڭنىڭ بارىدا ئېتىكىڭنى ياپ.

ئېسىل نەرسەڭنى ئىزھار قىلما.

ئېسىلنى ئالساڭ خاتا يوق،
ئەسكىنى ئالساڭ ۋاپا (يوق).

ئېشەك ئالساڭ توقۇمى بىلەن ئال.

ئېشەك ئالساڭ چىشىغا قارا،
خوتۇن ئالساڭ ئىشىغا (قارا).

ئېشەكتىن يىقىلغۇچە،
تۆگىدىن يىقىل.

ئېشەككە باش بولساڭمۇ،
دۈشمەنگە تاش بول.

ئېشەككە قامچا كېرەك،
قويغا ھەيۋە (كېرەك).

ئېشەكنىڭ قوڭمغا ئاپتاپ چۈشسە،
قولۇڭنى قاقلا.

ئېشى يارسا قاچىسىغا قارىما،
قىزى يارسا ئانىسىغا قارىما.

ئېشىغا قاراپ ئىشنى قىل،
سۆزىگە قاراپ دىلىنى بىل.

ئېشنىڭ بولسا ئەلدىن ئايىما،
ئېتىڭ بولسا ئەردىن (ئايىما).

ئېشىڭدىن بۇرۇن ئىشىڭنى ئويلا.

ئېشىڭغا بېقىپ يە،
ئاغزىڭغا بېقىپ دە.

ئېشىڭنى ئەل بىلەن يە،
كېيىمىڭنى ئۆزۈڭ كىي.

ئېشىڭنى سادىققا بەر،
قىزىڭنى ئاشققا بەر.

ئېغىر بولساڭ ئامبال بولۇرسەن،
يېنىك بولساڭ تامبال (بولۇرسەن).

ئېغىزنى ئاشقا ئۆگەتمە،
ۋاقىتنى ئويناپ تۈگەتمە.

ئېغىزنى گەپكە ئۆگەتمەڭ،
قوڭنى ئوسۇرۇققا (ئۆگەتمەڭ).

ئېغىزنى گەپكە ئۆگەتمەڭ،
كۆڭۈلنى نەپكە (ئۆگەتمەڭ).

ئېقىن سۇغا تۈكۈرمە.

ئېگىز شاخقا ئېسىپ قويغۇچە بويۇڭنى،
يېتەر جايغا ئۇزاتساڭچۇ قولۇڭنى.

ئېگىلمىگەن شاخقا ئېسىلما.

ئېگىلمىگەنگە ئېڭىشمە.

ئېلىپ قاچقۇچە، تېرىپ قاچ.

ئېلىپ — بەر.

ئېيتقان تويغا بار،
ئاڭلىغان ئۆلۈمگە (بار).

ئېيتقان يەردىن قالما،
ئېيتمىغان يەرگە بارما.

ئېيىق بىلەن دوست بولساڭ،
يېنىڭدىن پالتاڭنى ئاجراتما.

دوكلات ئى

ئىت بىلەن سايە تالاشما،
مۈشۈك بىلەن تۆر (تالاشما).

ئىت بىلەن يولداش بولساڭ قولۇڭدىن تاياق چۈشمسۇن.

ئىت قوغلىسا سۇغا قاچ،
تۆگە قوغلىسا تاغقا (قاچ).

ئىت ئۇرساڭ ئىگىسىگە باق.

ئىتتىن سۆڭەك تالاشما،
ئەسكى بىلەن گەپ (تالاشما).

ئىچ كۆيەرىڭ بولمىسا،
ئىچىم كۆيدۈ دېمە.

ئىچ مايماقنى ئېلىپ قاچ،
تاش مايماقنى تاشلاپ (قاچ).

ئىچكەن سۈيۈڭنى تۈزلۈك دېمە،
ياتقان يېرىڭنى مۈزلۈك دېمە.

ئىچىدىن ئۈرۈپ ئۆپكەسنى قاق.

ئىرغاتقان چوماقتىن قاچ.

ئىش قىل ئېپى بىلەن،
نەغمە قىل دېپى بىلەن.

ئىشەندۈرەي دېسەڭ خەقنى،
سۆزلە ئايماي ھەقنى.

ئىشەنسەڭ كۆپ پۇلۇڭغا،
دومىلارسەن بۇلۇڭغا.

ئىشىغا قاراپ ئىشتىينى بىل،
سۆزىگە قاراپ نىيىتىنى (بىل).

ئىشك پاكار بولسا ئېڭىشىپ كىر.

ئىشك كۆرگەننى ئالماي،
بۆشۈك كۆرگەننى ئال.

ئىشك ئوچۇق بولسىمۇ سوراپ كىر.

ئىشكىتىن چىقساڭ ھاۋاغا باق،
كىشىگە يولۇقساڭ چىرايىغا (باق).

ئىشكنى ئاچ،
تىنچىقتىن قاچ.

ئىشك تۈزەلمىگۈچە چۈشۈك تۈزەلمەس.

ئىشك يامان بولسا مېھنىتىڭ كېتەر،
خوتۇنۇڭ يامان بولسا مېھمىنىڭ (كېتەر).

ئىشكنى قىل پەم بىلەن،
ئىشك تاقا دەم بىلەن.

ئىككى بولساڭ ھەمراھىڭ بىلەن كېڭەش،
بىر بولساڭ بۆكۈك بىلەن (كېڭەش).

ئىماننىڭ ئۆمرىنى تىلە،
مەزىنىنىڭ ئۆلۈمىنى (تىلە).

ئىماننىڭ بولمىسىمۇ ئىنسابىڭ بولسۇن.

ئىنتىقامنى ئۆزۈڭ ئالساڭ ھالاك بولۇرسەن،
ئىنتىقامنى خۇداغا قويساڭ ئامان قالۇرسەن.

ي

يات كۆتىگە پالچىق ئۇر،
يېنىپ چۈشسە يەنە ئۇر.

يات كىشىگە سىر بەرمە،
قىمارۋازغا يۇل (بەرمە).

ياتقا بەر قىزىغىنى،
ياتتىن ئال سۆزۈڭنى.

ياتقان ئىتقا چالما ئاتما،
ناتونۇش ئايالغا گەپ ئاتما.

ياتقان يېرىڭدىن تايىنىپ قوپما.

ياتقان يېرىڭنى قاتتىق دېمە،
ئىچكەن سۈيۈڭنى ئاچچىق (دېمە).

ياتقان يىلاننىڭ بېشىنى تەۋرەتمە.

ياتنى ياتنىڭ قولىدا ئەپلە.

ياتنى يېنىڭغا تارتسالىڭ تارت،
ئېشىڭغا تارتما.

يار تۈۋىگە ئۆي سالىسالىڭ،
يار بېسىپ ئۆلەرسەن.

ياز دەپ قىشلىقنى تاشلىما،
قىش دەپ يازلىقنى (تاشلىما).

باش قوشقاندىن قورقما،
باش قوشقاندىن قورق.

ياغخلىقتىن قىز ئالما،
قىز ئالساڭ تېز ئالما.

يالغانچىغا قوشۇلما،
راست گېپىڭنى يوشۇرما.

يالىساڭ تويىسەن،
يامساڭ پۈتسەن.

يامان بىلەن تەڭ بولما، ئىت بولسەن،
كىيىمىڭنى كىر قىلما، پىت بولسەن.

يامانغا كېپىل بولما،
ياخشىغا ئۇۋال قىلما.

يامانغا ياخشىلىق قىلغۇچە،
قاپقىنى چاق.

ياماننى ئېشىڭغا يولاتساڭ يولات،
قېشىڭغا يولاتما.

ياماننىڭ بالىسىنى باققۇچە،
ياخشىنىڭ پادىسىنى باق.

يامغۇردا يەپ يات،
بوراندا دۈم يات.

يانچۇقۇڭدىكى پۇلۇڭنى سانماي،
ئورمىنىڭنى سانا.

يانداشساڭ يامانغا،
رەڭگىڭ ئوخشار سامانغا.

يانغاق بولساڭمۇ بول،
تانغاق بولما.

يانغاق ئىشكىنى قاتتىق ياپما.

ياۋاش بولسا، بوش دېمەڭ،
يۇمشاق بولسا، گۆش (دېمەڭ).

يەردە بولساڭ شىر بول،
كۆكتە بولساڭ بۈركۈت (بول).

يېنىڭدىكى ئوۋنى قويۇپ،
يىراقتىكى ياۋنى كۆر.

يوق دېسە،
چېلىپ ئىچ.

يوق گۆشنىڭ شورپىسىغا تەلمۈرمەي،
ئۆيۈڭدىكى چامغۇرنى يە.

يول ماڭساڭ تۈز بىلەن ماڭ يىراق بولسىمۇ،
قەدىناسنى تاشلىما قېرى بولسىمۇ.

يول ماڭساڭ تۈز ماڭغىن ئۇزۇن بولسىمۇ،
ئات ئالساڭ تاي ئالغىن سوك - سوك بولسىمۇ.

يولدا ماڭساڭ تىنچ ماڭ،
كىشى بىلەن نە ئىشىڭ.

يولۋاس بالىسىنى تۇتمەن دېسەڭ،
يولۋاس ئۇۋىسىغا كىر.

يولۋاس ھىجايىسا كۈلدى دېمە،
يىلان جىم ياتسا ئۆلدى (دېمە).

يولۋاستەك ئىشىغا قارىماي،
مىسقالچە دىتىغا قارا.

يونۇماسنى يۆلمە.

يۈزۈڭ قارا بولسا ئەينەكتىن كۆرمە.

يۈزۈڭ قارا بولسىمۇ،
دىلىڭ قارا بولمىسۇن.

يۈزۈڭ قىڭغىر بولسا ئەينەك گۇناھكار ئەمەس.

يۈزۈڭ مەينەت بولسا ئەينەكنى چاقما،
سۆزۈڭ مەينەت بولسا، ئېڭەكنى (چاقما).

يۈزۈڭدە كىر بولسىمۇ،
سۆزۈڭدە كىر بولمىسۇن.

يۈزۈڭنى كۈندىن ئۆرۈسەڭ ساراغىڭنىڭ شۇ.

يۈزۈم ئاق بولسۇن دېسەڭ،
ئىشىڭنى توغرا قىل.

يۈگەنسز ئات،
بەڭباش دەريادىن ھەزەر ئەيلە.

يۈگەنسز ئاتقا مىنمە.

يېپىشقاندىن قاچ،
قاچقانغا يېپىش.

يېتىپ ئۆلگۈچە، ئېتىپ ئۆل.

يېتىم قىز — كۆتۈڭنى قىس.

يېشىڭغا قارىماي ئىشىڭغا قارا.

يېقىندىن خوتۇن ئالما،
يىراقتىن ئېشەك (ئالما).

يېكەن ئوتۇن بولماس،
ۋاپاسىز خوتۇن (بولماس).

يېڭىسىنى كۆرۈپ كۈنىسىنى تاشلىما.

يېڭىلىسەڭ ئەردىن كۆرمە،
يىقىلساڭ يەردىن (كۆرمە).

يېلىنىپ ياغ يېگۈچە،
يېلىنماي شاپاق يە.

يېمىسەڭمۇ ھەسەلنىڭ گېپىنى قىل.

يېنى ئاغرىمىغاننىڭ نان يېيشىگە باق.

يېنىشلىق سۆزنى ئېيتما،
تېگىشلىك سۆزدىن قالما.

يېنىڭدا تۆگە بولسا،
يۈك كۆتۈرۈشتىن قورقما.

يېۋەتكۈدەك تاتلىق بولما،
تۈكۈرۈۋەتكۈدەك ئاچچىق (بولما).

يىراقتىكىنى ئارزۇلاپ،
يېقىندىكىدىن قۇرۇق قالما.

يىراقتىن ئالتۇن ئىزدىگۈچە،
يېقىندىن تېزەك تەر.

يىراقنى كۆرەي دېسەڭ يۇقىرى ئۆرلە.

يىغلىغاندىن قورقماي،
كۈلگەندىن قورق.

يىغلىغاندىن ھال سورا،
كۈلگەندىن پۇل سورا.

يىقىلساڭ زوردىن يىقىل.

يىقىلغانغا يۆلەك بول،
يىرتىلغانغا ياماق بول.

يىقىلىپ چۈشۈپ يولنى ئەيىبلەمە.

يىمكىنە يىپ كۆرمە،
ئايىدىڭدا خوتۇن (كۆرمە).

يىلان قوغلىسا تۈزگە قاچ،
بۆرە قوغلىسا قومۇشلۇققا (قاچ).

يىلاننى ئۇرساڭ بېشىغا ئۇر،
ئىتنى ئۇرساڭ تۇمشۇقىغا (ئۇر).

يىلاننى ئېگىزگە قوغلا،
سۇغۇرنى پەسكە (قوغلا).

يىلاننىڭ بېشىغا ئۇر،
بالاڭنىڭ كاسسىغا (ئۇر).

يىلاننىڭ بېشىغا ئۇر،
ئىتنىڭ پۇتىغا (ئۇر).

قوشۇمچە (2):

«دەۋانۇلۇغەتتە تۈرك» تىكى
ماقال - تەمسىللەر

ئا

ئالمىچى ئارسلان، بەرمىچى سىچغان.
(ئېلىمىچى ئارسلان، بېرمىچى چاشقان).

ئالم كەچ قالسا ئاداقلا نۇر.
(ئېلىم كېچىكىپ قالسا ئاياغلىنىدۇر).

ئاغىز يەسە كۆز ئۇيادۇر.
(ئېغىز يېسە كۆز ئۇيىلار).

ئاغىلدا ئوغلاق تۇغسا، ئارىقىدا ئوتى ئۈنەر.
(ئېغىلدا ئوغلاق تۇغۇلسا، ئېرىقتا ئوتى ئۈنەر).

ئالدىن ئارسلان تۇتار، كۈچىن سىچغان تۇتماس.
(ھىيلە بىلەن ئارسلان تۇتۇلار،
كۈچ بىلەن چاشقانمۇ تۇتۇلماس).

ئالدىن ئارسلان تۇتار، كۈچىن ئۇيۇق تۇتماس.

(ھىيلە بىلەن ئارسلان تۇتۇلار،
كۈچ بىلەن قارانچۇقمۇ تۇتۇلماس).

ئالىپ ئەرىگ ياۋرىتما، ئىقلاچ ئارقاسىن ياغرىتما.
(باتۇرلارنى خار قىلما،
يۈگۈرۈك ئاتنىڭ دۈمبىسىنى يېغىر قىلما.)

ئالىپ چەرىكىدە، بىلگە تەرىكىدە.
(باتۇر سەپتە سىنىلار،
دانا مۇنازىرىدە سىنىلار.)

ئالىپ ياغىدا، ئالچاق چوغىدا.
(باتۇر يېغىدا بىلىنەر،
خائىن جاڭجالدا بىلىنەر.)

ئالىپلار بىرلە ئۇرۇشما،
بەگلەر بىرلە تۇرۇشما.
(باتۇرلار بىلەن ئۇرۇشما،
بەگلەر بىلەن تۇتۇشما.)

ئاناسى تەۋلۈگ يۇۋقا ياپار،
ئوغلى تەتىك قوشا قاپار.
(ئاناسى ھىيلىگەر يۇپقا ياپار،
ئوغلى زېرەك قوشلاپ ئالار.)

ئانوق ئۇترۇ تۇتسا، يوققا سانماس.
(بارى ئالدىغا قوبۇلسا، يوققا سانالماس.)

ئىچ ئەۋەك، توق تۆلەك.
(ئىچ ئالدىراڭغۇ، توق تەمكىن.)

ئىچىغلىغ ئەر شابۇك قارىماس.
(توق تۇرمۇشلۇق ئادەم تېز قېرىماس.)

ئارى قافچىتسا ئىسرۇر.
(ھەرىنىڭ چىشىغا تەگسە چاقۇر.)

ئارپاسىز ئات ئاشۇماس،
ئارقاسىز ئالپ چەرىك سىيۇماس.
(ئارپىسىز ئات قىر ئاشالماس،
ياردەمچىسىز باتۇر سەپنى يىمىرەلمەس.)

ئارىسلان قارىسا، سىچغان ئۆتمىن كۈدەزۈر.
(ئارىسلان قېرىسا، چاشقاننىڭ ئوۋىسىنى پايلار.)

ئارىسلان كۆكرەسە ئات ئاداقى تۇشالىر.
(ئارىسلان ھۆركىرىسە، ئات ئايىغى چۈشۈلەر.)

ئات تەكۈزلىكى ئاي بولماس.
(ئات قاشقىسى ئاي بولماس.)

ئاتا ئوغلى ئاتاچ تۇغار.
(ئاتا ئوغلى ئاتىسىدەك تۇغۇلار.)

ئاتا تونى ئوغۇلغا ياراسا، ئاتاسىن تىلمەس.
(ئاتىسىنىڭ تونى ئوغلىغا يارىسا، ئاتىسىنى خالىماس.)

ئاتان يۈكى ئاش بولسا، ئاچقا ئاز كۆرۈنۈر.
(ئاتان يۈكى ئاش بولسا، ئاچقا ئاز كۆرۈنەر.)

ئاتاسى، ئاناسى ئاچىغ ئالمىلا يەسە،
ئوغلى، قىزى تىشى قامار.
(ئاتا - ئانىسى ئاچچىق ئالما يېسە، ئوغۇل - قىزىنىڭ چىشى قامار.)

ئاتاسى ئاچىغ ئالمىلا يەسە، ئوغلنىڭ تىشى قامار.
(ئاتىسى ئاچىق ئالما يېسە، ئوغلنىڭ چىشى قامار.)

ئاۋچى نەچە ئال بىلسە، ئادىخ ئانچە يول بىلسر.
(ئوۋچى قانچە ھىيلە بىلسە، ئېيىقمۇ شۇنچە يول بىلەر.)

ئاش تاتىقى تۇز، يوغرىن يەمەس.
(ئاشنىڭ تىسى تۇز بىلەن، لېكىن تۇزنى تەخسەلەپ يېگىلى بولماس.)

ئاشىچ ئايۇر تۈپۈم ئالتۇن،
قامىچ ئايۇر مەن قايدامەن.
(قازان ئېيتۇر: تۈۋۈم ئالتۇن،
چۆمۈچ ئېيتۇر: مەن نەدىمەن؟)

ئاي تولۇن بولسا، ئەلكىن ئىملەمەس.
(تولۇن ئاي قول بىلەن كۆرسىتىلمەس.)

ئازۇقلۇغ ئارۇق ئارماس.
(ئوزۇقلۇق ئادەم ھارماس.)

ئادىن كىشى نەگى نەك سانماس.
(ئۆزگە كىشىنىڭ مېلى مال سانالماس.)

ئاچ نە يەنەس،
توق نە تەمەس.
(ئاچ نېمە يېمەس،
توق نېمە دېمەس.)

ئاتاغقا ئۆپكەلەپ، سۈگە سۆزلەمەدۈك.
(ھەمراھلىرىغا ئاچچىقلاپ، قوشۇنغا گەپ قىلماپتۇ.)

سۆزۈپ چىقىش

ئەلىك تۇتغىنچا، ئوت تۇت.
(كېپىل بولغۇچە، ئوت تۇت.)

ئەمگەك ئەكىندە قالماس.
(ئەمگەك بىكار كەتمەس.)

ئەمىكلىگ ئۇراغۇت كۆسەكچى بولۇر.
(ئېمىكلىك خوتۇن ئىشتىھالىق بولۇر.)

ئەندىك ئۇما ئەۋلىكىنى ئاغىرلار.
(ئەندىك مېھمان ئۆي ئىگىسىنى ھۆرمەتلەر.)

ئەۋەك سىڭەك سۈتكە تۈشۈر.
(ئالدىراقسان چىۋىن سۈتكە چۈشەر.)

ئەل قالدى، تۈرۈ قالماس.
(يۈرت قالار، يۈسۈن قالماس.)

ئەدگۈلۈكنى سۇ ئاداقىندا كەمش، باشىندا تىلە.
(ياخشىلىقنى سۇنىڭ ئايىغىغا تاشلا، بېشىدىن ئىزدە.)

ئەدگۈ ئەر سۆڭۈكى ئەرر، ئاتى قالىر.
(ياخشى ئادەمنىڭ سۆڭۈكى چىرەر، نامى قالار.)

ئەشپەك ئايۇر، باشم بولسا
سۇندۇرىدا سۇۋ ئىچكەيمەن.
(ئېشەك: «بېشىم ئامان بولسا دېڭىزدىن سۇ ئىچمەن» دېدىكەن.)

ئەۋلىك تودغۇرسا، كۆزى يولقا بولۇر.
(ئۆي ئىگىسى مېھماننى تويدۇرسا، مېھماننىڭ كۆزى يولدا بولۇر.)

ئەۋدەكى بۇزاغۇ ئۆكۈز بولماس.
(ئۆيدىكى موزاي ئۆكۈز بولماس.)

ئەتلى تىرغاقلى ئەدىرمەس.
(ئەت تىرناقتىن ئايرىلماس.)

ئەسەندە ئەۋەك يوق.
(ئېسەن ئادەمدە ئالدىراش يوق.)

ئەرسەك ئەرگە تەگمەس،
ئەۋەك ئەۋگە تەگمەس.
(ئەرسىرىگەن ئەرگە تېگەلمەس،
ئالدىراغۇ ئۆيىگە يېتەلمەس.)

ئەرخەنگە ئەلىك قارى بۇزۇن ئۆم تىكەمەس.
(بويىناققا ئەلىك غېرىچ بۇزدىمۇ ئىشتان چىقماس.)

ئەرمەگۈگە بۇلىت يۈك بولۇر.
(ئېرىنچەككە بۇلۇت كۆلەڭگىسى يۈك بولۇر.)

ئەرمەگۈگە ئەشەك ئارت بولۇر.
(ئېرىنچەككە بوسۇغىمۇ داۋان كۆرۈنەر.)

ئەركەچ ئەتى ئەم بولۇر،
ئەچكۈ ئەتى يەل بولۇر.
(ئەركەچ گۆشى ئەم بولۇر،
ئۆچكە گۆشى يەل بولۇر.)

ئەرىك ئەرنى ياغلىغ،
ئەرمەگۈ باشى قانلىغ.
(ئىشچاننىڭ لېۋى ياغلىق،
ھۈرۈننىڭ بېشى قانلىق.)

ئەرگە مۇڭ تەگىر،
تاغ سەڭىرىگە يەل تەگىر.
(ئادەمگە مۇڭ تېگەر،
تاغ سەڭىرىغا يەل تېگەر.)

ئەردەمسىزدىن قۇت چەرتىلۇر.
(پەزىلەتسىزدىن قۇت كېتەر.)

ئەردەم باشى تىل.
(ئەدەپنىڭ بېشى تىل.)

ئەر سۆزى بىر، ئەدەر كۆكى ئۈچ.
(ئەرنىڭ سۆزى بىر، ئېگەرنىڭ كۆكى ئۈچ.)

ئەر ئوغلى مۇڭادىماس،
ئىت ئوغلى كۈلەرمەس.
(ئادەم بالىسى مۇڭلىنىۋەرمەس،
ئىت بالىسى يېتىۋەرمەس.)

ئەڭدۈز بولسا، ئات ئۆلمەس.
(ئەندىز بولسا، ئات ئۆلمەس.)

ب

بارچىن ياماغى بارچىنقا،
قارش ياماغى قارشقا.
(يىپەك ياماق يىپەك رەختكە ئىشلىتىلەر،
يۇڭ ياماق يۇڭ رەختكە ئىشلىتىلەر.)

بالىق سۇۋدا، كۆزى تاشتىن.
(بېلىقنىڭ ئۆزى سۇدا، كۆزى تاشقىرىدا.)

بار باقىر، يوق ئالتۇن.
(بارىدا مىس، يوقىدا ئالتۇن.)

بارىخ ئوترو تۇتسا، يوققا سانماس.
(بارنى ئوتتۇرىغا قويسا، يوق سانالماس.)

بەش ئەرڭەك تۈز ئەرمەس.
(بەش بارماق تەكشى ئەمەس.)

بور بولمادىپ، سىركە بولما.
(شاراب بولماي تۇرۇپ، سىركە بولما.)

بوش نەڭگە ئىدى بولماس.
(بوش تۇرغان نەرسىگە ئىگە بولماس.)

بوشلاغلانسا بوخسۇقلانۇر.
(بويۇنتاۋلىق قىلسا بويىنى زەنجىرلىنەر.)

بولداچى بۇزاغۇ ئۆكۈز ئارا بەلگۈلۈگ.
(ئوي بولىدىغان كالا موزاي چېغىدىلا بەلگىلىك.)

بۇغداي قاتىندا سارقاچ سۇۋالۇر.
(بۇغداينىڭ باھانىسىدە، قارىمۇق سۇ ئىچىپتۇ.)

بۇزدان سۇۋ تامار.
(مۇزدىن سۇ تامار.)

بۆرى قوشنىسىن يەمەس.
(بۆرە قوشنىسىنى يەمەس.)

بۆرىنىڭ ئورتاق، قىزغۇننىڭ يىغاچ باشدا.
(بۆرىنىڭ ئورتاق، قۇزغۇننىڭ دەرەخ بېشىدا.)

بىرتىلكۈ تەرىسنى ئىككىلە سويماس.
(بىر تۈلكىنىڭ تېرىسى ئىككى قېتىم سويۇلماس.)

بىر تويىن باشى ئاغرىسا،
قامۇغ تويىن باشى ئاغرىماس.
(بىر دەرۋىشنىڭ بېشى ئاغرىسا،
ھەممە دەرۋىشنىڭ بېشى ئاغرىماس.)

بىرىن - بىرىن مىڭ بولۇر،
تامما - تامما كۆل بولۇر.
(بىر - بىرلەپ مىڭ بولۇر،
تامما - تامما كۆل بولۇر.)

بىر قارغا بىرلە قىش كەلمەس.
(بىر قاغا بىلەن قىش كەلمەس.)

بىلمىش يەك بىلمەدۈك كىشىدەن يەگ.
(بىلىملىك شەيتان بىلىمسىز كىشىدىن ياخشى.)

پ

پۇشماسار بوز قۇش تۇتار،
ئەۋمەسەر ئۈرۈك قۇش تۇتار.
(ئىچى پۇشمىسا بوز قۇش تۇتار،
ئالدىرىمىسا ئاق قۇش تۇتار.)

پۈتۈن ئۆملۈگ قانچا قۇلسا ئولتۇرۇر.
(ئىشىمنى پۈتۈن خالىغان يېرىگە ئولتۇرۇر.)

ت

تامۇغ پۇغىن تاۋار ئاچار.
(دوزاخنىڭ ئىشىكىنى پارا ئاچار.)

تاغىغ ئوقۇرۇقىن ئەگمەس،
تەڭزىنى قايغىقىن بۆگمەس.
(تاغىنى ئوقۇرۇق بىلەن ئەگكىلى بولماس،
دېڭىزنى قېيىق بىلەن بۆككىلى بولماس.)

تاغ تاغقا قاۋۇشماس، كىشى كىشىگە قاۋۇشۇر.
(تاغ تاغقا قوۋۇشماس، ئادەم ئادەمگە قوۋۇشار.)

تاپۇغ تاش يارار،
تاش باشغ يارار.
(خىزمەت تاشنى يارار،
تاش باشنى يارار.)

تاز كەلىگى بۆرۈكچىگە.
(تازنىڭ كېلىدىغان يېرى بۆكچىنىڭ دۈكىنى.)

تاز ئات تاقارچى بولماس.
(چىپار ئات يۈك كۆتۈرەلمەس.)

تاشغ ئىسرۇماسا، ئۆپمىش كەرەك.
(تاشنى چاينىغىلى بولمىسا، سۆيگۈلۈك.)

تاۋغاچ خاننىڭ تورقۇسى تەلىم،
تەڭلەمەدەپ پىچماس.
(تاۋغاچ خاننىڭ تورقۇسى تولا،
ئۆلچىمەي پىچماس.)

تاتسىز تۈرك بولماس،
باشسىز بۆرك بولماس.
(تاتسىز تۈرك بولماس،
باشسىز بۆك بولماس.)

تاي ئاتاسا ئات تىنۇر،
ئوغۇل ئەرەدسە ئاتا تىنۇر.
(تاي ئات بولسا ئات تىنۇر،
ئوغۇل ئەر بولسا ئاتا تىنۇر.)

تاياق بىلەن تايماس،
تانۇق سۆزۈن پۈتمەس.
(ھاسسى بار تېيىلماس،
گۇۋاھچى سۆز بىلەن ئىشەنچ قازىنالماس.)

تايغان يۈگرۈگىن تىلكۈ سەۋمەس.
(تابغاننىڭ يۈگرۈكىنى تۈلكە سۆيمەس.)

تەزەك قاردا ياتماس،
ئەدگۈ ئەسىز قاتماس.
(تېزەك قاردا ياتماس،
ياخشى - يامان قېتىلماس.)

تەشۈك سۇۋدا بەلگۈرەر.
(تۆشۈك سۇدا بىلىنەر.)

تەۋە يۈك كۆتۈرسە، قامىچ يەمە كۆتۈرۈر.
(يۈكنى كۆتۈرگەن تۆگە چۆمۈچىنىمۇ كۆتۈرەر.)

تەۋە سىلكىنسە، ئەشەككە يۈك چىقار.
(تۆگە سىلكىنسە، ئېشەككە يۈك چىقار.)

تەۋە بەدۈك ئەرسە ماياقى بەدۈك ئەرمەس.
(تۆگە چوڭ بولسىمۇ، مايىقى چوڭ بولماس.)

تەڭسىزدە تەگىرمەن تۇرغۇرسا، ياراغسىزدا يار بارىر.
(ئاباب جايغا تۈگمەن قۇرسا، كۈتمىگەندە يار كېتەر.)

تەگمە كىشى ئۆز بولماس،
يات ياغۇق تۈز بولماس.
(ئۇچرىغانلا كىشى ئۆز بولماس،
يات بىلەن تۇغقان تەڭ بولماس.)

تەلىم سۆزۈگ ئۇقسا بولماس،
ياللىم قايا يىقسا بولماس.
(كۆپ سۆزنى چۈشەنگىلى بولماس،
تىك قىيانى يىقتىقلى بولماس.)

تەگىرمەندە تۇغمىش سىچقان كۆك
كۆكرەكىگە قورقماس.
(تۈگمەندە تۇغۇلغان چاشقان ئاسماننىڭ
گۈلدۈرلىگىنىدىن قورقماس.)

تويىن تاپۇغساق، تەڭرى سەفنىچىسىز.
(تويىن تەڭرىگە تېۋىنار، لېكىن تەڭرى سۆيۈنمەس.)

توقۇم يۈزۈپ قۇدرۇقتا پىچەك سما.
(مالنى سويۇپ قۇيرۇقغا بارغاندا پىچاقنى سۇندۇرۇپ قويما.)

تولۇم ئانۇتسا قۇلۇن بۇلۇر،
تولۇم ئانۇتسا بۇلۇن بۇلۇر.
(قورال تەييارلىسا قۇلۇنلۇق بولۇر،
قورالنى ئانۇتسا تۇتقۇن بولۇر.)

تۈتۈشمەگىنچە تۈزۈلمەس،
تۈپىرمەگىنچە ئاچىلماس.
(تۈتۈشمىغۇچە ئارا تۈزەلمەس،
شامال چىقمىغۇچە ھاۋا ئېچىلماس.)

تۈزۈن بىرلە ئۇرۇش، ئۇتۇن بىرلە تىرەشمە.
(ياۋاش بىلەن ئېيتىش، ئېغىرىڭنى كۆتۈرەر.
ئەسكى بىلەن تەڭ بولما، سېنى يەرگە قارىتار.)

تۈتۈن قوپۇرسا ئىسلانۇر.
(كىم تۈتۈن چىقارسا، ئۆزى ئىسلىنىدۇ.)

تۈنلە يورۇپ كۈندۈز سەۋنۇر،
كىچىككە ئەۋلەنىپ ئۇلغادۇ سەۋنۇر.
(كېچىلەپ يۈرسە كۈندۈزى سۆيۈنەر،
كىچىك ئۆيلەنسە ياشانغاندا سۆيۈنەر.)

تۈنلە بۇلىت ئۆرتەنسە،
ئەۋلۈك ئۇرى كەلدۈر مىشىپ بولۇر.
(تۈندە بۇلۇت ئۆرتەنسە،
خوتۇن ئوغۇل تۇغقاندا بولۇر.)

تۈنلە بۇلىت ئۆرتەنسە، ئەۋلۈك ئۇرى كەلدۈرمىشچە بولۇر،
تاغدا بۇلىت ئۆرتەنسە، ئەۋگە ياغى كىرمىشچە بولۇر.
(تۈندە بۇلۇت ئۆرتەنسە، خوتۇن ئوغۇل تۇغقاندا بولۇر،
تاغدا بۇلۇت ئۆرتەنسە، ئۆيگە يىغا كىرگەندە بولۇر.)

تىلكۈ ئۆز ئىنىگە ئۇرسە، ئۈدۈز بولۇر.
(تۈلكە ئۆز ئىنىگە ھۇرسە، قوتۇر بولۇر.)

تېلىن تۈگمىشنى تىشىن يازماس.
(تېل بىلەن تۈگۈلگەن چىش بىلەن يېشىلمەس.)

تېلىن تەرگىگە تەگىر.
(تېل بىلەن نېمەتكە ئېرىشەر.)

تىرىگ ئەسەن بولسا تاڭ ئۈكۈش كۆرۈر.
(جان ئېسەن بولسا، تاڭ قالارلىق ئىشلارنى كۆپ كۆرەر.)

تىكمەگىنچە ئۈنمەس،
تىلەمەگىنچە بولماس.
(تىكمىگۈچە ئۈنمەس،
تىلىمىگۈچە تېپىلماس.)

چ

چاخشاق ئۈزە ئوت بولماس،
چاغراق بىلە ئۇۋۇت بولماس.
(چوخچا تاشتا ئوت بولماس،
تازچاقتا ئۇيات بولماس.)

چاقسا تۈتتۈر، چالسا بىلىنۈر.
(چاقماق چېقىلسا ئوت تۈتىشۈر،
سۆز ئاڭلىتىلسا مەقسەت بىلىنۈر.)

خ

خان ئىشى بولسا، قاتۇن ئىشى قالىر.
(خاننىڭ ئىشى بولسا، خېنىمنىڭ ئىشى قالار.)

س

ساقاق پىچار، ساقال ئوخشار.
(ساقالنى ئوينار، ساقاقنى پىچار.)

ساپاندا ساندېرىش بولسا،
ئۆرتكۈندە ئىرتەش بولماس.
(ساپان ۋاقتىدا پۇختىلىق بولسا،
خامان ۋاقتىدا جاڭجال بولماس.)

ساۋىنن ساغراققا تەگىر.
(ياخشى سۆز قەدەھكە ئىگە قىلۇر.)

ساچراتغۇدىن قورقىمىش قۇش قىرىق
يىل ئادىرى يىغاچ ئۈزە قونماس.
(ساچراتغۇدىن قورققان قۇش قىرىق
يىلغىچە ئاچا ياغاچقا قونماس.)

سارتىنىڭ ئازۇقى ئارىغ بولسا، يول ئۈزە يەر.
(سودىگەرنىڭ ئوزۇقى پاكىز بولسا، يول ئۈستىدە يەر.)

سۇبۇزغاندا ئەۋ بولماس،
توپۇرغاندا ئاۋ بولماس.
(گۆرستاندا ئۆي بولماس،
توپلاڭدا ئوۋ بولماس.)

سۇندىلاچ ئىشى ئەرمەس ئۆرتكۈن تەپمەڭ.
(خامان تەپمەك سۇندۇكنىڭ ئىشى ئەمەس.)

سۇۋ ئىچۈرمەسكە سۈت بەر.
(سۇ بەرمەسكە سۈت بەر.)

سۇۋ كۆرمەگىنچە ئەتۈك تارتما.
(سۇنى كۆرمىگۈچە ئۆتۈك سالما.)

سۆگۈت سۆلىڭە، قادىڭ قاسىڭا.
(سۆگەتكە ئەۋرىشملىك، قېيىنغا قاتتىقلىق يارىشار.)

سۆكۈشۈپ ئۇرشۇر، ئۇترا تون تىتىشۇر.
(سۆكۈشۈپ ئۇرۇشار، ئارىدا تون تىتىلار.)

سۆزگە سۈچىنسە بۇلۇن بارىر.
(سۆزگە سۆيۈنسە، تۇتقۇن بولۇر.)

سۈسەگەن ئۇدقا تەڭرى مۇڭۇز بەرمەس.
(ئۈسكەك ئۇيغا تەڭرى مۇڭگۈز بەرمەس.)

سناماسا ئارسىقار،
ساقىنماسا ئوتسۇقار.
(سنىنمىسا ئېزىقار،
ئوبىلانماي ئىش قىلسا ئوتتۇرۇپ قويار.)

ق

قاز قوپسا، ئۆردەك كۆلگى ئىگەنۇر.
(غاز كەتسە، ئۆردەك كۆلنى ئىگىلەر.)

قاينار ئۆگۈز كەچكىسىز بولماس.
(قاينام دەريا كېچكىسىز بولماس.)

قالىن قۇلان چۇفخاسىز بولماس.
(قۇلان پادىسى يول باشلىغۇچىسىز بولماس.)

قالىن قاز قۇلاۋۇزسۇز بولماس.
(غاز تۈپى باشلامچىسىز بولماس.)

قالىن بۇلۇتۇغ تۈپى سۈرەر،
قاراڭغۇ ئىشىغ ئۇرۇنچ ئاچار.
(قېلىن بۇلۇتنى بوران سۈرەر،
قاراڭغۇ ئىشنى پارا ئاچار.)

قال ساۋى قالماس،
قاغىل باغى يازىلماس.
(قېرىلار سۆزى بىكار كەتمەس،
تال چىۋىق باغ يېشىلمەس.)

قاغۇن قارما بولسا، ئىدىسى ئىككى ئەلگىن تەگىر.
(قوغۇن تالانسا، ئىگىسىمۇ ئىككى قولى بىلەن تالار.)

قالىڭ بەرسە قىز ئالىر،
كەرەك بولسا قىز ئالىر.
(قالىڭ مال بەرسە قىز ئالار،
كەرەك بولسا قىممەتكە ئالار.)

قانغ قان بىلە يۇماس.
(قاننى قان بىلەن يۇغلى بولماس.)

قارى ئۆكۈز بالدۇقا قورقماس.
(قېرى ئۆكۈز پالتىدىن قورقماس.)

قاغداش قۇما ئۇرۇر،
ئىككىش ئۇرۇ تارتار.
(قانداشلار چىقىشالماس،
قېرىنداشلار كۆيۈنۈشەر.)

قارا بۇلىتىغ يەل ئاچار،
ئۇرۇنچ بىلە ئەل ئاچار.
(قارا بۇلۇتنى يەل ئاچار،
ھۆكۈمەت ئىشىكىنى پارا ئاچار.)

قاچىش بولسا قىيا كۆرمەس.
(قاچ - قاچ بولسا، ھېچكىم بىر - بىرىگە قارىماس.)

قارا مۇڭ كەلمەگىنچە، قارا يالغا كەچمە.
(قارا كۈن كەلمىگۈچە قارا يالغا كەچمە.)

قارغا قارسىن كىم بىلىر،
كىشى ئالاسىن كىم تاپار.
(قاغىنىڭ قېرىسىنى كىم بىلىر،
كىشىنىڭ ئالسىنى كىم تاپار.)

قاداش تەمىش قايمادۇق، قادىن تەمىش قايمىش.
(قېرىنداش دېسە قارىمىغان، قۇدا دېسە قارار.)

قارغا قازقا ئۆتكۈنسە پۈتى سىنۇر.
(قاغا غازنى دورسا، پۈتى سۇنار.)

قوش قىلىچ قىنقا سىغماس.
(قوش قىلىچ بىر قىنقا سىغماس.)

قوۋى ئەر قۇدۇغقا كىرسە يەل ئالىر.
(بىتەلەي قۇدۇققا چۈشسە، شامال ئېلىپ چىقار.)

قوناق باشى سەدرەكى يەگ.
(قوناق بېشىنىڭ سىيرەك بولغىنى ياخشى.)

قورقىمىش كىشىگە قوي باشى قوش كۆرۈنۈر.
(قورققان كىشىگە قوي بېشى قوش كۆرۈنەر.)

قولداچىغا مىڭ ياغاق،
بارچا بىلە ئايرۇق تاياق.
(تىلەمچىگە بەر مىڭ ياغاق،
تايانغىلى بەر تاياق.)

قۇدۇغدا سۇۋ بار، ئىت بۇرنى تەگمەس.
(قۇدۇقتا سۇ بار، ئىت بۇرنى تەگمەس.)

قۇرۇغ يىغاچ ئەگىلمەس،
قۇرمىش كىرىش تۈگۈلمەس.
(قۇرۇق ياغاچ ئېگىلمەس،
قۇرۇغان كىرىچ تۈگۈلمەس.)

قۇزدا قار ئەكسۈمەس،
قويدا ياغ ئەكسۈمەس.
(تەسكەيدە قار ئۆكسۈمەس،
قويدا ياغ ئۆكسۈمەس.)

قۇش تۇزاققا مەڭ ئۈچۈن ئىلىنۇر.
(قۇش تۇزاققا يەم ئۈچۈن ئىلىنەر.)

قۇش قاناتىن،
ئەر ئاتىن.
(قۇش قاننىتى بىلەن،
ئەر ئېتى بىلەن.)

قۇش بالاسى قۇسنىچىغ،
ئىت بالاسى ئوخشانچىغ.
(قۇش بالىسى يىرگىنچلىك،
ئىت بالىسى يېقىملىق.)

قۇتسۇز قۇدۇغقا كىرسە، قۇم ياغاچ.
(بەختسىز قۇدۇققا چۈشسە، قۇم ياغار.)

قۇتلۇغقا قوشا ياغار.
(تەلەپلىككە قوش كېلەر.)

قۇت بەلگۈسى بىلىك.
(بەخت بەلگىسى بىلىم.)

قۇرتغا بۇدىك بىلمەس، يەرىم تار تەر.
(موماي ئۇسسۇل بىلمەس، يېرىم تار دەر.)

قۇرۇق قاشۇق ئاغزىقا ياراماس،
قۇرۇق سۆز قۇلاققا ياقىشماس.
(قۇرۇق قوشۇق ئېغىزغا يارماس،
قۇرۇق سۆز قۇلاققا ياقماس.)

قۇرمىش كىرىش تۈگۈلمەس،
ئوقروقۇن تاغ ئەگىلمەس.
(قۇرۇلغان كىرىچ تۈگۈلمەس،
سالما بىلەن تاغ ئېگىلمەس.)

قۇلان قۇدۇغقا تۇشسە، قۇرباقا ئايغىر بولۇر.
(قۇلان قۇدۇققا چۈشسە، پاقا ئايغىر بولۇر.)

قۇلاق ئەشتىسە كۆڭۈل بىلىر،
كۆز كۆرسە ئۇدىك كەلىر.
(قۇلاق ئىشتىسە كۆڭۈل بىلەر،
كۆز كۆرسە ھەۋەس كېلۇر.)

قۇل ياغى، ئىت بۆرى.
(قۇل يېغا، ئىت بۆرە.)

قىلىچ تاتىقسا ئىش يۇنچىر،
ئەر تاتىقسا ئەت تۇنچىر.
(قىلىچ داتلاشسا ئىش بۇزۇلىدۇ،
ئادەم داتلاشسا ۋۇجۇدى بۇلغىنىدۇ.)

قىلىنۇ بىلسە قىزىل كەدەر،
يارانۇ بىلسە ياشىل كەدەر.
(قىلىقلىناي دېسە قىزىل كىيەر،
ياراي دېسە يېشىل كىيەر.)

قىرىق يىلقا تەگىن باي چىغاي تۈزلىنۈر.
(قىرىق يىلدا باي بىلەن كەمبەغەل تەڭلىشۈر.)

قىش قونۇقى ئوت.
(قىشنىڭ زىياپىتى ئوت.)

قىز كىشى ساۋى يورىغلى بولماس.
(بېخىل كىشىنىڭ داڭقى چىقماس.)

قىز بىرلە كۈرەشمە،
قىسراق بىرلە يارىشما.
(قىز بىلەن چېلىشما،
قىسىر بايتال بىلەن چېپىشما.)

ك

كەڭ تون ئۇيراماس،
كەڭەشلىگ بىلىك ئارتاماس.
(كەڭ تون ئۇيراماس،
كېڭەشلىك ئىش بۇزۇلماس.)

كەدۈگۈگ ئۆلمەس،
كۈفەچلىگ كۆرمىس.
(يېپىنچىلىق ھۆل بولماس،
ئېغىزدۇرۇقلۇق چاپچىيالماس.)

كەرش ياغىرى ئوغۇلغا قالسىز.
(گەجگە يېغىرى ئوغۇلغا قالار.)

كەڭەشلىگ بىلىك ئۈدرەشۈر،
كەڭەشسىز بىلىگ ئۇپراشۈر.
(كېڭەشلىك ئىش ئۈزلىشار،
كېڭەشسىز ئىش بۇزۇلار.)

كەڭ كۆردى، كەرەگۈ يۈدىتى.
(شۈنچىلىك جاپا تارتتىكى، ھەتتا كىمگىز ئۆينى ئۆزى
يۈدۈپ ماڭمىدىغان ھالغا يەتتى.)

كۆنى بارىر كەيىكنىڭ كۆزىندە ئادىن باشى يوق.
(توغرا كەتكەن كېيىكنىڭ كۆزىدىن باشقا يارىسى يوق.)

كۆكگە ساغۇرسا، يۈزگە تۈشۈر.
(كۆككە تۈكۈرسە يۈزگە چۈشەر.)

كۆك تەمۈر كەرۈ تۇرماس.
(كۆك تۆمۈر بىكار تۇرماس،
تەگكەن يېرىنى يارىلايدۇ.)

كۆزدەن يىراسا، كۆڭۈلدەن يەمە يىرار.
(كۆزدىن يىراق كۆڭۈلدىن يىراق.)

كۆزەگۈ ئۇزۇن بولسا، ئەلىك كۆيمەس.
(كۆسەي ئۇزۇن بولسا، قول كۆيمەس.)

كۆپ سۈگۈتكە قۇش قونار،
كۆركلۈگ كىشىگە سۆز كەلىر.
(بۈك - باراقسان سۆگەتكە قۇش قونار،
چىرايلىق قىزغا سۆز كېلىر.)

كۈمۈش كۈنگە ئۇرسا، ئالتۇن ئاداقىن كەلىر.
(كۈمۈش كۈنگە قونسا،
ئالتۇن ئۆز ئايىغى بىلەن كېلىدۇ.)

كۈز كەلىگى يازىن بەلگۈرەر.
(كۈزنىڭ كېلىشى يازدىن بەلگىلىنىدۇ.)

كۈز كەلىگى ياپىن بەلگۈلۈگ.
(كۈزنىڭ كېلىشى ئەتىيازدىن بەلگىلىك.)

كۈچ ئەلدىن كىرسە، تۆرۈ تۇڭلۇكتەن چىقار.
(زورلۇق - زومبۇلۇق ئىشكىتىن كىرسە،
ئىنساب ۋە يوسۇن تۇڭلۇكتىن چىقار.)

كۈننىڭ كۈلىنە تەگۈ ياغى.
(كۈنداشنىڭ كۈلىگىچە دۈشمەن.)

كۈنگە باقسا، كۆز قامار.
(كۈنگە باقسا، كۆز قامشار.)

كۈندە ئەرۈك يوق،
بەگدە قىيىق يوق.
(كۈندە يېرىق يوق،
بەگدە يېنىۋېلىش يوق.)

كۈل ئۈرگۈنچە كۆز ئۈرسە يەگ.
(كۈل پۈۋەلگۈچە چوغ پۈۋەلگەن تۈزۈك.)

كىزلەنچۈ كەلىندە.
(يوشۇرۇلغان نەرسە كېلىندە.)

كىزدەكى كىن يىپار.
(قۇتىدىكى كىندىك ئىپار.)

كىشى سۆزلەشۈ،
يىلقى يىدلاشۇ.
(كىشى سۆزلىشىپ تېپىشار،
يىلقا ھىدلىشىپ تېپىشار.)

كشى ئەتى تىرىگلە تاتىر.
(ئىنساننىڭ ئەتى تىرىكلىكىدە تاتلىق.)

كشى ئالاسى ئىچتىن،
يىلقى ئالاسى ئاشتىن.
(ئادەمنىڭ ئالسى ئىچىدە،
ھايۋاننىڭ ئالسى تېشىدا.)

كىچىكىدە قاتىغلاىسا، ئۇلغادۇ سەۋنۇر.
(كىچىكىدە قېتىرقىنسا، ئۇلغايغاندا سۆيۈنەر.)

كىچىك ئۇلۇغقا تۇرۇشماىسا،
قىرغۇي سۇڭقۇرقا قارىشماىسا.
(كىچىك چوڭغا تەڭ تۇرالماس،
قۇرغۇي شۇڭقارغا قارشى چىقالماس.)

كىم كۈر بولسا، كۆۋەز بولۇر.
(كىم جەسۇر بولسا، مەغرۇر بولۇر.)

مۇش ياقىرىقا تەگىشمەىسا،
ئابۇر كىشى نەڭى ياراشماىسا.
(مۇشۇك قوزۇقتىكى ياغقا تېگەلمەىسا،
كىشىنىڭ مېلى ياراشماىسا دەر.)

مۇش ئوغلى مۇياۋۇ تۇغار.
(مۈشۈك ئوغلى مۇياۋلاپ تۇغۇلار.)

ن

نەچمۇ ئۇپراق كەدۈك ئەرسە، ياغمۇرغا يارار.
(چاپان قانچە كونا بولسىمۇ، يامغۇرغا يارار.)

نەچە يىتىگ پىچەك ئەرسە، ئۆز سابىن يونۇماس.
(پىچاق ھەرقانچە ئىتتىك بولسىمۇ،
ئۆز سېپىنى يونۇيالماس.)

نەچە مۇندۇز ئەرسە ئەش ئەدگۈ،
نەچە ئەگرى ئەدسە يول ئەدگۈ.
(ھەرقانچە ئەخمەق بولسىمۇ، ھەمراھ ياخشى،
ھەرقانچە ئەگرى بولسىمۇ يول ياخشى.)

ئو

ئوتۇغ ئودغۇچ بىرلە ئۆچۈرمەس.
(ئوتنى يالقۇن بىلەن ئۆچۈرگىلى بولماس.)

ئوت تۇتۇنسىز بولماس،
يىگىت يازۇقسىز.

(ئوت تۇتۇنسىز بولماس،
يىگىت گۇناھسىز.)

ئوت تەسە، ئاغىز كۆيمەس.
(ئوت دېگەنگە ئېغىز كۆيمەس.)

ئورتاق ئەردەن ئارتۇق ئالماس.
(ئورتاق ئۆز ئورتىقىدىن ئارتۇق ئالماس.)

ئول كەچىشنى سۇۋ ئەلەتتى.
(ئۇ كېچىكنى سۇ ئېلىپ كەتتى.)

ئوغلان سۇۋ تۆكەر،
ئۇلۇغ يانى سىنۇر.
(بالا سۇ تۆكەر،
چوڭنىڭ يانپېشى سۇنار.)

ئوغلان ئىشى ئىش بولماس،
ئوغلاق مۇڭزى ساپ بولماس.
(بالىنىڭ ئىشى ئىش بولماس،
ئوغلاق مۇڭگۈزى ساپ بولماس.)

ئوغلاق يىلىكسىز،
ئوغلان بىلىكسىز.
(ئوغلاق يىلىكسىز،
بالا بىلىمىسىز.)

ئوسۇقمىشقا ساقىخ قامۇغ سۇۋ كۆرۈنۈر.
(ئوسۇسغانغا ئالۋون پۈتۈنلەي سۇ كۆرۈنەر.)

ئۇ

ئۇلا بولسا يول ئازماس،
بىلىك بولسا سۆز يازماس.
(بەلگە بولسا يولدىن ئازماس،
بىلىم بولسا سۆزدىن قايماس.)

ئۇلۇشنى ئۇلۇغلاسا قۇت بولۇر.
(ئۇلۇغنى ئۇلۇغلىسا، بەخت تاپار.)

ئۇلۇق ياغىرى ئوغۇلغا قالسى.
(ئۇچا يېغىرى ئوغۇلغا قالار.)

ئۇما كەلسە قۇت كەلسى.
(مېھمان كەلسە قۇت كېلسى.)

ئۇمايقا تاپىنسا ئوغۇل بولۇر.
(ئەشكە تېۋىنسا، ئوغۇل تاپار.)

ئۇپراق ياسىقىدىن تۈزلۈغ يا چىقار.
(ئۇپرىغان يا قېپىدىن مەزمۇت يا چىقار.)

ئۇس ئۈشكۈرسە ئۆلۈر.
(تاپقۇش ئىسقىرتسا، ئۆلۈم چىقار.)

ئۇيغۇر يىغاچ ئۇزۇن كەس،
تەمۈر قىسقا كەس.
(ھەي ئۇيغۇر، ياغاچ كەسسەڭ ئۇزۇن كەس،
تۆمۈر كەسسەڭ قىسقا كەس.)

ئۆ

ئۆزى قوپسا ئوغۇش ئاقلىشۇر،
ياغى كەلسە ئىمرەم تەبرەشۇر.
(سۈرەن چىقسا ئۇرۇق - تۇغقان جەملىشەر،
يىغا كەلسە خەلق توپى تەۋرىشەر.)

ئۆدلىك قارىتمىشقا بودۇغ تالقىماس.
(زامانە قېرىتقانغا بوياق ئەيب ئەمەس.)

ئۆز كۆز، ئەر قىشلاخ.
(ئۆز ئىشىغا پۇختا بولغان ئادەم قىشلاقتا ئىگە بولغان ئادەمگە ئوخشار.)

ئۆتۈگ يىنچۇ يەردە قالماس.
(تۆشۈك ئۈنچە يەردە قالماس.)

ئۆلۈگ يۈزى تۈملۈغ.
(ئۆلۈكنىڭ يۈزى سوغۇق.)

ئۆلدەچى سىچغان مۇش تاشاقى قاشىر.
(ئۆلگۈسى كەلگەن چاشقان مۈشۈكنىڭ تاشقىنى قاشلار.)

ئۆكۈز ئاغىز ئاداقى بولغىنچا،
بۇزاغۇ باشى بولسا بەگ.
(ئۆكۈزنىڭ پۈتى بولغۇچە،
موزاينىڭ بېشى بولغان ياخشى).

ئۆگۈنگۈچى ئۆمىندە ئارتاتۇر.
(ماختانچاق ئىشتىنىنى بۇلغار).

ئۆد كەچەر، كىشى تۇيماس،
يالىڭۇق ئوغلى مەڭگۈ قالماس.
(زامان ئۆتەر، كىشى تۇيماس،
ئادەم بالىسى مەڭگۈ قالماس).

ئۈ

ئۆكۈش سەۋىنچ بولسا، قاتىغ ئوخسۇنۇر.
(كۆپ سۆيۈنۈپ كەتسە، قاتتىق ئۆكۈنەر).

ئى

ئېگىز بولسا، ئەر ئۆلمەس.
(ئېگىز بولسا، ئەر ئۆلمەس).

دەرىجىسى ئىككى

ئىت ئىسىرماس،
ئات تەپمەس تەمە.
(ئىت چىشلىمەس،
ئات تەپمەس دېمە.)

ئىزلىك بولسا ئەر ئۆلدىماس،
ئىچلىك بولسا ئات ياغرىماس.
(چورۇق بولسا ئادەم ئۆلدىماس،
ئىچلىك بولسا ئات يېغىر بولماس.)

ئىنگەن ئىغراسا، بۇتۇ بوزلار.
(ھىنگان ئىغرىسا، بوتۇ بوزلار.)

ئىم بىلسە، ئەر ئۆلمەس.
(ئىم بىلسە، ئەر ئۆلمەس.)

ئىكى بۇغرا ئىككەشۈر،
ئوترا كۆكەگۈن يانچىلار.
(ئىككى بۇغرا ئىككىشەر،
ئارىدا كۆكۈيۈن يانچىلار.)

ئىكى قوچىڭار باشى بىر ئەشەچتە پىشماس.
(ئىككى قوچقارنىڭ بەشى بىر قازاندا پىشماس.)

ئىگلىگ تۇتۇغى ئاد بولۇر.
(ئاغرىقنىڭ ۋەسىيىتى ياخشىلىقنىڭ ئالامىتىدۇر.)

ئىش ياراغىندا، سارت ئاسغىندا.
(ئىش پەيتىگە باقىدۇ، سودىگەر پايدىغا.)

ئىتقا ئۇۋۇت ئەتسە، ئۇلتاڭ يەمەس.
(ئىتقا ئۇيات كىرسە، ئۇلتاڭ يېمەس.)

ئىت چاقىرى ئاتقا تەگىر،
ئات چاقىرى ئىتقا تەگمەس.
(چېقىر كۆز ئىت ئاتقا باراۋەر،
چېقىر كۆز ئات ئىتقا باراۋار ئەمەس.)

ي

يالقىسا يەمە ياغ ئەدگۈ،
كۆيسە يەمە كۈن ئەدگۈ.
(يېقىلسىمۇ ياغ ياخشى،
كۆيدۈرسىمۇ كۈن ياخشى.)

يالىڭۇق ئۈرۈلمىش قاپ ئول،
ئاغزى يازۇلىپ ئالقىنۇر.
(ئادەم بالىسى كۆپكەن تۈلۈمغا ئوخشار،
ئاغزى يېرىلسا يېلى چىقىپ بوشار.)

يالىڭۇق ئوغلى مۇنسۇز بولماس.
(ئادەم بالىسى ئەيىبسىز بولماس.)

يالىڭۇق مەڭگۈ تىرىلمەس،
سىنقا كىرۈپ كەرۈ يانماس.
(كىشى مەڭگۈ ياشىماس،
گۆرگە كىرسە ئارقىغا يانماس.)

ياقىرى ياغى ياغىسىماس.
(چاۋا ياغ سۇ يېغىنىڭ ئورنىنى باسالماس.)

ياقاداقى يالغاغالى ئەلكىدەكى ئىچىغىنۇر.
(ياقىسىدىكىنى يالايمەن دەپ قولىدىكىدىن ئايرىلىپتۇ.)

ياغىڭ ئەرسە كەرەك يۇنداقى تەگىر.
(دۈشمىنىڭنىڭ بولسىمۇ مېلى بولسۇن،
ئۇنىڭدىن ساڭا تېزەك بولسىمۇ قالار.)

ياغىنى ئاشاقلاسا، باشقا چىقار.
(دۈشمەنگە سەل قارىسا، باشقا چىقار.)

ياداغ ئاتى چارۇق كۈچى ئازۇق.
(ياياقنىڭ ئېتى چورۇق، كۈچى ئوزۇق.)

يازاس ئاتىم ياغمۇر،
ياغلىماس بىلگە ياڭقۇ.
(ئازماس مەرگەن يامغۇر،
يېغلىمەس ئالىم ئەكس سادا.)

يازماس ئاتىم بولماس،
ياغلىماس بىلگە بولماس.
(خاتالاشمايدىغان ئوۋچى بولماس،
يېڭىلمەيدىغان دانىشمەن بولماس.)

ياۋلاق تىللىخ بەگدەن كەرۈ، يالىڭئوس تۈل يەگ.
(تىلى يامان ئەردىن يالغۇز تۈللۈق ياخشى.)

ياش ئوت كۆيمەس،
يالافار ئۆلمەس.
(ياش ئوت كۆيمەس،
ئەلچى ئۆلمەس.)

يازىدا بۆرى ئۇلىسا، ئەۋدە ئىت باغرى تارتىشۇر.
(دالادا بۆرە ھۇۋلىسا، ئۆيدە ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىپ
ئىتنىڭ باغرى تارتىشۇر.)

ياتنىڭ ياغلىخ تەكۈسىندەن ئۆزىنىڭ قانلىخ يۇدۇق يەگ.
(ياتنىڭ ياغلىق لوقمىسىدىن ئۆزىنىڭ قانلىق مۇشتى ياخشى.)

يارىن بۇلغانسا، ئەل بۇلغانۇر.
(تاغاق سۆڭىكى بۇلغانسا،
يۇرتتا پاراكەندىچىلىك بولۇر.)

يالڭئوس قاز ئۆتمەس.
(يالغۇز غازنىڭ ئاۋازى چىقماس.)

يالىڭوق ئوغلى يوقادۇر، ئەدگۈ ئاتى قالسى.
(ئادەم بالىسى يوقلار،
ياخشى ئېتى قالار.)

يازىن قاتىغلا نسا، قىشىن سەۋنۈر.
(يازدا تىرىشسا، قىشتا سۆيۈنەر.)

يازىداقى سۇۋلىن ئەدەرگەلى ئەۋدەكى تاقىغۇ ئىچىغىنما.
(تۈزلەڭدىكى قىرغاۋۇلنى ئوۋلايمەن دەپ،
ئوۋيۇڭدىكى توخۇيۇڭدىن ئايرىلىپ قالما.)

يار باسروقى تاغ،
بودۇن باسروقى بەگ.
(يار باستۇرۇقى تاغ،
خەلق باستۇرۇقى بەگ.)

يۈزگە كۆرمە، ئەردەم تىلە.
(يۈزگە قارىما، ئەردىمنى تىلە.)

يىتۈكلىگ ئاناسى قويۇن ئاچار.
(نەرسە يوقاتقان بالا ئانىسىنىڭ قوينىنىمۇ ئاقتۇرار.)

يىغاچ ئۇچىغا يەل تىگەر،
كۆركلوگ كىشىگە سۆز كەلسەر.
(دەرەخ ئۇچىغا يەل تىگەر،
چىرايلىق قىزغا سۆز كېلەر.)

يىلان كەندۈ ئەگرسىن بىلمەس، تەۋى بويىنن ئەگرى تەر.
(يىلان ئۆزىنىڭ ئەگرىلىكىن بىلمەس،
تۆگە بويىنىنى ئەگرى دەر.)

يىپارلىغ كەسۈگۈدىن يىپار كەتسە يىدى قالەر.
(ئىپارلىق خالىتىدىن ئىپار كەتسە ھىدى قالار.)

مەسئۇل مۇھەررىرى: دىلنۇر ئابدۇراخمان
تەكلىپلىك مۇھەررىرى: خاسىيەت ئىبراھىم
مەسئۇل كوررېكتورى: قەييۇم نۇرسۇن
قايتا تەكشۈرگۈچى: ئادىل مۇھەممەت
تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى: ئەنۋەر قۇتلۇق
مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: نۇرمۇھەممەت ئۆمەر ئۇچقۇن
بەت ياسىغۇچى: ئابىلەت ئاۋۇت
باسما مەسئۇلى: ليۇ ۋېيىۋ

كىتاب نامى: ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرى (2)
تۈزگۈچىلەر: ئادىل مۇھەممەت، روزىمۇھەممەت مۇتەللىپ
نەشر قىلغۇچى: شىنجاڭ مەدەنىيەت نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى ئىقتىساد - تېخنىكا تەرەققىيات رايونى
پەن - تېخنىكا باغچە يولى 5 - قورۇ
تارقاقچۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى: بېيجىڭ شىنخۇا باسما چەكلىك شىركىتى
فورماتى: 880 × 1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 22.5
نەشىرى: 2016 - يىلى 9 - ئاي 1 - نەشرى
بېسىلمىشى: 2017 - يىلى 1 - ئاي 1 - قېتىم بېسىلمىشى
كىتاب نومۇرى: 7 - 8734 - 5469 - 7 - ISBN 978
باھاسى: 66.00 يۈەن

مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: نۇرمۇھەممەت ئۆمەر ئۇچقۇن

ISBN 978-7-5469-8734-7

定价: 66.00 元